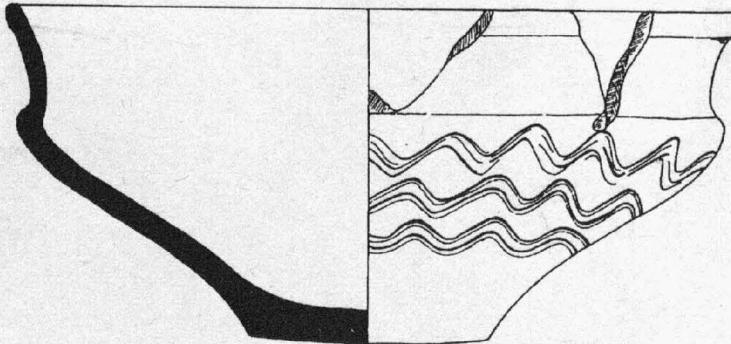

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
1991

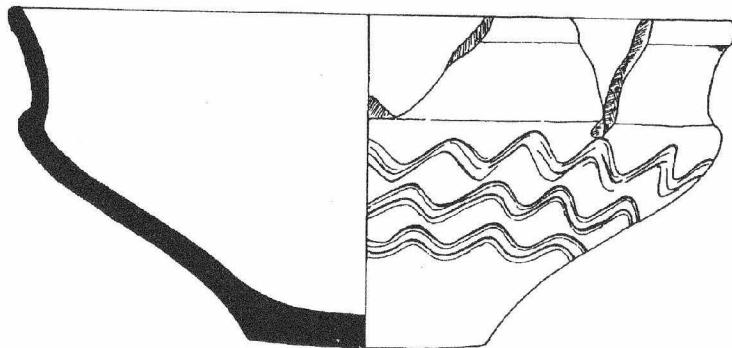

BRNO 1993

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

**PŘEHLED VÝZKUMŮ
1991**

BRNO 1993

PD 1520 | 1991. (1993.)

04658/94 ✓

OBSAH

1. Články a krátké studie

KOVÁRNÍK, J.: Großproduktions-Exploitationszentrum und prähistorische Ateliers Jevišovice I (Bez. Znojmo)	9
HORÁLKOVÁ, P.: Laténské sídliště ve Vyškově (okr. Vyškov). - Latènezeitliche Siedlung in Vyškov (Bez. Vyškov).....	17
MACHÁČEK, J.: Analýza žárového pohřebiště z Břeclavi-Pohanska. - Analyse des Brandgräberfeldes aus Břeclav-Pohansko (Bez. Břeclav)	33

2. Zprávy o výzkumech a nálezech za rok 1991

2.1. Paleolit a mezolit

DOLEŽEL, J.: Paleolitický ústíček z Rašova (okr. Blansko). - Paläolithischer Abspliss aus Rašov (Bez. Blansko).....	43
SVOBODA, J.: Další etapa výzkumu v Přerově-Předmostí (okr. Přerov).	44

2.2. Neolit a eneolit

KOHOUTEK, J. - LANGOVÁ, J.: Sídliště s lineární keramikou ve Zlíně-Malenovicích (okr. Zlín) - Siedlung mit Linearkeramik in Tlumačov im J. 1990 (Bez. Zlín).....	45
KOŠTURÍK, P. - KAZDOVÁ, E.: Die systematische Erforschung der neolithischen Siedlung bei Těšetice-Kyjovice (Bez. Znojmo) im Jahre 1991.	46
KOVÁRNÍK, J.: Záchranný archeologický výzkum neolitického sídliště Únanov VII (okr. Znojmo). - Archäologische Rettungsgrabung auf der neolithischen Siedlung Únanov VII (Bez. Znojmo).	46
PAVELČÍK, J.: Fünfundzwanzigste Grabungsetape in Hlinsko bei Lipník nad Bečvou (Bez. Prostějov).	47
ŠMÍD, M.: Siedlung der Trichterbecherkultur bei Laškov (Bez. Prostějov).	47
ŠMÍD, M.: Hrob kultury se šňůrovou keramikou z Mostkovic (okr. Prostějov). - Grab der Kultur mit Schnurkeramik aus Mostkovice (Bez. Prostějov).	48
SNÁŠIL, R.: Sídliště kultury zvoncovitých pohárů na pomezí k. ú. Drslavic a Havřic (okr. Uherské Hradiště). - Siedlung der Glockenbecherkultur im Grenzstreifen der Katastralgebiete von Drslavice und Havřice (Bez. Uherské Hradiště)	49
BÁLEK, M. - DVOŘÁK, P. - KOVÁRNÍK, J.: Gräber der Glockenbecherkultur bei Tvoříhráz (Bez. Znojmo).	50

2.3. Doba bronzová

STUCHLÍK, S. - STUCHLÍKOVÁ, J.: Rettungsgrabung in Moravská Nová Ves (Bez. Břeclav).	53
DOČKALOVÁ, M. - KAZDOVÁ, E. - KOŠTURÍK, P.: Hromadný hrob ze starší doby bronzové v Těšeticích-Kyjovicích (okr. Znojmo). - Ein Massengrab aus der älterem Bronzezeit in Těšetice - Kyjovice (Bez. Znojmo).	54
PEŠKA, J. - KLANICOVÁ, E.: Záchranná akce v Mikulově-Mušlově (okr. Břeclav). - Rettungsaktion in Mikulov-Mušlov (Bez. Břeclav).....	55

STUCHLÍK, S.: Šestnáctá sezóna na výzkumu v Boroticích (okr. Znojmo). - Sechszehnste Grabungssaison in Borotice (Bez. Znojmo)	55
ŠTROF, A.: Weitere Grabungssaison auf Hradisko bei Svitávka (Bez. Blansko)	56
PEŠKA, J. - KLANICOVÁ, E.: Nové objevené sídliště mladší doby bronzové v Mikulově (okr. Břeclav). - Eine neue entdeckte Siedlung aus der jüngeren Bronzezeit in Mikulov (Bez. Břeclav).....	57
SALAŠ, M.: Další povrchové sběry u Němcic (okr. Brno-venkov). - Weitere Oberflächensammlungen bei Němcice (Bez. Brno-venkov)	57
SNÁŠIL, R.: Žárový hrob (?) slezské kultury z Uherského Hradiště-Věsek (okr. Uherské Hradiště). - Brandgrab (?) der schlesischen Kultur aus Uherské Hradiště-Vesky (Bez. Uherské Hradiště).	57
2.4. Doba halštatská a laténská	
ŠTROF, A.: Záchranný výzkum na Hradisku u Skalice (okr. Blansko). - Rettungsgrabung auf Hradisko bei Skalice (Bez. Blansko).....	59
VITULA, P.: Rettungsgrabungen auf der Bratislavská Gasse in Brno (Bez. Brno-město).....	59
ČIŽMÁŘ, M. - HORÁLKOVÁ, P.: Erforschung des keltischen Oppidums Staré Hradisko im Jahre 1991 (Gemeinde Malé Hradisko, Bez. Prostějov).....	60
2.5. Doba římská a stěhování národů	
BÁLEK, M. - DROBERJAR, E. - ŠEDO, O.: Die Entdeckung von römischen Marschlagern bei Mušov und Přibice (Bez. Břeclav).	61
DROBERJAR, E. - TEJRAL, J.: Erforschung der römischen Höhenbefestigung am Mušov-Burgstall im Jahre 1991 (Bez. Břeclav).	64
DROBERJAR, E.: Nálezy na sídlišti z doby římské v Dubňanech (okr. Hodonín). - Funde auf der Siedlung aus der römischen Kaiserzeit in Dubňany (Bez. Hodonín)	65
GEISLER, M. - ŠEDO, O.: Třetí (závěrečná) sezóna záchranného výzkumu na trase dálnice v poloze Žleby u Vyškova (okr. Vyškov). - Die dritte Abschlußsaison der Rettungsgrabung auf der Autobahntrasse bei Vyškov (Bez. Vyškov).	66
BÁLEK, M. - GEISLER, M. - ŠEDO, O.: Siedlung aus der Völkerwanderungszeit in Rajhradice (Bez. Brno-venkov)	67
2.6. Raný středověk	
DOSTÁL, B. - VIGNATIOVÁ, J.: Břeclav-Pohansko 1991 (okr. Břeclav). - Břeclav-Pohansko 1991 (Bez. Břeclav).....	69
GALUŠKA, L.: Archäologische Untersuchungen in Staré Město bei Uh. Hradiště in den Jahren 1990-1991 (Bez. Uherské Hradiště).	71
MAREK, O.: Nové sídliště v areálu hradiště v Mikulčicích (okr. Hodonín). - Eine neue Siedlung im Areal des Burgwalles in Mikulčice (Bez. Hodonín)	73
KLÍMA, B. jr.: Výzkum ve Znojmě-Hradišti v roce 1991 (okr. Znojmo). - Die Grabung in Znojmo-Hradiště ("Burgwall") im Jahre 1991 (Bez. Znojmo).....	74
SNÁŠIL, R.: Další nálezy ze sídliště v Kudlovicích-Dolině (okr. Uherské Hradiště). - Weitere Funde von der Siedlung in Kudlovice-Dolina (Bez. Uh. Hradiště).	76
KLANICOVÁ, E. - PEŠKA, J.: Průzkum na zámku v Břeclavi (okr. Břeclav). - Untersuchungen am Schloß in Břeclav (Bez. Břeclav).	76

SNÁŠIL, R.: Nové nálezy na hradisku ve Spytihněvi (okr. Zlín). - Neue Funde auf dem Burgwall in Spytihněv (Bez. Zlín).	77
2.7. Vrcholný středověk až novověk	
BRACHTL, Z.: Třetí výzkumná sezóna v Javorníku-Vsi (okr. Šumperk). - Die dritte Grabungssaison in Javorník-Ves (Bez. Šumperk).....	79
DOLEŽEL, J.: Záchranné výzkumy ve středověkém jádře a předměstích města Ivančic (okr. Brno-venkov). - Rettungsgrabungen mit mittelalterlichen Kern und den Vororten der Stadt Ivančice (Bez. Brno-venkov).	79
DOLEŽEL, J.: Lokalizace a průzkum tří zaniklých středověkých vsí v povodí Svitavy a Svatky (okr. Blansko, Brno-venkov). - Lokalisierung und Erforschung von drei mittelalterlichen Dorfwüstungen im Flußgebiet der Svitava und Svatka (Bez. Blansko, Brno-venkov).....	82
HIMMELOVÁ, Z. - KUNDERA, K. - PROCHÁZKA, R. - UNGER, J.: Záchranné výzkumy v Brně v r. 1991 (okr. Brno-město) - Rettungsgrabungen in Brno im Jahre 1991 (Bez. Brno-Stadt).....	85
KLANICOVÁ, E. - PEŠKA, J.: Sondážní práce v tzv. Ditrichštejnské hrobce v Mikulově (okr. Břeclav).- Sondierungsarbeiten in der sog. Dittrichsteingruft in Mikulov (Bez. Břeclav).	88
KOHOUTEK, J.: Nové poznatky ze středověké topografie Uherského Brodu (okr. Uherské Hradiště). - Neue Erkenntnisse zur mittelalterlichen Topographie von Uheršký Brod (Bez. Uherské Hradiště).	88
KOHOUTEK, J.: Pokračování výzkumu hradu Lukova v letech 1990 a 1991 (okr. Zlín) - Fortsetzung der Grabungen auf der Burg Lukov in den Jahren 1990 und 1991. (Bez. Zlín).....	89
KOHOUTEK, J.: První etapa výzkumu v areálu hradu Sovince (okr. Bruntál). - Die erste Grabungsetappe im Areal der Burg Sovinec (Bez. Bruntál).	90
KOHOUTEK, J.:Výzkum středověké tvrze v Tlumačově (okr. Zlín). - Erforschung einer mittelalterlichen Feste in Tlumačov (Bez. Zlín).	91
SNÁŠIL, R.: Zjišťovací a předstihový výzkum v areálu františkánského kláštera v Uherském Hradišti (okr. Uherské Hradiště). - Feststellungs- und Vorsprungsgrabung im Areal des Franziskanerklosters in Uherské Hradiště (Bez. Uh. Hradiště).	91
SNÁŠIL, R.: Záchranný výzkum v Uherském Hradišti-Mařaticích (okr. Uherské Hradiště). - Rettungsgrabung in Uherské Hradiště - Mařatice (Bez. Uh. Hradiště).	93
PAVELČÍK, J.: Nález ze studny lekárny "U zlatého pelikána" v Uherském Brodě (okr. Uh. Hradiště). - Funde aus dem Brunnen der Apotheke "U zlatého pelikána" (Beim goldenen Pelikan) in Uherský Brod (Bez. Uh. Hradiště).....	93
2.8. Různé	
BÁLEK, M.: Výsledky leteckého snímkování na Moravě v letech 1990 až 1991. - Die Ergebnisse der Luftbildprospektion in Mähren in den Jahren 1990 bis 1991.....	95
BÁLEK, M. - ŠMÍD, M.: Kruhový areál u Dětkovic (okr. Prostějov) a výsledky leteckého snímkování na Prostějovsku. - Kreisareal bei Dětkovice (Bez. Prostějov) und Ergebnisse der Luftbildaufnahmen im Prostějover Raum.....	99
ČIŽMÁŘ, M. - GEISLER, M.: Záchranný výzkum v Marchanicích (okr. Vyškov). - Rettungsgrabung in Marchanice (Bez. Vyškov).	100

GEISLER, M. - VITULA, P.: Záchranný výzkum na trase tranzitního plynovodu Mutěnice. - Velké Němčice v roce 1991 (okres Hodonín, Břeclav). - Rettungsgrabungen auf der Trasse der Transitgasleitung Mutěnice - Velké Němčice im Jahre 1991 (Bez. Hodonín, Břeclav).	101
GEISLER, M. - VITULA, P.: Záchranný výzkum na trase plynovodu Němčice nad Hanou - - Dobromilice (okr. Prostějov). - Rettungsgrabung auf der Trasse der Gasleitung Němčice nad Hanou - Dobromilice (Bez. Prostějov).	102
KOVÁRNÍK, J.: Další archeologické lokality ze Znojemská a Třebíčská.- Weitere archäologische Befunde im Raume von Znojmo und Třebíč (Bez. Znojmo, Třebíč).	102
KOVÁRNÍK, J.: Výsledky letecké archeologické prospekce na jižní Moravě v roce 1991. - Die Ergebnisse der archäologischen Luftbildprospektion in Südmähren im J. 1991.	108
PAVELČÍK, J.: Záchranná akce na "Kostelním kopci" v Opavě-Jaktaři (okr. Opava). - Rettungsaktion am "Kostelní kopec" (Kirchenberg) in Opava-Jaktař (Bez. Opava).	110
PAVELČÍK, J.: Nové nálezy z Malých Hoštic (okr. Opava). - Neue Befunde aus Malé Hoštice (Bez. Opava).	111
POLÁČEK, L.: Povrchový průzkum a terénní výzkum lokalit jihozápadní Moravy. - Terrainbegehungen und -grabungen von Lokalitäten Südwestmährens in den Jahren 1990 und 1991.	112
SNÁŠIL, R.: Polykulturní sídlištní lokalita při Modré u Velehradu (okr. Uherské Hradiště). - Polykultur-Siedlungslokalität um Modrá bei Velehrad (Bez. Uherské Hradiště).	117
ŠMÍD, M.: Zpráva o výsledcích povrchových sběrů a drobných výzkumů v roce 1991. - Bericht über die Ergebnisse der Oberflächensammlungen und der kleineren Grabungen im Jahre 1991.	118
VITULA, P.: Rettungsgrabung in Brno-Horní Heršpice (Bez. Brno-město).	120
VITULA, P.: Průzkum trasy plynovodu Šitbořice - Hustopeče (okr. Břeclav). - Begehung der Gasleitungstrasse Šitbořice - Hustopeče (Bez. Břeclav).	120
3. Varia	
ČERMÁKOVÁ, Z.: Experiment v archeologii.....	125
ŠEBELA, L.: Sekeromlat typu A z Jičíněvsi, okr. Jičín. - Streitaxt des Types A von Jičíněves, Bez. Jičín	126
ŠTROF, A.: Entstehung und Entwicklung der Lausitzer Urnenfelder im Raume Nordwestmährens (Thesen der Kandidatendissertation).....	127
PAVELČÍK, J.: Odborná skupina pro neolit a eneolit Moravy ČAS při ČSAV.....	128
PAVELČÍK, J.: X. setkání pobočky MSAK a ČSA-SAČMS při ČSAV pro severní Moravu a Slezsko.....	128
Výzkumy a záchranné akce na Moravě v roce 1991	
a) Rejstřík lokalit	129
b) Rejstřík kultur.....	134

1. ČLÁNKY A KRÁTKÉ STUDIE

GROSSPRODUKTIONS-EXPLOITATIONSZENTRUM UND PRÄHISTORISCHE ATELIERS JEVÍŠOVICE I (Bez. Znojmo)

JAROMÍR KOVÁRNÍK, Jihomoravské muzeum Znojmo

Der Raum des Jevišovicer Hügellandes hat von petroarchäologischer Sicht eine ziemlich große Bedeutung inne. Zum erstenmale habe ich auf diesen Umstand im Jahre 1975 hingewiesen, und zwar im Zusammenhang mit den Entdeckungen von Ausgängen spaltbarer Rohstoffe, die man in verschiedenen urgeschichtlichen Zeitabschnitten - vom Paläolithikum bis in das Äneolithikum verwendete (KOVÁRNÍK 1977, 96; 1980a, 114-115), was bis zu dieser Zeit nicht bekannt war. Ich habe festgestellt, daß auf einigen Lokalitäten große prähistorische Förderungszentren und Ateliers entstanden sind (KOVÁRNÍK 1988). Von unserer Sicht ist besonders die Lokalität Jevišovice I sehr wichtig, auf welcher sich spaltbares Gestein (Rohstoffe, Abfall, Halbfabrikate u. a.) in großen Mengen vorfindet (Abb. 1:1-2).

Die beschriebene Lokalität liegt etwa 1 500 m SW von dem Städtchen Jevišovice entfernt. Die archäologischen Untersuchungen haben wir hier im J. 1989 begonnen und im nachfolgenden Jahr fortgesetzt. Sie brachten wertvolle Ergebnisse sowohl von archäologischer, als auch von geologischer Sicht. Wir stellten fest, daß es sich um ein bedeutsames urgeschichtliches Zentrum der Förderung und Verarbeitung von spaltbarem Gestein handelt.

Das geologische Profil der Lokalität besteht aus vier Schichten: A - Ackerkrume (O-20 cm), B - helobrauner Boden (20-50 cm), C - fossiler, teilweise verlagerter verwitterter Boden mit kalkigen Konkretionen im Basalteil, D - verwittertes Basalgestein aus dem Kontakt mit den umliegenden Gneisen von heller, grünlich gelber Farbe.

Von petrographischer Sicht bilden die lokalen Rohstoffe einerseits eine durch Frost im späteren pleistozänen periglazialen Klima zerstörte Silizitkruste und andererseits rekristallisierte Quarzsandsteine, bisher nicht feststellbaren Alters. Zu diesen Ergebnissen gelangten A. Zeman und E. Růžičková. Die Kerne der beschriebenen Rohstoffe haben eine gelbbraune, rotbraune und manchmal braungrüne bis grünliche Farbe. Die angeführten Gesteine werden auch als quarzige Serpentinverwitterungen und im Falle der grünverfärbten Stücke als Plasma bezeichnet. A. Přichystal hat derart die Rohstoffproben, die Halbfabrikate und die Spaltindustrie aus dem Raume des Jevišovicer Hügellandes bestimmt, die ihm der Verfasser im J. 1977 übergeben hatte (PŘICHYSTAL 1984, 208-209). Diese spaltbaren Materialien einschließlich der zum erstenmal erfaßten prähistorischen Geräte habe ich als Hornsteine bezeichnet (KOVÁRNÍK 1977, 96; 1980a, 114-115). E. BURKHART (1953) spricht ebenfalls von Hornstein und Plasma. Im allgemeinen können wir sagen, daß es sich um Silizite der Reihe Plasma-Hornstein handelt, auch wenn die petrographische Situation etwas komplizierter ist (siehe o. a. Feststellung von A. Zeman und E. Růžičková).

Sofern es sich um die Funde selbst handelt, kamen bereits vom Horizont A in großen Mengen sowohl spaltbare Rohstoffe, als auch Abfall, Kerne und ab und zu auch Geräte vor. Anhand der Fundanalyse ist anzunehmen, daß hier das urgeschichtliche Exploitationszentrum und Ateliers höchstwahrscheinlich schon im älteren Paläolithikum, danach im mittleren und jüngeren Paläolithikum, im Neolithikum und schließlich im Äneolithikum existiert haben. Dies belegen sowohl verschiedene Typen von Industrien, als auch Unterschiedlichkeiten in der Bearbeitungstechnologie. Es ist hier die alte Rollsteinindustrie (aus Quarz), deren Kanten äolisch geglättet sind. Weiter kommen hier ein- oder zweiseitige Hauer vor, die ebenfalls aus herkömmlichen Rohstoffen gefertigt sind. Wir finden hier Formen, die sich Faustkeilen nähern und massive Absplisse. In Fundkomplex sind scheibenförmige Kerne, Kerne mit Spuren der Orientierungsänderung und häufig sind Kerne mit einer Basis, eventuell mit zwei Basen mit Spuren des Abschlanges sowohl von Klingen, als auch von Absplissen (Abb. 2:2-4, 7, 10, 11, 3:11).

Während der archäologischen Grabung erfaßten wir hier Objekte der älteren Stufe der Kultur mit mährischer bemalter Keramik (MBK), Material der Trichterbecherkultur und eine Kulturschicht mit Funden der Badener Kultur (K. mit kannelierter Keramik). Vertreten ist auch Keramik der Jevišovicer Kultur (Abb. 3:4-6, 9).

1

2

Abb. 1. Jevišovice I. 1-Anblick auf Lokalität; 2-Vorkommen des Rohstoffes, Abfalls, Halbfabrikates u.a.

Im Hinblick zu den Unterschieden in der Qualität der lokalen Rohstoffe führte man hier ihre Auswahl durch. Die Knollen wurden zuerst abgeschlagen, eventuell gespalten mit Hilfe von Abschlägern aus Quarzrollsteinen und kugelförmigen Abschlägern aus herkömmlichen Rohstoffen (mit einer etwas höheren Dichte). Rohstoffstücke von guter Qualität hat man dann zu den eigentlichen Kernen hergerichtet. Der Fund eines steinerne Schlaghammers, in der Durchbohrung zerbrochen, der Spuren einer sekundären Verwendung aufweist, kann belegen, daß er als Gerät bei der Bearbeitung spaltbarer Rohstoffe diente. Die hier gefundenen Sandschleifsteine konnten bei der Geräteherrichtung verwendet werden (Geräte aus Knochen, Geweih, Holz u. a.), die vielleicht bei der Rohstoffförderung eventuell bei ihrer weiteren Bearbeitung dienen konnten.

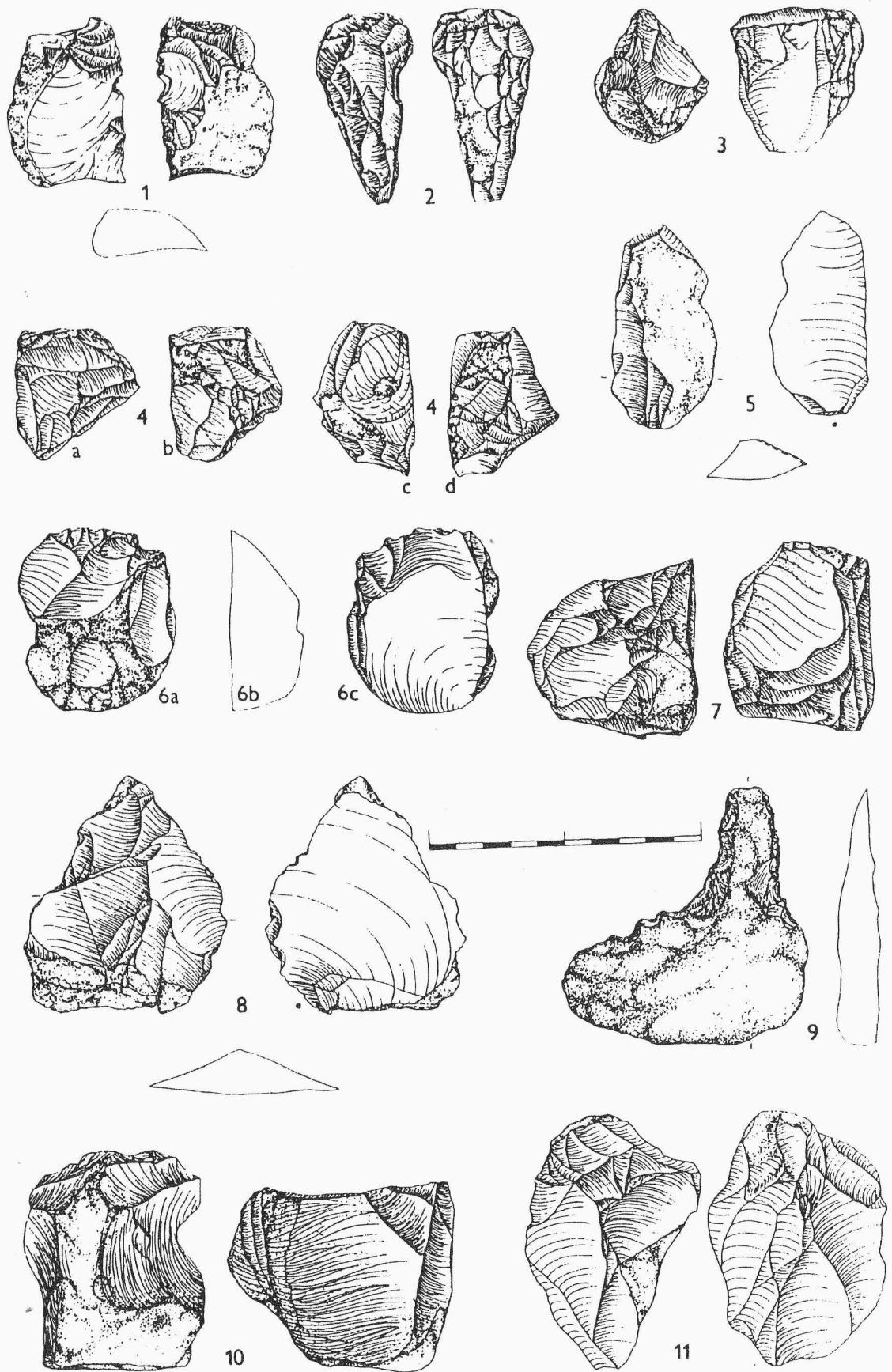
Die vorläufigen statistischen Ergebnisse zeigen, daß am häufigsten Abfall (32,92 %), danach Absplisse mit Rinde (21,34 %; Abb. 2:5) und gespaltene Rohstoffrollsteine (10,90%) vertreten ist. Erst dann folgen gespaltene Knollen und größere Absplisse mit Spuren der Gewinnung von Lamellen oder Absplissen (8,40 %; Abb. 2:8). Das weitere Ergebnis des technologischen Vorganges bei der Auswahl des zur weiteren Verarbeitung (Herrichtung der Kerne) geigneten Rohstoffes, waren scheinbar Absplisse ohne Rinde (4,54 %). Der technologische Prozeß endete höchstwahrscheinlich mit der Herstellung der Kerne. Am häufigsten sind Kerne mit einer Basis (4,09 %; Abb. 2:3,10, 3:11), rohe Kerne (2,72 %), Kerne mit veränderter Orientierung (1,59 %; Abb. 2:4,7), scheibenförmige Kerne (1,02 %) und Kerne mit zwei Basen (0,23 %). Während der Grabung stellten wir Kernbruchstücke fest (1,36 %), vorläufig fehlen jedoch Kernüberreste. Mit dem technologischen Vorgang der Qualitätsbeglaubigung des Rohstoffes hängen flächlich abgespaltene Stücke (3,29 %) und abgehackte Kanten zusammen (2,95 %; Abb. 3:1). Eine Sondergruppe bilden ein- und zweiseitige Hauer (0,45 %). Abschläger sind mit 0,34 % vertreten.

In dem bewerteten Komplex kamen oberflächlich bearbeitete Geräte vor: großer kielförmiger Schaber (0,11 %; Abb. 2:6a-c), Kerbe (0,11 %), retuschierte Absplisse (2,16 %; Abb. 3:8a-d), gröbere Klingen (0, 91 %; Abb. 3:2-3,10,12) und spitze Absplisse (0,54 %; Abb. 3:7). Aufmerksamkeit verdient der schmale dreieckige Abspliss mit großer Zackenretusche, die auch der Kratzer aus Quadrat A₁ hat (Abb. 2:1,9). Einen statistisch bewerteten Komplex bildet vorläufig die Kollektion der Spaltindustrie aus Quadrat A₃ und der 60-80 cm Schicht.

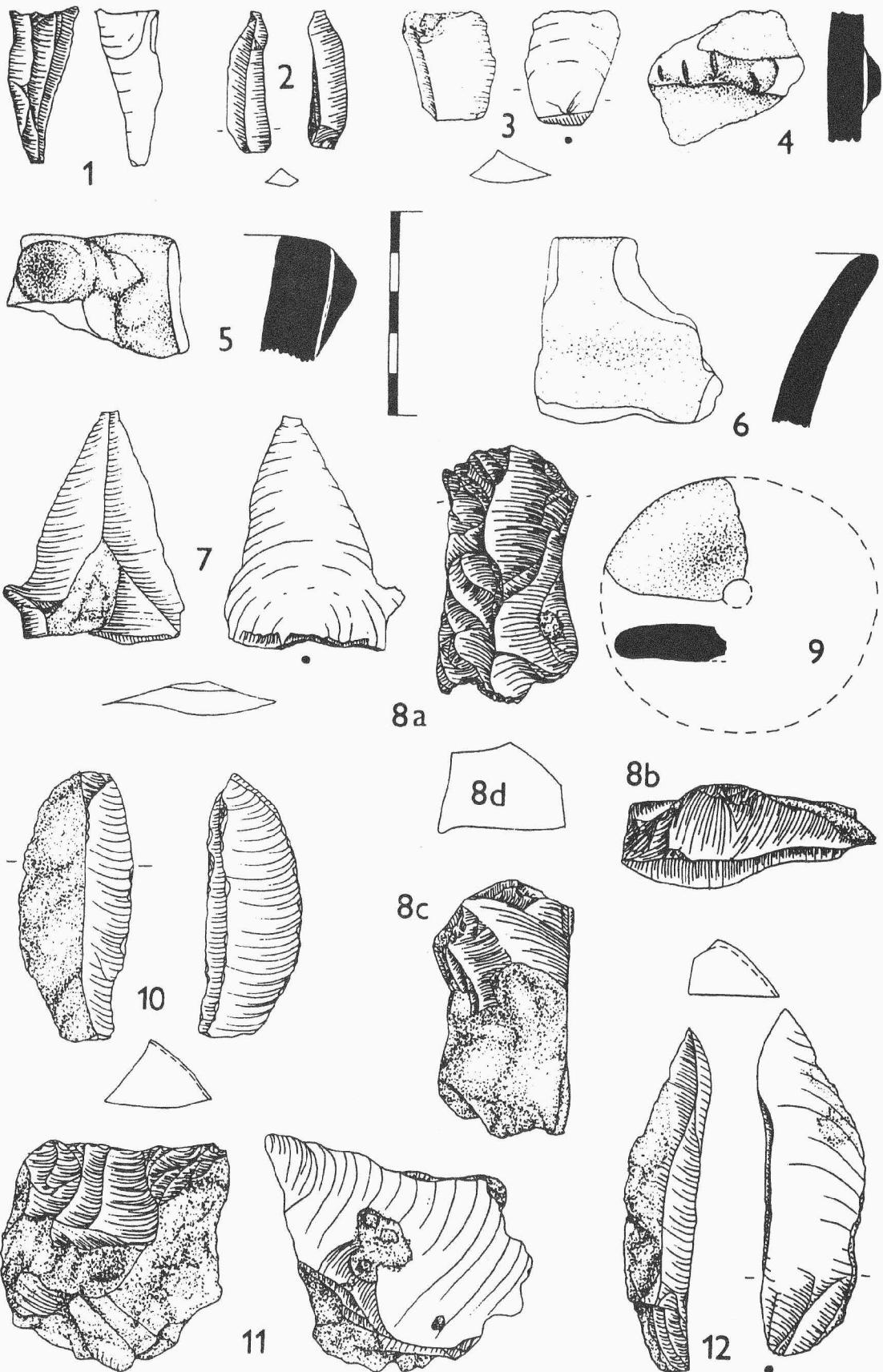
Fassen wir die bisherigen Ergebnisse zusammen, stellen wir fest, daß das Großproduktions-Exploitationszentrum und die prähistorischen Ateliers Jevišovice I maximal 3,96 % grob bearbeiteter Artefakte gewährten, während die Mehrzahl der bewerteten Kollektion Abfall bildete (90,04 %). Dies bedeutet, daß es hier zur Förderung und vor allem zur primären Bearbeitung spaltbarer Gesteine kam. In diesen bedeutsamen Ateliers verlief die Auswahl des Qualitätsgesteines und der technologische Prozeß endete wahrscheinlich mit der Herstellung der Kerne des hochwertig spaltbaren Rohstoffes. Diese Kerne hat man dann auf die eigentlichen prähistorischen Handwerkssiedlungen distribuiert, wo man aus ihnen die einzelnen Gerätetypen gewann.

Wir können annehmen, daß scheinbar dank dieser Ausgänge hier die Besiedlungsdichte und dies besonders im jüngeren Neolithikum anwuchs. In der Mikroregion einer der heutigen Gemeinden, verzeichneten wir um zehn und auch mehr Siedlungen der Kultur mit MBK (Černín, Hostím, Jiřice u. a.: KOVÁRNÍK 1975, 92; 1977, 96; 1980a, 114-115; 1980b, 65-66).

Zum Vergleich haben wir statistisch die Situation auf der Siedlung der jüngeren Stufe der Kultur mit MBK in Střelice - Sklep, ca. 3 500 m NO entfernt, bewertet. Die Kollektion der Spaltindustrie bilden hier 46,93 % Geräte. Sofern wir unretuschierte Klingen dazu rechnen, deren mindestens 23,47 % sind, dann würden die Artefakte 70,40 % und der Abfall 29,60 % bilden. Dies bedeutet, daß auf der Lokalität Střelice - Sklep 12 mal bis 18 mal mehr Geräte als in den Zentralateliers Jevišovice I vorkommen. Die Siedlung Střelice - Sklep können wir demnach als Handwerksstation werten, wobei es hier vermutlich zu einer Spezialisierung bei der Herstellung der Spaltindustrie kam, die mit sich ihre erhöhte Produktion brachte. Dieser Umstand konnte sich weiter in der Ökonomik der neolithischen und äneolithischen Gesellschaft z. B. in der Sphäre des Tauschhandels widerspiegeln. Die angeführte Voraussetzung könnte die Erwägung über die Existenz von Redistributionszentren gespaltener Geräte unterstützen (OLIVA 1990, 30). An der Neige des Neolithikums und im Äneolithikum könnten diese Aufgabe außer anderem einige Höhensiedlungen erfüllen, die an strategischen Lagen der Flüsse Dyje, Jevišovka, Rokytná, Jihlava, Oslava, eventuell ihrer Nebenflüsse situiert waren (KOVÁRNÍK 1983, 77; 1990b).

Abb. 2. Jevišovice I. Auswahl der Funden.

Abb. 3. Jevišovice I. Auswahl der Funden.

In diesem Zusammenhang ist die Frage der Herstellung einer großen Menge unretuschierte Klingen auf Lokalitäten der Kultur mit MBK in unmittelbarer Umgebung der Großproduktions-Exploitationszentren (Jevišovice I) interessant, die auf Siedlungen derselben Kultur im breiteren Raum Südwestmährens zum Vorschein kommen.

Bemerkenswert ist die Feststellung, daß Klingen in diesem Zeitabschnitt manchmal auch in Depots in Gefäßen oder in Gräbern deponiert worden waren (Hort von Klingen aus fremden Rohstoffen in einem Gefäß im Werkstattobjekt der Trichterbecherkultur vom Fundort Stránská skála bei Brno: SVOBODA 1988, 286, Abb. 10; Miniaturkerne in Svodín: KACZANOWSKA-KOZŁOWSKI 1986, 124; Komplexe großer Klingen in junglengyelzeitlichen Gräbern in Polen: Lech 1982 1983, 23).

Auf anderer Seite konnten sich bei der prähistorischen Spaltindustrie auch weitere Faktoren geltend machen - soziale u. a. (OLIVA 1982; 1984, 228-231), soziale und rituale (MILISAUSKAS 1986), außer anderem kultische und ästhetische (KOVÁRNÍK 1988) u. a. Mit Rücksicht darauf, daß es sich in einigen Fällen um Artefakte handelte, die aus Rohstoffen attraktiven Aussehens gefertigt waren (Obsidian, aber auch Opal, Chalzedon, Jaspis, Plasma, Bergkristall, Rauchtopas (Rauchquarz), Moldaustein u. a. (KOVÁRNÍK 1990a, 101 102), ferner daß sie transportiert werden mußten und ebenfalls in Depots deponiert wurden, zeugt dies davon, daß sich bei der Herstellung der neolithischen und äneolithischen Industrie bereits nicht nur Faktoren aus dem Überbauumkreis, aber auch Aspekte aus dem ökonomischen Milieu geltend machen konnten. Wir sind der Ansicht, daß dieser Standpunkt auch für die Funktion des urgeschichtlichen Förderungszentrums und der Ateliers bei Jevišovice, einschl. der an diese angeschlossenen Werkstatts- Stationen, und dies in einem weiten Raum Südwestmährens, gegebenenfalls des Nachbargebietes Niederösterreichs wichtig war.

Die Lokalität Jevišovice I dürfen wir also zu den wichtigen langfristig benützten Förderungszentren und urgeschichtlichen Ateliers in Mähren, und dies neben Stránská skála bei Brno und den vorausgesetzten Standorten im Raume des Krumlovský les (Wald) reihen. Zu der angeführten Schlußfolgerung gelangten Mitglieder der am 25. 9. 1990 abgehaltenen Fachkommission sowie weitere Spezialisten, die die Lokalität besucht haben - Dr. K. Valoch, CSc., Institut Anthropos, Moravské zemské muzeum (Mährisches Landesmuseum) Brno, Prof. N. D. Praslov, Prof. V. S. Bočkarev, Institut archeologii AN SSSR Petrohrad (Petersburg) u. a. Eine weitere archäologische Erforschung ist für die Präzisierung der Aufgabe, die das Förderungszentrum Jevišovice I seit dem älteren Paläolithikum bis zum Äneolithikum erfüllt hat, sehr wichtig.

Literatur

- BURKHART, E. 1953: Mährens Minerale und ihre Literatur. Praha.
- KACZANOWSKA, M. - KOZŁOWSKI, J. K. 1986: Frühlengyel-Feuerstein-Industrie von Svodín. In: Symposium über die Lengyel-Kultur, Nitra-Wien 1986, 121-169.
- KOVÁRNÍK, J. 1975: Nové archeologické nálezy z okolí Jaroměřic n. R. (okr. Třebíč, Znojmo). Přehled výzkumu 1974, 92-93.
- KOVÁRNÍK, J. 1977: Terénní průzkum regionu horního toku Rokytné a Jevišovky (okr. Třebíč, Znojmo). Přehled výzkumu 1975, 95-97.
- KOVÁRNÍK, J. 1980a: Nově zjištěné lokality pravěkého osídlení jihozápadní Moravy. Přehled výzkumu 1977, 114-116.
- KOVÁRNÍK, J. 1980b: Terénní průzkum pravěkých lokalit na jihozápadní Moravě. Přehled výzkumu 1978, 65 - 67.
- KOVÁRNÍK, J. 1983: Archeologické nálezy na jižní a jihozápadní Moravě. Přehled výzkumu 1981, 76-78, obr. 38:3-7; 39.
- KOVÁRNÍK, J. 1988: Anmerkungen zu den Rohstoffen der gespaltenen Industrie der Kultur mit der mährischen bemalter Keramik im südwestlichen Mähren. In: Internationales Symposium über die Lengyel- Kultur 1888-1988, Kravsko 3.-7.10. 1988 (v tisku).
- KOVÁRNÍK, J. 1990a: Nové archeologické nálezy ze Znojemска (okr. Znojmo). Přehled výzkumu 1987, 101-103.
- KOVÁRNÍK, J. 1990b: Další archeologické nálezy ze Znojemска a Třebíčska. Přehled výzkumu 1990, 113-124.

- LECH, J. 1982-1983: Flint Work of the Early Farmers, Production Trends in Central European Chipping Industries from 4 500-1 200 BC. An Outline. *Acta Archaeologica Carpatica* XXII, 5-63.
- MILISAUSKAS, S. 1986: Early Neolithic Settlement and Society at Olszanica. *Memoirs of the Museum of Anthropology*. Ann. 19. Michigan.
- OLIVA, M. 1982: Variabilita paleolitických industrií a lidské chování. Pokus o dialektický přístup ke vztahu vývoje nástrojů a společnosti. *Archeol. rozhl.* XXXIV, 622-647.
- OLIVA, M. 1984: Typologické, chronologické a sociální aspekty štípané industrie. In: Kazdová, E. 1984: Těšetice-Kyjovice 1. Starší stupeň kultury s moravskou malovanou keramikou, Brno, 212-231.
- OLIVA, M. 1990: Štípaná industrie kultury s moravskou malovanou keramikou v jihozápadní části Moravy. *Časopis Mor. muzea* LXXV, 17-37.
- PŘICHYSTAL, A. 1984: Petrografické studium štípané industrie. In: Kazdová, E. 1984: Těšetice-Kyjovice 1. Starší stupeň kultury s moravskou malovanou keramikou, Brno, 205-212.
- SVOBODA, J. 1986: Primary Raw Material Working in Neolithic/Eneolithic Moravian. In: International Conference on Prehistoric Flint Mining and Lithic Raw Material Identification in the Carpathian Basin, Budapest-Sümeg, 20-22 May, 1986, 277-286, obr. 1-10.

LATÉNSKÉ SÍDLIŠTĚ VE VYŠKOVĚ (okr. Vyškov)

PAVLA HORÁLKOVÁ, AÚ ČSAV Brno

Při stavbě dálnice Brno-Vyškov byl v srpnu 1989 a červnu 1990 proveden autorkou ve spolupráci s pracovníky AÚ ČSAV v Brně záchranný výzkum na laténském sídlišti u Vyškova. Lokalita leží ve Vyškovské bráně jižně od Vyškova, v trati "Ostrovy" (obr. 1A). Rozkládá se na svahu mírně skloněném k severovýchodu, obtékaném ze západu Rostěnickým a z východu Bohdalickým potokem, v nadmořské výšce okolo 255 m. Záchranné práce probíhaly na ploše přibližně 260x250 m, z větší části porušené postupujícími stavebními úpravami (obr. 1B). Lokalita byla již dříve sledována M. Daňkem z Drnovic a pracovníkem vyškovského muzea O. Šedou, kteří zde také v roce 1983 podnikli záchranný výzkum naorané chaty. Tento objekt, později označený číslem 8, byl vzdálen přibližně 180 m jihozápadně od zkoumané plochy.

Celkem se na lokalitě podařilo odkrýt osm sídlištních objektů, které poskytly 376 keramických střepů,¹ čtyři zlomky skleněných náramků, tři fragmenty železných nožů, část železné spony, tři brousy, dále mazanici a zvířecí kosti.² V předkládaném příspěvku je tradičním verbálním způsobem popsána terénní situace a drobné nálezy. U keramického materiálu je maximálně využito kresebné dokumentace s vyobrazením většiny okrajových zlomků, zdobených výdutí a den. Značkami jsou vyznačeny sledované vlastnosti (použitá keramická hmota: t-tuhová, j-jemná, h-hrubá; tmavý profil značí výrobu na kruhu a světlý profil výrobu v ruce). K přehledné informaci o celkovém počtu keramických tvarů a jejich závislosti na použité keramické hmotě pak slouží jednoduché tabulky uvedené u popisu objektů (tab. 1-8).

Popis objektů a nálezů

Obj. č. 1 (obr. 2)

Jáma nepravidelně oválného půdorysu. Dno členěno, stěny zešikmeny. Zásyp tmavohnědý. Orientace SSZ-JJV. Rozměry: 440x310 cm, hl. 50-80 cm od úrovně podloží.

Nálezy:

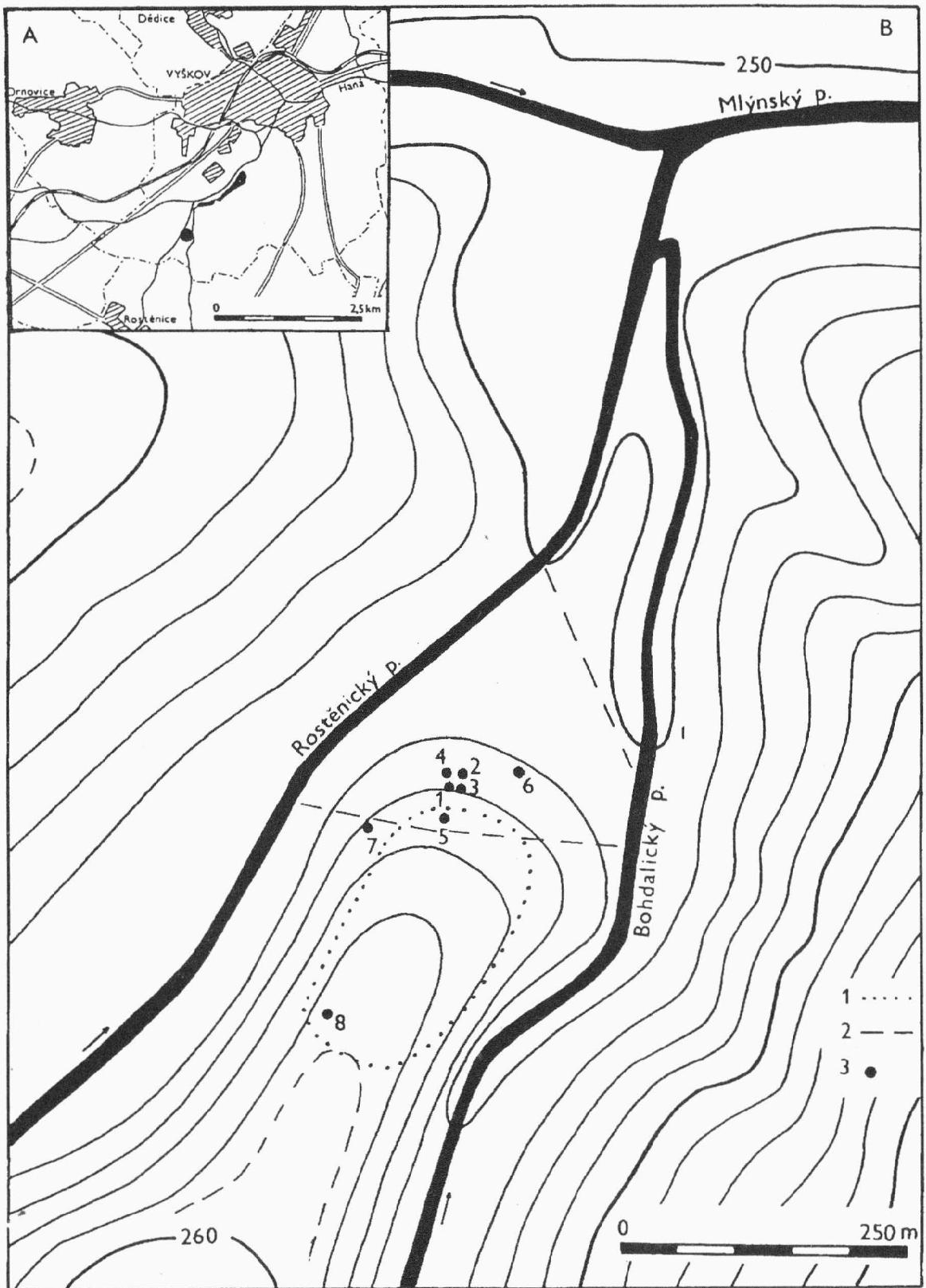
- keramika (18857/1-1/89 až -29/89):
  - počet kusů zhotovených na kruhu: 10 (34.48 %)
  - počet kusů zhotovených v ruce: 17 (58.62 %)
  - neurčeno kusů: 2 (6.90 %)
- mazanice (18857/1-271/89)
- zvířecí kosti (18857/1-270/89)

obj. 1/89	misy				hrnce			situly			vázy+jiné			neurčen			celkem
	OS	OZ	D	V	O	D	V	O	D	V	O	D	V	O	D	V	
tuha			1					1		2							4(14%)
jemný	1	2	1	4	1					1	1					2	13(45%)
hrubý		8			2											2	12(41%)
celkem			17		3			4			1			4			29

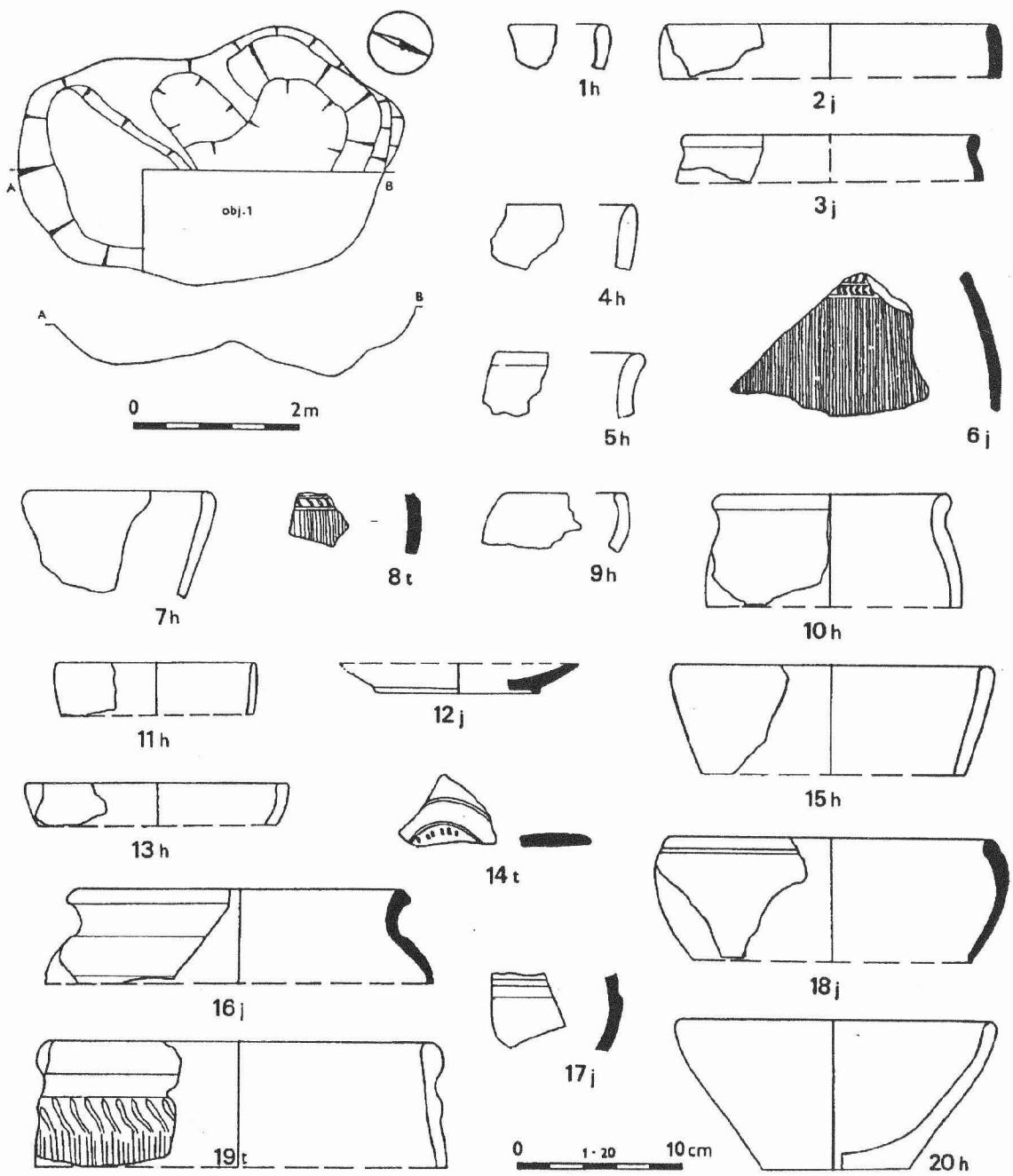
Tab. 1. Zastoupení keramických tvarů podle užité keramické hmoty v objektu č. 1. OS-esovitě profilovaný okraj, OZ-zatažený okraj, (případně kónické misy), O-okraj, D-dno, V-výduť,

¹ Jde o počet inventovaných kusů keramiky. Její původní celkovou sumu nelze vyčíslit vzhledem k dříve provedené skartaci "atypických zlomků".

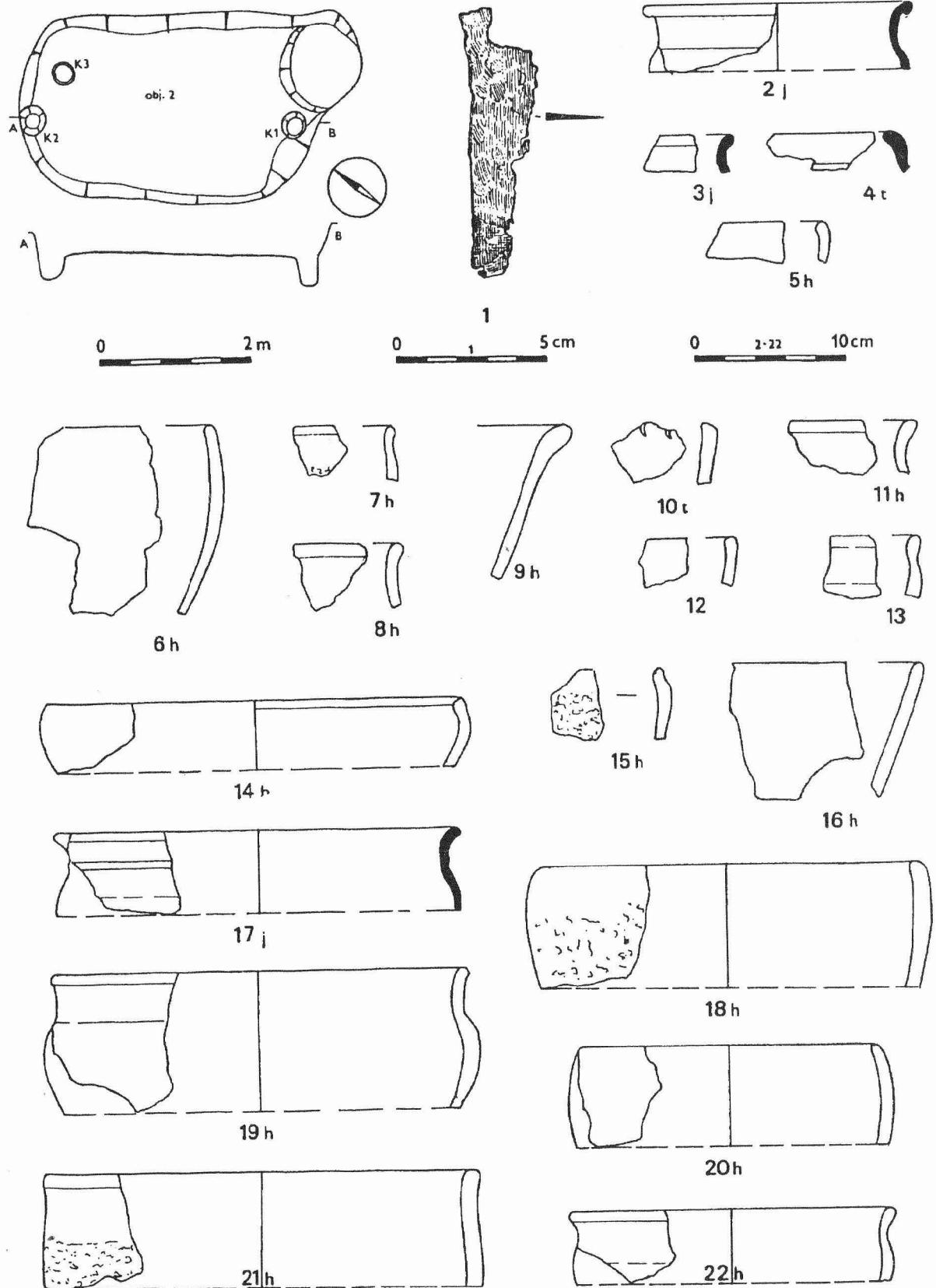
² Nálezy získané v roce 1983 (obj. č. 8) jsou uloženy v Muzeu ve Vyškově, ostatní se dosud nacházejí v depozitáři AÚ Brno (obj. č. 1-7). Všechny nálezy jsou podrobně zpracovány v NZ č.j. 76/91 archiv AÚ Brno.

Obr. 1. Laténské sídliště - Vyškov-"Ostrov". a: Poloha lokality na výseku z mapy 1:50 000, č.l.24-41 Vyškov, b: Situace výzkumu na výseku z mapy 1:5 000, č.l. Vyškov 7-7, 1-hranice výskytu nálezů při povrchovém průzkumu, 2-hranice skrývky, 3-objekty.

Obr. 2. Vyškov. Objekt č. 1, keramika 1-20.

Obr. 3. Vyškov. Objekt č. 2, železo 1, keramika 2-22.

Obj. č. 2 (obr.3)

Chata obdélného půdorysu s kúlovými jamkami při středu kratších stěn (K1 Ø 30 cm, hl. 40 cm; K2 Ø 38 cm, hl. 32 cm; K3 Ø 30 cm, hl. 6 cm). Dno se mírně svažovalo směrem k JV, kde přecházelo v jámu o Ø 41 cm a hl. 24 cm. Zásyp tmavohnědý. Orientace SSZ-JJV. Rozměry: 400x260 cm, hl. 30-40 cm.

Nálezy:

- železný nůž, zachována část ostří. D. 92 mm, max. š. 23 mm, obr. 3:1 (18857/1-258/89)
- keramika (18857/1-30/89 až -58/89):
  - počet kusů zhotovených na kruhu: 9 (31.03 %)
  - počet kusů zhotovených v ruce: 19 (65.52 %)
  - neurčeno kusů: 1 (3,45 %)
- zvířecí kosti (18857/1-272/89)

obj. 2/89	misy				hrnce			situly			soudky+jiné			neurčen			celkem
	OS	OZ	D	V	O	D	V	O	D	V	O	D	V	O	D	V	
tuha								1	1	3						2	7(24%)
jemný	1			1	2											1	5(17%)
hrubý	2	6			4	2	1				2						17(59%)
celkem	10				9			5			2			3			29

Tab. 2. Zastoupení keramických tvarů podle užité keramické hmoty v objektu č. 2.

Obj. č. 3 (obr.8)

Jáma téměř kruhového půdorysu se stupňovitým dnem. Zásyp tmavohnědý. Rozměry: 120x118 cm, hl. 24 cm.

Nálezy:

- keramika (18857/1-59/89 až 61/89):
  - počet kusů zhotovených na kruhu: 1
  - počet kusů zhotovených v ruce: 2
  - neurčeno kusů: 0

obj. 3/89	misy				hrnce			situly			jiné			neurčen			celkem
	OS	OZ	D	V	O	D	V	O	D	V	O	D	V	O	D	V	
tuha		1															1(33%)
jemný	1																1(33%)
hrubý		1															1(33%)
celkem	3																3

Tab. 3. Zastoupení keramických tvarů podle užité keramické hmoty v objektu č. 3.

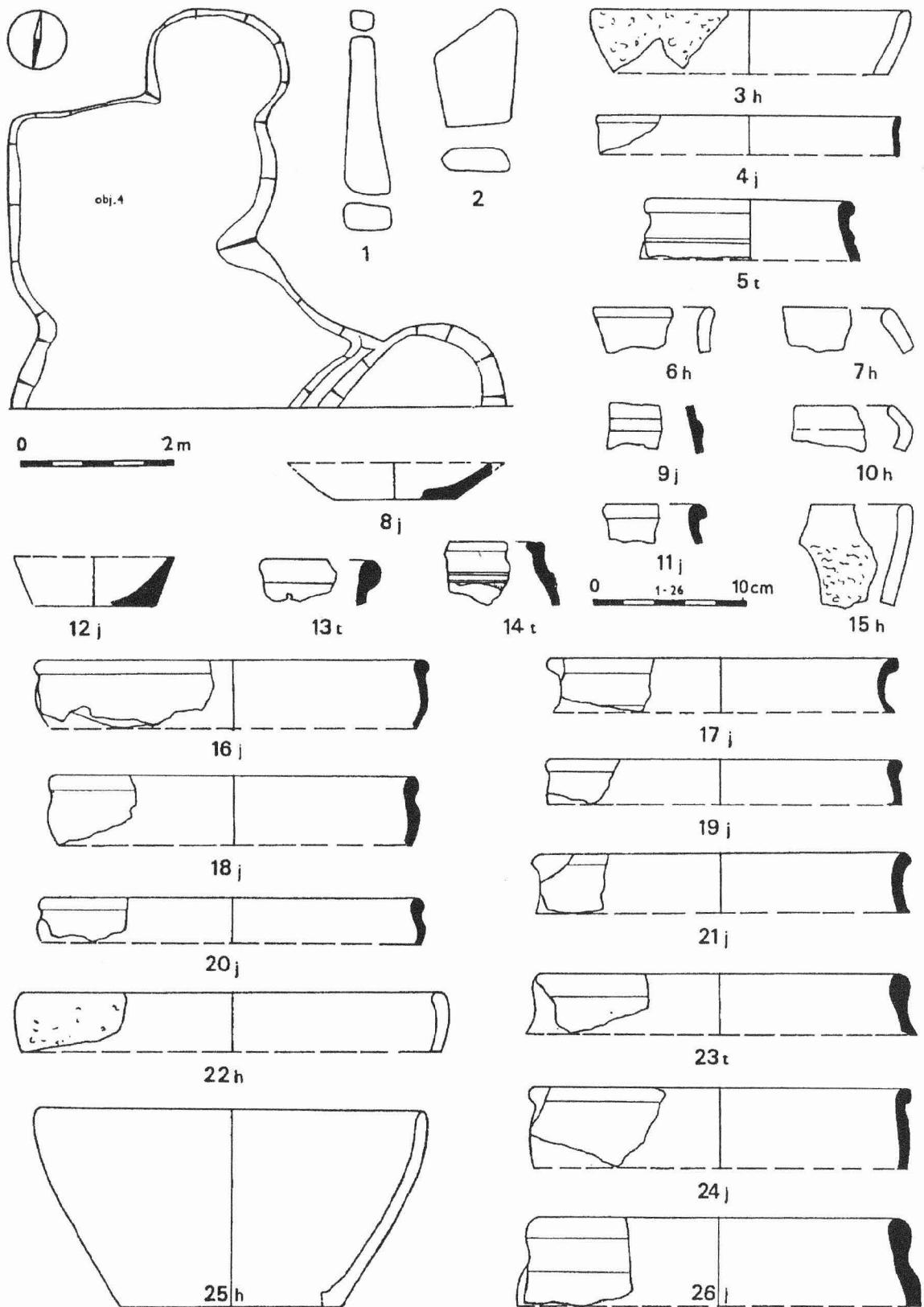
Obj. č. 4 (obr.4)

Větší nepravidelná jáma s výběžky v jižní a západní části. Prozkoumána pouze J část, a to do hl. 60 cm pod úroveň podloží, v případě Z výběžku do hl. 95 cm. Zásyp tmavohnědý.

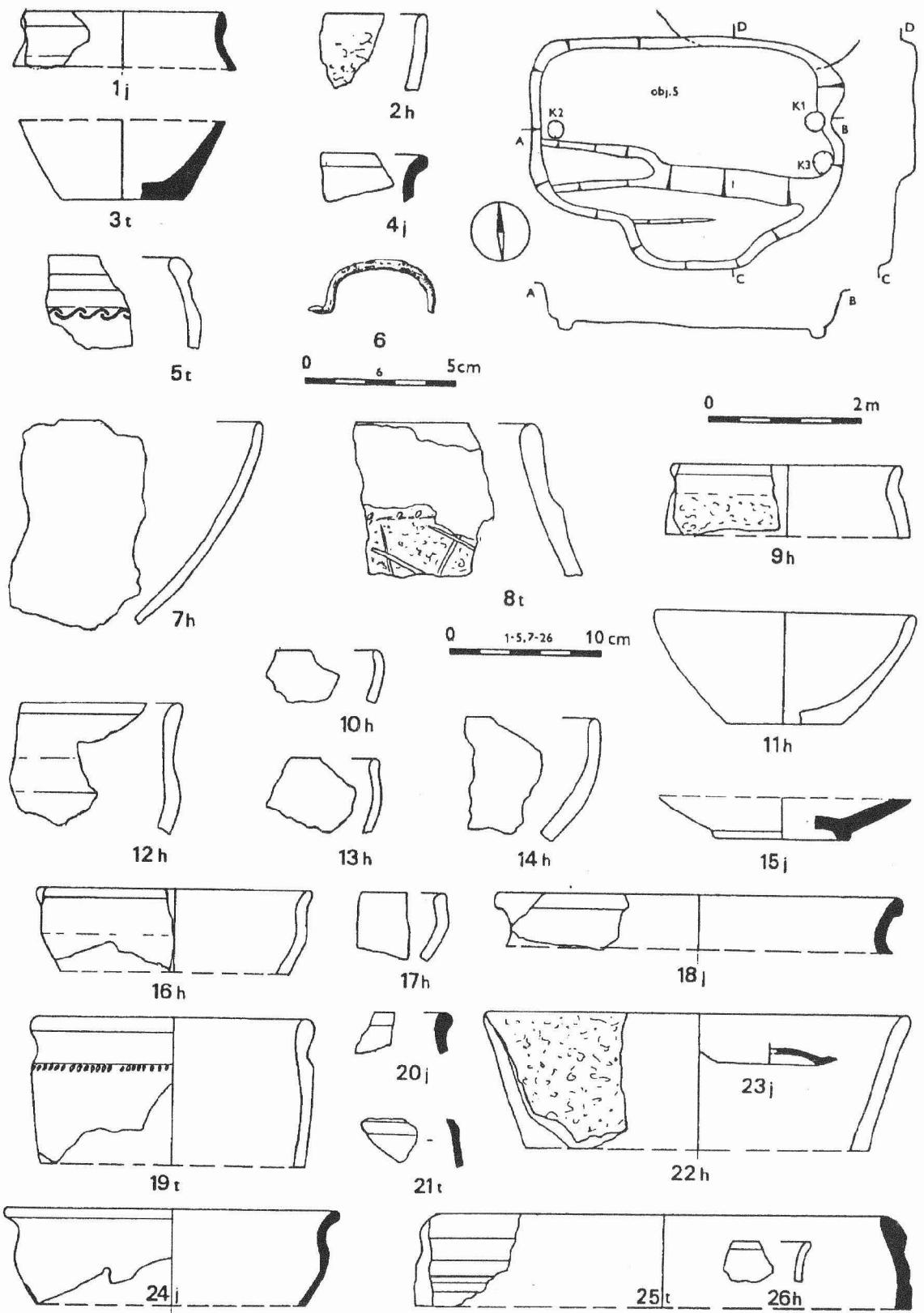
Rozměry: 520x680 cm, hl. 95 cm.

Nálezy:

- brousek tvaru plochého komolého jehlanu, rozměry: 103x30x19 mm, obr. 4:1 (18857/1-265/89)
- keramika (18857/1-62/89 až 115/89):
  - počet kusů zhotovených na kruhu: 34 (62.26 %)
  - počet kusů zhotovených v ruce: 15 (28.31 %)
  - neurčeno kusů: 5 (9.43 %)
- mazanice (18857/1-264/90)
- zvířecí kosti (18857/1-273/89)

Obr. 4. Vyškov. Objekt č. 4, kámen 1,2, keramika 3-26.

Obr. 5. Vyškov. Objekt č. 5, železo 6, keramika 1-5, 7-26.

obj. 4/89	misy				hrnce			situly			soudky+jiné			neurčen			celkem
	OS	OZ	D	V	O	D	V	O	D	V	O	D	V	O	D	V	
tuha					1			3	5	1				4	5	19(35%)	
jemný	6		3	3	3	1	2	1						1	2	22(41%)	
hrubý		5		2	2						1			3		13(24%)	
celkem			19			9			10			1			15		54

Tab. 4. Zastoupení keramických tvarů podle užité keramické hmoty v objektu č. 4.

Obj. č. 5 (obr.5)

Chata obdélného půdorysu s kůly při středu kratších stran (K1 Ø 23 cm, hl. 30 cm; K2 Ø 21 cm, hl. 12 cm; K3 Ø 26 cm, hl. 10 cm). Podél jižní stěny stupňovitá lavice (180x50 cm, v. nade dnem 30 cm). V hnědém zásypu s uhlíky a se zlomky mazanice zjištěna v druhotném uložení ve středu chaty asi 20 cm nade dnem mazanicová kra se zlomky keramiky. Orientace V-Z. Rozměry: 400x180 cm, hl. 50-58 cm.

Nálezy:

- zlomek železné spony, zachována pouze část obloukovitého lučíku. D. 38 mm, v. oblouku 18 mm, obr.5:6 (18857/1-259/90)
- keramika (18857/1-116/90 až 153/90):
  - počet kusů zhotovených na kruhu: 12 (31.58 %)
  - počet kusů zhotovených v ruce: 22 (57.89 %)
  - neurčeno kusů: 4 (10.53 %)
- mazanice (18857/1-266/90) - zvířecí kosti (18857/1-267/90)

obj. 5/89	misy				hrnce			situly			jiné			neurčen			celkem
	OS	OZ	D	V	O	D	V	O	D	V	O	D	V	O	D	V	
tuha					2			1	1	1				·	3	2	10(26%)
jemný	3		2	1	2									2	1		13(34%)
hrubý	3	7	1		1	1	1								1		15(40%)
celkem			17			7			3			2			9		38

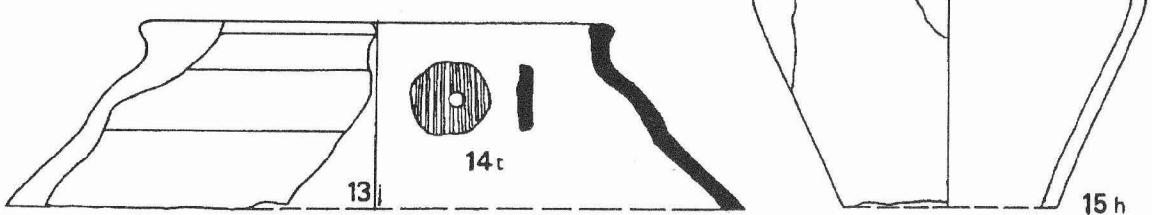
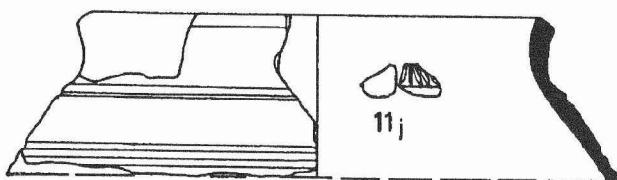
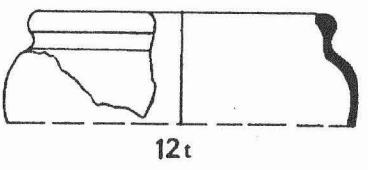
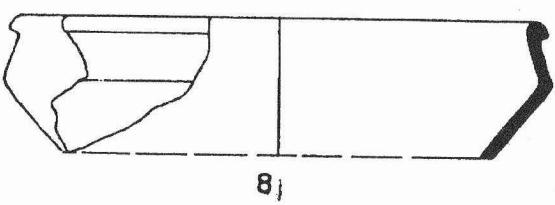
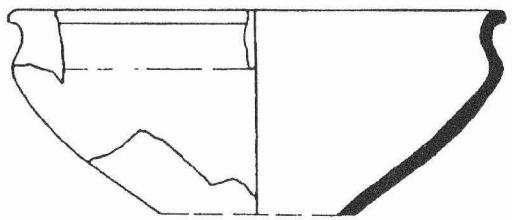
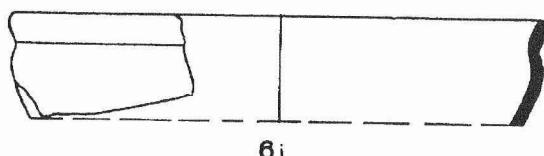
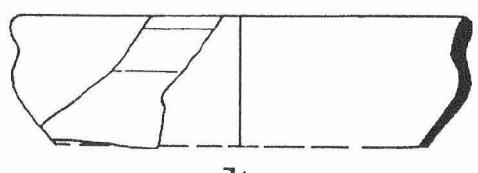
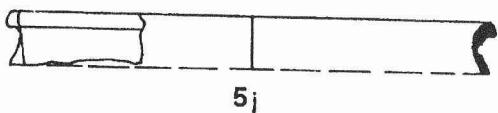
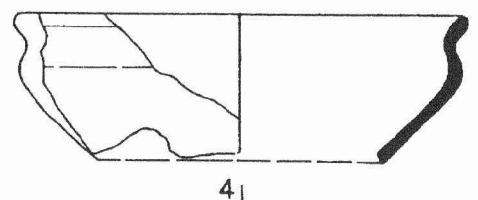
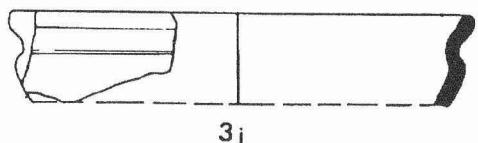
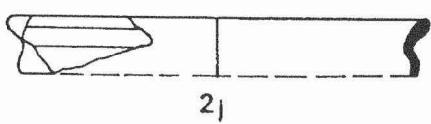
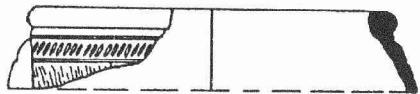
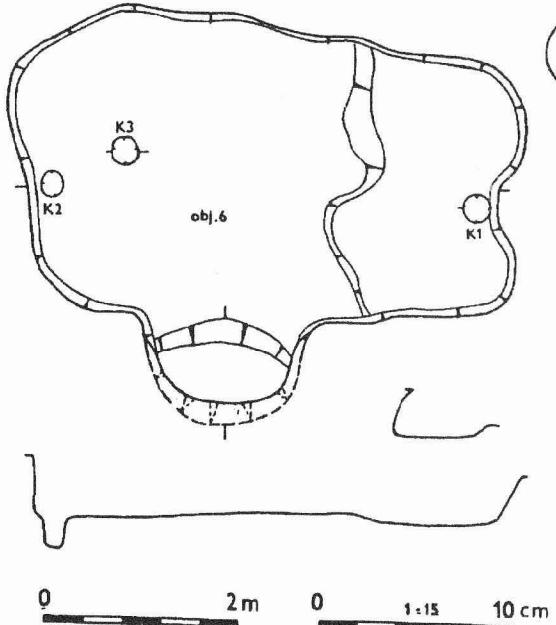
Tab. 5. Zastoupení keramických tvarů podle užité keramické hmoty v objektu č. 5.

Obj. č. 6 (obr.6,7)

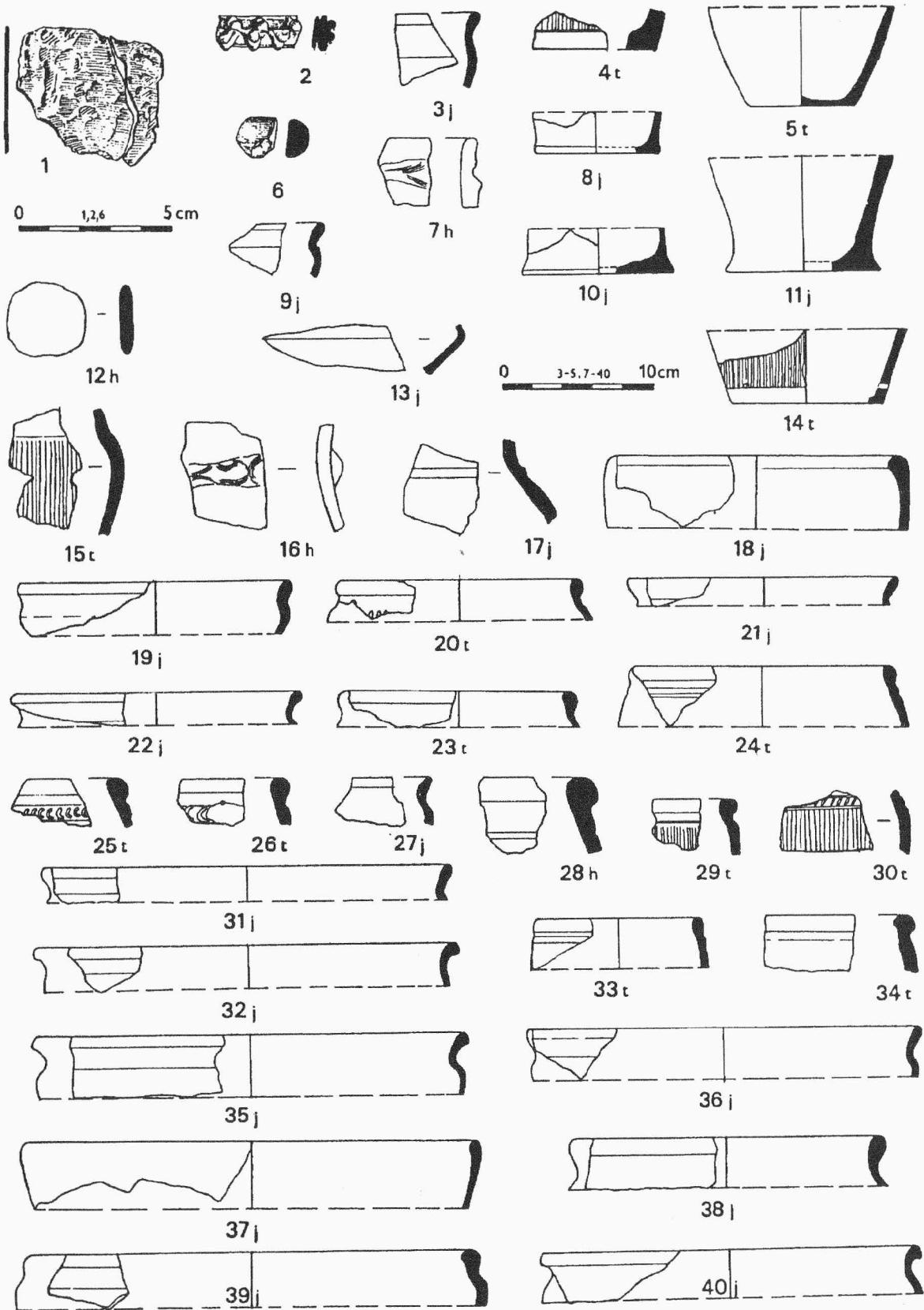
Chata obdélného půdorysu s kůly při středu kratších stran (K1 Ø 30 cm, hl. 18 cm; K2 Ø 25 cm, hl. 34 cm; K3 Ø 30 cm, hl. 10 cm). Východní kratší stěna v místě kúlové jamky mírně ustupovala směrem do středu objektu. V jižní delší stěně byl vyhlouben výklenek asi 12 cm pod úroveň mírně klesajícího dna chaty. Zásyp černý. Orientace SZ-JV. Rozměry: 560x320 cm, hl. 25 cm.

Nálezy:

- zlomek náramku ze světle modrého skla. Na středovém žebru zdobený bradavkovitými výčnělkami. D. 27 mm, v. 10 mm, š.6 mm, Ø 70 mm. Obr.7:2 (18857/1-262/90)
- zlomek náramku ze světle modrého skla. Zachováno pouze jedno žebro. D. 11 mm, š.7 mm, v. 12 mm, obr. 7:6 (18857/1-263/90)
- železný plíšek. Rozměry: 44x49x2mm, obr. 7:1 (18857/1-260/90)
- keramika (18857/1-154/90 až 252/90):
  - počet kusů zhotovených na kruhu: 86 (86.87 %)
  - počet kusů zhotovených v ruce: 10 (10.10 %)
  - neurčeno kusů: 3 (3.03 %)
- mazanice (18857/1-268/90)
- zvířecí kosti (18857/1-269/90)

Obr. 6. Vyškov. Objekt č. 6, keramika 1-15.

Obr. 7. Vyškov. Objekt č. 6, železo 1, sklo 2,6, keramika 3-5,7-40

obj. 6/89	misy				hrnce			situly			vázy			neurčen			celkem
	OS	OZ	D	V	O	D	V	O	D	V	O	D	V	O	D	V	
tuha								9	5	11	1				2	7	35(35%)
jemný	18	2	9	4	3	2	2	1			2	3		1			50(50%)
hrubý		2	2			2	1	1			1				1	4	14(15%)
celkem			37			10			27			7			18		99

Tab. 6. Zastoupení keramických tvarů podle užité keramické hmoty v objektu č. 6.

Obj. č. 7 (obr.8)

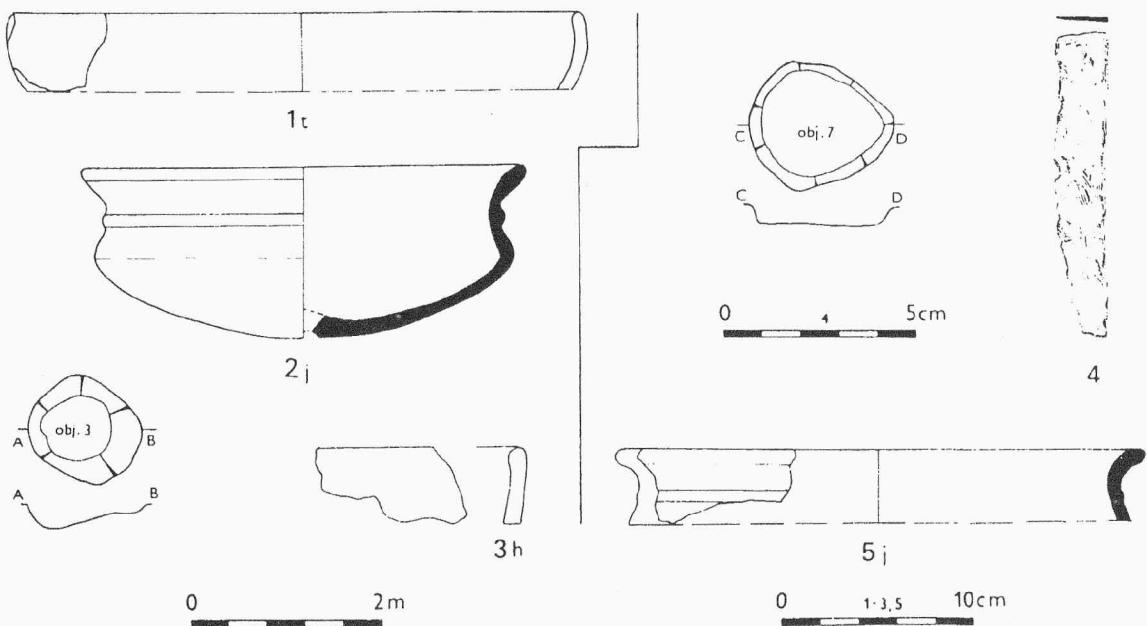
Jáma nepravidelného kruhového půdorysu se šikmými stěnami a rovným dnem. Zásyp hnědošedý. Rozměry: 150x140 cm, hl. 20 cm.

Nálezy:

- železný nůž, zachována pouze část ostří. D. 79 mm, max. š. 12 mm, obr. 8:4 (18857/1-263/90)
- keramika (18857/1-254/90 až 257/90):
  - počet kusů zhotovených na kruhu: 1
  - počet kusů zhotovených v ruce: 3
  - neurčeno kusů: 0
- zvířecí kosti (18857/1-274/90)

obj. 7/89	misy				hrnce			situly			jiné			neurčen			celkem
	OS	OZ	D	V	O	D	V	O	D	V	O	D	V	O	D	V	
tuha															1	1(25%)	
jemný					1											1(25%)	
hrubý				1											1	2(50%)	
celkem			1			1									2	4	

Tab. 7. Zastoupení keramických tvarů podle užité keramické hmoty v objektu č. 7.

Obr. 8. Vyškov. Objekt č. 3,7, železo 4, keramika 1-3,5.

Obj. č. 8 (obr.9,10)

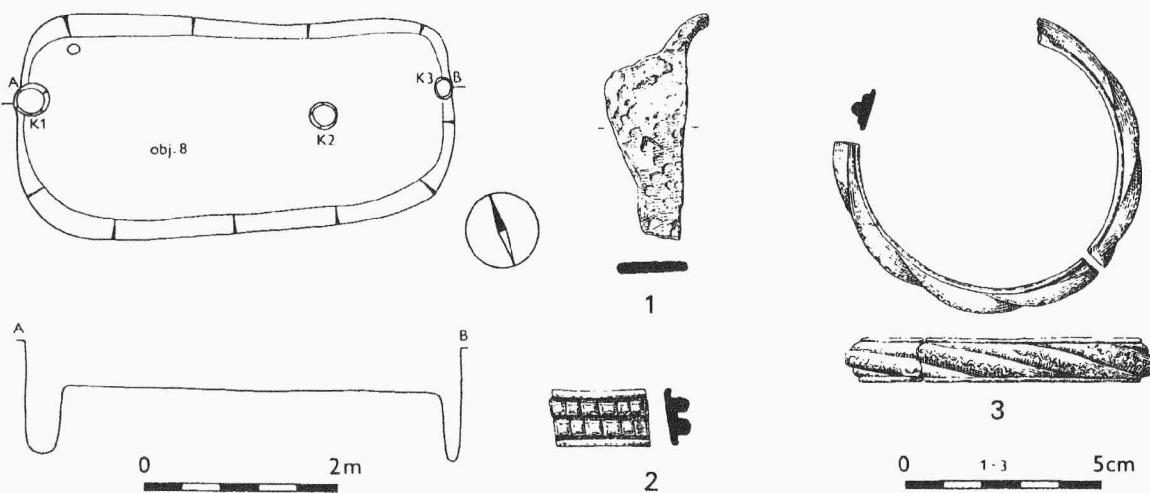
Chata obdélného půdorysu s kůly při středu kratších stran (K1 Ø 36 cm, hl. 33 cm; K3 Ø 20 cm, hl. 36 cm) a s dalším kůlem na delší ose objektu (K2 Ø 30 cm, hl. 5 cm). Drobna kúlová jamka se nacházela ještě v SZ rohu. Zásyp v horní části hnědý, směrem ke dnu promíchán hrudkami spráše; při dně hlinitopísčitý. Orientace ZZS-VVJ. Rozměry: 460x240 cm, hl. 66 cm od úrovně dnešního terénu.

Nálezy:

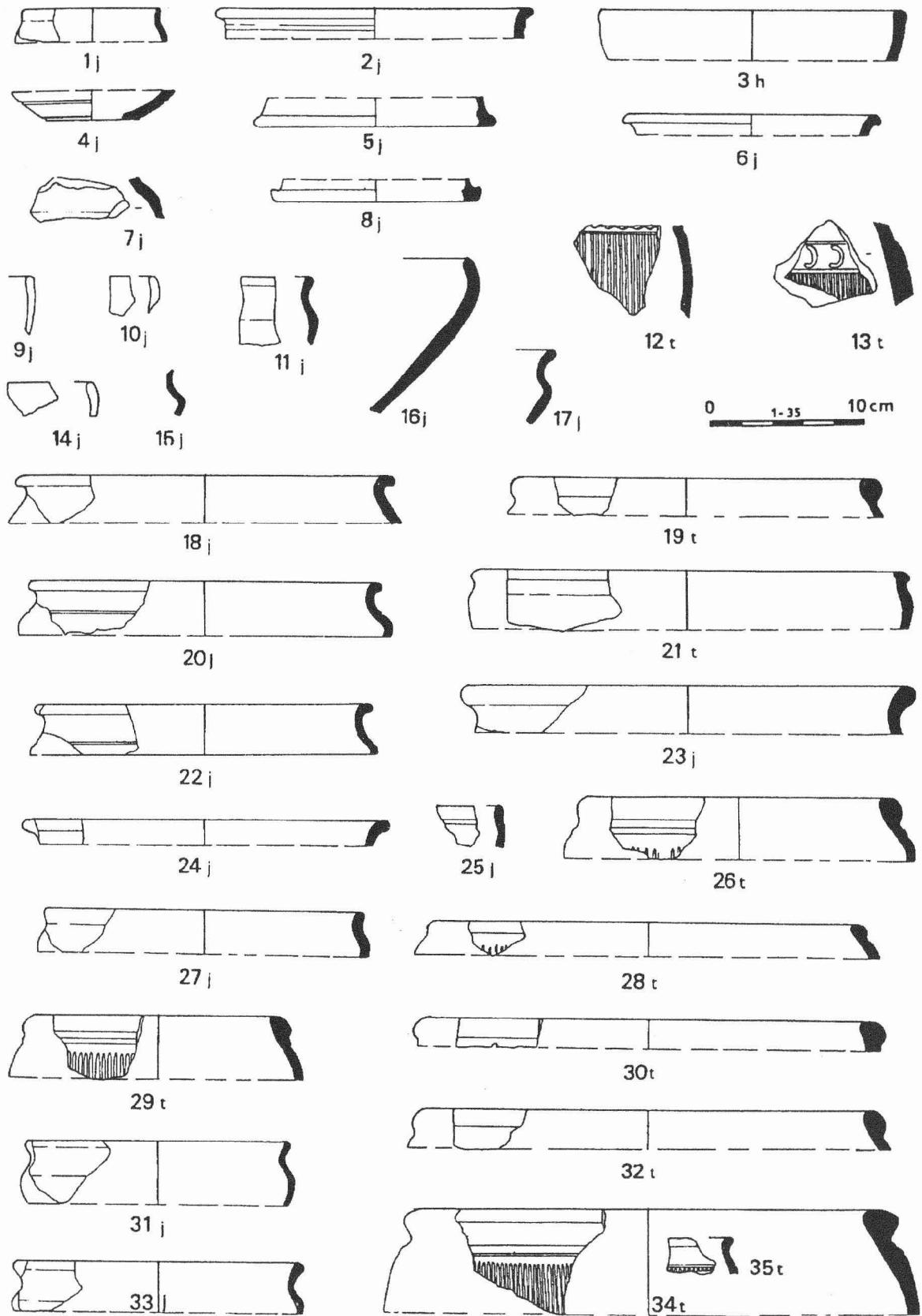
- část skleněného náramku z kobaltově modrého skla se čtyřmi žebry; středová žebra zdobena tzv. perlou motivem. D. 26 mm, v. 14 mm, š. 6 mm, Ø 70 mm, obr. 9:2 (A 8261)
- část náramku ze světlemodrého skla se třemi žebry, středové žebro šikmo stáčeno a zdobeno žlutou klikatkou. D. 62 mm, v. 11 mm, š. 5 mm, Ø 70 mm, obr. 9:3 (A 8262)
- část železné skoby? (A 8235)
- zlomek železného nože s trnem ? D. 57 mm, max. š. 21 mm, obr. 9:1 (A 8236)
- dvoukónický přeslen. V. 37 mm, Ø 39 mm (A 8237)
- keramika (A 8243-A 8260):
  - počet kusů zhotovených na kruhu: 111 (87.40 %)
  - počet kusů zhotovených v ruce: 10 (7.87 %)
  - neurčeno kusů: 6 (4.73 %)
- dva zlomky broušků. D. 64 mm, d. 115 mm, (A 8242)
- struska (A 8239)
- mazanice (A 8264)
- zvířecí kosti (A 8263)

obj. 8/89	misy				hrnce			situly			vázy+kalichy			neurčen			celkem
	OS	OZ	D	V	O	D	V	O	D	V	O	D	V	O	D	V	
tuha						2		12	3	50							67(53%)
jemný	14	3	1	2	5		1				1	2		1	1	26	57(45%)
hrubý		1						1								1	3(2%)
celkem	21				8			66			3			29			127

Tab. 8. Zastoupení keramických tvarů podle užité keramické hmoty v objektu č. 8.

Obr. 9. Vyškov. Objekt č. 8, železo 1, sklo 2,3.

Obr.10. Vyškov. Objekt č. 8, keramika 1-35.

Archeologickým výzkumem na lokalitě Vyškov-"Ostrovy" v letech 1983, 1989 a 1990 se podařilo zachytit celkem osm laténských objektů, z toho čtyři chaty a čtyři jámy. Typické zahloubené obdélníkové chaty s kúlovou konstrukcí při kratších stranách byly orientovány v jednom případě V-Z (obj. č. 5) ve dvou případech SZ-JV (obj. č. 8 a 2) a v dalším případě SV-JZ (obj. č. 6). U chaty č. 5 byla jižní delší strana upravena ve stuňovitý výklenek (obr. 5), zatímco v chatě č. 6 se k jižní delší stěně připojoval výklenek lehce vyhloubený do stěny chaty, sloužící patrně jako sklípek (obr. 6). Stejnemu účelu snad mohla sloužit i jáma v SV rohu chaty č. 2 (obr. 3).

Další sídlištění objekty byly zastoupeny jámou pravidelného oválného půdorysu s členitým dnem (obj. 1), větší nepravidelnou a ne zcela prozkoumanou jámou (obj. 4) a dvěma menšími objekty přibližně kruhového půdorysu (obj. 3, 7). Doklady povrchové kúlové zástavby se zjistit nepodařilo. Sledujeme-li polohu jednotlivých objektů, zdá se být nápadná kumulace objektů č. 1, 2, 3 a 4 přibližně ve středu severní části zkoumané plochy (obr. 1b). Tyto objekty náležely stejnemu časovému úseku a objekty č. 1 a 2 měly shodnou orientaci. Zda v tomto případě jde o záměrné uskupení do menší sídlištění jednotky (dvorce), nelze vzhledem k značnému porušení zkoumané plochy prokázat.

K nejstarším objektům na sídlišti naleží patrně chata č. 5, která obsahovala keramický materiál zhotovený z větší části v ruce (57 %). K nejvýraznějším tvarům patří situla s výzdobou ležících kolkovaných "S" v místě maximální výdutě (obr. 5:5) a hrnec zdobený v místě lomu výdutě vrypy (obr. 5:19). Obě nádoby jsou charakteristické pro stupeň LTA, jejich výskyt však nelze vyloučit ani ve stupni LTB1 (MEDUNA 1980a, 64). Analogii tuhové situly s kolkovaným motivem ležícího "S", datované do LTB, najdeme například v obj. č. 12 ve Velkých Hostěrádkách (ČIŽMÁŘ 1984, 480, obr. 9:13). K archaickým tvarům patří také hrnec s plastickou páskou, zdobený na drsné výduti vhlazovaným mřížováním (obr. 5:8). Tento motiv uplatněný na zdrsňované stěně nádoby se objevuje na nepříliš vzdálené lokalitě v Němcanech (MEDUNA 1980a, obr. 102:3). Zde však zdobí odlišný keramický typ, který J. Meduna spojuje s reminiscencí na halštatské prvky (MEDUNA 1980a, 101). Z dalších keramických tvarů zhotovených v ruce jsou zastoupeny varianty mís se zataženým okrajem (obr. 5:10, 14, 17), kónické mísy (obr. 5:2, 11, 22), někdy se zdrsňovanou výdutí, či esovitě profilované mísy (obr. 5:13, 16). Ke zboží vyráběnému na kruhu naleží mísy s esovitou profilací (obr. 5:4, 18, 24), v jednom případě s omfalem (obr. 5:23) a v jednom případě s prstencem (5:15) ve dně, hrncovité nádoby (obr. 5:1, 20) a tuhová situla se dvěma žlábkami pod hrdlem (obr. 5:25). O oprávněnosti zařazení chaty č. 5 do stupně LTB1 svědčí také nález lučíku železné spony (obr. 5:6). Jde nesporně o typologicky starou formu spony s volnou patkou, typickou pro fázi LTB1 (ČIŽMÁŘ 1975, 420).

Do stejného časového úseku lze přiřadit patrně objekty č. 1, 2, 3 a 4 které vytvářejí na zkoumané ploše malou skupinu. V jejich zásypu převažuje výjma obj. 4 v ruce zhotovená keramika. Nejpočetnější skupinu představují varianty mís se zataženým okrajem (obr. 2:1, 7, 13, 15, 20, 3:5, 6, 12, 14, 18, 4:3, 10, 22, 25, 8:3), esovitě profilované mísy (obr. 3:7, 11, 13, 22) a hrncovité nádoby (obr. 2:5, 10, 3:8, 15, 19, 21). Jemná keramika, točená na kruhu je zde zastoupena hrncovitými nádobami (obr. 2:3, 3:2, 4:17, 21), vázou s plochým širokým žebrem (obr. 2:16), a několika typy mís. Esovité profilované mísy zdobené úzkým žebrem v místě hrdla (obr. 2:17, 3:17), v jednom případě s omfalem (obr. 8:2) a mísa se zataženým, zesíleným okrajem (obr. 2:18) se objevují především v rámci stupně LTB (MEDUNA 1980a, 89, ČIŽMÁŘ 1984, 480)). K tuhové keramice vytáčené na kruhu nalezi svisle rýhované situly s ovaleným okrajem (obr. 2:9,), zdobené pod hrdlem plastickým žebrem (obr. 4:14), pásem kolkovaných "C" (obr. 2:6) nebo šimými zásekami (obr. 2:8). Užití motivu kolkovaných "C" je typické pro oblast střední Moravy, kde se objevuje v rámci stupňů LTB-LTC1 (MEDUNA 1980a, 67-68). Výraznou skupinu nacházející se pouze v obj. 4 představují polokulovité mísy s ovaleným okrajem (obr. 4:16, 18, 19, 20, 24). Jejich výskyt J. MEDUNA (1980, 93) předpokládá od počátku stupně LTC. Vzhledem k ostatní keramické náplni v obj. 4 (tuhová situla s plastickým žebrem, tuhová situla s nevýrazným odsazením hrdla od výduti, mísy se zataženým okrajem, zdrsněné na výduti), se domnívám, že i tento objekt naleží ještě stupni LTB. Od jmenované skupiny objektů byla poněkud vzdálena menší jáma (obj. č. 7) obsahující jedený zlomek keramiky, patrně z mísy s plastickým žebrem, a část železného nože. Časově ji lze tedy zařadit také do stupně LTB.

Skladba keramických nálezů výše jmenovaných objektů, se kterou se můžeme setkat i na nepříliš vzdáleném sídlišti v Němcanech (MEDUNA 1980b, 208-215, MEDUNA 1980a, obr. 100-105), tedy odpovídá náplni stupně LTB, vymezené M. Čižmárem na základě nálezů na sídlišti ve Velkých Hostěrádkách (ČIŽMÁŘ 1984, 479-480).

O mladším osídlení lokality svědčí poněkud odlišný charakter keramických nálezů z objektů č. 6 a 8. Zde výrazně stoupá procento na kruhu vytáčené keramiky (graf 1) a současně se mění zastoupení keramických typů. Keramika zhotovená v ruce je prezentována pouze několika zlomky mís (obr. 6:15,10:11,15) a dvěma zlomky hrnce s plasticou profilovanou páskou, připomínající halštatské tvary (obr. 7:7,16). Z keramických tvarů zhotovených na kruhu vystupují především chronologicky ne příliš citlivé tuhové situly se svisle rýhovanou výdutí (obr. 7:4, 14,15,20,29, 10:27,29,30,35,36,), zdobené v podhrdlí ještě pásem šikmých vrypů (obr. 7:30) nebo kolkovanými obrácenými "C" (obr. 7:26, 10:13,14). Z jemné keramiky jsou zastoupeny mísy plynulé esovité profilace (obr.6:4,5,7,9, 10:12,16,18,32), zdobené žlábkem v podhrdlí (obr. 10:21,23), esovitě profilované mísy s vyšším hrdlem (6:3, 7:22, 35), dále mísy s ostře lomenou výdutí a zesíleným okrajem (obr. 6:8). Značně klesl podíl mís se zataženým okrajem (obr. 7:18,37). Z dalších tvarů jsou zastoupeny vázy zdobené obvodovými rýhami (obr. 6:10) nebo širokými plochými žebry (obr. 6:13). Zlomek nožky s prstencem u dna (obr. 10:5,8) snad pochází z kalichovitého poháru. Charakter keramické náplně objektů č. 6 a 8 odpovídá horizontu 1 na sídlišti ve Strachotíně, datovanému do stupně LTC1 (ČIŽMÁŘ 1987, 223). Stejně tak lze do tohoto stupně zařadit nálezy skleněných zlomků náramků v obou objektech. V chatě č. 6 šlo o zlomek světle modrého náramku s bradavkovitými výčnělkami (obr. 6:2) typu HAEVERNICK 14 (1960, 61-63) a zlomek blíže neurčitelného blankytině modrého náramku (obr. 6: 6), patrně typ HAEVERNICK 8 (1960, 55). Chata č. 8 pak obsahovala zlomek modrého náramku se stáčeným středovým žebrem, zdobeným bílou nití, typ HAEVERNICK 8b (1960, 55) a zlomek kobaltově modrého náramku se čtyřmi žebry (dvě středová členěna) typ HAEVERNICK 13 (1960, 59). S analogiemi uvedených typů se můžeme setkat na moravských sídlištích počínaje stupněm LTC1, přičemž těžiště výskytu typu 13 a 14 spadá právě do tohoto stupně (VENCLOVÁ 1990, 134). Tomuto datování neodporuje ani chronologické trídění skleněných náramků z Manchingu (GEBHARD 1989, Tab. 49,50).

Vedle již zmíněných nálezů skleněných náramků a železné spony byly na lokalitě ve Vyškově nalezeny také dva železné nože (obr. 3:1, 8:4) a jeden železný předmět snad s podobnou funkcí (obr. 9:1).

Výzkum přinesl také poměrně bohatý soubor osteologického materiálu (480 zlomků). Výsledky jeho druhového určení³ odpovídají skladbě domácího zvířectva běžné na nížinných laténských sídlištích (tab. 9).

obj. č.	Bos prim.	Sus. scr.	Ovis/Ca pra	Ovis ammon	Canis lupus	Equus cabal.	Cervus elap.	neurč.	celkem
1	3	1	2		1			22	29
2	2	2	3	2		1		25	35
3								16	16
4	8	5	9				1	65	88
5	4	12	4					42	62
6	18	26	9	1	3	3	2	110	172
7	1	1						24	26
8	4	4	8	1	2			33	52
	40	51	35	4	6	5	2	337	480

Tab. 9. Vyškov-"Ostrovy". Druhová skladba osteologického materiálu.

Rozbor archeologických nálezů prokázal, že počátek laténského osídlení lokality ve Vyškově - "Ostrovech" lze klást do starší fáze stupně LT-B (LT-B1). Tento stupeň reprezentují nálezy z chaty č. 5. Rámcové do stejného stupně lze zařadit i objekty 1,2,3,4. Zde však vzhledem k poněkud odlišnému složení keramické náplně objektů č. 1,2,3,4 (absence časné laténských tuhových situl a naopak výskyt svisle rýhovaných situl točených na kruhu) a současně odlišná orientace podélných objektů by mohla svědčit, že náleží mladší fázi vývoje sídliště. Do trvání stupně LTB lze patrně zařadit i obj.č.7. Nejmladší fázi pak představují nálezy v obj. 6 a 8, spadající již do stupně LTC1. Význam vyškovské lokality spočívá především v rozšíření počtu relativně dobře datovatelných celků,

³ Za určení osteologického materiálu děkuji MVDr. Z. Kratochvílovi, CSc.

na jejichž základě je možné se pokoušet o detailnější chronologické třídění sídlištní keramiky na Moravě.

Literatura

- ČIŽMÁŘ, M. 1975: Relativní chronologie keltských pohřebišť na Moravě. Památky arch. LXVI, 417-437.
- ČIŽMÁŘ, M. 1984: Laténské sídliště z Velkých Hostěrádek, okr. Břeclav. Památky arch. LXXV, 463-485.
- ČIŽMÁŘ, M. 1987: Laténské sídliště ze Strachotína, okr. Břeclav. Památky arch. LXXVIII, 205-229.
- GEBHARD, R. 1989: Der Glasschmuck aus dem Oppidum von Manching.
- HAEVERNICK, Th. E. 1960: Die Glasarmringe und Ringperlen der Mittel- und Spätlatènezeit auf dem europäischen Festland. Bonn.
- MEDUNA, J. 1980a: Die latènezeitlichen Siedlungen in Mähren. Praha
- MEDUNA, J. 1980b: Die latènezeitlichen Siedlungen und Gräberfelder in Mähren. FAM XI, Brno.
- VENCLOVÁ, N. 1990: Prehistoric glass in Bohemia. Praha

Latènezeitliche Siedlung in Vyškov (Bez. Vyškov). Beim dem Aufbau der Autobahn Brno-Olomouc führten im 1989-1990 Mitglieder des AU ČSAV in Brno eine Rettungsgrabung auf der latènezeitlichen Siedlung in Vyškov durch, wobei es gelang sieben Siedlungsobjekte (Obj. Nr. 1-7) zu untersuchen. Auf der Lokalität, im Raume der Vyškover Pforts südlich von Vyškov, wurde bereits im Jahre 1983 eine Hütte (Obj. Nr. 8) erforscht.

Im vorgellgten Beitrag werden in traditioneller verbalen Form nur die Terrain dokumentation und die Kleinfunde behandelt. Was das keramische Material betrifft wird maximal die Zeichendokumentation mit der Abbildung von allen Randbruchstücken, der Mehrzahl der verzierten Körper- und Bodenteile ausgenutzt, mit einer symbolischen Bezeichnung deer verfolgten Eigenschaften (die Zeichen bei der rechten Profilseite drücken die verwendete keramische Masse aus: T - Graphit, J - feine, H - grobe, dunkles Profil bedeutet Drehscheibenkeramik und helles Profil handgemachte Ware). Zu der übersichtlichen Information über die Gesamtzahl der keramischen Formen in Abhängigkeit zu der verwendeten keramischen Masse in den einzelnen Komplexen dienen dann einfache Tabellen (Tab. 1-8).

Obwohl die Grabung auf einer verhältnismässig umfangreichen Fläche durchgeführt wurde, kann man sich zum Charakter der Siedlungsverbauung im Hinblick zur starken Zerstörung des Liegenden durch Bauarbeiten nur beschränkt aussern. Es waren hier die charakteristischen Hütten mit rechteckigem Grundrüss und Pfostenkonstruktion in den kürzen Wänden (Obj. Nr. 2,5,6,8), weiter eine im Grundrüss rechteckige Grube mit ausdrucksvooll gegliedertem Boden (Obj. Nr. 1) und weitere drei unregelmässige Gruben (Obj. Nr. 3,4,7) vertreten.

Abhand der Analyse des Fundmaterials können die festgestllten Objekte in die Stufen LTB1-LTC1 datiert werden. Die ältere Besiedlungsphase repräsentieren Befunde aus den Objekten Nr. 1-5 und 7 mit einem grössten Anteil von handgemachter Keramik und der Vertretung von keramischen Formen, die vor allem für den altlatènezeitlichen Abschnitt typisch sind. Der keramische Gesamtinhalt dieser Objekte weist nahe Analogien zu altlatènezeitlichen Fundkomplex von der naheliegen den Siedlung in Němcany, Bez. Vyškov (MEDUNA 1980, Abb. 100-105) und von der Siedlung in Velké Hostěrádky, Bez. Břeclav (ČIŽMÁŘ 1984, Abb. 9) auf. Zur jüngeren Besiedlungsphase gehören die Hütten Nr.6 und 8. Hier ist der Anteil von Drehscheibenkeramik höher und die Vertretung der einzelnen keramischen Typen und ihrer Varianten ist unterschiedlich. Der Fund von gläsernen blauen Armringen des Types Haevernick 8,13 und 14 in beiden Komplexen unterstützt dann volll diese Datierung.

Die Artenbestimmung der osteologischen Funde entspricht der auf latènezeitlichen Tieflandsiedlungen äblichen Struktur der Haustiere (Tab. 9).

ANALÝZA ŽÁROVÉHO POHŘEBIŠTĚ Z BŘECLAVI-POHANSKA

JIŘÍ MACHÁČEK, FF MU Brno

Časně slovanské žárové pohřebiště z Břeclavi-Pohanska bylo vykopáno mezi lety 1961-1973 (obr. 1). Celkem bylo objeveno 55 žárových hrobů, které vytvářely pruh 75 m dlouhý a 25 m široký, táhnoucí se od SZ k JV. Hroby se seskupují do dvou skupin (SZ a JZ). Existují však i hroby rozptýlené mimo ně (DOSTÁL 1985, 18).

Za pomocí práce s počítačovou databází jsme se uvedené pohřebiště pokusili podrobně analyzovat. U každého hrobu jsme sledovali maximální množství vlastností, které bylo z literatury k dispozici. V databázi byl ke každému pohřbu přiřazen počet jedinců v hrobu, jejich pohlaví, věk, hmotnost kostí, zahľoubení hrobu, výskyt zvířecích kostí, pohřební ritus. Dále jsme popsali předměty uložené v hrobech: množství nádob, jejich charakter, ostatní milodary a jejich druh. Popisy hrobů a nálezů jsme čerpali z publikace B. DOSTÁLA (1985, 15-18, 33, 95-109).

V první fázi naší práce jsme se zaměřili na rozmístění hrobů s bohatší výbavou. Za takové jsme považovali pohřby s více než jednou nádobou či nekeramickými milodary. Ukázalo se, že se tyto pohřby koncentrují v obou již zmíněných skupinách. V SZ skupině je celkově 21 hrobů, z toho 11 (52 %) patří mezi bohatší, v JV skupině je 14 hrobů z toho 5 (36 %) s výraznější výbavou. Mezi oběma skupinami je rozptýleno 20 hrobů, z nichž bohatší výbavu má pouze hr. 48, ve kterém jsou dvě nádoby. Lze říci, že dle výskytu bohatších hrobů můžeme ještě výrazněji odlišit obě skupiny od rozptýlených hrobů.

Dále jsme se pokusili o rozčlenění hrobů uvnitř obou skupin. Nejprve jsme pohřby roztrídili podle pohřebního ritu a charakteru keramiky, především na základě přítomnosti či absence výzdoby, a v rámci těchto podskupin jsme pracovali s věkem a pohlavím zemřelých.

V SZ skupině jsme vydělili sedm podskupin označených A - G. Uprostřed skupiny se nalézá podskupina A. Je charakterizovaná výskytem nezdobené keramiky spíše archaického vzhledu. Patří sem pět hrobů (č. 2,3,4,6,7), příslušnost dalšího je možná (č. 1). Nejvýraznější je společný hrob muže (matus) a dítěte (č. 4) vybavený železnou šípkou, rohovcovým jádrem a nádobou a nedaleký hrob starší ženy (matus - senilis) se třemi nádobami. Do podskupiny A patří dále tři hroby dětí (infans I-II). Dle nezdobené keramiky je sem možno přiřadit i hr. 1, z něhož se bohužel ztratil kosterní materiál.

V západním směru se k podskupině A těsně přimyká podskupina E. Nádoba zde získaná je také nezdobená, ale již výrazně profilovaná. Podskupinu tvoří dva hroby (č. 21,22) s dospělými jedinci (adultus) - mužského a nezjištěného pohlaví.

Podskupina B je severně od podskupiny A. Je charakterizována zdobenými nádobami. Patří k ní tři pohřby (č. 17,18,19). Ze dvou neznáme kosterní materiál. V hr. 17 byl mladistvý jedinec (nejméně iuvenis) nezjištěného pohlaví.

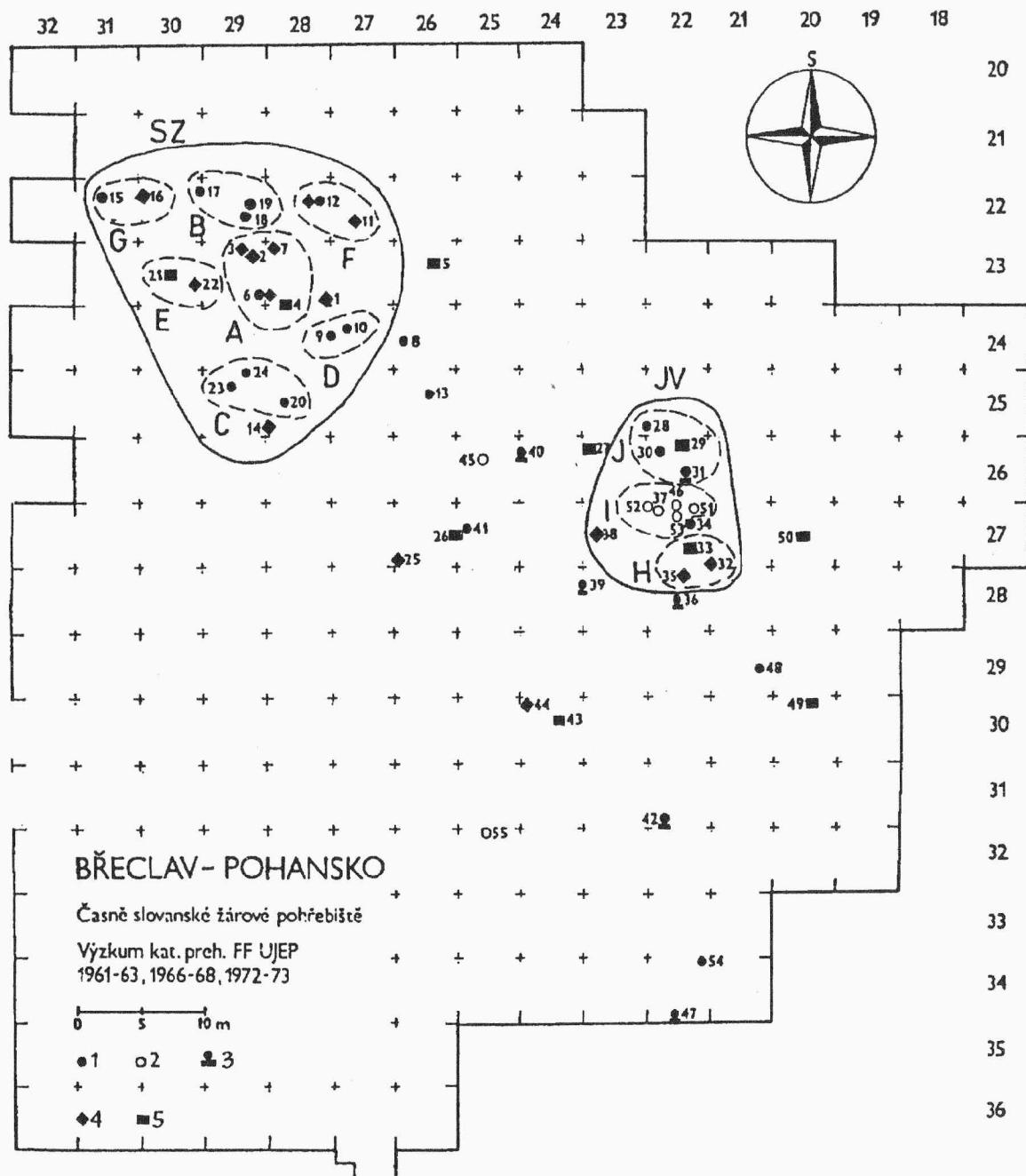
V jižní části SZ skupiny se nacházela podskupina C opět se zdobenou keramikou, na které však zjištujeme určité specifické rysy. Nádoby této podskupiny mají maximální využití v horní polovině nádoby a z celého pohřebiště pouze tady se objevuje výzdoba provedená hřebenovými vpichy. Jsou zde soustředěny tři hroby (č. 20,23,24). V hr. 20 jsou dva jedinci, muž (matus) a žena (adultus - matus). V hr. 23 se nacházel jedinec neurčitelného věku a pohlaví a v hr. 24 dospělý muž (matus). Je možné, že k této podskupině patří i hrob 14 s nezdobenou vejčitou nádobou bez zjištěných lidských pozůstatků.

Podskupina D se nachází na JV straně celého soustředění hrobů. Byly zde zjištěny dva hroby - ženský (hr. 10, nejméně adultus) a mužský (hr. 9, nejméně adultus). Jako urny sloužily zdobené nádoby.

Podskupinu F v SV části skupiny tvořila dvojice hrobů 11-12 (neurčené pohlaví - adultus; muž - adultus) se zdobenou a nezdobenou esovitě profilovanou keramikou.

Poslední podskupina G je vysunuta SZ směrem. Jsou zde dva hroby (č. 15,16), lidské pozůstatky (muž - adultus) však byly zachovány pouze v jednom. Keramika je částečně zničena orbou, pravděpodobně je však smíšená - zdobená i nezdobená.

V JV skupině jsme rozlišili tři podskupiny hrobů (H,I,J). Uprostřed je situována podskupina I charakterizovaná převahou jámových hrobů (hr. 37,46,51,52,53). V hr. 37 se nacházel muž (adultus) vybavený železným nožem, v hr. 51 žena (maturus), u ostatních jedinců se nepodařilo určit pohlaví, víme však, že dva spadali do věkové kategorie adultus a jeden iuvenis. Není jasné, zda můžeme k této podskupině přiřadit i hr. 34, který se nachází na jejím okraji. V hrobě byly objeveny pozůstatky muže (adultus) a zdobená nádoba.

Obr. 1. Břeclav-Pohansko. Plán časně slovanského žárového pohřebiště dle B. Dostála.

Vysvětlivky značek: 1 - popelnicové hroby se zdobenými nádobami; 2 - jámové hroby; 3 - popelnicové hroby se zručně zdobenými nádobami; 4 - popelnicové hroby s nezdobenými nádobami; 5 - popelnicové hroby s neurčitelným typem nádoby.

Podskupina J byla vydělena v severní části JV seskupení. Patří k ní čtyři hroby (hr.28,29,30,31). V jednom hrobu byla žena (matus), ve dovou děti (infans I) a v jednom nebylo pohlaví ani věk zemřelého zjištěno. Nádoby v hrobech byly zdobeny, u hr. 31 dokonce zručně vyrytými vlnovkami.

Poslední podskupina (H) se nalézá v jižní části JV seskupení. Je tvořena třemi hroby s nezdobenou či v ruce hnětenou keramikou (hr. 32,33,35). Byl zde pohřben muž (adultus matus) s bohatší výbavou (kromě nádoby nůž a korál ze sklovité pasty) a dvě děti (hr. 33,35, infans I). Je otázkou, zda s touto podskupinou nesouvisí i hr. 38, ve kterém byla nezdobená nádoba obsahující spálené kosti mladé ženy (iuvensis). Hrob však byl od skupiny H vzdálen cca 7 m.

Výsledky analýzy časně slovanského žárového pohřebiště z Břeclavi - Pohanska

Na základě předchozího rozboru se domníváme, že velká seskupení hrobů (SZ,JV) jsou pohřebiště dvou různých skupin lidí, která částečně existovala současně. V rámci SZ skupiny lze rozlišit i průběh rozrůstání pohřebiště. Uprostřed nacházíme nejstarší hroby s nezdobenou keramikou starobylé profilace (podskupina A). Jednalo se nejspíše o primární rodinu (muž, žena, tři děti). Hroby další generace (s pouze zdobenými či zdobenými a nezdobenými nádobami v rámci jedné podskupiny hrobů; nezdobená keramika zde nalezená má u rozpoznatelných jedinců většinou vyvinutou esovitou profilaci) nacházíme na okrajích pohřebiště. Jsou také koncentrovány do podskupin (B,C,D,E,F,G), nejspíše podle nově vytvořených rodin. Většinou zde nacházíme pohřeb muže a ženy, v jednom případě i dalšího muže. (Pro ověření příbuznosti zemřelých by bylo vhodné užít přírodovědných analýz, nejspíše serologické rozby). Pohřby dětí jsme u těchto sekundárních podskupin nezaregistrovali. Možná byly zničeny orbou, což by v důsledku malého zahlobení hrobů bylo možné.

Poněkud komplikovanější situace se jeví u JV skupiny hrobů. Její jádro (podskupina I) zde totiž tvoří jámové pohřby, u kterých nemáme možnost datování podle keramiky. To, že střed JV pohřebiště je tvořen hroby s jiným ritem než v obdobné podskupině na SZ pohřebišti, naznačuje, že se zde opravdu střetly dvě různé skupiny lidí zpočátku odlišené i pohřebními zvyklostmi. Navíc v podskupině I zcela chybí dětské pohřby. Jedná se nejspíše také o projev ritu, protože ani na Pohansku, ani na blízkých slovanských žárových pohřebištích v lese "Trnava" a Staré Břeclavi nebyl objeven dětský jámový hrob (DOSTÁL 1985, 95-121). Pro srovnání lze uvést např. birituální pohřebiště v Čakajovcích (okr. Nitra), kde z 18 jámových hrobů patřily 3 (16,6 %) nedospělým jedincům, přičemž ti tvorili na pohřebišti 20,9 % (REJHOLCOVÁ 1990, 368-370). Podskupiny J a H na severním a jižním okraji JV pohřebiště souvisí nejspíše také s dalším rozrůstáním a štěpením rodiny.

Lze se domnívat, že JV pohřebiště bylo nejméně stejně staré jako SZ, protože podskupina H i hr. 38, které byly objeveny na okraji JV skupiny hrobů, obsahují nezdobenou keramiku. Je také možné, že kontinuita pohřívání existovala v tomto prostoru delší dobu jak naznačují hroby vybavené keramikou se zručně rytou výzdobou rozptýlené okolo JV skupiny v jižním směru (hr. 36,39,40) a v podskupině J (hr. 31).

Hroby umístěné mimo obě velké skupiny nalézáme v prostoru mezi nimi a směrem na jih od JV skupiny. Jedná se asi o 20 hrobů (u některých lze těžko rozhodnout, zda ještě nepatří k některé skupině). V deseti z nich se nacházela zdobená keramika (52,5 %), ve dvou nezdobená (10,5 %), u zbývajících nebylo možno tuto charakteristiku popsat (26 %). Dva hroby byly jámové. Zdobená keramika byla z 50 % zručně rytá, což znamená, že se v těchto volně rozptýlených hrobech vyskytovalo 83 % (5 ze 6 ks) zručně ryté keramiky nalezené na celém časně slovanském pohřebišti na Pohansku. profilace keramiky je až na ojedinělé výjimky dosti vyvinutá. Můžeme se tedy domnívat, že se jednalo o nejmladší pohřby. Zajímavé je, že tyto hroby již nevytvářely žádné skupiny. Je proto otázkou, zda SZ a JV skupinu hrobů nemůžeme přiřadit různým patronymii, jejichž existenci lze v časně slovanském období předpokládat (DOSTÁL 1985, 84,86), a zda nejmladší roztroušené hroby nejsou projevem rozpadu původních sociálních struktur.

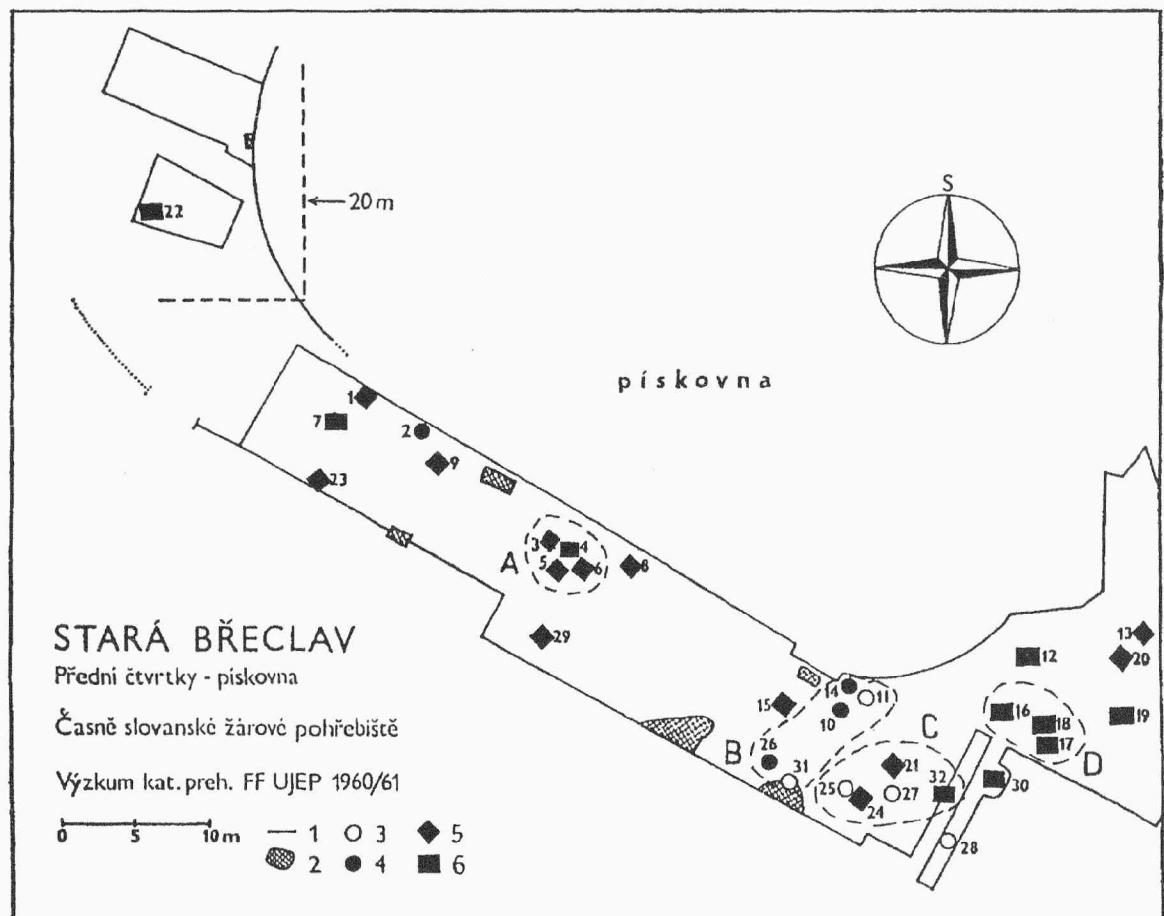
Z ostatních sledovaných znaků se dále zaměřme na výskyt zvířecích kostí. Tento případ jsme zaznamenali v šesti hrobech (hr. 4,12, 38,47,51,54) dosti různorodých; urnových i jámovém, s keramikou zdobenou i nezdobenou, v obou velkých seskupeních i hrobech volně rozptýlených. Ve dvou případech byly zvířecí kosti nalezeny v bohatších hrobech s nekeramickými milodary. Určitou společnou vlastností těchto hrobů je pohřeb dospělých jedinců (iuv - matus). (Pouze v hr. 4 je dítě uložené společně s mužem. Dospělý muž je však jistě v tomto hrobu dominantní).

Ostatní sledované vlastnosti, např. zahloubení, hmotnost kostí, jsou patrně indiferentní. Nepodařilo se nám v jejich výskytu zjistit žádnou pravidelnost či závislost. U zahloubení hrobů jsme se tuto domněnku pokusili vyjádřit i statisticky na základě Kolmogorova - Smirnovova testu pro dva výběry (SMETÁNKA 1971, 140-146). Porovnávali jsme SZ a JV skupinu hrobů a exaktně jsme zjistili, že se tyto dva soubory podle zahloubení hrobů výrazněji neliší a nelze s nimi proto pracovat jako s dvěma různými výběry.

Analýza časně slovanského žárového pohřebiště ve Staré Břeclavi

Hlavní výsledky získané na Pohansku jsme se pokusili ověřit i na nedalekém pohřebišti ve Staré Břeclavi (obr. 2). Bylo prozkoumáno v roce 1960 - 1961 při záchranné akci (PODBORSKÝ 1961). Pohřebiště nebylo vykopáno celé, podařilo se zachránit 33 žárových hrobů a 6 žárovišť (DOSTÁL 1985, 18, 19, 113-121). Vzhledem k záchrannému charakteru akce a neúplnému prokopání nemá pro nás takovou vypovídací hodnotu jako předcházející lokalita. Přesto se i zde jeví určitá fakta, na něž je třeba upozornit.

Podobně jako na Pohansku vytváří hroby ve Staré Břeclavi pruh) orientovaný od SZ k JV a uskupují se do dvou velkých skupin - SZ a JV (DOSTÁL 1985, 19). Pokusili jsme se analyzovat stejnou metodou jako na Pohansku.

Obr. 2. Stará Břeclav. Přední čtvrtky. Plán časně slovanského žárového pohřebiště dle B. Dostála.

Vysvětlivky značek: 1 - hranice výkopu; 2 - žároviště; 3 - jámové hroby; 4 - popelnicové hroby se zdobenými nádobami; 5 - popelnicové hroby s nezdobenými nádobami; 6 - popelnicové hroby s neurčitelným typem nádob.

V JV skupině se hroby soustředí do tří podskupin. Uprostřed se nachází podskupina C (hr. 21,24,25,27,32). Jedná se o tři urnové a dva jámové pohřby, v nichž lze podle pohlaví rozeznat ženu (maturus) a dítě (infans III). Tři jedinci byli neuričelného pohlaví, jeden z nich nejméně adultus. Podskupina je charakterizována nezdobenými nádobami.

Na SZ od podskupiny C byla vydělena podskupina B (hr. 10,11,14, 26,31). Jsou v ní zastoupeny tři urnové a dva jámové hroby. Pohlaví a věk bylo možno určit u dvou jedinců: muž - maturus, žena - senilis. Podskupina je charakterizována zdobenými nádobami.

Podskupinu D jsme našli v SV části JV skupiny hrobů. Je tvořena třemi hroby (hr. 16,17,18). Byli zde dva muži (maturus - senilis, nejméně adultus) a dítě (infans II). Z nádob zůstaly zachovány bohužel pouze spodní části. V této podskupině vyniká pohřeb staršího muže, jehož milodary tvoří bronzová pinseta a spálené kůstky neznámého druhu.

V SZ skupině hrobů jsme mohli vyčlenit pouze jednu podskupinu - A (hr. 3,4,5,6). Tvořily ji pohřby dvou mužů (maturus a adultus) a dvou dětí (infans II a infans III). Podskupina je charakterizována nezdobenými nádobami. I v této podskupině je nejvýraznější pohřeb muže vybavený nožem.

Výsledky analýzy časně slovanského žárového pohřebiště ve Staré Břeclavi

Na pohřebišti ve Staré Břeclavi sledujeme podobné tendenze jako na Pohansku. Hroby se soustředí do dvou velkých skupin, v rámci kterých lze vydělit určité podskupiny. Podskupina B je dobře rozlišitelná na základě koncentrace hrobů se zdobenými nádobami, které se až na jednu výjimku (hr. 2) vyskytují jen v tomto prostoru. Ostatní podskupiny jsou charakterizovány nezdobenými nádobami a vydělily jsme je hlavně podle seskupení hrobů v terénu.

Jámové hroby nevytvářejí, na rozdíl od Pohanska, výrazně vydělenou skupinu, soustředí se však v JV skupině v podskupinách B a C v relativně malém prostoru.

Zajímavým jevem je výskyt dvou podskupin, v nichž se objevují dva muži, starší (i s nekeramickými milodary), mladší a děti. Je možné, že tento typ podskupin má určitý sociální význam. Neobjevuje se však ani jednou na pohřebišti na Pohansku a je proto otázkou, do jaké míry je nás pohled ovlivněn charakterem výzkumu.

Ve Staré Břeclavi nacházíme poměrně mnoho hrobů s nezdobenou keramikou, které nelze přiřadit k žádné námi identifikované podskupině. Na základě tohoto jevu však nemůžeme činit žádné závěry, protože v tomto případě může dojít k velkým deformacím výsledků analýz v důsledku neúplného prokopání pohřebiště. Ze stejného důvodu se nelze pokoušet ani o rozbor rozrůstání pohřebiště.

Ač jsme na nekropoli ve Staré Břeclavi nezískali takové výsledky jako na Pohansku, můžeme konstatovat, že zde nalézáme mnoho společných rysů. Naše závěry nemůžeme ještě generalizovat, ukazuje se však, že jevy, které jsme sledovali nejsou omezeny pouze na jednu lokalitu. Pro potvrzení výše nastíněných hypotéz bude nutno zpracovat další časně slovanská a starohradištní pohřebiště. Vhodné se jeví např. Čakajovce na Slovensku (REJHOLCOVÁ 1990, 357-420), kde lze již na základě předběžných analýz vydělit minimálně tři velké skupiny hrobů s podobnou strukturou jako na Pohansku. Určité rozčlenění můžeme podle provedených analýz předpokládat i ve starší fázi pohřebiště v Devínské Nové Vsi (KELLER-BIERBRAUER 1965).

Závěrečné úvahy

Uspořádání hrobů na žárových pohřebištích si všímá již J. Poulik. Na nekropoli v Přílukách zjistil, že zde hroby tvoří skupiny, v nichž bývá až 30 popelnic (POULÍK 1960, 33). Na základě těchto nálezů usuzuje na existenci patriarchální velkorodiny v 5. a 6. století (POULÍK 1960, 37).

Naše analýzy Poulikovy závěry potvrzují. Navíc však můžeme zachytit i rozpad těchto tradičních struktur. V oblasti materiální kultury jej můžeme spojit s výskytem zručně zdobené keramiky, z hlediska chronologického pak snad s dobou starohradištní. Je pravděpodobné, že se seskupování hrobů dle rodinné příslušnosti udrželo někde i v mladších obdobích (EISNER 1966, 411-412). Jedná se však spíše o jev rudimentální či vycházející z jiné společenské situace než v časně slovanském období.

Vývoj společenských struktur, který jsme sledovali na pohřebištích, můžeme zachytit i na sídlištích. Na Pohansku byla v časně slovanské osadě II zjištěna určitá uskupení nepravidelně rozhozených objektů s nezdobenými a smíšenými keramickými celky, které B. Dostál interpretuje jako obytně hospodářský komplex - dvůr. Ten měla obývat velkorodina ve stadiu rozkladu tzv.

patronymie. Jednotlivé rodiny v jejím rámci žily a stravovaly se ve vlastních malých chatách (DOSTÁL 1985, 84-86; zde další literatura). Takto načrtnuté situaci odpovídají i zjištění na pohřebišti. Hroby se seskupují do větších "velkorodinných" skupin a v jejich rámci vytvářejí menší podskupiny dle jednotlivých rodin.

Ve starohradištním období jsou na Pohansku sídliště objekty volně roztroušeny v terénu a nevytvářejí žádnou zjevnou kumulaci (MACHÁČEK, 1992). Je možné, že je toto zjištění determinováno stavem výzkumu. Nápadná je však shoda rozpadu dosavadních struktur jak na sídlišti, tak na pohřebišti, kde jsou nejmladší hroby volně rozptýleny bez výraznější návaznosti na přecházející uskupení. V obecnějším měřítku lze tyto jevy spojit s obdobím celkových proměn společnosti, ve kterém začíná docházet k zániku starých a vytváření nových vazeb, postavených již na jiných principech.

Prozatím byly tyto procesy spojovány např. s budováním neagrárních sídlišť, materiálním projevem vyšších sociálních vrstev, tedy nápadnými jevy, které však dokumentují pohyb jen v určité části společnosti. Příklad Pohanska nám ale naznačuje, že se změny projevily i na řadovém sídlišti a pohřebišti.

Celá analýza byla umožněna v první řadě velikostí souboru, který byl na žárovém pohřebišti na Pohansku a ve Staré Břeclavi získán a kvalitně vypublikován. Jako velmi přínosné se ukázalo i počítačové zpracování v databázi, které pomohlo při sledování a kombinování více znaků najednou i v tomto poměrně rozsáhlém souboru. Na základě rozboru byly získány nové poznatky, které budeme dále rozvíjet (např. sestavení přirozených vývojových řad keramiky).

Předložená statě musí být chápána jen jako dílků zpráva z probíhajícího výzkumu, na jehož konci může dojít k revidování některých výše uvedených závěrů.

Literatura

- DOSTÁL, B. 1985: Břeclav-Pohansko III. Časně slovanské osídlení. Brno.
EISNER, J. 1966: Rukověť slovanské archeologie. Praha.
KELLER, E. - BIERBRAUER, V. 1965: Beiträge zum awarenzzeitlichen Gräberfeld von Devínská Nová Ves, Slovenská archeol. 13/2, 377-399.
MACHÁČEK, J. 1992: Starohradištní obydlí z Břeclavi-Pohanska, SPFFBU E 37, 103-114.
PODBORSKÝ, V. 1961: Staroslovanské žárové pohřbiště ve Staré Břeclavi, SPFFBU E 6, 61-82, tab. IX-XII.
POULÍK, J. 1960: Staří Moravané budují svůj stát. Gottwaldov.
REJHOLCOVÁ, M. 1990: Včasnoslovanské pohrebisko v Čakajovciach, okres Nitra, Slovenská arch. 38/2, 358-420.
SMETÁNKA, Z. 1971: Kolmogorov-Smirnovův test pro dva výběry. In: Nové archeologické metody I., Praha, 140-146.

Analyse des Brandgräberfeldes aus Břeclav-Pohansko (Bez. Břeclav). Im Beitrag wird das frühslawische Brandgräberfeld aus Břeclav-Pohansko analysiert, das während der Jahre 1961-1973 der Lehrstuhl für Archäologie der Masaryk-Universität untersucht hat.

Mit Hilfe der Angaben der Rechnerdatabasis wurde bei jedem Grab die maximale Menge von erreichbaren Charakteristiken verfolgt, die gegenseitig kombiniert worden waren. Einige Charakteristiken erwiesen sich als belanglos, andere jedoch haben zur eingehenden Analyse des Gräberfeldes beigetragen.

Insgesamt wurden 55 Brandgräber behandelt, die einen 75 m langen und 25 m breiten Streifen bildeten. Die Gräber konzentrieren sich in zwei Gruppen (NW und SW), sie waren jedoch aber auch außerhalb dieser verstreut (Abb. 1). In beiden Gruppen sind Gräber mit einer reichereren Ausstattung konzentriert, also mit mehr als einem Gefäß oder nicht keramischen Beigaben.

Wir haben uns um eine Gliederung der Gräber im Inneren von beiden Gruppen bemüht. Zuerst haben wir die Begräbnisse nach dem Bestattungsritus und dem Charakter der Keramik ausgeliert, vor allem aufgrund der Anwesenheit oder der Absenz der Verzierung, und im Rahmen dieser Untergruppen haben wir mit dem Alter und dem Geschlecht der Verstorbenen gearbeitet.

In der NW-Gruppe gliederten wir sieben Untergruppen aus, die wir mit A - G bezeichneten.

In der SO-Gruppe unterschieden wir drei Gräberuntergruppen (H,I,J).

Anhand der Analyse nehmen wir an, daß die großen Grabgruppierungen (NW, SO) Gräberfelder von zwei verschiedenen Menschengruppen sind, die teilweise zugleich existiert haben. Im Rahmen der NW-Gruppe läßt sich auch der Verlauf des Anwachsens des Gräberfeldes unterscheiden. In der Mitte finden wir die ältesten Gräber mit unverzielter Keramik von altertümlicher Profilierung (Untergruppe A) vor. Es handelte sich am ehesten um die primäre Familie (Mann, Frau, drei Kinder). Gräber der weiteren Generation (mit nur verzierten oder verzierten und unverzierten Gefäßen im Rahmen einer Gräberuntergruppe; die hier gefundene unverzierte Keramik hat bei den erkennbaren Exemplaren meistens eine entwickelte (S-Profilierung) finden wir in den Randzonen des Gräberfeldes. Sie sind auch in Untergruppen (B,C,D, E,F,G) konzentriert, am ehesten nach den neu gebildeten Familien. Meistens finden wir hier die Bestattung eines Mannes und einer Frau, in einem Falle auch eines weiteren Mannes. (Zum Beglaubigen der Verwandschaft der Verstorbenen wäre es angebracht naturwissenschaftliche Analysen, am ehesten serologische anzuwenden).

Etwas komplizierter ist die Situation bei der SO-Grabgruppe. Ihren Kern (Untergruppe I) bilden hier nämlich Grubenbestattungen, bei denen wir die Möglichkeit einer Datierung nach der Keramik entbehren. Der Umstand, daß das Zentrum des SO-Gräberfeldes von Gräbern mit einem anderen Ritus als in der ähnlichen Untergruppe am NW-Gräberfeld gebildet ist, deutet an, daß hier zwei verschiedene Menschengruppen aufeinander stießen, die sich anfänglich auch in den Bestattungsgepflogenheiten unterschieden haben. In der Untergruppe H kommen Gräber überwiegend mit unverzielter Keramik und in der Gruppe J mit verzielter Keramik vor.

Gräber, die außerhalb der beiden großen Gruppen angebracht sind, finden wir im Raum zwischen ihnen und in Südrichtung von der SO- Gruppe. Nach der gekonnt verzierten Keramik, die in ihnen manchmal vorkommt, können wir annehmen, daß es sich um die jüngsten Gräber handelt. Interessant ist, daß diese Gräber keine Gruppen mehr bildeten. Daher bleibt die Frage offen, ob wir die NW und die SO- Gräbergruppe nicht verschiedenen Patronymien zureihen können, deren Existenz man im frühslawischen Zeitabschnitt voraussetzen könnte, und ob die jüngsten verstreuten Gräber nicht die Äußerung eines Zerfalles der ursprünglichen Sozialstrukturen sind.

Die auf Pohansko festgestellten Hauptergebnisse versuchten wir auch auf dem nahe liegenden Gräberfeld in Stará Břeclav zu beglaubigen (Abb. 2). Obwohl das Gräberfeld nur teilweise ausgegraben ist, beobachten wir hier ähnliche Tendenzen wie auf Pohansko. Die Gräber sind in zwei großen Gruppen konzentriert, in deren Rahmen man anhand der Anbringung der Gräber im Terrain und der Keramik bestimmte Untergruppen ausgliedern kann.

Die Entwicklung der gesellschaftlichen Strukturen, die wir auf Gräberfeldern beobachteten, können wir auch auf Siedlungen erfassen. Auf Pohansko wurden in der frühslawischen Niederlassung II bestimmte Gruppierungen festgestellt mir unregelmäßig verstreuten Objekten und unverzierten oder gemischten keramischen Komplexen, die B. Dostál als einen Wohn-Wirtschaftskomplex - ein Gehöft interpretiert. Dieses sollte eine Großfamilie im Verfallsstadium der sog. Patronymie bewohnen. Die einzelnen Familien führten ihr Dasein und verpflegten sich in eigenen kleinen Hütten. Einer derart entworfenen Situation entsprechen auch die Feststellungen am Gräberfeld. Die Gräber bilden größere "Großfamiliengruppen" und in ihrem Rahmen entstehen kleinere Untergruppen den einzelnen Familien nach.

Im altburgwallzeitlichen Abschnitt sind auf Pohansko die Siedlungsobjekte lose im Terrain verstreut und bilden keine evidente Kumulation. Es besteht die Möglichkeit, daß diese Feststellung durch den Forschungsstand determiniert ist. Auffallend ist jedoch die Übereinstimmung des Verfalles der bisherigen Strukturen sowohl auf der Siedlung, als auch auf dem Gräberfeld, wo die jüngsten Gräber lose verstreut sind ohne irgendeine markantere Anknüpfung auf die vorherige Gruppierung. Allgemein lassen sich diese Erscheinungen mit dem Zeitabschnitt der Gesamtveränderungen der Gesellschaft verknüpfen, in dem es zum Verfall alter und zur Entstehung neuer Bindungen zu kommen beginnt, die schon auf anderen Prinzipien bestehen.

2. ZPRÁVY O VÝZKUMECH A NÁLEZECH ZA ROK 1991

2. 1. PALEOLIT A MEZOLIT

PALEOLITICKÝ ÚŠTĚP Z RAŠOVA (okr. Blansko)

JIŘÍ DOLEŽEL, Okresní muzeum Brno-venkov

Při povrchovém průzkumu katastru obce získal referent dne 26. března 1991 v prostoru jižně vsi, v polní trati "U jam" paleolitický úštěp. Místo nálezu se nachází v povodí levostranného přítoku horní Svatky, potoka Odry (Besénu), v ploché střední části geomorfologického okrsku Sýkořské hornatiny (DEMEK a kol. 1987, 492), na jižně orientovaném úbočí jednoho z plochých návrší mírně zvlněné náhorní plošiny, 550 m n. m. (St. mapa 1:5 000 odvozená, list Bystřice nad Pernštejnem 2-7 z r. 1987: okolí bodu 45 mm od J a 145 mm od Z okraj. sekč. čáry; 700 m JJZ kostela sv. Jakuba v Rašově, na V polní cesty z Rašova do Šerkovic). Geologickým podkladem naleziště jsou algonkické bítěšské ortoruly série vnějších fylitů svratecké klenby (SVOBODA 1963; MISAŘ a kol. 1983, 205-211), překryté mělkými kyselými hnědými půdami (MAŠÁT, KALENDÁ a kol. 1967, mapa).

Typologicky jde o trapézovitý asymetrický širší úštěp (d. 30, š. 40, v. 10 mm), s výrazným bulbem a s negativy dalších těžených úštěpů na dorzálu, z kvalitního silicitu (křídový rohovec?) pokrytého silnou mléčně bílou patinou. Význam nálezu tohoto nesporně paleolitického artefaktu je především geografický, s výjimkou dnes nezvěstného listovitého hrotu z okolí Nedvědice (OLIVA-DOLEŽEL 1985, 18) jde o nejseverněji situovanou paleolitickou industrii z povodí Svatky vůbec, navíc z výškově a geomorfologicky exponované oblasti dosud bez jakéhokoliv známého pravěkého osídlení. Územně a snad i kulturně však může souviset se skupinou lokalit počátku mladšího paleolitu v Lysické sníženině a Žernovnické hrásti i s chudšími obdobnými stanicemi vlastního Tišnovska. Nejbližší lokality obou zmíněných regionů leží od místa rašovského nálezu asi 6 km vzdušnou čarou na V a JV, resp. na J (OLIVA-ŠTROF 1985, 12, 16, obr. 4, č. 27-31, 91; OLIVA-DOLEŽEL 1985, 17-18).

Literatura

- DEMEK, J. a kol. 1987: Zeměpisný lexikon ČSR - Hory a nížiny. Praha.
MAŠÁT, K., KALENDÁ, M. a kol. 1967: Komplexní průzkum půd ČSSR. Průvodní zpráva okresu Blansko. Rkp. uložen v Ústavu pro zúrodnování půd, Praha - Suchdol.
MISAŘ, Z. a kol. 1983: Geologie ČSSR I. Český masív. Praha.
OLIVA, M.-DOLEŽEL, J. 1985: Nové paleolitické nálezy z Tišnovska (okr. Brno-venkov, Blansko, Žďár nad Sáz.). Přehled výzkumů 1983, 17-19, obr. 11.
OLIVA, M.-ŠTROF, A. 1985: Přehled paleolitického osídlení Lysické sníženiny a blízkého okolí (okr. Blansko), Přehled výzkumů 1983, 10-17, obr. 4-10.
SVOBODA, J. 1963: Geologická mapa ČSSR, mapa předčtvrtohorních útvarů 1:200 000. List M-33-XXIII Česká Třebová. Praha.

Paläolithischer Abspliss aus Rašov (Bez. Blansko). Der Oberflächenfund eines zweifellos paläolithischen Absplisses vom Kataster der Gemeinde Rašov (700 m SSW von der Kirche in Rašov), im Raum der Sýkořská hornatina (Bergland) in der Seehöhe von 550 m, repräsentiert eines von den höchstliegenden und nördlichst situierten Stücken paläolithischer Industrie aus dem Flussgebiet der Svatka überhaupt. Geographisch ist es jedoch keineswegs isoliert, es hängt mit den nahe liegenden Stationen aus dem Beginn des jüngeren Paläolithikums im Boskovicer Graben und dem Tišnover Raum zusammen.

DALŠÍ ETAPA VÝZKUMU V PŘEROVĚ-PŘEDMOSTÍ (okr. Přerov)

JIŘÍ SVOBODA, Archeologický ústav ČSAV Brno

V roce 1990 a 1991 jsme propojili obě sondy z roku 1989 (viz PV 1989), takže celkově byl prozkoumán 1-2 m široký pás podél sprášového profilu v délce 13,5 m. Tato fáze byla přípravou pro plošný odkryv směrem do profilu, plánovaný na rok 1992. Ukázalo se, že podstatná část industrie středního paleolitu vystupuje ve dvou (resp. třech) polohách, přičemž spodní poskytla 79 artefaktů, svrchní 193 artefaktů. Celkové zpracování výzkumné etapy 1989-1991 bylo odevzdáno do tisku.

Literatura

SVOBODA, J. 1991: Das Mittelpaläolithikum von Předmostí in Mähren, Ausgrabungen 1989-1991. Arch. Austriaca 75, 1991, 1-10.

2. 2. NEOLIT A ENEOLIT

SÍDLIŠTĚ S LINEÁRNÍ KERAMIKOU VE ZLÍNĚ-MALENOVICÍCH (okr. Zlín)

JIŘÍ KOHOUTEK, Archeologický ústav ČSAV Brno
JANA LANGOVÁ, Muzeum jihovýchodní Moravy Zlín

Při stavbě dvou vícepodlažních bytovek ve Zlíně-Malenovicích (ul. Masarykova) bylo v zimě 1990-1991 narušeno sídliště LnK. Při záchranném výzkumu bylo ve výkopech pro základy obou domů zjištěno nejméně 16 objektů. Podmínky na stavbě neumožňovaly plošné odkrytí, proto byly objekty pouze zdokumentovány a ovzorkovány; datovací materiál byl získán z 9 objektů.

Narušené objekty, rýsující se na stěnách stavebních jam, byly v prům. 350-450 cm dlouhé, mísovitě, kotlovitě nebo nepravidelně zahlobené, dosahující hloubky max. 120 cm od povrchu upraveného terénu. Některé z objektů byly značně rozsáhlé (d. přes 10 m). Výplň tvořila tmavě hnědá až černá jílovitá hlína. Obsahovala relativně velké množství keramiky a mazanice, dále byly nalezeny zlomky zrnotěrek, drtidla, zlomky sekerek a přes 20 kusů štípané industrie (větš. rohovcové ústěpy a čepelky - mj. čepelky se srpovým leskem a 2 krčkovité vrtáčky; jeden ústěp byl z obsidiánu). Keramika byla z velké části zastoupena zlomky silnostenných nádob z bahnité hlíny se silnou příměsí organických látek, zdobených žlábkovými liniemi, s plastickou výzdobou tvořenou větš. výčnělků s rozeklanými vrcholy, s důlkami ve vrcholech, vzhůru ohnutými jazykovitými výčnělkami apod. Ve stejných objektech se však zároveň s touto keramikou vyskytovaly i zlomky nádob z jemně plavené hlíny, které nesly výzdobu tzv. notových značek (polokulovité tvary s rovným nebo zataženým ústím). Třetí skupina keramiky byla vyrobena z písčité hlíny a většinou byla zdobena řadami nehtových vrypů v různých variantách.

Po typologické stránce obsahoval keramický materiál tvary konické, polokulovité s rovným nebo zataženým ústím a lahvovité tvary s nižším i vyšším hrdlem; objevil se i fragment misky na duté nožce.

První skupina keramiky odpovídá dataci do staršího (I.) stupně LnK na Moravě (TICHÝ 1962, 290), keramika s výzdobou tzv. notových značek bývá podle téhož trídění kladena nejdříve do stupně IIa. Přesnější chronologické zařazení objektů vzhledem ke společnému výskytu tzv. starších a mladších prvků je zatím problematické; musíme však počítat mj. s tím, že v případě sídlištních objektů nejde o uzavřené nálezové celky.

Literatura

TICHÝ, R. 1962: Osídlení s volutovou keramikou na Moravě, Památky arch. LIII, 245-305

Siedlung mit Linearkeramik in Zlín-Malenovice (Bez. Zlín). Zu Beginn des J. 1991 wurden bei einer Rettungsgrabung in Zlín - Malenovice (Masarykova Gasse) 16 Objekte der Kultur mit Linearkeramik festgestellt, die bei Bauarbeiten zerstört worden waren. Aus neun Objekten gewann man ein relativ zahlreiches Material - Keramik, Lehm bewurfbrocken, Bruchstücke von Beilen, Mahlsteine, Zerreiber, Spaltindustrie (auch Obsidian). Ein Teil der in die ältere Stufe der LnK datierten Keramik, ist aus schlammigem Ton mit einer grossen organischen Beimischung hergestellt, mit tiefen Rillen, Knubben mit eingedrücktem Ende, gespaltene Knubben u. ä. In denselben Objekten kamen gemeinsam mit dieser Keramik auch Gefäßbruchstücke aus feingeschlemmtem Ton mit sog. Notenkopfverzierung vor.

DIE SYSTEMATISCHE ERFORSCHUNG DER NEOLITHISCHEN SIEDLUNG BEI TĚŠETICE-KYJOVICE (Bez. Znojmo) IM JAHRE 1991

PAVEL KOŠTUŘÍK, filozofická fakulta MU Brno
ELIŠKA KAZDOVÁ, filozofická fakulta MU Brno
(Taf. 17-19)

Die Terrainarbeiten setzten im Sektor A4 fort (Taf. 17), wo 25 Siedlungsobjekte neolithischen Alters (Kultur mit Linear- und mährischer bemalter Keramik) abgedeckt und untersucht wurden. Zu diesen gehören auch einige rechteckige Objekte mit senkrechten Wänden und einem fast geraden Boden, wo sich in einigen Fällen Pfostengruben befanden, die von einer eventuellen Überdachung zeugten. Diese Gebilde ergeben auf der untersuchten Fläche einen regelmäßigen Halbkreis, der in den Nachbarsktor A3 fortsetzt.

Neben Siedlungsobjekten wurden in der Saison 1991 Einzelgräber festgestellt und untersucht, und dies sowohl aus dem Neolithikum, als auch aus der älteren Bronzezeit. Während die neolithischen Gräber stark durch die Ackerung zerstört waren, befand sich der Grabfund aus der Bronzezeit in einer Vorratsgrube und enthielt Skeletteile von vier Individuen. In der Grabaufschüttung befanden sich außer anderen Tierknochen, ein Hundeskelett und einige Knochen zierete auch eine größere Anzahl von Perlen aus verschiedenem Material.

Die in dieser Saison untersuchten neolithischen Gräber, kumulierten sich auf einer kleineren Fläche und es ist nicht ausgeschlossen, daß sie das erste kleinere Gräberfeld auf der untersuchten Fläche repräsentierten. Außer den Gräbern H15 (Taf. 18) und H17, beobachtete man weitere Skeletteile vor allem in der Ackerkrume und teilweise bei der Abnahme der Oberschicht. Diese Skelette mußten in einer geringen Tiefe beigesetzt worden sein und Dank der Tiefackerung, die jahrzehntelang durchgeführt wurde, zerstört worden und unterlagen dem Verderb.

Neben den Terrainarbeiten auf der Lokalität wurde auch eine kleinere Ausstellung archäologischer Funde für die Teilnehmer des archäologischen Weltkongresses vorbereitet, der Anfang September in Bratislava verlief; nach Těšetice-Kyjovice realisierte man eine thematische Exkursion (Taf. 19). Ihre Teilnehmer konnten sich anhand der Terrainbefunde, der präsentierten Exponate und der Dokumentation mit der Tätigkeit der Mitglieder der archäologischen Expedition vertraut machen.

ZÁCHRANNÝ ARCHEOLOGICKÝ VÝZKUM NEOLITICKÉHO SÍDLIŠTĚ ÚNANOV VII, (okr. Znojmo)

JAROMÍR KOVÁRNÍK, Jihomoravské muzeum Znojmo
(Tab. 20)

Při budování ekologické skládky tuhých odpadů u obce Únanov, okr. Znojmo došlo ke značnému porušení neolitického sídlíště z období kultury s lineární keramikou a kultury s moravskou malovanou keramikou. Lokalita je vzdálena asi 1 200-1 550 m V obce (tab. 20:1) a byla situována na jv. svahu na levém břehu potoka Těšetičky (Únanovky). Podloží zde tvoří mocná souvrství spraše s pohřbenými horizonty a parahnědozemí.

Celkem se nám podařilo identifikovat 20 sídlíštních objektů, z nichž dva (obj. č. 2 a 3) byly zcela zničené. Zůstaly po nich pouze stopy v podloží. Čtyři objekty lze přiřadit ke starší LnK (obj. č. 1, 4, 7 a 12?), přičemž je možné, že této kultuře patřily také další jámy na sídlíšti včetně hliníků. Tři jámy obsahovaly nálezy mladšího stupně kultury s MMK.

Pozoruhodností této lokality je, že 55 % ze zachráněných objektů neobsahovalo v humózním tmavém zásypu (většinou hnědočerné nebo černošedé barvy) žádné archeologické nálezy. Pokud jsme však pouze makroskopicky srovnali právě jejich zásyp, zjistili jsme, že byl velmi podobný až shodný s kulturní zeminou ze sídlíštních jam kultury s LnK. Některé z těchto objektů byly také poměrně velmi chudé na archeologické nálezy (např. obj. č. 7, 12). Sídlíštní jámy kultury s LnK měly většinou nepravidelně oválný tvar, byly mělké a měly mírně mísovitá dna. Bohatostí nálezů se odlišovaly pouze

objekty č. 1 a zejména pak č. 4. Kromě početné keramiky (tab. 20:2), mazanice, kamenné broušené a štípané industrie, brousíků, zrnotřek a kostěných nástrojů se zde našly lidské a zvířecí kosti. Na jednom článku prstu se dochovaly zbytky červeného barviva.

Z objektů mladšího stupně kultury s MMK musíme upozornit na objekt č. 13, v jehož výplni byly zlomky nádob s červenobílou pastózní malbou a vhoubenou výzdobou, dále pak mazanice, nástroje štípané z rohovce typu Krumlovský les, rekryystalizovaných krémitských pískovců a silicitové krusty z bohatých výchozů v oblasti Jevišovické pahorkatiny. Kromě toho zde byly zvířecí kosti a lastury. Uvedený keramický materiál je velmi zajímavý. Jeho srovnání zejména s keramickým inventárem ze záchranných výzkumů v Horních Dunajovicích a Hnanicích I, okr. Znojmo přinese některá nová zjištění k osídlení jižní části Znojemská v období II. stupně kultury s MMK.

Archäologische Rettungsgrabung auf der neolithischen Siedlung Únanov VII (Bez. Znojmo). Beim Errichten eines ökologischen Müllablagerungsplatzes bei der Gemeinde Únanov (Bez. Znojmo), kam es zur Zerstörung einer neolithischen Siedlung, die sich etwa 1 200-1 550 m in O Richtung von der Gemeinde befindet. Es handelt sich um den SO Hang oberhalb des Baches Těšetička. Insgesamt haben wir hier 20 Siedlungsobjekte untersucht, die der Kultur mit Linear- und der jüngeren Stufe der Kultur mit mährischer bemalter Keramik (weißes Lengyel) gehörten. Neben Keramikfunden, gewannen wir eine Kolektion an steinernem Schliff- und Spaltgerät. Man kann sagen, daß die Objekte mit LnK nur wenig an Spaltindustrie enthielten. In diesem kamen jedoch beinerne Geräte vor. Einige Objekte brachten keine Funde und daher können wir sie nicht präzis datieren.

FÜNFUNDZWANZIGSTE GRABUNGSETAPPE IN HLINSKO BEI LIPNÍK NAD BEČVOU (Bez. Prostějov)

JIŘÍ PAVELČÍK, Archeologický ústav ČSAV Brno

Im Verlaufe der Ausgrabungsarbeiten, die vom 8. Juli bis 9. August 1991 verliefen, öffneten wir die Fläche S-106. Ihre Aufgabe war es, die Lagerungsverhältnisse und die Siedlungssituation im Vorfeld der östlichen Ecke des Siedlungsplateaus festzustellen, d. h. nördlich des vorausgesetzten Kontaktes der äußeren und der inneren Steinfortifikation der südöstlichen Sporenlagenseite.

Mit dem Südteil der Graungsfläche erfaßten wir in einer Tiefe von 20-25 cm eine flache ein- bis zweischichtige Steinkonstruktion, die außerhalb der südlichen, westlichen und östlichen Aushubwand eingriff. Die Fundumstände zeugen davon, daß diese Bestandteil einer umfangreicheren "Steinpflasterung" ist, die die Südostkante des Siedlungsplateaus verfolgt. Dies belegt vor allem die mit den Sonden S-9, S-14, S-17 und S-26 erfaßte Fundsituation. Die Fundanalyse und die Stratigraphie erwiesen, daß sich der "Bau" an den IV. resp. V. Siedlungshorizont der Niederlaßung bindet.

Auf der Fläche S-106 stellten wir ferner vier Objekte, ein Pfostengrubchen und eine Steinkonstruktion - die Unterlage des Fundamentrahmen der Hütte, fest. Drei von den gefundenen Gruben können wir als Kellerräume und die eine als eingetieften Hütten teil interpretieren. Das gewonnene Material datiert die Objekte 583 bis 586 in den Zeitabschnitt des I. bis II. Siedlungsniveaus, d. h. in den Vorboleráz-Horizont und in Baden (BK) I.

SIEDLUNG DER TRICHTERBECHERKULTUR BEI LAŠKOV (Bez. Prostějov)

MIROSLAV ŠMÍD, Archeologický ústav ČSAV Brno
(Taf. 2)

Bei Oberflächensammlungen in der Flur "Na kuse" bei Laškov, die im März 1991 durchgeführt wurden, erfaßte man an einer Stelle eine auffallende Kumulation von Scherben aus der jüngeren Stufe

der TBK. Die Fundstelle selbst unterschied sich keineswegs von dem umliegenden braunen Ackererreich. Bei der nachfolgenden Rettungsgrabung eines von den Objekten gelang es ein sehr qualitätsmäßiges Material zu gewinnen, das mit dem jüngeren Besiedlungsabschnitt des äneolithischen Burgwalles Rmíz bei Laškov korrespondiert, der in Luftlinie nur 400 m entfernt ist. Im Hinblick zur Bedeutung der Entdeckung führte man im Oktober des selben Jahres auf der Lokalität eine kleinere Flächenabdeckung (12x21 m) durch, durch die wir weitere 17 Objekte der jüngeren Stufe der TBK und eins aus der Latenezeit untersucht haben.

Die kreisförmigen oder breit ovalen Gruben im Durchmesser stets um 2 m und mit geradem Boden waren 20-120 cm im Lößliegenden eingelassen, das an diesen Stellen von einer 40 cm mächtigen Humusschicht überdeckt ist. Die Objekte respektierten sich gegenseitig, wobei die Entfernung zwischen einigen von ihnen geringer als 30 cm war. Über ihre Funktion lässt sich vorläufig nicht konkretes sagen. Nur Objekt Nr. 17 in der Ostecke der freigelegten Fläche könnte man als Überrest eines Ofens mit eingestürzter Kuppel interpretieren. Bemerkenswert sind Kupferfunde aus den Objekten Nr. 9. und 10.

Die Lokalität befindet sich auf der linksufrigen Terrasse des Flüßchens Šumice, 1 km in Ostrichtung vom Zentrum der Gemeinde. Auf der Karte 1:10 000, Blatt 24-22-16 finden wir sie in der Umgebung des durch die Koordinaten 130 mm von W und 150 mm von S bestimmten Punktes. Mit der Grabung gelang es eine weitere leere Stelle eines Mosaiks auszufüllen, das durch die systematische Erforschung der Mikroregion des Burgwalles Rmíz bei Laškov entsteht.

HROB KULTURY SE ŠNŮROVOU KERAMIKOU Z MOSTKOVIC (okr. Prostějov)

MIROSLAV ŠMÍD, AÚ ČSAV Brno
(Tab. 3, 4)

V první polovině června 1991 byla hloubena rýha pro uložení potrubí pro velkokapacitní výkrmnu prasat ve Vícově na katastru obce Mostkovice. Při zemních pracích došlo k porušení několika pravěkých objektů, z nichž většina patřila do období lužických popelnicových polí a jeden poskytl několik drobných střepů kultury s vypíchanou keramikou. Přibližně 50 m západně od SZ nároží hřbitovní zdi byl rýhou částečně poškozen tmavohnědý zásyp hrobu kultury se šnůrovou keramikou, jak ukázal záchranný archeologický výzkum provedený dne 20. 6. 1991. Místo nálezu je situováno na nízké levobřežní terase říčky Hloučely, jižně od tzv. dálnice vedoucí z Prostějova přes Mostkovice na Ohrozim (ZM 1:10 000, list 24-24-06, 103 mm od V a 73 mm od J s. č.), při jejíž stavbě došlo v roce 1940 v blízkosti hřbitova rovněž k zachránění obsahu jednoho hrobu KŠ (ČIŽMÁŘOVÁ-ŠMÍD 1976).

Čtvercová hrobová jáma se zaoblenými rohy a délhou stran 180-190 cm byla orientována v ose hlavních světových stran. Rovné ploché dno se nacházelo 160 cm pod úrovní dnešního terénu; sprašové podloží je v těchto místech kryto 60 cm vrstvou černozemě. V severní části hrobové jámy, blíže SV rohu, ležel shlupek lidských kostí, patřících dvěma jedincům a několik zámrně poškozených nádob. Další nádoby společně s drobným měděným kroužkem byly nalezeny v jižní polovině hrobu. V původním uložení zůstalo pouze kostěné dláto, které leželo při severní stěně blíže SZ rohu. Původní zásyp hrobové jámy byl v její JZ části porušen menší jamkou, ve které byl uložen hrnek s jedním uchem a kostěné šídko. O hrnu lze celkem spolehlivě říci, že patří rovněž do náplně kultury se šnůrovou keramikou. Keramika datuje hrob do podskupiny III b místního lokálního vývoje KŠ.

Literatura

ČIŽMÁŘOVÁ, J. - ŠMÍD, M. 1976: Příspěvek k poznání kultury šnůrové na Prostějovsku. Arch. rozhledy 28, 530-536..

Grab der Kultur mit Schnurkeramik aus Mostkovice (Bez. Prostějov). Im Juli 1991 wurde nördlich der Gemeinde Mostkovice eine Rinne für eine Rohrleitung ausgehoben. Bei den Terrainarbeiten kam es zur Zerstörung von einigen prähistorischen Objekten, von denen die Mehrzahl

dem Abschnitt der Lausitzer Urnenfelderkultur gehörte und das eine gewährte einige kleine Scherben der Stichbandkeramik. In der Nähe des Friedhofes erfaßte der Aushub auch die Aufschüttung eines Grabes der Kultur mit Schnurkeramik. Die quadratische Grabgrube mit abgerundeten Ecken und einer Länge von 180-190 cm war in der Achse der Hauptweltrichtungen orientiert. Der gerade flache Boden befand sich in einer Tiefe von 160 cm unter dem Niveau des heutigen Terrains. Die Situation am Grabgrubenboden spricht eindeutig davon, daß das Grab sekundär geöffnet worden war; eine Agglomeration menschlicher Knochen von zwei Individuen lag in der NO-Ecke der Grabgrube. Sekundär hat man in der Aufschüttung ein Grübchen ausgehoben und darin ein Töpfchen derselben Kultur und eine beinerne Ahle deponiert. Die Keramik datiert das Grab in die Untergruppe III b der lokalen Entwicklung.

SÍDLIŠTĚ KULTURY ZVONCOVITÝCH POHÁRŮ NA POMEZÍ K. Ú. DRSLAVIC A HAVŘIC (okr. Uherské Hradiště)

ROBERT SNÁŠIL, Slovácké muzeum Uherské Hradiště

Při rekognoskaci lože nové obchvatové silnice v úseku mezi Veletinami a Uherským Brodem, byly objeveny přesně na rozmezí katastrálních hranic obcí Drslavice a Havřice v prostoru směrníku JP-39A panem J. Mahalem archeologické objekty. Následný záchranný výzkum Slováckého muzea zjistil, že lokalita náleží již dříve registrovanému místu s polykulturním pravěkým osídlením. Nachází se severně od východního cípu háje "Obora" na mírnějším k severu přivárceném svahu kolem vrstevnice 210 m n. m., na poli na levém břehu řeky Olšavy, od níž je jižním směrem vzdálena 120 m. Kartografická lokalizace: základní mapa ČSSR, 1:50 000, list 25-33 Uherské Hradiště, od východního okraje 78 mm, od jižního okraje 31 mm.

Skrývka orniční vrstvy těžkými mechanismy při hloubení trasy lože budoucí vozovky dosáhla úrovně báze podorniční vrstvy a zasáhla tak rozmezí zemědělsky kultivované části a sterilního podloží. To je tvořeno žlutou až žlutohnědou mírně jílovitopísčitou spraší, jejíž povrch se v rámci archeologické lokality nachází v hloubce 40 až 50 cm pod úrovní dnešního povrchu. Objekty byly původně zahlubovány již do podorniční vrstvy. Skrývka, zasahující hlouběji, podstatně narušila nebo i zničila koruny objektů. K dispozici pro archeologický výzkum zůstaly prakticky jen ty části objektů, které zasahují do podloží. Z jejich původního většího počtu mohly tak být zkoumány již pouze tři.

Jámový sídlištní objekt kotlovitého tvaru (pr. obvodu 146x160 cm, pr. dna 62x66 cm, hloubka od podloží 42 cm) obsahoval zlomky keramiky, část kotoučovitého závaží tkalcovského stavu, pískovcový hranolovitý brousek, drobné zlomky mazanice a úlomky zvířecích kostí. Ojediněle se vyskytly i drobné pískovcové kameny. V zásypu nade dnem se v jednom místě nalezla kumulace drobných vodních plžů kornoutovitého tvaru. Objekt lze charakterizovat jako spodní část zásobní jámy s přístupem od západní strany. Vzhledem k charakteru vrstevnatosti zásypu a zoologickým nálezům, nelze vyloučit jeho zánik povodní z blízké řeky doprovázený druhotným zřícením okrajů jámy na její dno a poté následným zámerným zasypáním. Z nálezů (inv. č. 229.045-229.112) upozorňujeme kromě uvedených na rozšířený okraj misky s plochou horizontální úchytkou se dvěma vertikálními otvory, nebo rozšířený okraj jiné misky s typickým červeně zbarveným povrchem.

Ze druhého, téměř zcela zničeného objektu (patrně chaty) se zachovala těsně nad sprášovým podložím část útržků dusané hliněné podlahy na ploše cca 2 m². Z ní byly vyzvednuty nálezy (inv. č. 229.113- 229.135) reprezentované tenkostennými okraji a výdutěmi z nezdobených zvoncovitých pohárů, zlomky misek i dalších tváří, mazanice a pazourkové úšťepy včetně části jádra.

U třetího objektu odpovídala nálezová situace předchozímu. Zde však, v prostoru útržkovité zachovalé podlahy, byla navíc zaregistrována i zničená spodní část hliněné pece s množstvím dřevěných uhlíků. Nálezy (inv. č. 229.136-229.158) náleží okrajům nádob a jejich nezdobeným výdutím.

V katastru Drslavic (Pod oborou) i Havřic (Nad stavem) byly v minulosti sice objeveny sporadické stopy osídlení lidem kultury zvoncovitých pohárů, dosud však chyběly doklady trvalého osídlení v podstatě již zemědělským lidem v průběhu mladší fáze (PAVELČÍK 1982, 173), k níž se hlásí časovým začleněním zde pojednávaná lokalita. Stává se pravou toho druhu v Poolšaví.

Literatura

PAVELČÍK, J. 1982: Uherskobrodsko v pravěku. In: Uherskohradišsko, Brno-Uh. Hradiště, 169-179.

Siedlung der Glockenbecherkultur im Grenzstreifen der Katastralgebiete von Drslavice und Havřice (Bez. Uherské Hradiště). Im Raume zwischen den Gemeinden Drslavice (Flur "Pod oborou") und Havřice (Flur "Nad stavem") verlief in Zusammenhang mit dem Straßenbau eine Rettungsgrabung. Bei der Terrainabnahme wurden die meisten, in den oberen Schichten liegenden Objekte vernichtet, so das man nur drei von ihnen - eine Grube und zwei Siedlungsobjekte mit dem Rest eines gestampften Lehmfußbodens - untersuchen konnte. In einem von diesen befand sich der Teil eines tönernen Ofens. Gefunden wurde typische Keramik der Glockenbecherkultur, namentlich Schüsseln und unverzierte Becher in Bruchstücken. Diese Lokalität belegt als erste im Olšava-Raum eine Dauerbesiedlung dieser Region durch das Volk der Glockenbecherkultur.

GRÄBER DER GLOCKENBECHERKULTUR BEI TVOŘIHRÁZ (Bez. Znojmo)

MIROSLAV BÁLEK, Archeologický ústav ČSAV Brno

PETR DVOŘÁK, Archeologický ústav ČSAV Brno

JAROMÍR KOVÁRNÍK, Jihomoravské muzeum Znojmo

Bei Erkundungsflügen des Znojmoer Raumes wurde bei der Gemeinde Tvoříhráz ein unbekannter Fundort entdeckt, der sowohl neue methodische Erkenntnisse über diese Prospektion, als auch ein bemerkenswertes Gräberfeld der Glockenbecherkultur gewährte. Die Lokalität befindet sich ungefähr 10 km NO von Znojmo am Flusse Jevišovka und ist auf der Grundkarte der ČSSR 1:50 000 Blatt 34-11 Znojmo durch die Koordinaten 159 mm von der S Sektionslinie und 229 mm von der W Sek tionslinie gegeben.

Die eigentliche Fundstelle befindet sich auf einer sanften Anhöhe (Seehöhe 207 m) im Inundationsterrain am linken Ufer des Jevišovka Flusses, von dem sie etwa 250 m entfernt ist. Die Erhöhung erhob sich ca 50 cm oberhalb des umliegenden Terrains und war vom Neolithikum bis zur römischen Kaiserzeit besiedelt, was sowohl die Grabung, als auch die vorgenommenen Oberflächensammlungen bewiesen haben.

Die Luftbildaufnahmen deuteten an, daß es sich wahrscheinlich um Gräber handeln wird, die mit Ringgräben umgeben sind. Daher wurde hier eine Grabung eingeleitet, in deren Verlauf man insgesamt 4 Gräber untersuchte, wovon 3 von einem Graben umgeben waren. Die Grabung unternahmen wir in 3 Etappen - im Herbst 1990 (Grab 1/90), im Frühjahr (Grab 2/91) und im Herbst 1991 (Gräber 3, 4/91).

Am Boden des rechteckigen Grabes 1/90 ruhte auf der rechten Seite das Skelett mit dem Kopf nach S. In seiner Umgebung wurden Spuren einer Holzkonstruktion festgestellt. Hinter den Füßen standen 2 verzierte Becher, 1 Krüglein und eine Schüssel, in welcher ein Tierknochen deponiert war. Außer 2 Blutsteinen und 1 Abspliß fand man hinter dem Nacken zwei flache durchbogene rechteckige Goldbleche mit Öffnungen auf den schmäleren Seiten. Um das Grab verlief ein Ringgraben mit dem äußeren Durchmesser von ca. 850 cm.

Am Boden des fast quadratischen Grabes 2/91 mit einer hölzernen Kammerkonstruktion befanden sich 3 Häufchen verbrannter Knochen. Außer einem Dolch, einer Armschutzplatte, einem beinernen Ring und außer 2 Hauern fand man 9 verzierte Becher, 2 verzierte Krüge sowie 1 unverzierten Krug und 1 Schüssel. Im SO Quadrant des Ringgräbchens (äußerer Durchmesser ca 800 cm) befand sich eine große Menge von Scherben und Gefäßteilen, wovon 14 rekonstruierbar sind.

Auf der Längsachse des rechteckigen Grabes 3/91 waren regelmäßig 3 Steine angebracht. Am Boden, ungefähr in der Mitte des Grabes, unter dem größten Stein, lag ein Häufchen verbrannter Knochen und daneben 3 verzierte Becher, 2 Krüge und 1 Schüssel. Um das Grab verlief ein Kreisgraben mit dem äußeren Durchmesser von ca. 690 cm.

Am Boden des rechteckigen Grabes 4/91 ruhte ein Skelett auf der rechten Seite mit dem Kopf nach S. Aus dem Grab stammt eine steinerne Perle, 1 verzierter Becher, 1 Topf, 1 amphorenförmiges Gefäß, 1 kleinere Amphora, 1 Krug und 1 Schüssel.

Zu den interessantesten auf unserer Lokalität festgestellten Tatsachen gehören zweifellos die Kreisgräben, die um drei von den vier Gräbern ausgehoben waren, und die Holzkonstruktion der eigentlichen Grabgruben. Der Zweck der Gräbchen ist vermutlich mit der komplizierteren Konstruktion der Gräber verbunden, denen eine grössere Aufmerksamkeit als anderen Gräbern gewidmet worden war. Der große Reichtum an Funden zeugt ebenfalls davon, daß hier Personen mit einer außerordentlichen Position in der damaligen Gessellschaft bestattet waren.

Alle Gräber können wir in die ältere Entwicklungsphase der GBK in Mähren einreihen.

2. 3. DOBA BRONZOVÁ

RETTUNGSGRABUNG IN MORAVSKÁ NOVÁ VES (Bez. Břeclav)

STANISLAV STUCHLÍK, Archeologický ústav ČSAV Brno
JANA STUCHLÍKOVÁ, Archeologický ústav ČSAV Brno

In den Sommermonaten des Jahres 1991 öffnete die LG in Moravská Nová Ves eine neue Sandgrube in der Flur "Hrubé díly", wobei es während der Terrainarbeiten zur Störung einer prähistorischen Siedlung und eines Gräberfeldes kam. Die Angestellten der Genossenschaft meldeten die Entdeckung einer neuen Lokalität den Mitgliedern der Expedition des AÚ ČSAV in Mikulčice. Seit Mitte August bis Ende Oktober verlief in Moravská Nová Ves unter der Leitung von J. und S. Stuchlík eine Rettungsgrabung, wobei insgesamt 98 Objekte untersucht wurden.

Der Fundort erstreckt sich auf einer sanft erhöhten Sanddüne etwa 1 km westlich der Gemeinde. Durch die Förderung wurden 5 Gräber zerstört und einige Objekte sowie Gräber völlig vernichtet. Das Material von der Siedlung (63 Objekte einschl. 42 Pfostengrübchen) ist laboratorisch bislang nicht verarbeitet und daher kann darüber nur kurz informiert werden. Einige Objekte enthielten nur eine minimale Menge an Funden, so daß ihre präzisere Datierung vorläufig nicht möglich ist. Die überwiegende Mehrzahl von ihnen gehörte in die Bronzezeit, wobei hier zahlreicher die Úněticer Kultur und die Věteřov Gruppe vertreten waren, ein Objekt gehört der mitteldonauländischen Hügelgräberkultur und einige sehr ärmliche Gruben offensichtlich dem Zeitabschnitt der Urnenfelderkultur an. Aller Wahrscheinlichkeit nach können wir der Úněticer-Kultur ebenfalls die Pfostenhütte am Rande der Abdeckung zureihen, deren kompletter Grundriß bisher nicht erfaßt wurde. Eine verhältnismäßig große Fläche nahm in Mor. N. Ves eine Niederlassung aus der römischen Kaiserzeit ein. Außer von einigen üblichen Siedlungsgruben mit geringem Inhalt, ist dies auch eine teilweise eingetiefe rechteckige Hütte im Ausmaß von ungefähr 4x3,5 m. Die vier Pfosten in den Ecken, zwei in der Mitte der kürzeren Wände und der eine inmitten des Wohnbaus deuten an, daß die Hütte ein Satteldach überdeckte. Neben reichem keramischen Material und einer Menge von Tierknochen stammen aus ihrer Ausfüllung auch eine beinerne Nadel, ein eisernes Messer und Fragmente weiterer Artefakte.

Auf der freigelegten Fläche wurde ebenfalls ein Polykultur- Gräberfeld (bisher 35 Gräber) festgestellt. Zwei Begräbnisse gehören der Glockenbecherkultur an, allerdings wurde das eine davon fast ganz von der kaiserzeitlichen Hütte vernichtet worden. In die Latènezeit können wir wahrscheinlich ein Grab mit dem Skelett in Strecklage in N-S Richtung orientiert und mit einem Schleifstein sowie eisernem Ring ausgestattet, einreihen. In die römische Kaiserzeit gehört ein Brandgrab mit Knochenüberresten, die in einer Fußschüssel lagen, und das eine bronzenen mit Email verzierte Schildfibel enthielt. Das Vorkommen von einigen beschädigten eisernen Gegenständen in der Umgebung deutet an, daß hier vermutlich weitere gleichaltrige Gräber vernichtet wurden.

Als größter Beitrag ist die Entdeckung eines Úněticer-Gräberfeldes mit 31 Gräbern zu werten, die eine Reihe wichtiger Befunde und Terrainkenntnisse brachte. Vierundzwanzig von ihnen gehörten der Protoúněticer Kultur an, so daß es zur Zeit die zweite größte Protoúněticer Nekropole in Mähren ist. Weitere sieben sind aus dem älteren Abschnitt der Úněticer Kultur. Die Lokalität liegt unweit des Flusses Morava (March), d. h. an der Grenze des Úněticer und des Nitraer Kulturmikrogebiets. Die Lage des Fundortes beeinflußte ausdrucksvoll den Charakter des Gräberfeldes in M. N. Ves. In der Úněticer Kultur sind die Verstorbenen immer in Hockerlage auf der rechten Seite bestattet, aber in M. N. Ves, ähnlich wie in der Nitraer Gruppe, kommen Skelette auf der rechten sowie auf der linken Seite vor. Ungewohnt ist auch das zahlreiche Vorkommen des typischen Nitraer Schmuckes, wie es beinerne und gläserne Perlen und Anhänger aus durchbohrten Tierzähnen sind. Zum erstenmal gelang es im Protoúněticer Milieu Spuren von Holzsärgen zu erfassen, die aus Stämmen großer Bäume ausgehöhlt wurden und die wir bisher erst aus der eigentlichen Úněticer Kultur gekannt haben. Nicht allzu häufig sind auch Fälle von zwei Begräbnissen in einer Grabgrube. In einem Falle handelt es sich

um zwei Protoúněticer Bestattungen, in Grab Nr. 7 um die Superposition eines Úněticer und Protoúněticer Begräbnisses. Ein goldener Ring aus dem erwähnten Grab Nr. 7 repräsentiert das zweite Exemplar im Inhalt der mährischen Protoúněticer Kultur.

Die bisherigen Grabungsergebnisse in Moravská Nová Ves sind insofern bedeutend, daß man mit einer Fortsetzung auch im nächsten Jahr rechnet.

HROMADNÝ HROB ZE STARŠÍ DOBY BRONZOVÉ V TĚŠETICÍCH-KYJOVICÍCH (okr. Znojmo)

MARTA DOČKALOVÁ, Moravské zemské muzeum Brno
ELIŠKA KAZDOVÁ, filozof. fak. Masarykovy univerzity Brno
PAVEL KOŠTUŘÍK, filozof. fak. Masarykovy univerzity Brno
(Tab. 5-7, 21, 22)

Ve východní polovině sektoru A4 byl objeven mezi neolitickými sídlištními objekty hromadný hrob H16. Lidské a zvířecí kosterní pozůstatky byly uloženy v sídlištní jámě č. 387, která měla zúžené hrdlo, pod nímž se do stran klenuly stěny zakončené v hloubce 195 cm rovným dnem (tab. 5). Vnější průměr jámy při povrchu - 154 cm; vnitřní zúžený průměr 140 cm; maximální průměr u dna jámy 265 cm.

V hloubce 60 cm se objevily přibližně uprostřed zásobnice větší kameny nepravidelného tvaru, jejichž shluk pokračoval až do 85 cm. Těsně u jednoho z kamenů se našla psí lebka s otevřenou tlamou a postupně se odkrývaly další části psího těla, které leželo v přirozené poloze na pravém boku. Přibližně ve stejné úrovni výplň, tj. mezi 70 až 80 cm, byly objeveny každý zvlášť dva válcovité korálky.

V horní části výplně, tj. do 60 cm, převažovaly v syphém jednolitém zásypu hnědé barvy střepy lineární keramiky (tab. 6) a ulity šneků. V hloubce 87 cm se našel první výraznější zlomek keramiky patřící do doby bronzové. Fragmenty lineární i mladší postneolitické keramiky byly různě rozptýleny mezi kostmi a většími kameny, z nichž jeden ležel na končetinách lidského jedince. Nade dnem jámy, v hloubce 120-140 cm nalezů keramiky ubylo. Byla zde však zjištěna v JV části jámy celá hrncovitá nádoba, postavená dnem vzhůru. Byla umístěna mezi lebkou prasete, dvěma kameny a lidskými kosterními pozůstatky (tab. 21:2, 22:1). Částečně deformovaná nádoba je podle předběžné klasifikace běžným typem ve starší době bronzové (tab. 7). Hrnec byl vyplněn hnědožlutou hlínou, podobnou spraší, v níž se našlo pět velmi drobných kostí z nemluvněte, nepatrný zlomek keramiky, malá plochá šnečí ulita, dvě třísky kostí, několik kaménků a černé zuhelnatělé kousky odpadávající od stěn hrnce. Z vnitřku nádoby pochází také myší zub a několik žmolkovitých hrudek s vlasově tenkými vlákénky.

V severní polovině jámy se našel při dně dospělý jedinec KH I ve skrčené poloze, ležící zčásti na pravém boku. Podle předběžného antropologického určení jde o ženu asi 25 let starou, která měla na krku a na hrudi ozdoby z početných korálků několika typů a variant (tab. 22:2). Horní partie KH I byla vyzvednuta vcelku a rozebrání korálků se dělo postupně s podrobnou dokumentací v laboratorních podmínkách. Určení suroviny, z níž byly ozdoby zhotoveny, se ujal dr. I. Mrázek.

Kromě toho se v jámě našly pozůstatky dalších tří jedinců: KH II patří dívce ve věku 17 let, která ležela na bříše, obličejem dolů. KH III nalezí chlapci ve věku 13-14 let. KH IV označuje po obvodu jámy roztroušené části lebky a dlouhé kosti pocházející z novorozence starého 2-3 měsíce. K uvedenému jedinci patří žebra nalezená uvnitř nádoby, jak bylo zmíněno výše. Podrobné antropologické vyhodnocení včetně detailního rozboru nalezové situace se připravuje ve speciální studii.

Pro datování hromadného hrobu H 16 je rozhodující nález hrncovité nádoby (tab. 7), která je příznačná pro starší dobu bronzovou. Rozptýlené fragmenty lineární keramiky pocházejí pravděpodobně z okolních staroneolitických objektů.

Ein Massengrab aus der älterem Bronzezeit in Těšetice-Kyjovice (Bez. Znojmo). Im Jahre 1991 wurde im Ostabschnitt des Sektors A4, wo eine Besiedlung mit Linearbandkeramik überwiegt, ein Massengrabsfund in einer Vorratsgrube entdeckt (Taf. 5). Das Grab H16 enthält Knochenüberreste

von vier Personen: KH I - Frau mit Perlen geschmückt, Alter 25 Jahre; KH II - Mädchen im Alter von 17 Jahren, am Bauche, mit dem Gesicht nach unten liegend; KH III - Knabe im Alter von 13-14 Jahren; KH IV - neugeborenes 2-3 Monate altes Kind, dessen Überreste am Grubenumfang verstreut waren. Zu diesem Individuum gehören die im Inneren des Gefäßes gefundenen Rippen (Taf. 7; 21:2). Im Kollektivgrab fand man ferner ein in natürlicher Lage liegendes Hundesklett (Taf. 22:1) und zahlreiche Schweineknochen, die am Grubenboden, jedoch am meisten in der Umgebung des Frauenskelettes verstreut waren (KH I). Für die Datierung des Grabkomplexes aus der älteren Bronzezeit ist die Anwesenheit des charakteristischen Gefäßes ausschlaggebend, das absichtlich mit dem Boden nach oben und zwischen den menschlichen sowie tierischen Überresten eingeklemmt beigesetzt worden war. Die in der Grubenaufschüttung gefundenen Linearkeramik-Bruchstücke (Taf. 6) stammen aus den umliegenden altneolithischen Objekten.

ZÁCHRANNÁ AKCE V MIKULOVĚ-MUŠLOVĚ (okr. Břeclav)

JAROSLAV PEŠKA, Regionální muzeum Mikulov
EVŽENIE KLANICOVÁ, Regionální muzeum Mikulov

Těžbou písku na známé lokalitě "Pod Mušlovem", v prostoru určeném na mapě 1:10 000 list 34-23-06 Mikulov souřadnicemi 110 mm od Z s. č. a 65 mm od J s. č., byly narušovány archeologické objekty. Archeology Regionálního muzea v Mikulově na situaci upozornil pracovník AÚ ČSAV Brno PhDr. J. Svoboda, CSc. Menším záchranným výzkumem byly prozkoumány 4 zčásti již zničené zahloubené objekty - věteřovské jámy konického tvaru, obsahující značné množství keramiky, včetně typických koflíků a soudkovitých hrnků, dále zvířecí kosti, škeble, zlomky mazanice a parohové nástroje. V těžební stěně byly zjištěny nejméně dva další objekty.

Rettungsaktion in Mikulov-Mušlov (Bez. Břeclav). Auf der Lokalität "Pod Mušlovem" wurden beim Sandfördern archäologische Objekte zerstört. Es konnten 4 teilweise vernichtete eingetiefte konische Siedlungsobjekte der Věteřover Kultur mit einer Menge an Keramik, Knöpfen und weiteren Funden festgestellt werden. In der Förderungswand hoben sich minimal 2 weitere Objekte ab.

ŠESTNÁCTÁ SEZÓNA NA VÝZKUMU V BOROTICÍCH (okr. Znojmo)

STANISLAV STUCHLÍK, Archeologický ústav ČSAV Brno

V červenci a srpnu 1991 pokračoval systematický výzkum mohylového pohřebiště v Boroticích na Znojemsku šestnáctou sezónou (viz PV 1976-1990). Terénní práce se v tomto roce soustředily na 2 objekty, středně velkou mohylu č. 14 a zcela malou mohylu č. 38, které se rozkládají v severní části mohylníku. Po této sezóně je na pohřebišti v Boroticích prozkoumáno celkem 22 objektů a z celkového počtu 28 mohyl (STUCHLÍK 1990, obr. 7) zůstává k průzkumu posledních 6. Je třeba ovšem upozornit na to, že při odkryvu "mohyla č. 37" (STUCHLÍK 1992) se ukázalo, že jde o přírodní útvar, takže skutečných mohyl bylo prozkoumáno 21. Při srovnání s plánem V. Poborského, který zaměřil celkem 37 mohyl (PODBORSKÝ 1963), by jich přirozeně zůstalo podstatně více.

Mohyla č. 14 je poměrně velký, velmi dobře patrný objekt kruhového tvaru o průměru přibližně 16 m a výšce 90 cm. Ve středové části se jevila nevýrazná prohlubeň o průměru přibližně 2 m. Při odkryvu pláště nebyl zjištěn žádný pohřeb a pouze ve středové části moholy v hl. 25 a 40 cm se narazilo na 2 skupiny dislokovaných lidských kostí. Při rozebírání křížového kontrolního bloku ve středu moholy přibližně pod prohlubní se ve štěrkovém podloží vyrýsovala hrobová jáma vyplněná černou humusovitou hlínou. V hrobové jámě o rozměrech 218x105 až 128 cm byly rozházeny zbytky tří lidských kostí, přičemž nejvíce kostí se našlo na dně v hloubce 114 cm od povrchu moholy. Druhotný zásah do moholy se nepodařilo v terénu rozpoznat, avšak situace nasvědčuje, že hrob byl vyloupen. Z milodarů zůstaly zachovány pouze 2 džbánky, z nichž menší ležel ve střepech na dně

a větší byl vyhozen z hrobové jámy ven ven. Dále se na dně našlo kostěné šídlo, drobný zlomek bronzové tyčinky a drobný zlatý drátěný kroužek.

Mohyla č. 38 je malý nevýrazný, pouhým okem sotva patrný útvar zhruba kruhového půdorysu o průměru 8,5 m. V původním plánu V. Podborského tento objekt nebyl zachycen. V tělese mohyly se objevily 2 hroby a kromě toho ještě poměrně velké množství ojedinělých střepů. Pozůstatky hrobu I se našly v hloubce 35 cm pod povrchem. Kostra se nedochovala a z milodarů zůstala zachována miska, šálek a větší množství střepů z další nádoby. Na hrob II se narazilo v hloubce 25 cm pod povrchem mohyly. Kostra se opět nedochovala a keramickou výbavu tvorily 2 šálky, miska a malý džbánek na nožkách. Obě mohyly můžeme zařadit do středního období středodunajské mohylové kultury.

Literatura

- PODBORSKÝ, V. 1963: Zpráva o počáteční fázi výzkumu mohylníku u Borotic (okr. Znojmo), SPFFBU E8, 125-128.
STUCHLÍK, S. 1990: Počátky mohylového pohřbívání v době bronzové na Moravě. Sborník k 80. narozeninám Josefa Poulika. Brno, 128-145.
STUCHLÍK, S. 1992: Vierzehnte Grabungssaison in Borotice (Bez. Znojmo). Přehled výzkumů 1989, 48-49.

Sechsziehnte Grabungssaison in Borotice (Bez. Znojmo). Im Jahre 1991 verlief die sechszehnte Saison der systematischen Grabung eines Hügelgräberfeldes in Borotice im Znojmoer Raum. Die Terrainarbeiten konzentrierten sich auf die Grabhügel Nr. 14 und 38, dies sich im Nordteil der Nekropole erstrecken. Grabhügel Nr. 14 ist ein verhältnismäßig großes Objekt im Durchmesser von etwa 16 m und einer Höhe von 90 cm. Im gesamten Grabhügel wurde außer zwei Gruppen dislozierter Menschenknochen, nur ein Grab mit 3 verstreuten Skeletten festgestellt. Die Beigaben repräsentieren 2 kleine Krüge, eine beinerne Ahle, das Bruchstück eines Bronzestäbchens und ein kleiner Ring aus goldenem Draht. Die Dislokation der Knochen und die Zerstörung der Funde zeugen davon, daß das Grab beraubt sein mußte. In dem kleinen mit bloßem Auge kaum wahrnehmbaren Grabhügel Nr. 38 im Durchmesser von 8,5 m gelang es Überreste von 2 Begräbnissen festzustellen. Anthropologisches Material blieb in keinem von diesen erhalten. Grab I enthielt eine kleinere Schüssel, eine Tasse und Scherben von weiteren Gefäßen, in Grab II fand man 2 Tassen, eine kleinere Schüssel und ein kleineres Krüglein auf Füßchen. Beide Hügelgräber können wir in den mittleren Abschnitt der mitteldanubischen Hügelgräberkultur einreihen. Zur Zeit sind in Borotice von 28 Grabhügeln (STUCHLÍK 1990, Abb. 7) insgesamt 22 Objekte untersucht worden.

WEITERE GRABUNGSSAISON AUF HRADISKO BEI SVITÁVKY (Bez. Blansko)

ANTONÍN ŠTROF, Archeologický ústav ČSAV Brno

Die flächlich begrenzte Grabung konzentrierte sich auf die Beglaubigung der stratigraphischen Verhältnisse an der kante und dem anliegenden S Hang im W Teil der Abdeckung VII. Ihr Ergebnis ist die Bestätigung der bisherigen Vorstellungen über das Alter von einigen Fortifikationselementen, besonders von zwei terassenartigen Herrichtungen vor der Befestigung aus der älteren und mittleren Bronzezeit.

NOVĚ OBJEVENÉ SÍDLIŠTĚ MLADŠÍ DOBY BRONZOVÉ V MIKULOVĚ (okr. Břeclav)

JAROSLAV PEŠKA, Regionální muzeum Mikulov
EVŽENIE KLANICOVÁ, Regionální muzeum Mikulov

Při obhlídce terénu v souvislosti se zahájením stavby základní školy v Mikulově na sídlišti "Pod strání" (ZM 1:25 000, list 34-142 Mikulov, souřadnice 92 mm od V s. č. a 160 mm od J s. č.) se v prostoru základů jevilo několik tmavých míst. Po mechanické a ruční skrývce se vyrysovalo přibližně 10 větších objektů nepravidelného tvaru, z nichž byly dosud kompletně prozkoumány 4 objekty. Archeologického materiálu z nich není mnoho, jedná se o běžnou náplň, rámcově datovanou na základě keramiky do mladší doby bronzové. Na podzim roku 1991 byla tato nově zjištěná lokalita zaměřena a výzkum by měl pokračovat i v následující sezóně.

Eine neue entdeckte Siedlung aus der jüngeren Bronzezeit in Mikulov (Bez. Břeclav). Auf der Siedlung "Pod strání" waren in den Fundamenten der Schule 10 größere unregelmäßige Siedlungsobjekte erfaßt worden. Bisher konnten 4 von ihnen untersucht werden. Das ärmliche Material datiert die Lokalität rahmenhaft in die jüngere Bronzezeit.

DALŠÍ POVRCHOVÉ SBĚRY U NĚMČIC (okr. Brno-venkov)

MILAN SALAŠ, Moravské zemské muzeum Brno

Opakoványmi povrchovými sběry při jihovýchodní hranici katastru Němčic se na jaře 1991 zřejmě již podařilo zachytit nebo alespoň blíže prostorově identifikovat již F. Matějkou prokopávané mladobronzové lokality (srov. SALAŠ 1992). Přímo podél úpatí návrší "Koman" byla na jeho jihozápadní straně nasbírána menší kolejce střepového materiálu, v níž jsou zastoupeny zlomky velatických amfor. Vzhledem k tomu, že F. Matějka zde měl kromě velatických žárových hrobů odkryt i sídlištní jámu s "lužickou" keramikou, nelze zatím rozhodnout, zda střepový materiál je sídlištní, nebo zda pochází z rozoraných hrobových celků.

Literatura

SALAŠ, M. 1992: Povrchové sběry u Ivančic-Němčic (okr. Brno-venkov), PV 1989, 23.

Weitere Oberflächensammlungen bei Němčice (Bez. Brno-venkov). Bei wiederholten Oberflächensammlungen wurde entlang des Bergfußes "Koman" auf seiner Südwestseite eine kleinere Kollektion jungbronzezeitlichen Scherbenmaterials gewonnen. Vorläufig lässt sich jedoch nicht entscheiden, aus welchen Objekten die Keramik stammt, denn bei vorherigen Amateurgrabungen wurden beim "Koman" sowohl Siedlungsgruben, als auch Brandgräber erfaßt.

ŽÁROVÝ HROB (?) SLEZSKÉ KULTURY Z UHERSKÉHO HRADIŠTĚ-VÉSEK (okr. Uherské Hradiště)

ROBERT SNÁŠIL, Slovácké muzeum Uherské Hradiště

V únoru 1991 byla panem F. Crlou zaslána Slováckému muzeu kolejce archeologických nálezů doprovázená stručným popisem nálezových okolností a náčrtem topografické situace. Nálezový celek obsahující 75 zlomků keramických střepů pocházejících maximálně ze tří nádob, doprovázený zlomkem bronzového předmětu, získal F. Crla již v roce 1957 při výkopu sklepa domu č. p. 145. Polohopisně se lokalita nachází při západním okraji zástavby Uherského Hradiště-Vések, jižně od silnice Uh. Hradiště-Sady-Uh. Hradiště - Vésky, na mírném k jihu přivráceném svahu, ve vzdálenosti asi 400 m od pravého břehu řeky Olšavy. Parc. číslo přes písemný dotaz nebylo sděleno.

Kartografická lokalizace: základní mapa ČSSR 1:50 000, list 25-33 Uherské Hradiště, od jižního okraje 60 mm, od východního okraje 258 mm. Nález byl učiněn v hloubce 50 a více cm.

Keramické střepy, mezi nimiž zcela chybí partie okrajů i den, pocházejí z výrazně vně vypuklých výdutí (inv. č. 219.477-219.551) popelnic hlásících se ke slezské kultuře. Sem náleží i rohovitý zlomek příčky bronzového anténového meče (inv. č. 219.552). Celek podle všech znaků pochází zřejmě z ne zcela vytěženého žárového hrobu. Rozšiřuje tak dosud nepříliš hojný výskyt dosud známých slezských žárových hrobů (stupeň HB) ve středním Pomoraví.

Brandgrab (?) der schlesischen Kultur aus Uherské Hradiště-Vésky (Bez. Uherské Hradiště). Im Februar 1991 gewann das Slovácké muzeum in Uherské Hradiště von einem Amateurfinder einen Keramikkomplex und das hornförmige Bruchstück der Parierstange eines bronzenen Antennenschwertes aus einem Kelleraushub im Jahre 1957. Der Komplex ist wahrscheinlich ein Bestandteil des Inventares eines Brandgrabes der schlesischen Kultur (Stufe HB); dieser Gräber kommen hier im mittleren Marchgebiet bisher nur selten vor.

2. 4. DOBA HALŠTATSKÁ A LATÉNSKÁ

ZÁCHRANNÝ VÝZKUM NA HRADISKU U SKALICE (okr. Blansko)

ANTONÍN ŠTROF, Archeologický ústav ČSAV Brno

Návrší Hradisko při JZ obvodu obce uvedl do literatury J. KNIES (1904, 166) v souvislosti s nálezy římských mincí při jeho úpatí. Při sběrech v zahradách na jeho temeni byla ojediněle nalezena nevýrazná pravěká keramika, s rezervou přisouzena do halštatského období, což koresponduje i s výsledky záchranného výzkumu v r. 1981, který odkryl při SZ úpatí návrší 7 halštatských objektů (ŠTROF 1985a, 95; 1985b, 58-59).

V jejich blízkosti v již zastavěném areálu obce byl v prosinci 1990 a lednu 1991 prozkoumán další objekt. Byl objeven při zemních úpravách v souvislosti s rekonstrukcí rodinného domku pana Vítězslava Burgra ve vzdálenosti přibližně dvou desítek metrů od objektů prozkoumaných v r. 1981. Při tomto záchranném výzkumu bylo tehdy prozkoumáno 6 zásobních jam a zbytek mělké zahloubeného bliže neurčeného objektu, při posledním výzkumu pak byla odkryta obdélná zemnice o max. rozměrech 4,5x1,8 m a hloubce 1,6 m. Nálezy dosud nejsou laboratorně zpracovány, je však zřejmé, že odpovídají kulturně i časově nálezům předešlým, zařazeným do mladšího halštatského období lužických popelnicových polí.

Literatura

- KNIES, J. 1904: Boskovský okres. Vlastivěda moravská. Brno.
ŠTROF, A. 1985a: Übersicht neuer Lokalitäten und Funde in der Boskovicer Furche (Bez. Blansko), PV za r. 1983, 91-98.
ŠTROF, A. 1985b: Halštat Boskovické brázdy. In: Wankelův nález v Býčí skále, 55-61. Blansko.

Rettungsgrabung auf Hradisko bei Skalice (Bez. Blansko). Am Fuße der Anhöhe Hradisko (Burgwall) wurde in der Nähe der früher schon untersuchten junghallstattzeitlichen Objekte eine gleichaltrige Erdhütte im Ausmaße von 4,5x1,8 m und einer Tiefe von 1,6 m abgedeckt.

RETTUNGSGRABUNGEN AUF DER BRATISLAVSKÁ GASSE IN BRNO (Bez. Brno-město)

PETR VITULA, Archeologický ústav ČSAV Brno

Im Zusammenhang mit dem Aufbau des Energozentrums des Forschungsinstitutes traumatologischer und spezieller Krankheiten an der Ecke der Gassen Ponávka und Bratislavská in Brno, wurde Ende Mai und Anfang Juni 1991 eine archäologische Rettungsgrabung der vom Aushub zerstörten Objekte durchgeführt. Es handelt sich um eine Lokalität, die in unmittelbarer Nähe des einstiegen Flüßchens Ponávka, in seiner Talaue liegt. Die ältere Besiedlung konzentrierte sich auf einer ausdrucksvollen Anhöhe, die hier aus den Auböden emporsteigt und aus verschiedenen Sedimenten des Liegenden (Sand, Tegel, Löß) gebildet ist. Der ungefähr 50 m lange, 6 m breite und über 4 m tiefe Aushub ermöglichte die Profile zu dokumentieren, in denen sich stellenweise 1-2 m mächtige Schichten neuzeitlicher Aufschüttungen und unter diesen Reste seichter Objekte und Schichten aus dem späten Mittelalter abhoben. Noch tiefer in den Lößschichten des intakten ursprünglichen Terrains wurden auch prähistorische Objekte, die der Horákovsker Kultur angehören, festgestellt und aus diesen Proben entnommen.

ERFORSCHUNG DES KELTISCHEN OPPIDUMS STARÉ HRADISKO IM JAHRE 1991 (Gemeinde Malé Hradisko, Bez. Prostějov)

MILOŠ ČIŽMÁŘ, Archeologický ústav ČSAV Brno
PAVLA HORÁLKOVÁ, Archeologický ústav ČSAV Brno

Die systematische Grabung des keltischen Oppidums Staré Hradisko verlief in den Tagen vom 15.7.-15.8. 1991 auf zwei Stellen:

1. Die in den Jahren 1989-1990 durchgeführte Untersuchung des Schnittes durch die Befestigung der westlichen Vorburg wurde beendet. Mit einem, ein Meter breiten und drei Meter langen Suchgraben, hat man die sterile Aufschüttungsschicht durchgraben, die waagrecht das Terrain nach der Wüstung des ältesten Steinwalles ebnete und somit eine Basis für die Errichtung von zwei etwas vorgeschobenen und breiteren Wällen schuf. Im Aushub erfaßten wir den Verlauf des felsigen Liegenden, das sich bei der äußeren Grabenkante des ältesten Walles 190 cm unter dem oberen Niveau der Aufschüttungsschnitt befand.

2. Auf der östlichen Vorburg wurde die Untersuchung des Suchgrabens-Sonde Nr. III beendet, die quer über die südliche Befestigung führte. In der äußeren Stirnwand des Steinwalles gelang es zwei Pfostengruben im Ø von ca. 50 cm und einer Tiefe von 60 cm festzustellen. Den Verlauf der südlichen Befestigung beglaubigten noch zwei Sonden Nr. IV und V. In Sonde Nr. V ermittelten wir wiederum eine steinerne, jedoch nicht mehr so mächtige Waldestruktion, in deren äußerer Stirnwand wiederum zwei Pfostengruben zum Vorschein kamen; wegen der ziemlichen Trockenheit sind wir genötigt diese Situation im folgenden Jahre zu lösen. Etwa 5 m hinter diesem Wall befand sich eine rechteckige Hütte im Ausmaße von 220x340 cm, in West-Ostrichtung orientiert. Entlang ihrer Südwand befand sich eine erhöhte Stufe und in den Nordecken größere Pfostengruben. Zwischen dem Wall und der Hütte verlief dann längs ein Fundamentgräbchen. In Sonde Nr. IV, an Stellen, wo das Terrain der Vorburg bereits ziemlich abfiel, stellte man keine Steindestruktion fest. Lediglich an der vorausgesetzten Stelle der vorderen Stirnwand befand sich eine Pfostengrube im Ø von 50 cm und einer Tiefe von 50 cm.

2. 5. DOBA ŘÍMSKÁ A STĚHOVÁNÍ NÁRODŮ

DIE ENTDECKUNG VON RÖMISCHEN MARSCHLAGERN BEI MUŠOV UND PŘIBICE (Bez. Břeclav)

MIROSLAV BÁLEK, Archeologický ústav ČSAV Brno
EDUARD DROBERJAR, Archeologický ústav ČSAV Brno
ONDREJ ŠEDO, Archeologický ústav ČSAV Brno
(Taf. 23)

Im Rahmen der Lösung des Grants (90103 Beziehungen Roms mit den germanischen Stämmen im Lichte der neuen archäologischen Quellen in der Siedlungsregion im Thayaraum - Podyjí) wurde auch die Flugprospektion verwendet, mit dem Ziel das Gebiet im Raume der römischen Höhenfortifikation in Mušov-Burgstall zu untersuchen und versuchen Spuren von archäologischen Objekten zu erfassen, die mit der Aktivität des römischen Heeres zusammenhängen könnten. In der zweiten Junihälfte, bei einem gemeinsamen Flug mit J. Kovárník, haben wir am Kataster von Mušov in der Flur Na pískách, die 3 km SO vom Burgstall auf dem gegenüberliegenden Ufer des Stausees Nové Mlýny I liegt, im Getreide dunkler verfärbte direkte Linien festgestellt, die sich bogenförmig ungefähr im rechten Winkel brachen. Derart war es möglich, größere oder kleinere Teile von drei rechteckigen resp. quadratischen Gebilden zu beobachten. Beim größten, ungefähr nach den Weltrichtungen orientierten Lager (I), sind ganz deutlich die NW abgerundete Ecke und etliche Hundert Meter lange Abschnitte der anliegenden Seiten zu beobachten, wobei von der W Seite, parallel mit der N Seite, in einer Entfernung von ungefähr 80 m in Innenrichtung, noch eine direkte Linie verlief, die sich nach ca. 200 m verlor. Die ungefähre Eckenlage konnte nur an Stellen der Schnittpunkte der deutlichen geraden Abschnitte der Seiten des trapezoiden Gebildes vorausgesetzt werden. Auf der O Seite, etwa in der Mitte, kann man eine ungefähr 10-12 m lange Unterbrechung beobachten.

Vom Gebilde, daß sich im Inneren des oben beschriebenen Objektes befindet und das im angeführten Jahr nicht untersucht wurde, sind deutlich lediglich zwei mit diesem parallele O und S Seiten (sichtbare Länge 120 und 150 m), mit einem Bogen verbunden. Der Verlauf der übrigen zwei Seiten wurde nicht festgestellt, so daß wir uns keine Vorstellung über Größe und Form des Objektes machen können. Das zweite Lager (II), liegt außerhalb des größten Lagers am NW Strand und ist unterschiedlich orientiert. Das festgestellte Ausmaß ist 120 m. Sichtbar sind nur zwei Ecken und drei anliegenden Seiten, die vierte, dem Strand am nächsten liegende Seite, ist nicht wahrnehmbar.

Bei dem folgenden, bereits selbständigen Flug, stellte man am Kataster der Gemeinde Přibice, Bez. Břeclav, in der Flur Vinohrady ein den Mušover ähnliches Gebilde fest. Ebenfalls in einem Getreidefeld hoben sich dünne dunkler verfärbte Linien ab, wobei die NO und die SO Seite im Osten durch einen Bogen verbunden waren und gemeinsam einen stumpfen Winkel einschließen. Die SO Seite überquert einen Weg und übergeht in ein Maisfeld. Hier befindet sich die zweite Ecke und die anliegenden Seiten schliessen einen scharfen Winkel ein. Ihre Existenz stellten wir erst nach vierzehn Tagen fest, als der Maisbestand in die Höhe wuchs und ebenfalls durch seine unterschiedliche Verfärbung ein unhomogenes Liegende zu signalisieren begann. Die Nordecke ist vermutlich auf der tiefsten Stelle angebracht, in unmittelbarer Nähe des ursprünglichen Flußlaufes der Jihlava. Das ganze Gebilde ist von einer unregelmäßigen trapezoiden Form und keine Seite hat das gleiche Ausmaß.

Die anhand der Erkundungsflüge gewonnenen Informationen waren auf beiden Lokalitäten direkt im Getreide - resp. Maisbestand beglaubigt und dort, wo es gelang den Linienverlauf positiv festzustellen, geodetisch auch vermessen worden. Die Ergebnisse dieser Messungen dienten dann einerseits zur Rekonstruktion der Formen jener Objekte und wurden ebenfalls zur Unterlage für die Absteckung der Tastgrabungen zu ihrer archäologischen Beglaubigung. Die Untersuchungen bei Mušov leitete E. Droberjar, die bei Přibice O. Šedo.

Mušov - Na pískách (Taf. 23)

Die festgestellten Marschlager bei Mušov gelang es in der Wende von August und September 1991 zu beglaubigen und zu dokumentieren. Zwei von ihnen mit charakteristischen Spitzgräben kann man als authentisch betrachten. Weitere Gebilde, resp. Linien, die das Lager I in WSW-ONO-Richtung und die Ecken des vorausgesetzten, im Inneren des SO-Teiles von Lager I lokalisierten Lagers überqueren, werden im nächsten Jahr beglaubigt. Die Lokalität befindet sich am Kataster von Mušov in der Lage "Na pískách" und reicht teilweise bis in die Lage "U mlýna" (Lager I); sie ist durch die Koordinaten (im Zentrum von Lager I) 68 mm von der S-Sektionslinie und 120 mm von der O-Sektionslinie auf der Grundkarte der ČSSR Blatt 34-12 Pohořelice (1:50 000) bestimmt. Die Seehöhe der Lokalität beträgt 174-177 m.

Das große Lager, bezeichnet als I, weist einen mäßig trapezoiden Grundriß auf, mit den ungefähren Ausmaßen von 670x650x630x560 m, d. h. es nahm eine Fläche von etwa 36-37 ha ein (Orientierung des Lagers ungefähr in NW-SO-Richtung). Dieses Lager wurde mit zwei quer über den Westgraben geführten Tastgräben untersucht; sie waren voneinander 74,5 m entfernt. Suchgraben (Sonde) 1/I (Ausmaße 10x2 m) erfäßte einen 365-390 cm breiten und 255-260 cm tiefen Spitzgraben. In Sonde 2/I (Ausmaße 7x2 m) stellten wir einen 300-350 cm breiten und 220-230 cm tiefen Spitzgraben fest, dessen Innenkante eine jüngere ovale Grube (Obj. 1/91) zerstörte die einige atypische Scherben beinhaltete. Bei dem kleinen Lager II gelang es nur das Ausmaß der einen (SO) Seite (120 m) festzustellen. In dem angeführten Lager hob sich der Spitzgraben noch deutlicher als bei dem vorherigen Lager I ab. In Sonde 1/II (Ausmaße 8x2 m) entdeckten wir einen 305-325 cm breiten und 200 cm tiefen Graben.

Alle Querschnitte in den Gräben wurden in der Technik der stufenartigen Abnahme durchgeführt, so daß man teilweise auch das sandige bis sandig-schotterige Liegende entblößte und die Grabenumrisse auf den Profilen ausdrucksvooll wiedergeben konnte. Die Grabenprofile wiesen in allen Sonden eine Schichtenfolge sandiger Ausfüllungen auf. Vor allem die Spitzen dieser Gräben verschlammten scheinbar sehr schnell, wovon eine Schichtenfolge mit zahlreichen dünnen Schichten zeugt. Gemeinsam für alle Grabenprofile ist die Feststellung, daß die Gräben eine dünne Schotterschicht ermöglichte es uns, die Kanten der Grabenaufschüttungen sehr gut zu bestimmen. Auf diese Schotterschicht setzte die Siedlungskultur auf. Sie brachte Funde prähistorischer Keramik (verschiedene Kulturen) und germanischer Keramik aus der römischen Kaiserzeit. Mit Rücksicht darauf, daß sich in NW-Richtung vom Lager I und in N-Richtung vom Lager II, aber auch teilweise im Inneren beider Lager, prähistorische Siedlungen und auch aus der römischen Kaiserzeit befanden, deren Anwesenheit die erwähnte Siedlungsschicht und vor allem die auf Luftbildaufnahmen sichtbaren Objekte signalisierten, erschienen auch in den Gräben urgeschichtliche Funde (Keramik, Bruchstück eines latènezeitlichen gläsernen Arminges), germanische Keramik und Tierknochen. In der Grabenspitze in Sonde 1/II fanden wir römische Keramik, die mit dem Aufenthalt des römischen Heeres zusammenhängen könnte. Doch im Hinblick auf die naheliegende germanische Siedlung mit zahlreichen römischen keramischen Importen, werden wir erst die weiteren Grabungen und ebenfalls die Bearbeitung der Ergebnisse der Rettungsgrabung auf der germanischen Siedlung aus der römischen Kaiserzeit abwarten müssen, die Dr. I. Peškař im Jahre 1958 (PEŠKAŘ 1958) untersucht hat. Dies betrifft auch die Festlegung der Zeitstellung der römischen Lager und der germanischen Siedlung; da wäre es bei dem gegenwärtigen Forschungsstand vorzeitig, sich um irgendwas in den Interpretationen auf der Basis von breiteren historischen Zusammenhängen zu bemühen. Trotzdem können wir schon heute sagen, daß uns die entdeckten Marschlager des römischen Heeres im Milieu der germanischen Siedlung bei Mušov ideale Möglichkeiten zum Studium der gegenseitigen Beziehungen zwischen den Römern und den Germanen auf dem Gebiet hinter den Grenzen des römischen Reiches bieten, vermutlich teilweise z. B. mit den Grabungsergebnissen auf der Lokalität Bernhardsthal (ADLER 1978) vergleichbar, wo die germanische Siedlung aus der zweiten Phase das römische Marschlager respektierte, welches laut Autor offensichtlich in der Zeit der Markomannenkriege errichtet worden war. Erst in der dritten Siedlungsphase breitete sich die germanische Niederlassung auch auf der Fläche des geräumten Lagers aus.

Přibice

Die Lage der Lokalität in Přibice ist auf der Grundkarte der ČSSR 1:50 000 mit dem Punkt gegeben, der 100 mm von der nördlichen Sektionslinie und 149 mm von der östlichen Sektionslinie liegt.

Das trapezoide Areal mit den Seiten 530, 480, 700 und 460 m, ist auf der Grenze von zwei unterschiedlichen orographischen Umkreisen angebracht und zwar des Ivaňer Plateaus (VIII A 1 E c - Umkreis) und der Thay-Schwarzawa-Aue (VIII A 1 C-Subkomplex). Es nahm drei ungleichartige Flächen ein, im Westen einen sanften zur Inundation des Flusses Jihlava reichenden Hang, in der Mitte einen steilen, ziemlich gegliederten Hang einer hohen Terrasse und im Osten ein flaches, nur ausdruckslos gewelltes Terrain. In diesem waren die Südost- und Nordostecke lokalisiert. Die Nordecke war zum Terrassenrand derart situiert, daß in das Innere des Areales der höchste Punkt in der Umgebung (Studýnková mit der Seehöhe von 206 m) einbezogen war. Die westliche, tiefst gelegene Ecke (Seehöhe 180 m) reichte in die unmittelbare Nähe der Terrainkante, die einen toten Arm der Jihlava begleitet. Der Höhenunterschied zwischen dem W- und Ostteil beträgt 22 m, der Unterschied zwischen dem tiefsten und dem höchsten Punkt erreichte bis 26 m. Beide Linien, die von der Westecke ausliefen, stiegen schräg hangaufwärts, die übrigen zwei verliefen in einem flachen Terrain, wobei die, welche die NO- und die SO-Ecke verband, schwach den deutlichen Rand einer unansehnlichen Depression nützte, die eine ehemalige Wasserscheide begleitet.

Aufgabe der auf der Lokalität realisierten Feststellungsgrabung war, Erkenntnisse über die Fundsituation im Terrain zu bringen, damit man mit Erfolg die durch Luftbildprospektion gewonnenen Ergebnisse konfrontieren kann. Die Grabung wurde im Raume der vorausgesetzten südlichen Verteidigungslinie durchgeführt. Aufgrund der geodetischen Messungen, die zur Zeit der Lokalitätenidentifizierung realisiert wurden, hat man eine Achse abgesteckt, die an den Stellen mit Anwuchsandeutungen verläuft und auf diese wurde dann senkrecht ein Tastgraben (Sonde) im Ausmaße von 4 x 1 m gelegt. Hier bildete das Liegende bröckeliger Schotter überdeckt von der Ackerkrume, von einem hellbraunen sandigen Lehm, der mit kleinen Steinchen durchmischt ist. Unter der Ackerkrume blieb teilweise intakt eine 6-14 cm starke Schicht von dunkler sandiger Erde ohne Steinchen erhalten, die den Rest der ursprünglichen Bodendecke repräsentierte.

Nach Abnahme der Ackerkrume und dem Präparieren der gewählten Fläche wurde im Laufe der weiteren Grabung die Existenz eines Spitzgrabens bewiesen. Seine maximale Breite im abgedeckten Niveau erreichte 220 cm und die Tiefe 84 cm (115 cm vom gegenwärtigen Oberflächenniveau). Senkrechte, stellenweise schwach konkave Wände mit einer Neigung von 30°-32° fielen zu einem engen Gräbchen ab, das sich im Boden abhob. Auf den Profilen wurde die unhomogene schichtenreiche Ausfüllung beobachtet. Von der Außenseite mit überwiegend sandigem Lehm unterschied sich die Aufschüttung auf der Innenseite des Areals. Sie war von Schichten mit einem großen Schotterinhalt durchsetzt. Es ist klar, daß hier der Graben allmählich mit einem Material ausgefüllt wurde, das die Masse aus dem Liegenden enthielt, die ursprünglich bei seinem Aushub geborgen worden war. Anhand dieser Beobachtungen dürfen wir mit Recht voraussetzen, daß den Graben auf einer Seite ein niedriger Wall säumte. Zu seiner Konstruktion gehörten vielleicht auch zwei, in eine Tiefe von 66 und 60 cm von der gegenwärtigen Oberfläche reichenden Pfostengrübchen. Ihr quadratischer Grundriß war in dem schotterigen Liegenden in unmittelbarer Nähe der oberen Grabenkante gut sichtbar.

Die Ausfüllung haben wir in Schichten zu je 5 und 10 cm abgenommen. Stellenweise, vor allem in den unteren Partien der Aufschüttung, wurden wiederholt Anhäufungen von dunkler sandiger Erde beobachtet, die die Homogenität der einzelnen Schotterschichten störten. Es ist nicht ausgeschlossen, daß wir darin Spuren von Rasenblöcken sehen können, die beim Wallbau verwendet wurden. Der kleine Umfang der untersuchten Fläche gestattet keine eindeutigeren Schlußfolgerungen. Sekundär gelangten in die Grabenausfüllung atypische Miniaturbruchstücke von Scherben, die wir aufgrund ihrer Ähnlichkeit mit analogen Funden, die wir bei Terrainbegehungen in der breiteren Umgebung festgestellt haben, in die Bronzezeit datieren können.

Im Raume der Lokalität wurden wiederholt Oberflächensammlungen realisiert, die zur Feststellung von Spuren einer prähistorischen Besiedlung führten. Sie kumulierten sich vor allem in der nächsten Umgebung der Anhöhe Studýnková, wo auch eingetiefte auf Siedlungen übliche Objekte vorausgesetzt werden können. Die Mehrzahl der gefundenen Scherben gehört einer näher nicht spezifizierbaren bronzezeitlichen Kultur an. Auf einem sanften Hang im nördlichen Teil der Lokalität,

in der Nähe eines toten Armes der Jihlava, wurden zahlreiche mittelalterliche Scherben, Lehm bewurf brocken und durchglühte Steine gefunden, die an diesen Stellen eine mittelalterliche Dorfwüstung belegen.

Es hat den Anschein, daß für die Wahl des Ortes die Zugänglichkeit zum Wasserlauf von Bedeutung war, zu dem sich die Westecke näherte. Die höher gelegenen Teile reichten in den Raum, wo die Trassen der Fernkommunikationen führen konnten. Die Situierung im Terrain entspricht gut den Ansprüchen, die man auf die Unterbringung einer Militäreinheit stellen kann. Von ihrer zahlenmäßigen Stärke kann man aus dem außerordentlichen Umfang der benützten Fläche urteilen, die 29 ha erreichte und die Diagonale zwischen der W- und NO-Ecke betrug 750 m.

Weder bei den Arbeiten am Fundort, noch im Grabungsverlauf und bei Oberflächensammlungen fand man Gegenstände, die irgendeine Beziehung zu den verfolgten Terrainsituationen hätten. Es fehlen uns also Mittel zu einer positiven Datierung des gesamten Areales. Wir entbehren auch genügende Informationen, die einen Vergleich mit mährischen Lokalitäten eines ähnlichen Charakters ermöglichen würden. Bedeutendere Erkenntnisse wurden durch eine einzige, flächlich ziemlich beschränkte Grabung gewonnen, bei welcher ein für die Militärobjekte aus der römischen Kaiserzeit charakteristischer Spitzgraben erfaßt worden war. Vorläufig können wir nur als Arbeitshypothese die Lokalität in Přibice als ein Marschlager betrachten, das von Soldaten der römischen Armee errichtet wurde.

Die Entdeckung und die darauffolgende Beglaubigung der römischen Marschlager bei Mušov und bei Přibice, die vom Limes (am Orte Vindobonas) zwischen 70-85 km in Luftlinie entfernt sind, eröffnen ein völlig neues Kapitel in der Erforschung über die mährische römische Kaiserzeit und knüpfen somit an analogische in Niederösterreich festgestellte Objekte an (FRIESINGER 1985). Nun ist es fraglich, inwiefern die mährischen und die österreichischen römischen Marschlager, auch sofern es ihre zeitliche Aufeinanderfolge betrifft, aneinander gebunden sind. Dies wird Aufgabe sowohl der theoretischen Forschung, als auch der nachfolgenden Terrainuntersuchung sein. Auf die neuen Trainerkenntnisse werden wir beim Aufsuchen und Beglaubigen neuer Marschlager im nächsten Jahr anknüpfen.

Literatura

- ADLER, H. 1978: Bernhardsthal. Fundberichte aus Österreich 17, 326-330.
FRIESINGER, H. 1985: Römische Befestigungsbauten nördlich der Donau in Niederösterreich. In: Lebendige Altertumswissenschaft, 258-259.
PEŠKAŘ, I. 1958: Zachraňovací výzkum na sídlišti z doby římské u Mušova (Die Bergungsgrabung einer kaiserzeitlichen Siedlung bei Mušov). Přehled výzkumů 1958, 105-107.

ERFORSCHUNG DER RÖMISCHEN HÖHENBEFESTIGUNG AM MUŠOV-BURGSTALL IM JAHRE 1991 (Bez. Břeclav)

EDUARD DROBERJAR, Archeologický ústav ČSAV Brno
JAROSLAV TEJRAL, Archeologický ústav ČSAV Brno

Die achte Etappe der systematischen Grabungen am Mušov-Burgstall verlief im Jahre 1991 in der Zeit vom 1. 7. bis 2. 10. Ziel der Untersuchungen war, in der Erforschung der Fortifikation und des zu ihr anliegenden Abschnittes im Inneren der Befestigung fortzusetzen, der in den Nordteil des Fundortes, resp. in NO Richtung von den römischen Bauten, lokalisiert ist. Die Grabung knüpfte so unmittelbar an den Wallschnitt 1/86 und besonders an die Fläche der durchlaufend abgedeckten Quadrate aus dem J. 1990 an, d. h. die Quadrate -D 4 bis -D 9, -E 4 bis -E 9, -F 4 bis -F 9, -G 5, -H 5. Neu hat man mit der Abdeckung der Quadrate -G 6, -H 6, -I 7 begonnen. Paralell mit den Grabungen auf dieser Fläche führten wir auch den Suchschnitt 1/91 im Ostteil der Befestigung durch, mit der Absicht die Ergebnisse des magnetometrischen Untersuchungen aus dem J. 1986 zu beglaubigen und so den Verlauf der Fortifikation in dem von einer Forschungstätigkeit bisher unberührten Raum zu verfolgen versuchen. Die Hauptergebnisse dieser Grabungssaison lassen sich in den folgenden Feststellungen zusammenfassen. Vor allem gelang es die Voraussetzung der Geophysiker zu

bestätigen und zwar über den Verlauf eines umfangreicheren Aushubs resp. eines Grabens, der sich durch eine ausdrucksvolle Anomalie äußerte. In Suchgraben (Sonde) 1/91 (Ausmaße 20x2 m) stellten wir einen flachen, über 6 m breiten und 2-2,10 m tiefen Graben fest. Die obere Ausfüllungsschicht (grauschwarze erdige mit Schotter) enthielt in der Zone von 55-90 cm Tiefe nur römische Befunde (Keramik, Glas, eiserne Lanzenspitze, eiserne Schuchzwecke, bronzenes Schnalle). Im unteren Teil (graubeige erdig sandige) befand sich nunmehr Úněticer Keramik. Zu einer eindeutigen Interpretation des Grabens, besonders was sein Alter betrifft (Úněticer Kultur oder römische Kaiserzeit), werden wir uns erst nach dem Jahre 1992 äußern können, wo der Schnitt 1/91 verlängert werden sollte, um die Situation in der unmittelbaren Grabenumgebung beurteilen zu dürfen. Zu einer weiteren Feststellung der Grabung im J. 1991 gehört das Aufkommen der Fundsituation mit destruierten ungebrannten Lehmziegeln, die am besten auf der Fläche des Quadrates -G 5 und auf dem O-W Profil des Quadrates -F 5 ersichtbar waren. Im Quadrat -G 5 konnte man die Lehmziegeln messen (25x25/30 cm). Diese ungebrannten, bereits im J. 1990 erfaßten Ziegel, die offensichtlich eng mit der Wallkonstruktion zusammenhängen, zählen zu einer unikaten Entdeckung im Raum nördlich vom Limes. Eine nähere Erkenntnis verwehren uns die rezenten Eingriffe in unmittelbarer Umgebung der Ziegel sehr. Rezente Objekte sind übrigens auch in anderen Quadranten ersichtlich. Ein Komplex rezenter Gruben unbestimmbarer Funktion (Obj. 60) befindet sich in den Quadranten -E 7 bis -E 8 und es ist nicht ausgeschlossen, daß er in irgendeiner Beziehung zu dem analogen Grubenkomplex (Obj. 53) steht, der in den Quadranten -A 11 bis -A 13 im J. 1989 durchgraben wurde und dieselbe Ausfüllung wie Obj. 60 enthält. Die stratigraphischen Beobachtungen auf der Lokalität zeigten, daß man bei der inneren Wallseite minimal zwei Niveaus der schotterigen Schichten voraussetzen kann, die in den Quadranten -G 6 und -I 7 sichtbar sind. Dabei waren auf der unteren Schotterschicht im Quadrat -I 7 ausschließlich prähistorische Befunde. In den Quadranten -E 6 und -E 5 deckten wir zwei seichte Gruben ab (Obj. 56 und 57), die in einer Schotterschicht eingelassen waren. Obj. 56 enthielt nur römische Funde (Raetische Keramik des II. Drexels Verzierungsstiles, bronzer Beschlag mit Trompetenornament und Bruchstücke von weiteren römischen Gefäßen, einschl. von Bechern mit verbogenen Wänden). Am W-O profil des Quadrates -D 5 ist die Stratigraphie in dieser Reihenfolge zu erkennen. Auf die untere Schotterschicht setzt eine schwarze kompakte Schicht mit prähistorischen Befunden an; über dieser wurde eine Lehmbeurfscholle festgestellt (Obj. 55), die ein Bruchstück germanischer Keramik enthalten hat. Ferner erstreckt sich unregelmäßig oberhalb dieses Objekts eine, durchschnittlich 40 cm mächtige hellbraune erdige Schicht, von der wir annehmen, daß sie - makroskopisch verglichen - identisch mit der Masse der ungebrannten Ziegel sein könnte. Diese Behauptung wurde teilweise auch die Feststellung von regelmäßigen rechteckigen Sprüngen (Höhe ca. 5 cm) bestätigen, deren Breite den Ausmassen der ungebrannten Ziegel entspricht. Diese vorausgesetzten Lehmziegel konnte man besonders nach einem mehrmaligen Anfeuchten des gesamten Profiles gut verfolgen. Vorläufig können wir also einen Zusammenhang der angeführten Schicht (vermutlich aus destruierten ungebrannten Ziegeln) mit der Konstruktion des Walles ersehen. Die Details der Befestigungskonstruktion als auch die Beziehung der Schotterschichten zu dem gelben tegeligen Wallkörper wird man erst nach der Erforschung der gesamten abgesteckten Fläche, vor allem dann der Quadrate -D 6 bis -H 6, -D 5 bis -H 5, -D 4 bis -F 4 klären können, was auch die Aufgabe der folgenden Saison sein sollte. Damit könnte schon die Erforschung dieses Teiles beendet sein und im folgenden Jahr sollte unsere Aufmerksamkeit vor allem auf die Erkenntnis der inneren Verbauung der Lokalität, als auch auf Anhaltspunkte über den Gesamtumfang der Befestigung gerichtet werden.

NÁLEZY NA SÍDLIŠTI Z DOBY ŘÍMSKÉ V DUBŇANECH (okr. Hodonín)

EDUARD DROBERJAR, Archeologický ústav ČSAV Brno
(Tab. 8)

Při bagrování dna Jarohněvického rybníka na katastru Dubňan v poloze Jarohněvice byla v srpnu 1991 porušena 30-40cm mocná sídlíštní vrstva s nálezy keramiky a zvířecích kostí z doby římské. Nálezy zachránil pan Miroslav Chludil z Dubňan a informoval o nich pracovníky archeologické expedice v Mikulčicích. Lokalita se nachází na levém břehu Kyjovky a je známá již

z dřívějších dob (BENINGER-FREISING 1933, 22-23). Ze zachráněných keramických nálezů, které lze datovat, můžeme uvést: zl. teriny, M: jemný, P: hladký tuhovaný, V: hřebenové půlobloučky, tab. 8:2; - téměř celá ostrohranná miska, M: hrubý, P: přihlazovaný, V: hřebenové vlnice, tab. 8:4; - zl. ostrohranné misky, M: jemný, P: hladký tuhovaný, V: ozubené kolečko, tab. 8:7; - zl. misky se zaobleným dnem, M: jemný, P: hladký tuhovaný, V: plastické žlábkы, tab. 8:5; - zl. misky se zaobleným dnem, M: jemný, P: hladký tuhovaný, V: plastické žlábkы, tab. 8:6; - téměř celý miskovitý hrnec, M: hrubý, P: nerovný přihlazovaný, V: přesekávaný okraj a nehtové vrypy, tab. 8:3; - zl. hrnec, M: hrubý, P: drsný zrnitý, V: přesekávaný okraj a nehtové vrypy, tab. 8:1.

Nové nálezy ze sídlištní vrstvy z Dubňan naleží do 2. století, resp. do stupně B2. Rozmnoužují tak naše dosud poměrně skromné poznatky, jednak o této lokalitě ve 2. století a jednak o osídlení Hodonínska ve stupni B2.

Literatura

BENINGER, E. - FREISING, H. 1933: Die germanischen Bodenfunde in Mähren. Reichenberg.

Funde auf der Siedlung aus der römischen Kaiserzeit in Dubňany (Bez. Hodonín). Auf der bereits bekannten Siedlung aus der römischen Kaiserzeit in Dubňany (Flur Jarohněvice) gelang es einem Amateur beim Baggern des Teichbodens im August 1991 aus der Siedlungsschicht germanische Funde (Keramik und Tierknochen) aus dem 2. Jahrhundert (Stufe B2) zu bergen.

TŘETÍ (ZÁVĚREČNÁ) SEZÓNA ZÁCHRANNÉHO VÝZKUMU NA TRASE DÁLnice V POLOZE ŽLEBY U VYŠKOVA (okr. Vyškov)

MARTIN GEISLER, Archeologický ústav ČSAV Brno
ONDREJ ŠEDO, Archeologický ústav ČSAV Brno

V závěrečné etapě stavebních prací na dálniční křižovatce na západním okraji Vyškova byly pro archeologický výzkum zpřístupněny do té doby neznámé plochy ležící uvnitř sídelního areálu z doby římské a slovanské. Byly odklízeny zbývající skládky ornice a skryta humózní hlína v dlouhém pásu probíhajícím ve směru východ-západ od údolní nivy Rostěnického potoka až do blízkosti temene návrší nad sídlištěm. Ve spodní části svahu byly soustředěny zahloubené objekty navazující na zástavbu sledovanou v minulých sezónách, další vytvářely izolovanou skupinu v blízkosti temene návrší. Celkem bylo prozkoumáno 19 zahloubených objektů (čímž dosáhl celkový počet této kategorie na lokalitě číslo 219). Dva objekty náležely slovanskému osídlení (hliník a mělká jáma), ostatní byly z doby římské. Zjištěny byly 4 chaty s kůly umístěnými ve schématu šestuúhelníka, 4 hliníky, z nichž dva přesahují délku 8 m, objekt s jednoprostorovou pecí s výmazem překrývajícím vrstvu oblázků a sídlištní jámy různých tvarů. V jedné z chat (obj. 217) byla uložena kostra psa, v další (obj. 202) kostra kočky, z jámy resp. laloku hliníku (obj. 210) byla vyzvednuta kostra prasete, u povrchu rozsáhlého hliníku (obj. 205) ve vrstvě bohaté na nálezy ležely kromě kostí také části zvířecích skeletů v anatomické poloze, v dalším hliníku (obj. 214) skládku kostí provázely hroudy vypálené hliní určené původně k výrobě keramiky.

Materiál z většiny objektů patří do starší doby římské, výrazně je však zastoupena také mladší doba římská. K významným nálezům naleží železná spona s válcovitou hlavicí, polotovar parohové píšťalky, hliněný předmět, jímž byly otiskovány kolky na keramické nádoby, kostěný hřeben a skleněný korálek.

Díky mimořádně příznivým podmínkám se v průběhu výzkumných prací podařilo rozeznat kůlové jamky nálezející nadzemním stavbám. Soustředovaly se na ploše mezi oběma skupinami zahloubených objektů, ve vyšších částech svahu. Jen ojediněle bylo možné rozeznat jednotlivé půdorysy, ve stejných místech byly takové stavby umisťovány v průběhu delšího období. Při výzkumu se nepodařilo získat nálezy, které by umožňovaly jejich datování. Některé mohly být součástí slovanského sídliště, to však v těchto místech reprezentovaly pouze ojedinělé zahloubené objekty. U většiny se zdá pravděpodobnější příslušnost k sídlišti z doby římské. Předběžně bylo možné identifikovat několik jednoduchých obdélných půdorysů, ale také složitou stavbu s apsidálním

uzávěrem. Na základě výkladu nálezové situace je možné uvažovat o tom, že nadzemní kúlové stavby vytvářely samostatný areál mimo zástavbu se zahloubenými objekty.

Die dritte Abschlußsaison der Rettungsgrabung auf der Autobahntrasse bei Vyškov (Bez. Vyškov). Für die Grabungsarbeiten wurde in der letzten Saison eine kleinere Fläche zugänglich gemacht, die im Inneren des untersuchten Teiles des Siedlungsareals aus der römischen Kaiserzeit und aus dem slawischen Zeitabschnitt lag. Auf einem schmalen, langen Streifen, der von der Talaue bis zum Gipfel der Anhöhe verlief, waren im unteren Teil des Hanges eingetiefte Objekte konzentriert. An diesen Stellen knüpften sie an die Verbauung, der wir in den vorherigen Grabungsetappen begegneten, an. Die isolierte Gruppe war in der Nähe des Gipfels der Anhöhe situiert. Insgesamt konnten 19 eingetiefte Objekte untersucht werden. Zwei von ihnen gehörten der slawischen Besiedlung an (Lehmgrube und seichte Grube). Die übrigen waren aus der römischen Kaiserzeit. Festgestellt wurden 4 Hütten mit Pfosten, die in einem sechseckigen Schema angebracht waren, 4 Lehmgruben, von denen zwei mit ihrer längeren Achse über 8 m lang waren, ein Objekt mit Ofen mit Ausschmierung, die eine Kieselschicht überdeckte und Siedlungsgruben verschiedener Formen. In einer von den Hütten war ein Hundesklett beigesetzt, in einer weiteren ein Katzensklett, aus einer Grube (oder zungenförmigem Lehmgrubenausläufer) wurde ein Schweinesklett geborgen, auf der Oberfläche einer umfangreichen Lehmgrube lagen in einer fundreichen Schicht, außer Knochen, auch Teile von Tierskeletten in anatomischer Lage, in einer weiteren Lehmgrube begleiteten eine Knochenanhäufung Brocken ausgebrannten Lehmes, die ursprünglich zur Keramikherstellung bestimmt waren. Unter den Kleinfunden war eine eiserne Zylinderkopffibel, das Halbfabrikat einer Geweih-Mundpfeife, ein tönerner Gegenstand, mit welchem Stempel auf keramische Gefäße abgedruckt wurden, weiter ein beinerner Kamm und eine Glasperle vertreten.

Auf der Fläche zwischen den beiden Gruppen eingetiefter Objekte, im oberen Hangteil, gelang es Pfostengrubchen abzudecken, die oberirdischen Bauten angehören. Nur vereinzelt war es möglich ihre Grundrisse zu unterscheiden, da an denselben Stellen oberirdische Konstruktionen während eines längeren Zeitabschnittes angebracht worden waren. Die Grabung brachte keine Funde, die eine eindeutige Datierung ermöglicht hätte. Einige Objekte konnten Bestandteil der slawischen Siedlung sein. Bei der Mehrzahl scheint ihre Zugehörigkeit zu einer Siedlung aus der römischen Kaiserzeit wahrscheinlicher zu sein. Vorläufig wurden einfache rechteckige Grundrisse identifiziert, aber auch ein Bau mit apsidalem Abschluß ist entdeckt worden.

SIEDLUNG AUS DER VÖLKERRWANDERUNGSZEIT IN RAJHRADICE (Bez. Brno-venkov)

MIROSLAV BÁLEK, Archeologický ústav ČSAV Brno
MARTIN GEISLER, Archeologický ústav ČSAV Brno
ONDREJ ŠEDO, Archeologický ústav ČSAV Brno

Bei der Luftprospektion wurde im Kataster der Gemeinde Rajhradice eine bislang unbekannte archäologische Lokalität entdeckt. Auf der Fläche eines Getreidefeldes wurden dabei Wachstumsanzeichen in Form von fünfzehn rechteckigen Objekten in zwei Größen vermerkt, ferner dann äußerten sich kleinere unregelmäßige Gebilde, eine ausdruckslose schmale verdoppelte Linie, die einen ovalen Raum im Ausmaße von etwa 120x100 m umschließt und schließlich eine ca. 4 m breite Linie. Im Areal des letzterwähnten Gebildes konnten noch drei dunkler verfärbte parallele Streifen unterschieden werden, wobei zwei die Ränder säumten und der dritte durch die Mitte verlief.

Die Lokalität liegt auf einer sanften Anhöhe in 190 m Seehöhe, am rechten Ufer des Flüßchens Dunávka. Im Liegenden, das an diesen Stellen Schottersande bilden, entsprachen die Wachstumsanzeichen den eingetiefsten Objekten. Nach der Vermessung der Terrainsituation wurde eine Feststellungsgrabung durchgeführt. An den Stellen des ausgewählten Objektes hat man eine Erdhütte (Obj. 1/91) mit dem Grundriß in Form eines unregelmäßigen Trapezes im Ausmaße von 300x380 (resp. 410) cm, in einer Tiefe von 25 cm abgedeckt. Größere Pfostengruben waren in den Ecken und in der Mitte der beiden gegenüberliegenden Seiten angebracht, ein kleineres

Pfostengrübchen lag in der Mitte des Objektes. Weitere waren nahe der nach Süden gekehrten Wand verstreut, in ihrer Mitte war auch eine seichte Eingangsnische situiert. Die Keramik war einerseits aus Lehm mit einer größeren Materialbeimischung, andererseits aus feinem dunkelgrau, braun oder schwarz gebranntem Ton hergestellt. In der Verzierung machten sich vor allem eingeglättete Zick-Zacklinien, waagrechte Linien, Streifen, Gittermuster und Wellenlinien geltend. Keramik gleicher Eingeschaften hat man ebenfalls in einer seichten Grube gefunden, die in unmittelbarer Nähe der Hütte (Obj. 2/91) festgestellt worden war. Beide Objekte können wir in die Völkerwanderungszeit, in den Siedlungshorizont mit der Dauer vom Ende der ersten Hälfte bis in die ersten Jahrzehnte der zweiten Hälfte des 5. Jahrhunderts datieren.

An den Stellen des deutlichen Verlaufes der schmalen Doppellinie wurde eine selbständige Sonde im Ausmaße von 400x100 cm abgesteckt. Unter der Ackerkrume äußerte sich im Liegenden eine seichte 156 cm breite Depression, die quer durch den Aushub verlief. Sie reichte in eine Tiefe von 10-15 cm und an den Rändern begrenzten sie 30-40cm breite Gräbchen mit geradem Boden in einer Tiefe von 32 resp. 40 cm. Ein ähnliches Gräbchen verlief inmitten des Gebildes. Nur vorläufig können wir darüber erwägen, daß die Gräbchen zur Festigung der Pfosten dienten, welche die Konstruktion einer Umfriedung oder Befestigung bildeten. Funde, die eine Datierung ermöglichen würden, hat man nicht festgestellt, daß sich die schmale Doppellinie und die größeren eingetieften Objekte (mit ihrem Grundriß, der im Verlaufe der Grabung abgedeckten Hütte entsprechend) gegenseitig störten und daher nicht gleichzeitig sind. Aber auch in einem solchen Fall ist es nicht ausgeschlossen, daß die schmale Doppellinie einer anderen Phase der Völkerwanderungszeit an gehören kann.

Die breite Linie wurde nicht untersucht, wir können lediglich voraussetzen, daß sie eine ähnliche Struktur, wie die schmale Doppellinie inne hatte. Datierung und eventuelle Beziehungen zu den übrigen Objekten kennen wir nicht. Während der Arbeiten wurden im Raume der Abdeckungen wenige und ausdruckslose Scherben ermittelt, die auch eine Besiedlung aus der Bronze- oder Hallstattzeit auf der Lokalität belegen.

2. 6. RANÝ STŘEDOVĚK

BŘECLAV-POHANSKO 1991 (okr. Břeclav)

BOŘIVOJ DOSTÁL, filoz. fak. Masarykovy univerzity Brno
JANA VIGNATIOVÁ, filoz. fak. Masarykovy univerzity Brno
(Tab. 9-12)

V červenci a srpnu 1991 probíhal archeologický výzkum na Pohansku mimo opevněný areál hradiska, v prostoru jižního předhradí. Výzkum měl doplnit poznatky získané během záchranných výzkumů prováděných v letech 1975-1979, kdy zde byla na 9 ha plochy zjištěna část rozsáhlé neopevněné sídlištní aglomerace z 9. století (VIGNATIOVÁ 1992).

Plocha zkoumaná v roce 1991 byla vzdálena 70 m severněji od výzkumu z let 1975-1979 a měla rozlohu 360-380 m²; její svrchní vrstva byla do hloubky 20 cm skryta buldozerem, protože byla značně porušena deponií kamene, která zde byla umístěna v předcházejících letech. Zkoumaný úsek byl geodeticky napojen na celkovou síť, do níž je Pohansko a jeho bezprostřední okolí rozměreno a výzkum probíhal ve čtvercích 5x5 m, orientovaných ke světovým stranám (tab. 9). Již v roce 1990 byly na vytyčené ploše položeny v každém pásu čtverců severojižního směru sondy o šířce 50 cm (vždy 100 cm od východního okraje), které měly prověřit existenci a intenzitu osídlení této části; v sondách byly zachyceny části výplní objektů i hrobů a nalezeny střepy, zvířecí kosti a jednotlivé předměty (ostruha a d.).

Během plošného výzkumu bylo zde odkryto celkem 19 sídlištních objektů a 7 kostrových hrobů; při jejich označování bylo navázáno na číslování hrobů a objektů z výzkumu 1975-1979.

Sídlištní objekty (obj. 437-455). Na prozkoumané ploše byly zastoupeny téměř všechny druhy sídlištních objektů, které se ve větší či menší míře vyskytovaly uvnitř opevněného hradiska i na severním a jižním předhradí. Obytné objekty reprezentuje čtvercová zemnice č. 437 s kamennou pecí ve východním rohu (v tělese pece byly použity zlomky svorových žernovů) a s kúlovými jamkami v jižním a západním rohu. Výrobní charakter měl patrně oválný zahloubený objekt č. 441 (298x115 cm, hl. 52 cm, orientace Sv-Jz), k jehož východní straně přiléhala hliněná půlkruhovitá pec (průměr 70-80 cm, hl. 65 cm), obrácená ústím do objektu; další objekt - č. 444, jehož funkce byla pravděpodobně rovněž výrobní, měl oválný protáhlý tvar a výrazné pozůstatky po dřevěné konstrukci a použití kamene i mazanice; protože však částečně zasahoval do neodkryté plochy, bude jeho výzkum dokončen v další sezóně. S výrobními, či spíše skladovacími účely je možno spojovat několik menších, jen mírně do podloží zahloubených a převážně oválných objektů (č. 438-440, 442, 443, 446, 450-452), v nichž byly v některých případech nalezeny kromě střepů a zvířecích kostí také větší kusy hliněných pražnic (obj. 441, 445, 446). Není však možno vyloučit, že tyto mělké jámy jsou pozůstatky povrchových staveb, u nichž se zbytky jejich nadzemní konstrukce bud' nedochovaly, nebo nebyly v porušeném terénu dostatečně rozeznány. O tom, že různé typy povrchových staveb na hradisku Pohansku i na obou předhradích existovaly, svědčí nejen výzkumy předchozích sezón, ale rovněž objekt č. 455, odkrytý v úseku zkoumaném v r. 1991. Jde zřejmě o relativně větší stavbu s kúlovou konstrukcí, jejíž téměř čtvercový půdorys (490x520x490x480 cm) tvoří 29 kúlových jamek; rohy jsou orientovány k hlavním světovým stranám (stejně jako zemnice č. 437 a vůbec většina obytných čtvercovitých zemnic na jižním předhradí). Kúlová nadzemní stavba č. 455 se však liší od obou již dříve prozkoumaných kúlových domů (č. 277, 300) na jižním předhradí (VIGNATIOVÁ 1992); na rozdíl od jejich obdélných půdorysů je téměř čtvercová, nemá žádné doklady po existenci otopného zařízení a navíc rozdílné kúlové jamek by mohlo nasvědčovat, že byla dvouprostorová. Absence otopného zařízení v kúlových stavbách byla zaznamenána i ve většině objektů tohoto typu ve velmožském dvorci na hradisku; tyto halové domy se však od objektu 455 odlišovaly svým výraznějším protáhlým půdorysem, většími rozdíly i tím, že byly jednoprostorové (DOSTÁL 1975). Kúlový objekt 455 si bude zasluhovat ještě podrobnější zpracování nejen pro upřesnění jeho půdorysu a vnitřního členění, ale rovněž pro určení funkčních nebo stratigrafických souvislostí mezi ním

a čtyřmi menšími, mírně zahľoubenými obdélnými objekty (č. 447, 448, 449, 453), které leží buď v jeho vnitřním prostoru, nebo se jej z vnější strany dotýkají; zejména objekty č. 448 a 449, přiléhající k jeho severozápadní, pravděpodobně zdvojené nebo opravované stěně. V blízkosti kúlového objektu 455 se na podloží jevila poněkud komplikovaná stratigrafická situace: u jeho severního rohu byla zjištěna superpozice tří různých objektů - čtvercové, nejspíše bedněné studny (obj. 454; v horní části měla téměř kruhový průměr 140 cm, níže čtvercovitý tvar 60x60 cm, hloubka od současného povrchu byla 230 cm) a dvou kostrových hrobů (č. 207 a 208; orientace hrobových jam JZ-SV); oba hroby se mírně propadaly k okraji studny - hr. 207 lebkou, hr. 208 spodními částmi nohou.

Kostrové hroby (č. 202-208) zjištěné na zkoumané ploše netvořily skupinu a byly jednotlivě rozptýleny mezi sídlištními objekty. Kromě hrobů 207 a 208, které se částečně propadaly do objektu 454, nebyla zaznamenána žádná další superpozice hrobů a objektů nebo hrobů navzájem. Podle velikosti hrobových jam a předběžného antropologického určení patřily 4 hroby dětem do 10 let a tři dospělým jedincům. Rozdíly ve věku pohřbených se odrazily v orientaci hrobových jam; hroby dospělých byly orientovány JZ-SV, dětské SZ-JV. Většina hrobů - s výjimkou nejhloběji uloženého hrobu 208 - byla porušena; kromě možnosti poškození při mechanické skrývce horní vrstvy nelze vyloučit ani vykrádání hrobů, protože byly nejvíce porušeny hrudní partie a méně spodní části kostry (hr. 202, 203, 206, 207); části milodarů se zachovaly pouze v hrobě 202 (2 porušené skleněné knoflíky, zlomky měděného páskového prstenu - tab. 11:2, 3, 12:5) a keramická nádoba blízká blučinskému typu (tab. 11:1) v hrobě 204. Z hrobu 205, kde byl podle rozměrů hrobové jámy uložen patrně dospělý jedinec, bylo tělo pravděpodobně odstraněno ještě v době, kdy jednotlivé části končetin byly spojeny; svědčí o tom skutečnost, že se při severní stěně hrobu zachovala část prstních článků levé nohy a levé ruky, i když některé další byly nalezeny přemístěné druhotně v zásypu nad místem, kde měla být lebka. Na druhotný zásah do hrobu ukazovaly rovněž změny ve zbarvení a homogennosti zásypu hrobu. Z dalšího hrobu dospělého jedince (hr. 207) se zachovala pouze lebka a část dislokovaných žeber, ostatní části kostry a jakékoli milodary chyběly. Hroby dospělých byly uloženy výrazně hlouběji (65-80 cm od současného povrchu) než hroby dětské (40-55 cm).

Nálezy a chronologické zařazení sídlištních objektů a hrobů. Svrchní - i když silně porušená - kulturní vrstva i sídlištní objekty a hroby poskytly poměrně početné kvantum nálezů, v němž měla největší zastoupení keramika (994 střepů, 2 celé nádoby - tab. 11:1, 12:1 a 1 větší část - tab. 10:1), zvířecí kosti (487 určitelných kostí), mazanice (části stavebního materiálu z objektů a hliněných pecí, zlomky pražnic), uhlíky, v menší míře struska, dále osobní potřeby a součásti oděvu (11 nožů, křesací kamínky, brousek, železné nákončí - tab. 10; 11; 12), potřeby nálezející k vybavení domácností (ataše vědra, keramický zdobený přeslen, zlomky stavebních kování, část železného pořízu, kostěné šídlo, 3 proplétáčky, zlomky svorových žernovů - tab. 10; 11; 12), jednoduché ozdoby (části 3 skleněných knoflíků, zlomky měděného prstenu zdobeného vybijením - tab. 10:4, 11:2, 3; 12:5), ale i předměty, počítající se k součástem výstroje a výzbroje bojovníků (2 nepárové ostruhy - tab. 12:4, 6, železný kroužek - snad z koňského postroje - tab. 12:3, drobný kroužek z drátěné košile - tab. 11:6, železná šípka - tab. 10:3, část železné sekery - tab. 12:2). I když získané předměty z nálezového souboru neposkytují jednoznačnou oporu pro jemnější datování v rámci 9. století, některé kusy - zejména obě ostruhy (menší, mírně parabolické s krátkými bodci a rameny ukončenými čtvercovitou a lopatkovitou ploténkou se třemi nýty v příčném žlábkem) ukazují na jejich zařazení před sklonkem 9. století. Tomu neodporuje ani charakter keramiky, která kromě běžné velkomoravské produkce vykazuje i méně vyspělé tvary; rovněž časový horizont výskytu skleněných knoflíků a páskového prstenu z měděného plechu má dostatečně široké rozpětí, zahrnující i 9. století.

Výzkum 1991 potvrdil dosavadní hypotézu o větším rozsahu osídlení jižního předhradí Pohanska, než bylo zjištěno záchrannými výzkumy v letech 1975-1979. Charakter a intenzita osídlení plochy, prozkoumané v roce 1991 dovoluje usuzovat, že jde o plynulé pokračování celého sídlištního areálu předhradí směrem k opevněnému hradisku.

Literatura

- VIGNATIOVÁ, J. 1992: Břeclav-Pohansko II. Slovanské osídlení jižního předhradí. Spisy FF MU Brno.
- DOSTÁL, B. 1975: Břeclav-Pohansko IV. Velkomoravský velmožský dvorec, Spisy FF MU UJEP Brno.

Břeclav-Pohansko 1991 (Bez. Břeclav). Im Jahre 1991 wurde die archäologische Grabung im Areal der südlichen Vorburg des slawischen Burgwalles auf Pohansko realisiert, die an die weiträumigen Rettungsgrabungen aus den Jahren 1975-1979 anknüpfte. Auf der ungefähr 70 m nördlicher von dem früher erforschten Abschnitt situierten Fläche, die einem Umfang von 360-380 m² hatte, entdeckte und untersuchte man 19 Siedlungsobjekte von verschiedentlichem Charakter (quadratische Erdhütte mit steinernem Ofen, Werkstattobjekt mit tönerinem Kreisofen, oberirdischer - vielleicht zweiräumiger Pfostenbau, Überreste von Lager- und Betriebseinrichtungen, Brunnen mit Holzverschalung) und 7 Körpergräber (3 erwachsene Individuen, 4 Kinder unter 10 Jahren). Aus der Fundsituation der Gräber (dislozierte Skeletteile, sekundäre Störung der Grabgrube, Beseitigung des Körpers des Bestatteten) könnte man von einer Grabberaubung erwägen. In dem aus Siedlungsobjekten, Körpergräbern und der Kulturschicht gewonnenen Fundkomplex ist am häufigsten Keramik der üblichen großmährischen Produktion (aber auch weniger entwickelte Typen und Keramik des Blučina Charakters), Tierknochen, Baumaterial (Stein, Lehm bewurf, Holzüberreste), ferner persönliche und Haushaltgegenstände (Messer, Eimerbeschläge, Flechtnadeln, Ahle, Schabeisen, Mahlsteine, Baubeschläge u. a.), Zierate und Gewandbestandteile (eiserne Riemenzungen, Glasknöpfe, Bandring aus Kupferblech mit gestanzter Verzierung) und ebenfalls Gegenstände, die zur Ausstattung und Ausrüstung eines Kriegers gehören (Sporen, Pfeilspitze, Ring vom Drathemd u. w.) vertreten. Der Gesamtcharakter reiht die Funde in das 9. Jh., so wie dem auch beim Fundfonds aus den Grabungen in den Jahren 1975-1979 der Fall ist. Belege einer intensiven Besiedlung, die während der Grabung im J. 1991 nördlich von der früher untersuchten Fläche entdeckt wurden bestätigen daß die Siedlung auf der südlichen Vorburg von Pohansko ein größeres Ausmaß inne hatte, als man bisher annahm.

ARCHÄOLOGISCHE UNTERSUCHUNGEN IN STARÉ MĚSTO BEI UH. HRADIŠTĚ IN DEN JAHREN 1990-1991 (Bez. Uherské Hradiště)

LUDĚK GALUŠKA, Moravské zemské muzeum Brno
(Taf. 13)

Die archäologischen Abdeckungen in Staré Město bei Uh. Hradiště im Jahre 1990 knüpften unmittelbar an die Grabungen aus dem vorigen Jahr an (GALUŠKA 1992, 60-61). Ungefähr 80 m nordöstlich von den Fundamenten der großmährischen Kirche in der Lage Na valách (Hrubý 1955, 265-306), parallel mit Sonde 3 aus dem J. 1989, haben wir Sonde 4 im Gesamtausmaß von ca. 300 m² abgesteckt. Die oberen Schichten, die die Destruktion der ehemaligen Schilders Mühle beinhalteten, ließen wir wiederum abbaggern, die Schichten der mittelalterlichen Besiedlung von Staré Město-Veligrad wurden händisch abgenommen. Quer über die ganze Sonde 4 zog sich das breite steinerne Fundament des einstigen Mühlhauses hin, das sie optisch in zwei Teile gliederte.

In der ersten Grabungsphase untersuchten wir die unter dem alten Pflaster befindliche südöstliche Sondenhälfte, wo man voraussetzen konnte, daß hier der Bodenhorizont nicht in einem solchen Maße vernichtet sein wird, wie im Teil innerhalb des erwähnten Mühlhauses, das durch tiefe Fundamente gegliedert war. In Bälde wurde das tegelige, nur schwierig Wasser durchlassende gegen Nordost abfallende Liegende erreicht. Bereits an der Grenze dieses Liegenden und der mittelalterlichen, im Hangenden befindlichen Schichten begannen die erstem, seichten Gräber, meistens von Kindern, zum Vorschein zu kommen, einige stark verwittert, event. durch jüngere Eingriffe zerstört (die Analyse der Skelettüberreste führt Frau Dr. M. Dočkalová vom Institut Anthropos des Mährischen Landesmuseums in Brno durch). In dieser Phase äußerten sich ausdrucksvooll gerade die Objekte aus dem 13.-15. Jahrhundert, hauptsächlich die eine ziemlich große Fläche einnehmende Erdhütte mit Feuerstätte und die Fortsetzung eines, schon in Sonde 3 erfaßten untiefen Grabens (Obj. V/89). Dagegen hatten die Siedlungsobjekte, in welchen stellenweise einige Grabgruben eingetieft waren, eine etwas hellere und nicht so schmierige Ausfüllung, wie die mittelalterlichen Objekte. Die Grabgruben waren nur in den Fällen zu unterscheiden, sofern sie genügend eingetieft waren. Die Grabungsmethodik war auf der allmählichen Abnahme des Terrainniveaus in der Sonde begründet (beim Belassen von Kontrollblocks), stets nach der

Untersuchung und darauffolgender Bergung der Skelette aus den seichtesten Gräbern, event. nach ausgiebigem Regen, der am besten bei der "Lesbarkeit" der Grabgruben geholfen hat. Vom Standpunkt der stratigraphischen Beobachtungen zählen zu den ältesten Objekten in der südöstlichen Sondenhälfte 5 die Siedlungsobjekte IV/89 und I/90 mit Ofen, in deren Ausfüllung Gräber beigesetzt wurden, die Schmuckgegenstände aus der 2. Hälfte des 9. Jahrhunderts enthalten. Gräber repräsentierten den größten Prozentsatz von Funden und wir können sie in den jüngeren großmährischen Abschnitt datieren. In einigen Fällen waren sie einerseits durch neuzeitige Eingriffe, andererseits von einer Erdhütte zerstört worden, die eine Menge an Keramik und landwirtschaftlichem Gerät enthält und in das 13. Jahrhundert datiert ist. Beschädigt waren sie auch von einem Graben, der ebenfalls die Erdhütte zerstörte und aus dem 15. Jahrhundert stammt.

Der ausdrucksvollste neuzeitige Eingriff war das steinerne Fundament des Mühlhauses, hinter dem wir - also in der Nordwesthälfte von Sonde 4 - eine bedeutende Gräberkumulation festgestellt haben. Somit bestätigte sich nicht die Voraussetzung, daß man hier keine Gräber finden wird, resp., daß sie vernichtet wurden. Stellenweise stießen wir auf eine Sperposition bis von drei Grabkomplexen. Aber weiter nördlich war das Terrain durch Eisenbetonträger dermaßen zerstört, so daß wir an diesen Stellen die Grabungen beendet haben. Insgesamt wurden in Sonde 4 achtzig großmährische Gräber entdeckt, die meistens in W-O Richtung mit geringen Abweichungen, stellenweise aber auch mit einer markant unterschiedlichen Lage orientiert waren (N-S, S-N). Verhältnismäßig oft fand man Doppelgräber und es gab Fälle, wo die Verstorbenen die Hände im Schoß liegen hatten. In einem Falle war die Grabgrube einer Kinderbestattung mit Teilen einer Röstpflanne aus Ton, Bruchstücken eines Mühlsteines und mit größeren Keramikfragmenten belegt. Als Beigaben kamen am meisten Messer, Rasier-Klappmesser, weniger häufig bronzen Ohrgehänge, gläserne Kugelknöpfe und Teile von Halsketten, selten dann Schmuck vom Veligrader Typus repräsentiert durch silberne Traubenoehrgehänge und Kugelknöpfe mit Granulation resp. Filigrandraht verziert. Drei Gräber gehörten Kriegern mit Äxten und Sporen. Bemerkenswert ist, daß in keinem einzigen Falle ein keramisches Gefäß oder ein Eimer vorhanden war. Auch aus diesen Gründen, jedoch hauptsächlich deshalb, daß das Gräberfeld in nordöstlicher Richtung zur Zlíner Straße scheinbar nicht mehr fortsetzte, nehmen wir an, daß wir im Jahre 1990 vermutlich den jüngsten Teil, den Ostrand des Gräberfeldes Na valách untersucht haben, der in das letzte Drittel des 9. bis in die ersten Jahrzehnte des 10. Jahrhunderts zu datieren ist.

Im Jahre 1991 setzte die Grabung noch in Sonde 4 fort, die um 3-5 m in südwestlicher Richtung, bis zum Eisenbetonfundament des Speichers erweitert wurde. Auch hier fand man Gräber, von denen das eine (12/91-1789) in die Ausfüllung eines vorgroßmährischen Objektes (I/91) eingetieft war. Insgesamt sind in Sonde 4 noch weitere 20 Gräber entdeckt worden. Da es nicht möglich war in der angeführten Sonde weiter zu arbeiten steckten wir die neue Sonde 5 ab, die unmittelbar an die im Jahre 1989 untersuchte Fläche anknüpfte und den Speicherfundamenten ausgewichen ist. Nichtsdestoweniger war aber auch an diesen Stellen, hauptsächlich im mittleren Sondenteil, der Bodenhorizont durch Eingriffe aus der Zeit vom 13.-17. Jahrhunder und des Bestehens der Mühle ziemlich zerstört. Abgedeckt wurden z. B. Teile von barockem Gemäuer scheinbar von irgendeiner der Bauten aus dem Eigentum des Edelmannes, Richters Jan Český oder des Jesuitenordens und der Teil eines Wirtschaftsgebäudes, vielleicht eines Stalles. Es ist nicht auszuschließen, daß gerade diese Eingriffe die seichtesten Gräber im mittleren Sondenteil vernichtet haben, aber auch an Stellen mit unzerstörtem Bodenhorizont (im südwestlichen Sondenranddrittel) wurden nur 2 Gräber festgestellt. Insgesamt hat man in Sonde 5 lediglich 11 Körpergräber, 4 mittelburgwallzeitliche Objekte und 4 Objekte aus dem 13.-17. Jahrhundert untersucht. Zu diesen gehörte auch ein Graben (Obj. V/89) aus dem 14.-15. Jh., den man bereits in den Sonden 3 und 4 erfaßt hat. Bemerkenswert war Objekt VIII/91 durch Pfostengruben in Form einer Umfriedung abgesteckt, in dem man ein Hirschskellett fand, das unmittelbar Grab 27/91-1804 überdeckte. Objekte V/91 und VI/91 wurden dagegen von den Grabgruben respektiert, die aus ihnen gewonnene Keramik weist übereinstimmende Zünge mit der entwickelten großmährischen Töpferware von Staré Město auf (GALUŠKA 1989, 405-446), es ist also wahrscheinlich, daß beide mit der Zeit des Beisetzens der Begräbnisse gleichzeitig sind und offensichtlich zum Gräberfeld irgendeine Beziehung inne hatten. Dagegen war Objekt VII/91, gewiß eine Getreidevorratsgrube, von einem Grab überdeckt und auch die von hier ältere großmährische Phase eingliedern.

Wie bereits angeführt wurde, war die Bestattungsintensität im Bereich der Sonde 5 nicht so groß, wie wir ihr in den vorherigen Sonden begegneten. Vielleicht kann man dies mit bestimmten Eigentümlichkeiten in Verbindung bringen, die mit den Gräbern allein zusammenhängen. Bemerkenswert ist besonders die Gräbergruppe mit wahrscheinlich absichtlich beschädigten Gesichtspartien, wobei in einem Falle (21/91-1798) ein Stein im alleinigen Schädel stecken blieb. Auf die Existenz einer derartigen antivampirischen Maßnahme wies D. BIALEKOVÁ hin (1982, 142) im Zusammenhang mit den Beobachtungen auf dem slawischen Gräberfeld in Závada. Ferner wurde ein Kindergrab in gewaltsam angehockter Lage, ein sog. Vampir, ein Grab ohne Schädel und ein weiteres Grab entdeckt, in dem zwar der Bestattete die oberen Extramitaten im Schoß liegen hatte, aber an der Stelle der Bauchhöhle mit einem größeren Stein verrammelt war. Verhältnismäßig oft war die sekundäre Störung der Grabverschüttung, so daß die Knochenüberreste nicht immer in anatomischer Anbringung lagen (z. B. Halswirbel am Stirnknochen, Armknochen hinter dem Schädel u. ä.). Was die Funde betrifft waren die Gräber in Sonde 5 ärmlich, denn außer einem Messer fand man nur Glasperlen, die vermutlich von der Armkette einer Toten stammen, die in einer holzverkleideten Grube bestattet war. Es ist wahrscheinlich, daß man anhand der Fundsituation erwägen darf, daß es sich um einen "verbotenen" Teil des Gräberfeldes Na valách handelt, wo auf irgendeine Art "außergewöhnliche" Menschen bestattet wurden.

Weitere Untersuchungen - sowohl die archäologischen, sofern es die altneuen Grundstückinhaber gestatten, als auch die anthropologischen - werden event. unsere Schlußfolgerungen bestätigen oder präzisieren.

Literatur

- BIALEKOVÁ, D. 1982: Slovanské pohrebisko v Závade, Slovenská arch. XXX, 123-164.
GALUŠKA, L. 1989: Výrobní areál velkomoravských klenotníků ue Starého Města u Uherského Hradiště, Památky arch. LXXX, 406-454.
GALUŠKA, L. 1992: Archeologické výzkumy ve Starém Městě u Uherského Hradiště v roce 1989 (okr. Uherské Hradiště), Přehled výzkumů 1989, 60-61.
HRUBÝ, V. 1955: Základy kostela na staroslovanském pohřebišti ve Starém Městě "Na valách", Památky arch. 46, 265-306.

NOVÉ SÍDLIŠTĚ V AREÁLU HRADIŠTĚ V MIKULČICÍCH (okr. Hodonín)

OTTO MAREK, Archeologický ústav ČSAV Brno
(Tab. 14)

Širší okolí mikulčického hradiště je po mnohaletém systematickém archeologickém výzkumu poměrně dobře známé především směrem k severozápadu, kde byl nezalesněný terén důkladně prosondován v letech 1961-1962. V zalesněném okolí hradiska jsou známá především pohřebiště a osídlené plochy na mírně vyvýšených písčitých dunách. Směrem výchoním, t.j. směrem k řece Moravě, se v lesnatém terénu pokrytém mocnými vrstvami povodňových sedimentů dosud větší výzkum neprováděl. Menší sondy v roce 1961 zachytily v poloze "Kostelisko - Valy" mocnou vrstvu kamenné sutě v hloubkách až 2 metry pod náplavovými sedimenty.

Problematika sledování průběhu zaniklých říčních koryt a ramen nás zavedla i do této oblasti, neboť se předpokládalo pokračování bývalého koryta od výchonného cípu hradiska směrem východním. Pokusy o jeho zjištění geofyzikálními metodami nebyly úspěšné a vyvstala naděje osvětlit tento problém sledováním rekultivačních prací na vymýcené ploše v Tešetickém lese ("Rubisko").

Les zde byl v roce 1959 velkoplošně vykácen na rozloze 5 ha. Mýtina tvoří protáhlý oblouk dlouhý 600 m a široký 45 až 120 metrů (viz tab. 14). V květnu 1991 se příkočilo k rekultivaci mýtiny. Podle současné technologie se rekultivace před novým zalesněním provádí tak, že se pařezy mechanicky vytrhají a nahrnou do buldozerem vyhloubených hlubokých jam, kde se přehrnoch zeminou a celá plocha se pak do hloubky zorá. Jelikož jde o jámy rozměrů zhruba 38x8 metrů a hluboké 2,5 až 3 metry, kterých bylo v delší ose mýtiny vyhloubeno osm, dalo se předpokládat, že

by některá z těchto jam (označené jako sondy I, II, III atd.) měla alespoň zčásti zachytit zaniklé řečiště. Nestalo se tak a lze mít za prokázané, že hledané řečiště přes tuto mýtinu neprocházelo.

Zato se v sondách II a III podařilo zachytit dosud neznámé sídliště, které pak bylo v sondě IV podrobnejší zkoumáno. Kromě toho se povrchovým sběrem v okolí vytrhaných pařezů podařilo zhruba zjistit rozsah sídliště. V sondě II byly začištěny menší úseky bočních stěn, ve kterých se projevila tmavá až černá hlinitojílovitá kulturní vrstva s uhlíky, keramikou a kostmi v hloubce 50-70 cm pod povrchem. Na dně sondy byl vybrán zahlobený objekt č. 1320 a v SV části sondy prozkoumány zbytky zachovalé kulturní vrstvy. Sonda III zachytily severovýchodní okraj sídliště. Sonda IV pak byla vyhloubena záměrně pro účely výzkumu těsně vedle sondy III s cílem prozkoumat vzorek sídliště u jeho SV okraje. I v této sondě byla tmavá hlinitojílovitá kulturní vrstva přeplavena asi 50 cm mocnou vrstvou povodňových hlín. Podloží bylo ve všech sondách jílovité, často s rezavými skvrnami. Do výplně jediné jámy na této ploše zjištěné proklesala až 30 cm mocná písčitá vrstva, což nasvědčuje, že na tomto sídlišti nebyly neznámé obytné objekty vybudované na pískových úpravách (podobně jako na opevněném "předhradí" mikulčického hradiska). Skupiny ohořelých kamenů a trosek žernovů, stejně jako bohaté uhlíkovité vrstvy naznačují, že sídliště, resp. jedna jeho fáze, zaniklo požárem.

Nejčastějším nálezem byla keramika, vesměs mladšího rázu, často s prozlábnutými a rozštěpenými okraji a většinou se zrnitou pískovou příměsi, která byla ještě dodatečně zvýrazněna vyluhováním. Zkoumané vrstvy se totiž nalézaly po staletí pod hladinou spodní vody. Zvířecích kostí bylo objeveno poměrně málo, byly velmi poškozené mokrým prostředím. Z drobných nálezů lze kromě kamenných broušků, přeslenů, dvou kostěných bruslí uvést železnou strusku a lupu, která svědčí o kovářské činnosti (dle nevelké koncentrace však ne přímo v blízkosti zkoumané plochy). Četné nálezy železné představují většinou neurčitelné zlomky, ale objevily se i nože, přezka, listovitá šípka, otka, "osník" a část železného talíře (slez. miska). Ze sondy III pocházejí dvě radlice a z povrchového sběru zlomky ostruhy z plochého drátu se zašrcenými rameny.

Souhrnně lze říci, že toto středně bohaté sídliště opět potvrzuje pozorování, že starší slovanské osídlení v oblasti mikulčického hradiska se koncentruje na východnějších vyvýšených polohách písčitých dun a teprve v pozdějším období, zřejmě nárustem obyvatelstva a nedostatkem vhodnějších ploch se přelévá i do nižších míst s jílovitým podložím. Absence starších horizontů na těchto sídlištích bude jistě vhodnou chronologickou pomůckou při detailním zpracování keramiky. Jednoznačné přiřazení tohoto sídliště k mladšímu horizontu podporují i dva nálezy olova ze sondy IV.

Při přípravě mýtiny pro nové zalesnění bylo sídliště respektováno. Na ploše, kterou podle zachycených stop zaujímá, nahradili lesáci hlubokou orbu mělkou, která nezasahovala pod naplavenou vrstvu. Nejméně 50 cm mocná vrstva povodňových hlín a lesní porost dostatečně uchrání sídliště pro budoucí archeologický výzkum.

Eine neue Siedlung im Areal des Burgwalles in Mikulčice (Bez. Hodonín). Östlich von der Akropolis des Burgwalles in Mikulčice wurde im Jahre 1989 der Wald auf einer 5 ha Fläche abgeholt. Bei der Rekultivierung ("Rubisko") im Mai 1991 erfaßte man eine bisher unbekannte Siedlung vermutlich aus dem fortgeschrittenen 9.-10. Jahrhundert, die von einer ungefähr 50 cm mächtigen Anschwemmungsschicht überdeckt war. Während der Rettungsgrabung im Juli und August 1991 wurden aus den Siedlungsschichten und Gruben, außer einer ausdrucksvollen Keramik, eiserne Gegenstände und deren Bruchstücke, Eisenschlacke, Spinnwirbel, Schleifsteine, Knochen- und Geweihegegenstände und 2 Stück Blei geborgen. Auf der Siedlung blieben nur sehr wenige Tierknochen erhalten. Die Waldlichtung wird wieder bewaldet, so daß die Siedlung für eine event. Zukünftige archäologische Untersuchung erhalten bleibt.

VÝZKUM VE ZNOJMĚ-HRADIŠTI V ROCE 1991 (okr. Znojmo)

BOHUSLAV KLÍMA, jr., Archeologický ústav ČSAV Brno

Stejně jako v sezóně předchozí, tak i v roce 1991 bylo archeologické terénní šetření na Hradišti sv. Hypolita ve Znojmě značně omezené. Zaměřilo se pouze na dvě drobnější akce v prostoru velkomoravského opevněného předhradí. První z nich se uskutečnila v ulici Za humny, na parcele

č. 225/3, 4, kde v proluce mezi domy hodlal místní občan p. Bártů postavit rodinný dům. Místo se nalézalo v těsné blízkosti pozdněřímského žárového hrobu, objeveného v rýze pro plynové potrubí v r. 1990 (viz zpráva za rok 1990). Na budoucí staveniště se tedy mohla předpokládat přítomnost i několika dalších podobných hrobů. Z vlastní, značně zdevastované parcely však buldozer již dříve odstranil nejen povrchový drn, ale celý půdní kryt, dosahující mocnosti 40-50 cm. Svými pásy dokonce poškodil i povrchovou vrstvu zvětralé podložní skály, která na několika místech na skryté ploše již přímo vystupovala. Archeologické práce se proto mohly zaměřit jen na začištění plochy, její orientační prošetření a probírání hlinitého pokryvu v mělkých deprezích skalnatého podloží. Na mírně svažitém terénu, skloněném k jihu, vyklíněvala z jižní strany vrstva žlutavého jílu. Vzhledem k velkému poškození místa se nepodařilo zjistit výraznější stopy osídlení. Soubor nálezů nebyl početný. Obsahoval pravé, velkomoravské, ale také středověké střepy keramiky a drobné artefakty.

Bohatší nálezy velkomoravské keramiky přineslo otevření menší plochy na jižním okraji státní silnice, u zastávky ČSAD a v předzahrádce domu p. Medunové (parcela č. 3/12). Tam byly v r. 1990 při výkopových pracích plynového vedení zachyceny tři objekty, z nichž především obj. 295 se zdál být velmi zajímavý. Svou rozlohou patřil k menším. Jeho silně popelovitá výplň a nahromaděné kameny signalizovaly přítomnost pece, která byla výkopovou rýhou jen nepatrně porušena. Předpoklad byl zcela správný. Po plošném skrytí svrchní hlinité vrstvy o mocnosti 50 cm se nejprve objevilo několik větších kamenů, tvořících klenbu pece. Po dalším odebrání hlinité vrstvy vystoupila na okrajových místech otevřené plochy sondy žlutá podložní skála. Kameny však postupovaly níže a kolem nich stále zůstával popelovitý zásyp. Pec byla postavena v prostornější mísovitě jámě oválného tvaru, zahloubené až 40 cm do zvětralé skály. Po celkovém vyčištění objektu se u částečně zborcené pece objevil bohatý soubor keramiky ve střepech, čtyři rekonstruovatelné a dokonce tři celé, nepoškozené nádoby. Kolekci, v níž měla zastoupení keramika s příměsí tuhy a k níž patřilo i několik silně tuhových, matně lesklých střepů, klademe do konce 9.-pol. 10. století. Kromě střepového materiálu a nádob bylo z objektu vyzvednuto i několik dalších drobných artefaktů.

Die Grabung in Znojmo-Hradiště (Burgwall) im Jahre 1991 (Bez. Znojmo) Im Jahre 1991 konzentrierte sich die archäologische Terrainerforschung auf (Hradiště) dem Burgwall des Hl. Hyppolitus nur auf zwei kleinere Aktionen im Raume der ehemaligen Vorbburg. Die erste realisierten wir auf Parzelle Nr. 225/3, 4, wo Vorarbeiten für den Aufbau eines Familienhauses verliefen. Die Stelle befand sich in der Nähe des im J. 1990 in dem Gasleitungsgraben entdeckten spätkaiserzeitlichen Brandgrabes. Die gesamte Bauparzelle war jedoch schon früher mit einem Planierraupe geebnet worden. Die Maschine beseitigte nicht nur den Oberflächenrasen, sondern die gesamte Bodendecke bis zum felsigen Liegenden. Die archäologischen Arbeiten konnten sich daher nur auf die Reinigung der Fläche, ihre globale Untersuchung und den Aushub der erdigen Verschüttung der seichten Depressionen des felsigen Liegenden konzentrieren. Im Hinblick zu der großen Zerstörung der Stelle gelang es keine ausdrucksstarkere Besiedlungsspuren festzustellen. Der gewonnene Fundkomplex enthielt prähistorische, großmährische, aber auch mittelalterliche Keramikscherben und einige kleine Artefakte.

Reichere Funde großmährischer Keramik gewannen wir während der Erforschung des Obj. Nr. 295 - steinernen Ofens, der in einer schüsselförmigen ovalen Grube errichtet war. Das Objekt war etwa 40 cm im Felsliegenden eingetieft. Es befand sich auf Parzelle Nr. 3/12, am Rande der Staatsstraße und im Vorgarten des Hauses von Frau Medunová. Es wurde im Gasleitungsgraben schon im J. 1990 erfaßt und schien sehr interessant zu sein. Es gewährte einen reichen Komplex an keramischem Material mit vier rekonstruierbaren und drei unbeschädigten, ganzen Gefäßern. Die Kollektion, in welcher auch Keramik mit Graphitbeimengung vertreten war und ebenfalls eineige stark graphitierte Scherben zum Vorschein kamen, haben wir rahmenhaft in das Ende des 9.-Mitte 10. Jahrhunderts eingereiht.

DALŠÍ NÁLEZY ZE SÍDLIŠTĚ V KUDLOVICÍCH-DOLINĚ (okr. Uherské Hradiště)

ROBERT SNÁŠIL, Slovácké muzeum Uherské Hradiště

V předchozích letech a v roce 1991 získal pan J. Mahal opakoványmi povrchovými sběry při osadě Dolina na k.ú. Kudlovice kolekci keramických zlomků, železný hřebík a železnou kovářskou strusku (inv.č. 229.251-229.384). V jarních měsících r. 1991 nálezy daroval Slováckému muzeu.

Nálezy pocházejí ze známé mlado- až pozdněhradištní sídlištní lokality nacházející se v polní trati "Zámeza" na parc. č. 1771-1807/1, jižně od zástavby osady Dolina na svahu přivráceném k východu a zároveň nad pravým břehem Kudlovického potoka. Kartografická lokalizace: základní mapa ČSSR 1:50 000, list 25-33 Uherské Hradiště, od severního okraje 105 mm, od západního okraje 164 mm.

Menší počet keramických zlomků kolekce vykazuje veškeré charakteristické znaky středohradištního stáří. Poprvé tak dokládá velkomoravské osídlení těchto míst. Převládající počet jedinců kolekce se hlásí tvarováním okrajů, výzdobou, použitou hmotou obsahující mnohdy grafitovou složku, i zlomky zásobnic a hrnců zásobnicového charakteru, převážně do 2. poloviny 12., méně pak do průběhu 1. poloviny 13. století. Na lokalitě samotné má četné analogie z předchozích výzkumů i povrchových sběrů.

Weitere Funde von der Siedlung in Kudlovice-Dolina (Bez. Uh. Hradiště). Das Slovácké muzeum in Uherské Hradiště gewann einen Komplex von Siedlungsfunden aus Oberflächensammlungen in der Flur "Zámeza". Zum erstenmal man hier Keramik aus dem großmährischen Zeitabschnitt. Es überwiegt Material aus der 2. Hälfte des 12. Jh., es kommt auch Keramik aus der 1. Hälfte des 13. Jh. vor. Diese Funde ergänzen die vorherigen Untersuchungen und Oberflächensammlungen auf der Lokalität.

PRŮZKUM NA ZÁMKU V BŘECLAVI (okr. Břeclav)

EVŽENIE KLANICOVÁ, RM Mikulov
JAROSLAV PEŠKA, RM Mikulov

V zimě r. 1991 prováděl Stavební podnik Břeclav sondy vně i uvnitř břeclavského zámku z důvodu statického zabezpečení před nadcházející rekonstrukcí celého objektu. Pracovníci muzea se o stavební aktivitě dozvěděli až v její finální fázi. Sondy byly lokalizovány s ohledem na potřeby stavbařů v západním křídle zámku, z toho 3 uvnitř a 2 vně pláště zámku. Druhotně bylo odebráno množství střepů, z nichž některé vykazují mladohradištní stáří, ovšem bez možnosti zjistit bližší nalezové okolnosti.

Po dohodě se stavební firmou a za finanční podpory MÚ Břeclav se přistoupilo ke výzkumu největší sondy u paty kruhového schodiště v západním křídle zámku. Zjištěná situace v podstatě odpovídá poznatkům z r. 1977 (KORDIOVSKÝ 1980, 92). V profilu nebylo patrně žádné vrstvení, obnažené kompaktní základové zdivo postupovalo až do hloubky více než 5 m, kdy nastupovala spodní voda. Průkaznější materiál se nepodařilo získat, pro dendrochronologický rozbor byla odbrána část dřevěného trámu.

Literatura

KORDIOVSKÝ, E. 1980: Stavebně historický průzkum břeclavského zámku (okr. Břeclav), Přehled výzkumů 1977, 92.

Untersuchungen am Schloß in Břeclav (Bez. Břeclav). Im Winter 1991 wurden noch vor der Rekonstruktion des Schlosses Suchgräben im westlichen Schloßflügel realisiert, sekundär hat man jungburgwallzeitliche Funde festgestellt. Am Profil des größten Suchschnittes am Fuße der

Wendeltreppe, der eine Tiefe von 5 m erreichte, äußerten sich keine erkennbaren Schichten. Die Situation entspricht den Erkenntnissen der Grabung im Jahre 1987 (Kordiovský 1980).

NOVÉ NÁLEZY NA HRADISKU VE SPYTIHNĚVI (okr. Zlín)

ROBERT SNÁŠIL, Slovácké muzeum Uherské Hradiště

V areálu známého mladohradištního hradiska ve Spytihněvi (naposled sr. NOVOTNÝ B. 1978, 183-215) získal povrchovým sběrem žák ZŠ v Babicích R. Vráblík drobnou kolekci keramických střepů, kterou daroval Slováckému muzeu.

Lokalita situovaná východně od obce nachází se v inundaci na levém břehu Moravy v luční trati "Hradišťko" na parc. č. 2320-2325. Topografická lokalizace: základní mapa ČSSR 1:50 000, list 25-33 Uherské Hradiště, od západního okraje 225 mm, od severního okraje 124 mm.

Zlomky zdobených i nezdobených výdutí a dna pocházející z nádob s obsahem grafitu ve hmotě (inv. č. 229,159-229,162), mezi nimiž absentují střepy okrajů, lze podle charakteristických znaků časově zařadit jen šířejí a to do 2. poloviny 11. a průběhu 12. století.

Literatura

NOVOTNÝ, B. 1978: Výzkum přemyslovského ústředí "castrum Zpitigew" z 11.-12. století a rekonstrukce jeho údělu v archeologických a písemných pramenech, Archaeologia Historica 3, Brno, 183-215.

Neue Funde auf dem Burgwall in Spytihněv (Bez. Zlín). Im Areal des Jungburgzeitlichen Burgwalles in Spytihněv gewann man in der Flur "Hradišťko" bei Oberflächensammlungen Keramik, die in die 2. Hälfte des 11. Jh. und in den Verlauf des 12. Jh. gehört.

2.7. VRCHOLNÝ STŘEDOVĚK AŽ NOVOVĚK

TŘETÍ VÝZKUMNÁ SEZÓNA V JAVORNÍKU - VSI (okr. Šumperk)

ZDENĚK BRACHTL, OVM Šumperk - pracoviště Jeseník

V průběhu letních a podzimních měsíců se uskutečnila již třetí výzkumná sezóna na středověkém tvrzišti v Javorníku -Vsi, poblíž hřbitovního kostela sv. Kříže. V návaznosti na předchozí výzkum bylo přistoupeno k plošnému odkryvu lokality. Byla prokopána plocha 40 m² (čtverce B1/91 a C1/91). Kulturní vrstva o mocnosti 10 - 20 cm se nacházela v hloubce kolem 1 metru. Byla tvořena propálenou hlínou a uhlíky. Vzorky zeminy a uhlíků byly předány RNDr. E. Opravilovi, CSc. z opavské expozitury AÚ k paleobotanickému rozboru. Poloha lokality uprostřed obce se negativně promítla v recentním porušení kulturní vrstvy. Bohužel se nepodařilo zjistit stopy původní zástavby tvrziště. Shluk kamenů při okraji profilu čtverce B1/91 nelze zatím bezpečně funkčně identifikovat. Při výzkumu bylo získáno cca 2 500 artefaktů, převážně keramiky. Železné předměty jsou značně amorfní a pro dataci nepoužitelné. Keramika neodporuje předchozí dataci do 13. - 15. století, přičemž převážná většina nálezů pochází ze 14. století. Opět zde byla zastoupena početnější kolekcí světlá keramika červeně malovaná. Tři zlomky dna hrnce nesou hrnčířskou značku. V obou čtvercích byl nalezen po jednom přeslen. Výzkum bude pokračovat v plošném odkryvu i v dalších letech.

Z. Brachtl: Die dritte Grabungssaison in Javorník - Ves (Bez. Šumperk). Die dritte Grabungssaison auf der mittelalterlichen Feste in Javorník - Ves eröffnete die Flächenabdeckung der Lokalität. Untersucht wurde eine Fläche von 40 m² (Quadranten B1/91 und C1/91). Die 10 bis 20 cm mächtige Kulturschicht befand sich in einer Tiefe von ca 100 cm und enthielt zahlreiche Holzkohlepartikeln. Ihre Proben wurden zwecks paläobotanischer Analyse der Expositur des Arch. Institutes von Brno in Opava übergeben. Die Grabung brachte leider keine näheren Angaben über die ursprüngliche Verbauung der Siedlung. Die gefundene Keramik vertritt alle Arten der Töpfereiproduktion. Die Funde aus Eisen sind völlig amorph. Die Keramik datiert die Lokalität rahmenhaft in das 13. - 15. Jahrhundert.

ZÁCHRANNÉ VÝZKUMY VE STŘEDOVĚKÉM JÁDŘE A PŘEDMĚSTÍCH MĚSTA IVANČIC (okr. Brno-venkov)

JIŘÍ DOLEŽEL, Okresní muzeum Brno-venkov

I. Staré město a Oslavanské předměstí - Komenského, Palackého a Tesařovo náměstí, ulice Jos. Vávry, Ve fortině, Tom. Procházky, Dr. V. Novotného a Oslavanská. V měsících dubnu až listopadu 1991 byla průběžně sledována první etapa komplexní plynofikace města, spojené s kladením elektrokabelů a místními přeložkami vodovodního řádu, zasahující zatím vlastní historické jádro města a jeho předměstí na západě. Jako první byla hloubena asi 30 cm široká a průměrně 75 cm hluboká rýha pro elektrokabely po obou stranách jmenovaných náměstí a ulic, poté bylo v témež rozsahu kládeno plynovodní potrubí do rýhy 50 cm š. a 100 - 120 cm hlubokých. Po celé délce ul. Jos. Vávry a v horní polovině Komenského nám. až po dvůr č. 7 byla navíc budována přeložka vodovodu vedeného v rýze asi 60 cm š. a až 160 cm hluboké. Všechny tyto práce byly v rámci možností kontrolovány, vybrané úseky a zahľoubené objekty přímo rýhou porušené byly dokumentovány a ovzorkovány, průběžně byl také probírána veškerý materiál z výhozu. Vedle dokumentovaných nálezových situací bylo tak získáno řádově několik set archeologických artefaktů - keramiky, zvířecích kostí, předmětů z kosti, kamene a kovu.

Rýhy alespoň nikde ve vnitřním městě neprotily sprašové podloží, nejnižší horizonty v souvrstvích tvořily sterilní inundační nebo svahové hlíny. Zdá se, že původní reliéf terénu

městského jádra (dnes 207 - 217 m n. m.) mohl být při stávajících složitých geopedologických poměrech původně členitější. Není asi náhodné, že nejstarší při akci nalezená keramika 1. poloviny 13. století pochází jen ze dvou výše položených okrsků jádra, z vrstev před domy č. 9, 19 a 21 na Palackého nám. a č. 30 a 32 v ul. Jos. Vávry. Až 2. polovina 13. a 14. století se vyskytují v nálezech z výrazných kulturních a požárových souvrství v rámci celého jádra (častá je přítomnost většího množství železných strusek). Zřejmě už ve 14. věku byla v podstatě zformována dnešní uliční síť - rýhy neporušily nikde jednoznačně interpretovatelnou středověkou zástavbu, s výjimkou situace před domem č. 14 na Komenského nám., kde byla zachycena část polozahloubeného domu, zaniklého požárem v 1. polovině 15. věku a předsunutého před čelo dnešní zástavby směrem do náměstí. Nejpozději v 16. století bylo osídleno dnešní Oslavanské předměstí (ul. T. Procházky a Oslavanská - např. nález tzv. brněnských pohárů před hostincem U tří kohoutů na Oslavanské ul.). Ze 16. stol. i z období následujících bylo zachráněno několik souborů z prostředí domácích hrnčířských dílen (např. hromadný nález figurálně zdobených kachlů před č. 1 na ul. Jos. Vávry nebo hrnčířské střepiště 18. - 19. stol. v ulici Ve fortě), druhotně použité pozdně gotické architektonické články vyzvednuté ze zdiva domu č. 7 na nám. Komenského dokládají pozdně středověkou kamennou zástavbu města. Rýhy konečně odkryly na Komenského náměstí také úsek zřejmě barokního vodovodu, konstruovaného z borových klád 25 - 30 cm silných, s průměrem středového provrtu 9,5 - 10 cm, spojených železnými, 10,5 cm širokými manžetami.

2. Palackého náměstí. Počátkem září 1991 byla 7,5 m východně čela sakristie farního kostela P. Marie vyhloubena 210 cm hluboká kanalizační jímdka (St. mapa 1 : 5 000 odovozená, list Moravský Krumlov 6 - 4 z r. 1990: 144,5 mm od J a 298 mm od Z okraj. sekč. čáry). Profil výkopu tvořily v úrovni 0 až -65 cm mladé navázky (17. - 18. stol.?), v -65 až -87 cm tmavohnědá bahnitá hlína s úlomky cihel, mazanice a kamene, v -87 až -90 cm světle hnědá hlinitá vrstva, v úrovni -90 až -210 cm pak sytě hnědá hlína, do -110 cm s většími úlomky kamene a cihel (ty sporadicky až po úrovně -155 cm). Ve dvou horizontech (-105 až -110 a -205 cm) byly jímkou porušeny hroby původního kostelního hřbitova. Z hloubky -100 cm vyzvednuta ojediněle keramika 15. století. Zvrstvení profilu dokládá opakované zvyšování terénu náměstí navážkami zvláště v mladších obdobích středověku a na počátku novověku.

3. Oslavanská ulice - bývalá č. 21 a 23 (parcela č. 306/4). Rýha výkopu pro rekonstruovanou vodovodní síť ivančické nemocnice porušila v červnu a v červenci roku 1991 v úseku asi 70 m dlouhém na parcelách dvou někdejších předměstských domů vedle základových zdí celkem 10 zahľoubených objektů, velkou většinou hrnčířských střepišť a odpadních jam, situovaných jak v čele, tak v hloubce parcel (na již uvedené mapě 1 : 5 000, listu Moravský Krumlov 6 - 4 je průběh sledované části rýhy vymezen body od J a Z okraj. sekč. čáry vzdálenými 196 : 241,5, 190 : 240, 190 : 238 a 184: 237 mm; jde o J orient. svah sprašových hlín, 210 - 216 m n. m.).

Nejstarší z dokumentovaných a ovzorkovaných objektů, obj. č. 4/91 obsahoval ještě keramiku snad 2. poloviny 16. století (mimo jiné tzv. brněnské poháry a nepolévané kachle s vegetabilním dekorem), v dalších byl masově zastoupen běžný sortiment světlé a černé hrnčiny 17., 18. a 19. věku (i celé kusy). V některých menších jámách se ve velkém množství vyskytoval pouze jediný keramický typ (malované talíře, chladicí láhve), do výplní velkých střepišť se dostaly i nevpálené polotovary kachlů, tříděné hrnčířské ostřivo a hlína. Objekty nesporně souvisí s místní keramickou výrobou, hrnčíři jsou na obou uvedených domech písemně doloženi ještě roku 1826.

Palackého náměstí, č. 9 (původně č. 4) - stará radnice. V roce 1991 byla pro potřeby zamýšleného památníku A. Muchy zahájena celková rekonstrukce staré ivančické radnice, domu s nejméně pozdně gotickým kamenným jádrem, dochovaného v podobě po architektonicky náročné přestavbě r. 1544 (tehdy objekt vybaven hvězdicovými sklípkovými a hřebínkovými křížovými a úsečovými klenbami, arkýři, střešní atikou a množstvím kamenných architektonických článků - k stavební historii městské radnice viz VÍCHA 1990; KAŠIČKA - EBEL 1991). Při statickém zajištění kleneb sklepů pod velkým východním mázhauzem a kleneb mázhauzu samotného byly v měsících červnu, srpnu a říjnu vytěženy postupně veškeré klenební zásypy nad těmito prostorami (přibližně 2 x 100 m²), vyhloubena byla dále drobná statická sonda v zadní jihozápadní místnosti přízemí. Referent zvrstvení klenebních zásypů na více místech zdokumentoval a průběžně sledoval postup výkopových prací, množství nálezů zachránil i sami stavební dělníci.

Stratigrafie zásypů kleneb sklepů a v nich obsažené nálezy prokazují jejich vznik v souhlasu s výsledky stavebně historického výzkumu v 16. století, dodatečné vsazení valené klenby v SV dílu

severní sklepní místnosti někdy v 17. století a novodobé zvýšení úrovně podlahy přízemního mázhauzu o 40 cm; původně jednotné zásypy kleneb porušily mladší stavební zásahy (příčky). Klenební zásyp 1. patra byl naopak zcela jednorázový (16. stol.), opět druhotně o 10 - 30 cm zvýšovaný, s četnými porušenými v souvislosti s dělením velkého sálu v 1. patře příčkami v 18. a 19. věku. V obsáhlém souboru nálezů ze zásypů je zastoupena keramika kuchyňská, kamnářská stavební velké typové a technologické rozmanitosti, a to především ze 16. a 17. století - polévaná kamenina, fajáns, malovaná keramika s figurálním i vegetabilním dekorem, běžná světlá a černá hrncina, fragmenty keramických dýmek, velká kolekce pozdně gotických a renesančních kachlů s figurální, nápisovou, heraldickou, vegetabilní i geometrickou výzdobou (nechybí ani k r. 1605 datované kusy), tzv. brněnské poháry, keramické dlaždice; dále zlomky skleněných nádob a okenních terčů, předměty kovové (např. zřejmě pečetní schránka), kamenné (závaží, ostění portálu a okna), části kožené obuvi atd. Svrhni vrstvy zásypů v 1. patře zachovaly i fragmenty úředních papírových listin městského magistrátu a dobových novin z konce 18. a 1. poloviny 19. věku, druhotně byla v zásypech uložena i pravěká a mladohradištěná keramika.

Literatura

- KAŠIČKA, F. - EBEL, M. 1991: Ivančice - Památník Alf. Muchy (stará radnice čp. 4 - 5). Stavebně historický průzkum a architektonický rozbor objektu. SÚRPMO Praha.
VÍCHA, F. 1990: Zpráva o výsledcích stavebně historického průzkumu radnice v Ivančicích, okres Brno-venkov, Informační a odborně metodický bulletin KS SPPOP Brno 1990, 23 - 30.

Rettungsgrabungen mit mittelalterlichen Kern und den Vororten der Stadt Ivančice (Bez. Brno-venkov). Im Jahre 1991 verlief vor allem die erste Etappe der städtischen Gasifizierung und dies im eigentlichen historischen Stadtteil und im westlichen Vorstadtteil. Neben der Gas- wurde auch in die Erde die Stromleitung gelegt und man hat ebenfalls einige Wasserleitungsabschnitte verlegt; die Tiefe aller dieser verfolgten und dokumentierten Eingriffe überschritt nicht 160 cm. Die älteste festgestellte Kernbesiedlung, die in die 1. Hälfte des 13. Jahrhunderts gehört, war offensichtlich nur noch an bestimmte Umkreise gebunden (Gasse Jos. Vávry, Westteil des Palackého náměstí (Platzes), erst seit der 2. Hälfte des 13. Jahrhunderts war ihre gesamte Fläche besiedelt. Das heutige Straßennetz wurde scheinbar schon im 14. Jh. konstituiert, doch kam es weiterhin zu lokalen Verschiebungen (z. B. der Teil eines seicht eingetieften durch Feuerbrunst in der 1. Hälfte des 15. Jh. gewüsteten Hauses, das vor die Stirnseite des Hauses Nr. 14 in Richtung zum Komenský Platz vorgeschoben wurde). Die westlichen Vororte waren spätestens im 16. Jahrhundert besiedelt worden, aus diesem sowie aus den folgenden Zeitabschnitten hat man zahlreichere Fundkomplexe aus dem Milieu der herkömmlichen Töpferwerkstätten geborgen (Renaissancekacheln, Keramik von Scherbenhalden). Am Komenský Platz wurden Überreste einer offensichtlich barocken Holzwasserleitung abgedeckt.

Ferner zerstörte im Verlaufe des Jahres 1991 nahe der Stadtkirche der Heiligen Jungfrau der Aushub einer Fanggrube Gräber des ursprünglichen Kirchenfriedhofes (in den Niveaus von -110 und -205 cm unter der heutigen Oberfläche); das Aushub-profil belegte einen allmählichen Terrainanwuchs in der Kirchenumgebung durch Aufschüttungen. Auf der Oslavanská Gasse gelang es während der Wasserleitungslegung einige Scherbenhalden und Abfallgruben aus der 2. Hälfte des 16. bis 19. Jahrhunderts auf den Parzellen von zwei ehemaligen Vororts- Töpferanwesen zu dokumentieren und teilweise auch auszugraben. Schließlich erbrachte die Aufsicht über den Rekonstruktionsarbeiten in den Interieurs des ehemaligen Frührenaissance (1544) - Rathauses einen umfangreichen Fundkomplex von keramischen und anderen Artefakten aus dem 16. und 17. Jahrhundert aus den Gewölbeaufschüttungen.

LOKALIZACE A PRŮZKUM TŘÍ ZANIKLÝCH STŘEDOVĚKÝCH VSÍ V POVODÍ SVITAVY A SVRATKY (okr. Blansko, Brno-venkov)

JIŘÍ DOLEŽEL, Okresní muzeum Brno-venkov

V oblastech Blanenska, Boskovicka a Tišnovska referent v letech 1988, 1990 a 1991 cílenými povrchovými průzkumy přesně lokalizoval a prozkoumal tři zaniklé středověké vsi (dále ZSV). U jedné (ZSV Tisová u Šerkovic) byla přibližně známa pouze stejnojmenná místní trať, oproti skutečné poloze ZSV však posunutá o 700 m, druhá ZSV (Škalachovská Lhota) byla dosud mylně umisťována do zcela jiných katastrů v rámci boskovického panství, třetí ZSV neznámého jména (Lhotka?) u Karolína nebyla z písemných pramenů ani z tradice známa vůbec. Relikty všech tří lokalit se uchovaly v polních tratích, povrchové sběry proto přinesly dostatek poznatků a archeologického materiálu k určení základní typiky sídlišť a jejich datování. Jestliže všechny tři ZSV vznikly souhlasně na okrajích starších sídelních oblastí v 1. polovině 13. století, dvě z nich zanikly překvapivě už před koncem téhož věku, resp. na počátku 14. století, jen jedna snadě v 2. polovině 15. století. Zaniklé středověké plužiny všech tří vsí jsou částečně uchovány v okolních lesních komplexech a jejich dokumentace zůstává úkolem dalšího výzkumu.

1. ZSV Škalachovská Lhota, k. ú. Drválovice, okr. Blansko

Zaniklá Lhota s přívlastkovým určením "Škalachovská" či "Skalahovská" se objevuje ve dvou písemných pramenech 16. století. Po otevření desk olomouckého kraje 6. ledna 1569 se na boskovickém panství zapisuje bez přesnějšího umístění jako první ve výčtu pustých vsí (ZDO XXVIII, 21, č. 44), a byla proto dosud mylně lokalizována do východního nebo severního okolí Boskovic (tak naposledy ČERNÝ 1982a, 320; 1988, 10 - 11). Pro zjištění její skutečné polohy má ale zásadní význam pramen druhý, málo známá listina z 31. prosince 1550, kterou držitel boskovického zboží Šimon Eder ze Štávnice postupuje pustou ves s celým jejím příslušenstvím za určité platy a s určitými podmínkami obci Drválovicím (listinu z boskovického archivu publikoval CHALUPA, 1977). Utváření a skladba drválovického katastru, terénní členění, průběh komunikací, místní tradice i pomístní názvy navozují polohu zaniklé vsi do SZ výběžku katastru, do polních tratí "Za lhotke" a "Na pecisko". Tam také referent cíleným povrchovým průzkumem ve dnech 22. září a 17. října 1990 zaniklou Škalachovskou Lhotu skutečně přesně lokalizoval.

Území ZSV Škalachovská Lhota leží na rozhraní Malonínské vrchoviny a Letovické kotliny, částí dvou odlišných geomorfologických podcelků - Moravskotřebovské pahorkatiny a Malé Hané (DEMEK a kol. 1987, 317, 338). Areál vlastní ZSV zaujal mělký závěr údolí Kochovského potoka, modelovaného v permských hnědočervených jílovcích (SVOBODA 1963), asi 150 m pod jeho prameništěm, 1 300 m SZ středu Drváovic. Na Státní mapě 1 : 5 000 odovozené, listu Jevíčko 6 - 9 z r. 1990 je plocha ZSV vymezena body od J a Z okraj. sekční čáry vzdálenými 156 : 139, 137 : 149 a 150 : 154 mm, maximální koncentrace nálezů je v okolí bodu 144 mm od J a 154 mm od Z okraj. sekční čáry. Objekty ZSV byly situovány na severní straně potočného údolí, probíhajícího zde ve směru V - Z, na příkrajějším, JJZ exponovaném svahu, lokálně členěném mělkou příčnou úžlabinou na Z okraji, v nadmořské výšce 438 - 447 m. Vodní zdroj, drobný potok, protéká 50 - 110 m jižně, areál ZSV jej převyšuje o 6 až 15 m. Nálezová situace (sběry byly provedeny na nezoraném prorůstajícím strništi) neumožnila detailnější terénní pozorování, podařilo se pouze vymezit elipsovítou plochu 160 x 70 m s výskytem středověké keramiky, zřetelně se koncentrující ve středu dolní části vytyčené plochy. Několik větších vyoraných kamenů může pocházet ze základových konstrukcí jednotlivých objektů, hnědé půdy na lokalitě neobsahují jinak větší zlomky matečné horniny.

Povrchovými sběry bylo získáno celkem 57 keramických zlomků (hrnky, hrnce, zásobnice). Datují dobu osídlení této malé, zřejmě jednořadé vsi sedlištěního rázu s několika málo usedlostmi do průběhu 13. - 15. století, v souboru dominuje tuhová keramika z počátků vsi před polovinou 13. století (33 kusů). Zaniklá ves i její plužina, zčásti zahrnutá do plužiny drválovické, zčásti zalesněná, leží zřejmě na území patřícím původně olomouckému biskupství. O její totožnosti či vztahu k Hostině Lhotce a Lhotě "ante", "ultra", "prope Kochow" nebo "prope Letowicz" z lenních knih biskupství z let 1317 - 1463 (LECHNER 1902, I) bude možné více říci až po podrobnějším průzkumu širšího SV okolí Kochova.

2. ZSV neznámého jména (Lhotka ?), k. ú. Karolín, okr. Blansko

Výchozím podnětem lokalizace této doposud zcela neznámé ZSV byla ústní informace dr. A. Štrofa (ARÚ Brno) o nálezech pozdně hradištní tuhové keramiky při rozširování vodní nádrže pod vsí. Referent pak cíleným povrchovým průzkumem v uvedeném místě 31. ledna 1988 skutečně lokalizoval ZSV, provedl povrchový sběr a zaměřil nálezovou situaci. Další povrchové sběry na lokalitě uskutečnil 8. května a 4. září 1988, 3. září 1989 a 29. září 1990.

ZSV neznámého jména se nachází v JZ části k. ú. obce Karolín, po obou stranách vodní nádrže, vybudované pod SZ okrajem vlastní vsi, asi 350 m SZ kříže na návsi, svým JV okrajem zasahuje pak až do intravilánu vsi (St. mapa 1 : 5 000 odvozená, list Boskovice 6 - 8 z r. 1981: areál ZSV, vymezen body od J a Z okraj. sekč. čáry vzdálenými 55 : 158, 35 : 219 a 66 : 184 mm). Celá SV partie ZSV byla na počátku 80. let prakticky zničena hrubými úpravami terénu při stavbě objektů rekreačního střediska, JV úsek dnes zabírájí zahrady a pole za humny usedlostí č. p. 1, 10 a ll v Karolíně, JZ stranu pak zcelené polní tratě.

ZSV byla založena pod prameniště drobného levého přítoku lenčovského potoka, členícího plochý zvýšený východní okrajový svah Adamovské vrchoviny nad Blanenským prolomem (DEMEK a kol. 1987, 441). Geologickým podkladem jsou na celé lokalitě biotitické, zčásti leukokratní granodiority Brněnského masívu (SVOBODA 1963), pokryté mělkými kyselými hnědými půdami (MAŠÁT, KALENDÁ a kol. 1967, mapa). Zaniklé sídliště zaujalo prostor styku dvou vrcholových pramenišť a obě strany zahlubujícího se potočního údolí pod ním směrem k SZ. Půdorysně tak ves tvořila protáhlý podkovovitý útvar o delších stranách SV a JZ a s JV závěrovou částí na soutoku obou pramenů. Celková délka sídliště v ose SZ - JV nepřesahovala podle povrchových sběrů 230 m, šířka činila asi 150 m, vzdálenost mezi SV a JZ stranou byla kolem 100 m, základní orientace všech tří částí vsi byla SZ až Z (typologicky šlo pravděpodobně o "přírodní" ves hromadného sedliskního rázu střední velikosti). Nadmořská výška areálu ZSV činí 426 - 444 m, většina objektů mohla být koncentrována kolem vrstevnice 432 m n. m., v blízkosti údolní okrajové hrany na plochých, jen mírně k SZ až Z svažitých platů. V JZ straně je možné pozorovat celkem pět úseků s výraznějším podílem organických složek v ornici a s vyšší koncentrací nálezů, ojediněle i kry vypálené mazanice. Zbytky popelovitě šedé kulturní vrstvy a lehce zahlobené objekty se objevují také ve svahových zárezových profilech porušené SV strany.

Poměrně početná kolejce celkem 387 keramických zlomků z povrchových sběrů (z toho 124 okrajů a 147 zdobených výdutí z hrnků, hrnců, poklic a zásobnic; mimo soubor pak 20 keramických zlomků novověkých, 96 kusů paleolitické štípané kamenné industrie a 6 kusů vypálené mazanice a strusky) umožňuje za dobu vzniku této ZSV neznámého jména určit 1. polovinu 13. století (výrazný horizont radělkem zdobené tuhové keramiky). Ves bezpečně nepřežila počátek 14. století, zanikla už někdy v průběhu 2. poloviny 13. věku, v keramickém souboru se vůbec neobjevuje netuhová hrnčina ostřená slídou. Zaniklé sídliště nelze bezpečně přiřadit k žádné z písemných pramenů známé lokalitě blízkého okolí. O pusté vsi Lhotce, jindy jen lese zvaném Lhotka v blízkosti Rájce se však hovoří za soudních sporů sester Anny a Machny z Valdštejna s nabyvateli zboží po jejich zemřelém otci v l. 1460 a 1464 (P IV/2, 329, č. 393; 390, č. 538), hypoteticky bude snad možné ztotožnit ZSV u Karolína s touto v 15. století již starou pustinou. Na V okraji zaniklé vsi byl až těsně před polovinou 18. věku založen panský dvůr s malou osadou, rozšířenou později na konci 18. století jeho parcelací (VAŠEK 1991). Plužina však byla obnovena už jen zčásti a většina zaniklé plužiny středověké, unikátně dochované v původním uspořádání 13. století se dosud nezdokumentována (jen v náznaku ČERNÝ 1982b, 259, obr. 9) nachází v lesních tratích severní poloviny karolínského katastru.

3. ZSV Tisová, k. ú. Šerkovice, okr. Brno-venkov

Ves "Tyszow" je připomínána dvakrát v l. 1238 a 1239 ve výčtech statků cisterciáckého kláštera Porta Coeli u Tišnova (CDB III/l, 224; III/2, 271). Poté až po dlouhé době se v l. 1464 - 1466 stává "deserta villa Tissowa", "wes pusta Tissowa" či "Tysowa weska" spolu s dalšími majetky v Šerkovicích předmětem soudního sporu mezi tišnovskými cisterciáčkami a místní drobnou šlechtou (P IV/1, 121, č. 568; 182; ZDB XIV, č. 61). Dosavadním bádáním (naposledy NEKUDA 1961, 74 - 75, č. 179) byla tato zaniklá ves dosud lokalizována pouze přibližně na JV okraj šerkovického katastru. Referent cíleným povrchovým průzkumem dne 14. března 1991 její polohu upřesnil do polní trati "Široký" za "Ochůzkou" ve V části katastru, 1 100 m V středu Šerkovic, další průzkumné akce (zaměření, povrchové sběry) uskutečnil pak ve dnech 19. a 21. března a 31. října 1991.

Areál ZSV Tisová zaujímá zvýšený východní okraj Šerkovické kotlyny, geomorfologického okrsku Boskovické brázdy, oště vyděleného a sevřeného okolními převyšenými hřbety Sýkořské hornatiny (DEMEK a kol. 1987, 492, 494). Vlastní ZSV je situována v poměrně izolované poloze po obou stranách středního úseku drobné vodoteče, bezjmenného levého přítoku Ždaneckého potoka, která zde ve směru V - Z protéká nevelkým otevřeným údolím, od vlastní Šerkovické kotlyny pohledově skrytým zvýšenou plochou ostrožnou nad Z okrajem ZSV (St. mapa 1 : 5 000 odovozená, list Bystřice nad Pernštejnem 3 - 9 z r. 1988: areál ZSV vyčleněn body od S a V okraj. sekč. čáry vzdálenými 32 : 36, 57 : 41, 58 : 0 a 35 : 7 mm). Geologickým podkladem na celé lokalitě jsou algonkické bítéšské ortoruly (SVOBODA 1963), na kterých se na matečném substrátu svahovin z kyselého materiálu překrytých slinitými jíly vytvořil různě mocný půdní horizont hnědozemě (MAŠÁT, KALENDÁ 1965, mapa).

Na jižní straně údolí zaujaly objekty ZSV mírný až prudší (zvl. na Z okraji) svah orientovaný k S, SV až SZ, 363 - 380 m n. m., v pásu 215 až 220 m dlouhém a na Z a V konci až 60 m širokém (ve střední části činí šířka 20 - 30 m), sledujícím ve vzdálenosti asi 5 m okrajovou hrani potočního úzlabí, s několika místními koncentracemi nálezů, vypálené mazanice a lokálně zvýšeným výskytem lomového kamene možná ze základových substrukcí jednotlivých objektů. Na severní straně údolí je osídlený pás kratší a užší (asi 140 m dlouhý a 15 - 20 m široký, s distancí 10 - 20 m od hrany potočního úzlabí), a rozkládá se zde na středně svažitém, JZ orientovaném svahu 361 až 374 m n. m. Četnost a koncentrace nálezů je zde celkově nižší, jak zde, tak na jižní straně údolí je však možné pozorovat okrsky se zvýšeným podílem organických složek v půdě. V celku umožňuje nálezová situace rekonstruovat ZSV Tisovou jako dvouřadý typ střední délky, s průměrnou vzdáleností obou na sobě komunikačně zřejmě nezávislých řad okolo 75 m.

Povrchové sběry na obou stranách údolí přinesly celkem 204 evidovaných předmětů, vedle recentní novověké keramiky, kusů kovových a kamenných a zlomků vypálené mazanice jde o 187 keramických fragmentů z doby existence vsi (z toho 42 okrajů a 59 zdobených výdutí, typologicky jde o hrnky, hrnce, zásobnice, miskovité poklice, poklice a hrnec s čtyřlaločným ústím nebo džbán). Keramika datuje založení vsi do průběhu 1. poloviny 13. století (výrazná skupina tuhové, radělkem zdobené hrnčiny) a její zánik nejpozději v 1. čtvrtině 14. věku, kdy držitel vsi, tišnovský cisterciácký klášter, mohl po dalších územních ziscích v Šerkovické kotlině (1293 - CDM IV, 410, č. 321) přikročit k určité reorganizaci zdejšího osídlení.

Literatura a prameny

- CDB III/1, 2: Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae. Ed. G. Friedrich, G. Friedrich et Z. Kristen. Tom. III fasc. primus, secundus. Pragae 1942, 1962.
- CDM IV: Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae. St. et op. A. Boczek. Tom. quartus. Olomucii 1845.
- ČERNÝ, E. 1982a: Jak byla zjišťována nebo upřesňována lokalizace jednotlivých zaniklých středověkých osad na Drahanské vrchovině, VVM XXXIV-3, 310 - 325.
- ČERNÝ, E. 1982b: K lokalizaci zaniklých středověkých osad a jejich plužin v lesních a polních prostorách Drahanské vrchoviny, AH 7, 253 - 264.
- ČERNÝ, E. 1988: K lokalizaci zaniklých středověkých osad na Boskovicku, in: Vlastivědné Boskovice 1988 - Materiál XIII. konference Vlastivědných kroužků, Boskovice, 10 - 16.
- DEMEK, J. a kol. 1987: Zeměpisný lexikon ČSR. Hory a nížiny. Praha.
- CHALUPA, L. 1977: Zaniklá Lhota Škalachovská, Vlastivědná ročenka OA Blansko 1978, 88 - 89.
- LECHNER, K. 1902: Die ältesten Belehnungs- und Lehensgerichtsbücher des Bisthuns Olmütz. Brünn.
- MAŠÁT, K., KALENDÁ, M. a kol. 1965: Komplexní průzkum půd ČSSR. Průvodní zpráva okresu Brno-venkov. Brno - Praha.
- MAŠÁT, K., KALENDÁ, M. a kol. 1967: Komplexní průzkum půd ČSSR. Průvodní zpráva okresu Blansko. Brno - Praha.
- NEKUDA, V. 1961: Zaniklé osady na Moravě v období feudalismu. Brno.
- P IV/1, 2: Libri citationum et sententiarum seu Knihy půhonné a nálezové. Ed. V. Brandl. Tom. IV pars prior, altera. Brunae 1881, 1882.

- SVOBODA, J. red. 1963: Geologická mapa ČSSR. Mapa předčtvrtohorních útvarů. List M-33-XXIII
Česká Třebová. Praha.
- VAŠEK, L. 1991: Založení obce Karolín, Vlastivědná ročenka OA Blansko 91, 45 - 46.
- ZDB: Die Landtafel des Markgrafthumes Mähren - Brünner Cuda. I. Ed. P. Ritter v. Chlumecky,
J. Chytíl, C. Demuth, A. R. v. Wolfskron. Brünn 1856.
- ZDO: Moravské zemské desky III. Kraj olomoucký 1567 - 1642.
Ed. F. Matějek. Praha 1953.

Lokalisierung und Erforschung von drei mittelalterlichen Dorfwüstungen im Flußgebiet der Svitava und Svratka (Bez. Blansko, Brno-venkov). Im Beitrag werden die Hauptergebnisse der Oberflächen- Untersuchungen (Lokalisierung, Streufunde von archäologischem Material und ihre Dokumentation, Vermessung der Fundsituation (von drei mittelalterlichen Dorfwüstungen im Raum von Boskovice, Blansko und Tišnov publiziert, wobei von einer nur ungefähr die Lokalflur bekannt war (Tisová), das zweite Dorf (Škalachovská Lhota) hat man in ganz andere Kataster lokalisiert, die dritte Dorfwüstung (bei Karolín) war bisher weder in schriftlichen Quellen, noch in der Ortstradition belegt.

1. Škalachovská Lhota, Kat. Geb. Drválovice, Bez. Blansko.

Als bereits öde wird es in den Jahren 1550 und 1569 am Boskovicer Herrschaftsgut erinnert, in den Jahren 1317 - 1463 gehörte es vielleicht zu den Lehensgütern des Olomoucer Bistums. Lokalisiert in einer Feldflur 1 300 m NW von Drválovice, in einem seichten Abschluß des Bachtals (438 - 447 m Seehöhe, nach S orient. Hang, braune Böden). Anhand der Streufunde ein kleines Dorf vom einreihigen Typus (Befunde von einer 160 x 70 m Fläche), in der 1. Hälfte des 15. Jh. gewüstet.

2. Dorf unbekannten Namens (Lhotka?), Kat. Geb. Karolín, Bez. Blansko.

Das Dorf wird bereits als ödes vielleicht im J. 1460 und 1464 beim Dominium Rájec angeführt. Es war am NW Rand des Intravilans des neu gegründeten Dorfes Karolín, erst im 18. Jh., unter den Quellgebieten eines kleinen Wassersystems (426 - 444 m Seehöhe, in NW bis W Richtung orient. Hänge, braune Böden angebracht. Im Grundriß hufeisenförmig am Zusammenfluß von zwei Quellen auf einer Fläche von 230 x 150 m, in der 1. Hälfte des 13. Jh. gegründet und schon in der 2. Hälfte des 13. Jh. verlassen worden.

3. Tisová, Kat. Geb. Šerkovice, Bez. Brno-venkov.

Als besiedelt in den H. 1238 und 1239 genannt, als bereits gewüstet in den J. 1464 erwähnt; Eigentum des Zisterzienserklosters Porta Coeli bei Tišnov. Lokalisiert in der Feldflur 1 100 m O von Šerkovice, zu beiden Seiten eines Baches in einem geöffneten kleinen Tal (361 - 380 m Seehöhe, Hänge in SW und NO bis NW Richtung orientiert, Braunerden). Zweireihentypus, insgesamt 220 m lang und 150 m breit, Dorf in der 1. Hälfte des 13. Jh. besiedelt, spätestens im 1. Viertel des 14. Jh. gewüstet.

ZÁCHRANNÉ VÝZKUMY V BRNĚ V R. 1991 (okr. Brno-město)

ZDENKA HIMMELOVÁ, AÚ ČSAV Brno.
LUBOMÍR KUNDERA, AÚ ČSAV Brno.
RUDOLF PROCHÁZKA, AÚ ČSAV Brno.
JOSEF UNGER, AÚ ČSAV Brno.

1. Františkánská 9.

Od června do poloviny července probíhala druhá etapa záchranného výzkumu na místě odstraněného severního traktu budovy. byl zde dokumentován profil o délce 8 m, ve kterém byly prozkoumány dvě jímky z 16. a 17. stol. Na přilehlé ploše byly vypreparovány zbytky novověké dlažby, zdiv a cihlové kanalizace, narušující již vrstvy z 14. - 15. stol. Výzkum byl v této fázi přerušen vzhledem k nejasným majetkovým vztahům na parcele, v jejichž důsledku investor (ZD Blučina) přerušil práce a odmítl uzavřít hospodářskou smlouvu. V případě další výstavby v tomto prostoru se počítá s pokračováním výzkumu.

2. Jakubská 4

Záchranný archeologický výzkum, který byl vyvolán stavbou minipivovaru, probíhal v areálu dvorního traktu od poloviny srpna do konce září. V době zahájení výzkumu byl terén již podstatně snížen v průběhu prací, které probíhaly bez stavebního povolení i archeologického dozoru. Nvzdory velmi nepříznivým podmínkám rychle postupující stavby kterou nebylo možné přerušit vzhledem k ohrožení statiky sousedních objektů, se podařilo na ploše 375 m zachytit a povětšině prozkoumat 26 zahloubených objektů, jakož i dva bloky souvrství počínaje 13. stol. Mezi sídlištěními objekty lze uvést především tři zemnicovité jámy, přičemž na tvrdě dusané podlaze jedné z nich ležela destrukce hliněné pece a v podlaze další byla zapuštěna hruskovitá obilnice. Pozornost si zaslouží i menší zahloubené chaty snad hospodářské funkce. Vedle funkčně obtížně určitelných jam se podařilo odkrýt i 6 odpadních a fekalních jímek z 14 - 15. stol. Součástí nejstaršího horizontu z 13. stol. byla i dvě otevřená ohniště. Nadložní vrstvy dokládají zvyšování terénu až do novověku.

3. Josefeská 7

V jarních měsících pokračoval výzkum sondy VI u středověké hradby, přičemž byl dokončen výzkum horizontu 1.pol.13. stol. v západní části. Reprezentovaly ho sídlištění vrstvy, kúlové jamky, ohniště a zbytek hliněné pece. Sonda byla pak rozšířena o necelý 1m paralelně severním směrem (s. VII). Zde byl zejména dokončen odkryv dvou zahloubených objektů z 12. a 13. stol. a soudobých sídlištění vrstev, jakož i odkryta větší část jímky z 14. stol. a dalších dvou odpadních jam z počátku 16. stol. Sonda VI byla zčásti rozšířena i jižním směrem (sonda VII), aby bylo možné dokončit výzkum trojice odpadních jímek z 14. stol. a dalších dvou zahloubených objektů z 12. a 13. stol., jakož i pozdně bronzové jámy. V západní části byl zachycen další rozměrný objekt zaplněný ve 13. stol. V dotčeném úseku byl též dokumentován západní, tedy vnitřní líc městské hradby.

4. Kozí 12.

V souvislosti s výstavbou nového objektu v proluce po domě zničeném na sklonku 2. světové války byl proveden v srpnu a na přelomu listopadu a prosince krátký záchranný výzkum. Podařilo se prozkoumat část suterénu dřevohlinitého domu s četnými nálezy keramiky 14. stol. na podlaze a vyzděnou jímku z přelomu 16./17. stol. Rovněž zde byly dokumentovány dva profily, z nichž jeden poskytl sled sterilních kvartérních uloženin, druhým byl zdokumentován zahloubený objekt patrně z pozdního 15. stol. v jižní stěně stavební jámy.

5. Moravské nám. 1 - místopřízelský palác.

Při sanaci podzemí někdejšího augustiniánského kláštera se stavební dělníci probourali do barokní krypty s pohřebištěm mnichů. V této souvislosti byla provedena dokumentace krypty včetně jižního základového zdiva kostela z pol.14. stol., prozkoumán hrob opata Matyáše Pertschera, zesnulého r. 1777 a vyzvednuta některá malovaná víka rakví ke konzervaci.

Na nádvoří byl dokumentován profil stavební sondy s vrstvami převážně z 14. stol., které působily dojmem zásypu dosud neznámé prohlubně či zahloubeného objektu.

6. Panenská.

Při realizaci projektu zabezpečení šítové zdi objektu Nové radnice byla prováděna otvírka sklepů, nacházejících se pod parcelou 5Ol/I, ležící v bezprostředním sousedství městských hradeb. Sonda o plošném rozsahu cca 4x5 m přitom narušila kulturní vrstvy se středověkými a novověkými nálezy. Záchranný archeologický výzkum v sondě zachytí fragment zahloubeného objektu, obsahujícího keramiku 13. stol. a část suterénu mladšího hrázdeného domu, zničeného požárem a zasypaného v průběhu 2. pol. 14. stol. Témuž časovému horizontu lze přiřadit ještě další zjištěný zahloubený objekt. Dále byl v sondě odkryt fragment patrně barokního zdiva a doklady novodobých terénních úprav.

7. Mečová 2

Druhou sezonou pokračoval výzkum objektů na ploše, odkryté v r. 1990. Na jejím západním okraji byl zjištěn rozsáhlý zahloubený objekt, nálezející k nejstaršímu horizontu osídlení (poč. 13. stol.). Jeho součástí byla chlebová pec, druhotně užitá na pálení vápna. K již zjištěným suterénům tří gotických domů lze přiřadit fragmenty zdiva čtvrtého domu a základové i nadzemní zdivo mladší, patrně barokní fáze zástavby v jihozápadní části parcely. Kromě pozůstatků zděné architektury byly prozkoumány další zahloubené objekty, převážně odpadní jímkы, nálezející osídlení 13. - 17.stol. Z

mimořádně obsáhlého fondu nálezů lze uvést meč z přelomu 13. a 14. stol., kord ze 16. stol., bohaté celky dutého skla domácí i cizí provenience a zatím nejstarší brněnskou fajáns z 2. pol. 16. a poč. 17. stol. Lze se rovněž zmínit o větším počtu gotických, renesančních a barokních kamenických článků, vesměs druhotně použitych při přestavbách domů a vyzdívání jímek.

9. Veselá 12.

Při výkopu pro výtahovou šachtici u západní zdi domu již v chodníku bylo porušeno složité souvrství z 13. - 14. stol. Na jeho bázi se nacházel okraj koryta tzv. Městského potoka, zpevňovaný kůly. Zachycené horizonty dokumentovaly postupné zvyšování úrovně terénu akumulační činností vodního toku, čemuž odpovídalo umělé zvyšování břehu. Souvrství z 13. stol. bylo překryto homogenní vrstvou z 14. či 15. stol., která by mohla svědčit o zúžení či posunu původně zřejmě dosti široce rozlitého toku v této době.

Rettungsgrabungen in Brno im Jahre 1991 (Bez. Brno -Stadt).

1. Františkánská G. 9.

In der zweiten Etappe der Ausgrabung wurden auf der Stelle der abgeschafften Innenbebauung zwei Fäkaliengruben aus dem 16. und 17. Jh., sowie auch verschiedene meist neuzeitliche Mauerreste und Kanäle freigelegt. Da aber der Vertrag mit dem Bauherr wegen der gütterrechtlichen Problemen endlich nicht abgeschlossen wurde, mußte man endlich die Grabungen unterbrechen.

2. Jakubská G. 4.

In den schwierigen Bedingungen der echten Notgrabung, die mit der Bauarbeiten gleichzeitig verlief, gelang es, 26 eingetiefter Objekte und Schichtenreste aus dem 13. - 15. Jh. erforschen zu haben, dazwischen Grubenhäuser und Kloaken.

3. Josefsg. 7

Im großen Probeschnitt VI, VII, VIII bei der Stadtmauer wurde der große Teil einer Parzelle untersucht. Vor allem wurde hier der Horizont aus dem 12. Jh., daß heißt vor der Stadtgründung, bewiesen. Die Gruben und Schichten mit typischer jungslawischer Irdware wurden dann mit den Schichten des Jh. Jh. entdeckt. In dieser Zeit entstanden auch einige Abfall- und Vorratsgruben. Seit des 14. Jh. kamen hier auch die typischen Kloaken zum Vorschein. Die noch bestehende Stadtmauer wurde aufgrund der Stratigraphie zur Hälfte des 13. Jh. datiert.

4. Kozí G. 12.

Auf dem stark gestörten Gelände wurde bei einem Rettungsgrabung der Rest eines Kellers, daß im 14. Jh. verschüttet wurde, freigelegt. Außerdem traf man hier auch eine Kloake aus dem 16./17. Jh. und eine spätmittelalterliche Grube an.

5. Mečová G. 2.

Während der zweiten Grabungssaison wurden auf dem Westrand der Grabungsfläche die Belege der Besiedlung aus der ersten Hälfte des 13. Jh. festgestellt. Außerdem wurde die Bauuntersuchung der gotischen bis barockzeitigen Mauerreste im Grund beendet und eine Gruppe der Kloaken außer dem 13. - 17. Jh., als auch der Rest eines Grubenhauses mit dem Ofen freigelegt.

6. Moravské náměstí 1.

Im Areal des ehemaligen Augustinerklosters wurde die Barockgruft der Mönche, den Grab des Abtes Matthias Pertscher (+1777) eingerechnet, und ein Teil der gotischen Südmauer der Kirche aus dem 14. Jh. untersucht. Im Palasthof wurden in einer kleinen Baugrube Schichten aus dem 14. dokumentiert.

7. Panenská G.

Auf dem leeren Grundstück N.501/1 wurde in einer Baugrube ein Teil des Kellers des Holz-Erde Hauses, daß in der zweiten Hälfte des 14.Jh abbrannte, erforscht. Unter dem Boden befand sich eine Grube aus der 1. Hälfte des 13.Jh.

8. Petrov - die Kathedrale St.Peter und Paul.

Wegen der Installierung eines Heizungssystems wurde eine große Ausgrabung hervorgerufen und damit der entscheidende Schritt zur Klärung der ältesten Baugeschichte der Kirche gemacht. Während der ersten Etappe der Ausgrabung wurde der große Teil der ersten Anlage aus der Wende

des 12./13. Jh., als auch der Basilika aus der Hälfte des 13. freigelegt. Auf dem Westrande der Kirche erwies man die Erweiterung der Kirche im 13. /14. Jh. Schon zur ersten Phase gehörte auch eine Krypta, die erst im späten 15. Jh. verschüttet wurde. Zur ältesten Bebauung kann man auch die Mauerreste am Westrande der heutigen Kirche rechnen. Mehrere Gräben stehen einerseits im Zusammenhang mit dem Friedhof, der die älteste Kirche und Basilika umgab, andererseits handelt es sich um die Begräbnisse im Kircheninnere.

9. Veselá G. 12.

In einer Grube für einen Aufzug an der äußerem Hausmauer wurde ein kompliziertes Schichtenpaket dokumentiert. Es handelte sich um den Rand des schon lange verschütteten Stadtbaches mit Schwemmschichten und Pfosten aus dem 13. Jh.

SONDÁŽNÍ PRÁCE V TZV. DITRICHŠTEJNSKÉ HROBCE V MIKULOVĚ (okr. Břeclav)

EVŽENIE KLANICOVÁ, RM Mikulov
JAROSLAV PEŠKA, RM Mikulov

Součástí rekonstrukčních prací na tzv. Ditrichštejnské hrobce v Mikulově byl i archeologicky průzkum interiéru kaple, stojící na místě někdejšího kostela sv. Anny a mikulovské Lorety, založené v roce 1623 kardinálem Františkem z Ditrichštejna.

Pod původní podlahou bylo zjištěno zdivo různorodé skladby a snad i různého stáří, avšak datování archeologickými metodami je problematické, a to jak z důvodu naprosté absence datovacího materiálu, tak vzhledem k nezřetelné stratigrafii. Pod oltářní menzou se objevila souvislá kamenná plocha, považovaná původně za apsidu nějaké starší stavby, což však nebylo výzkumem potvrzeno. Dvě sondy v interiéru lodi, hluboké téměř 3 m až po úroveň nastupující spodní vody, procházely kompaktní navázkou s kameny a úlomky cihel.

Poblíž dnešního vchodu do kaple se nacházela krypta kanovníků. Výzkum krypty dosud nebyl dokončen. Předběžně lze konstatovat, že obsahuje nejméně 5 značně dislokovaných rakví se silně narušenými kostrami. Při jejich rozebírání byly objeveny pozůstatky obuvi, mitra, růženec, textilie s ditrichštejnským znakem aj. předměty.

Sondierungsarbeiten in der sog. Ditrichsteingruft in Mikulov (Bez. Břeclav). Bei der archäologischen Untersuchung der Kapelle aus dem 17. Jh. wurde unter dem Fußboden ein Gemäuer von verschiedener Struktur und Alter ohne Datierungsmaterial festgestellt. Am Eingang in die Kapelle befand sich die Domherrenkrypta. Die Grabung deckte bisher 5 dislozierte Särge mit Verstorbenen und Überresten der Bekleidung, Beschuhung und anderer Gegenstände ab.

NOVÉ POZNATKY ZE STŘEDOVĚKÉ TOPOGRAFIE UHERSKÉHO BRODU (okr. Uherské Hradiště)

JIŘÍ KOHOUTEK, AÚ ČSAV Brno

Při hloubení rýhy pro novou kanalizaci při celkové rekonstrukci areálu dominikánského kláštera v Uh. Brodě v roce 1991 byly odkryty zbytky podzemní chodby, která původně vycházela ze suterénu pod západním křídlem kláštera a směřovala souběžně se severní zdí chrámové lodi. Částečně uchována zůstala jen její severní strana (jižní byla při výkopu zcela zničena). Podlaha chodby z cihelných dlaždic se nacházela v hloubce ca 3 m pod úrovní současného povrchu terénu, přičemž severní stěna objeveného objektu se dochovala do výšky kolem 2 m. Byla zbudována z nepravidelně řádkovaného lomového kamene, spojovaného maltou, a z vnitřní strany se místy uchovala i cihelná plenta, která ve výšce 70 cm nad úrovní podlahy přecházela v náběh valené klenby. Chodba, resp. její zbytek, se uchoval v délce přes 25 m.

Zajímavým poznatkem se ukázal nález celokamenných pilířů, které byly zapuštěny do hloubky 1,7 m pod povrchem terénu a členily tak severní stěnu chodby na několik úseků. Pilíře byly kvadratického půdorysu a sestaveny byly z pravidelně opracovaných pískovcových kvádrů. Jsou zřejmě pozůstatkem arkády na severní straně chrámové lodi a stejně jako chodba souvisí s celkovou přestavbou klášterního komplexu ve druhé a třetí čtvrtině 17. století.

V téžme roce bylo na Palackého ulici pod budovou gymnázia při hloubení přípojky pro rozvod plynu porušeno kostrové pohřebiště. V těchto místech se měl nacházet původní českobratrský hřbitov. Ve výkopové rýze (max. hloubka - 120 cm od povrchu současného terénu) se nepodařilo zjistit žádné nálezy, které by umožnily přesnější chronologické zařazení nalezených kosterních pozůstatků. Z narušených pohřbů se podařilo zachránit některé kosterní fragmenty, které z větší části naležely jedincům mužského pohlaví ve věku od 20 do 40 let (dle určení dr. J. Langové).

Neue Erkenntnisse zur mittelalterlichen Topographie von Uherský Brod. Im Jahre 1991 wurde bei Aushubsarbeiten im Rahmen der baulichen Rekonstruktion des Dominikanerklosters der Rest eines Souterrainganges und die Pfeilerfundamente der Arkade aus der ursprünglichen Phase des Barockenumbaues des Klosterkomplexes entdeckt, die in die Zeit um die Mitte des 17. Jahrhunderts datierbar sind.

Ähnlich wurde durch einen Aushub auf der Palackého Gasse, in unmittelbarer Nähe des gegenwärtigen Gymnasiumsgebäude ein mittelalterlicher Friedhof zerstört; es gelang Überreste von einigen Individuen teilweise zu bergen.

POKRAČOVÁNÍ VÝZKUMU HRADU LUKOVA V LETECH 1990 A 1991 (okr. Zlín)

JIŘÍ KOHOUTEK, AÚ ČSAV Brno

Pokračující výzkum v areálu vnitřního lukovského hradu se především zaměřil na jihozápadní část vlastního hradního jádra, kde při předchozích sezónách došlo k objevení dalších reliků pozdněrománské architektury. V jižním parkánu byly položeny dvě zjišťovací sondy (I - 90 a IV - 90), další, II - 90 východně od torza hranolové věžice a sonda III - 90 západním směrem od fragmentu břitové věžice. Sondy v parkánu zachytily sled stratigrafie jednotlivých fází vývoje hradu. Nad podložím, tvořeném flyšovými pískovci, a zachyceným v těchto místech v hloubce kolem 4 m, se uchovala slabá vrstva, obsahující zlomky pravěké keramiky z pozdní doby bronzové, kterou překrývala vrstva s nálezy z doby výstavby hradu před polovinou 13. století. Zde byly objeveny zbytky původní parkánové hradby, která v těchto místech dosahovala šířky téměř 3 m (není vyloučeno, že její šířka dosahovala ještě větších rozměrů). Následující stratigrafie parkánu, která vykazovala nálezy od 13. až po 18. století, byla přerušena dvěma výraznými požárovými vrstvami, z nichž první lze dle nálezů zařadit do 2. pol. 15. století (válečné operace uherského krále Matyáše Korvína v roce 1469), druhá pak zjevně naležela do období třicetileté války (poškození hradu v roce 1643 švédským vojskem).

Rozhodně nejzávažnější poznatky byly získány v dalších dvou sondách. Podařilo se zcela odkrýt torzo plné hranolové věžice s pláštěm z pravidelně opracovaných kvádrů a potvrdilo se, že náleží stejně stavební periodě jako fragment břitové věžice, známé z předchozích výzkumů (KOHOUTEK 1985, 318). Při dalším průzkumu se ukázalo, že hranolová věžice je předsazena před další zeď (vnitřní hradba původního hradu?), která se uchovala jen v základech, ale její šířka opět dosahovala tří metrů. Obdobně při výzkumu u břitové věžice se prokázalo, že byla původně vevázána do hradby, která vybíhala směrem do jižního parkánu, kde se ostře lomila a vytvářela tak vlastně další břit, který byl víceméně prodloužením břitu samotné věžice. Také tato hradba byla oplentována nepravidelnými kvádry. V těsné blízkosti břitové věžice z její západní strany se podařilo zachytit stopu po původním vstupu do vlastního hradního jádra (základová patka ostění brány?).

I když celková situace není ještě příliš jasná, můžeme oprávněně předpokládat, že se na lukovském hradě podařilo částečně vymezit půdorys nejstarší stavební fáze lokality, která nepochybňeně souvisí se stavební činností velehradského kláštera v pozdněrománském období. Význam Lukova

bude podle možností i nadále pokračovat, ale již teď je jasné, že hrad bude patřit mezi jedny z nejzajímavějších a nejdůležitějších lokalit svého druhu v našich zemích.

Literatura

KOHOUTEK, J. 1985: Hrad Lukova - současný stav výzkumu, Archaeologia Historica 110, 309 - 321

Fortsetzung der Grabungen auf der Burg Lukov in den Jahren 1990 und 1991. Im Verlaufe der weiteren Grabungssaisonen gelang es im Areal der Lukover Burg weitere Überreste einer spätromanischen Architektur abzudecken und wenigstens teilweise den Grundriß der ältesten Bauphase aus der Zeit vor der Mitte des 13. Jahrhunderts zu erfassen. Hierher gehört der Torso eines prismatischen Türmchens, die Überreste des Innen- und des Außenwalles und das interessante Gebilde eines Grats der spätromanischen Wallmauer mit eingebautem Türmchen, der den unsprünglichen Eintritt in die älteste Burg deckte. Gleichzeitig wurde auch die ältere Besiedlung der Lokalität aus der späten Bronzezeit bestätigt.

PRVNÍ ETAPA VÝZKUMU V AREÁLU HRADU SOVİNCE (okr. Bruntál)

JIŘÍ KOHOUTEK, AÚ ČSAV Brno

Rozsáhlé rekonstrukční práce, které byly v posledních letech na Sovinci realizovány, byly podnětem k zahájení archeologického výzkumu, který by objasnil počátky vzniku hradu a jeho následný vývoj.

Lokalita se nachází na katastru obce Sovinec, okr. Bruntál a situována je na výrazně ostrožně, která je další osou orientována přibližně ve směru západ - východ. Vlastní jádro lokality tvoří skalnatá kupa (vápenec, pískovec), která byla v pozdějších fázích obklopena dalšími přistavbami, takže vznikl poměrně rozsáhlý areál (mj. vzniklo vlastně několik jednotek s pěti nádvořími). První písemná zpráva o hradě je z roku 1333, kdy je uváděn jako rodové sídlo Pavla a Voka ze Sovince. Za husitských válek byl hrad v držení kališnického orientované šlechty a do roku 1490 byl centrem významného panství, k němuž náleželo téměř dvacet osad. Roku 1492 získala hrad boční linie rodu, Pňovští ze Sovince, kteří jej ale roku 1540 byli nuceni prodat pánum z Boskovic. Po dalších držitelích v 16. století (Ederové ze Šťávnice, Kobylkové z Kobylího) bylo panství po konfiskaci prodáno roku 1623 Řádu německých rytířů, v jehož majetku zůstal Sovinec až do doby druhé světové války.

Záchranný archeologický výzkum proběhl v prostoru vlastního hradního jádra a to především mezi osmibokým základem hlavní věže (bergfridu) a vnitřním pláštěm původní hradby hradního jádra. Postupně zde byly odstraněny zásypové vrstvy v délce kolem 20 m o průměrné celkové výšce kolem 3 m (výška zásypu stále klesala - v jižním úseku zkoumané části dosahovala jen 1,5 m). Byly rozlišeny celkem tři hlavní vrstvy zásypu, a to horní, která dosahovala mocnosti kolem 100 cm a obsahovala převážně nálezy ze 17. a 18. století (kuchyňská keramika, glazované barokní kachle s různou reliéfní výzdobou apod.). Pod touto vrstvou se rýsovala výrazná destrukce z kamenů různé velikosti, úlomků cihel a vápenné malty a obsahující menší kolejci archeologických nálezů z přelomu 16. a 17. století. Tato střední vrstva nepochyběně souvisela s výrazným poškozením hradu v roce 1643, kdy byl dobyt švédskými vojsky generála Torstensonova. Spodní vrstva, dosedající místy již na původní skalní podloží, byla tvořena hnědě zbarveným hlinitým zásypem a dosahovala mocnosti až 140 cm. Zde byly zachyceny nálezy nepolévaných kachlů s heraldickým motivem a zlomky běžné keramické produkce z období první poloviny 16. století. Jen místy se těsně nad podložím podařilo zachytit zbytky požárové vrstvy, obsahující fragmenty šedé redukční hrnčiny z 15. století.

Další zkoumanou prostorou bylo přízemí jižního pozdněgotického paláce, kde byla položena zjišťovací sonda. Pod úrovni podlahy zde byla zachycena výrazná požárová vrstva, související patrně se švédskou vojenskou akcí, která překryla kulturní vrstvu s početnými nálezy renesančních kachlů s bohatou reliéfní výzdobou.

Souběžně se záchranným archeologickým průzkumem byla provedena předběžná stavebně historická analýza celkového hradního komplexu, která umožnila vypracovat sedm jednotlivých vývojových etap hradního areálu.

Die erste Grabungsetappe im Areal der Burg Sovinec. Im J. 1991 verlief die erste Etappe der archäologischen Untersuchung der Burg Sovinec im Rahmen ihrer kompletten Rekonstruktion. Die Grabung fand im Raum des eigentlichen Burgkernes, zwischen dem Bergfried (Berchfrit) und der ursprünglichen Umfangs-Wallmauer statt. In diesem Areal wurden die Schutteinstürze entfernt, wobei es gelang einige stratigraphischen Schichten mit Material vom Ende des 15. Jh. bis in das 18. Jahrhundert zu unterscheiden. Bei der weiteren Erforschung stellte man eine Brandschicht aus dem J. 1643 fest, als die Burg das schwedische Heer eroberte.

VÝZKUM STŘEDOVĚKÉ TVRZE V TLUMAČOVĚ (okr. Zlín)

JIŘÍ KOHOUTEK, AÚ ČSAV Brno

V rámci připravované rekonstrukce tzv. panského domu v Tlumačově, okr. Zlín zde došlo k částečnému zjišťovacímu archeologickému výzkumu. Vedle dokladů o osídlení tohoto prostoru již v neolitu (kultura MMK) se podařilo zachytit ve dvou zjišťovacích sondách zbytky zdiva původního objektu starší stavby. Zdivo bylo z nepravidelně řádkovaného lomového kamene a korespondovala s ním kulturní vrstva, obsahující keramické nálezy, datovatelné od 14. a 15. století. Do této vrstvy byly později zapuštěny jednoduché kostrové pohřby, které souvisely s rozšiřováním staršího hřbitova kolem kostela sv. Martina a to po zániku nově objevené stavby. Celý tento horizont překrývaly vrstvy s pozůstatky zástavby z nepálených cihel, která v těchto místech existovala v 16. a 17. století.

Za nejdůležitější přínos výzkumu lze považovat prokázanou existenci staršího předchůdce tzv. panského domu, jehož lze s největší pravděpodobností ztotožnit s pozůstatky feudálního sídla, zmiňovaného v písemných pramenech na poč. 16. stol., jehož lokalizace doposud nebyla známa.

Erforschung einer mittelalterlichen Feste in Tlumačov (Bez. Zlín). Die Feststellungsgrabung in Tlumačov verlief im Juni 1991. Dabei wurden Gemäuerüberreste des mittelalterlichen Vorgängers des heutigen Objektes - sog. Herrenhauses abgedeckt. Man kann annehmen, daß es gelang den Ort des feudalen Sitzes zu lokalisieren, der bisher nur aus schriftlichen Quellen bekannt war.

ZJIŠŤOVACÍ A PŘEDSTIHOVÝ VÝZKUM V AREÁLU FRANTIŠKÁNSKÉHO KLÁŠTERA V UHERSKÉM HRADIŠTI (okr. Uherské Hradiště)

ROBERT SNÁŠIL, Slovácké muzeum Uherské Hradiště

Výzkum, jemuž předcházel stavebně-historický průzkum SÚRPMO Praha střediska 11 v Brně (ELIÁŠ 1982), vyvolány stavebními úpravami probíhajícími nepravidelně po dobu více deseti let, byl uskutečněn Slováckým muzeem na Františkánské (původně Židovské) ulici v areálu františkánského kláštera, parc. č. 146/2, v době od 1. 8. do 10. 10. 1991. Klášter se nachází v severní části historického jádra Uherského Hradiště, při bývalé městské zdi. Kartografická lokalizace: Plán města Uherské Hradiště 1 : 10 000, čtverec E 7, ve čtverci 35 mm od jeho západního okraje, 0 mm od severního okraje. Výzkum se soustředil jednak do prostoru rajského dvora, jednak do východního a severního suterénu barokní kvadratury.

Dílčími sondami bylo zjištěno intenzivní středohradištní osídlení prezentované kromě kulturní vrstvy a druhotně uloženými artefakty v barokních a mladších navážkách a zásypech, částí prozkoumaného jámového sídlištěního objektu. Z jeho obsahu je třeba zmínit se o 160 ks (po slepení a částečném doplnění) větších i menších částech keramických nádob, z nichž menší podíl nese výrazné znaky předvelkomoravské keramiky tzv. podunajského typu. Objekt dále obsahoval vedle struskovité hmoty i parohový mírně konický a půlkruhovitě tvárněný předmět s povrchem přičně pojednaným hlubokým hustým vrubořezem. Předmět je předběžně interpretován jako polovina obložení rukojeti meče. K neméně zajímavým nálezům z téhož objektu náleží rovněž parohový, tentokrát dutý

sedmiboký konický předmět, zdobený v příčných polích opět vrubořezem geometrických motivů. V dutině zůstala zachována část železného hrotu (jehelníček?). Přesné analogie a to i přes konzultace, nebyly k oběma předmětům dosud zjištěny.

Další kulturní vrstvy a reliky objektů včetně otopných hliněných i kamenných zařízení, dřevěných kúlových objektů, odpadní (?) jámy apod., náleží již městskému osídlení počínaje polovinou třináctého století a konče posledním decénem 15. století.

Profánní osídlení bylo v tomto místě přerušeno nejstarší fází výstavby františkánského kostela a klášterního jedno až dvoukřídlého objektu v letech 1491 respektive 1492 až 1507 na místě tří vykoupených městských areálů.

Výzkum v uvedených křidlech pozdějšího barokního ambitu a k němu přiléhajících prostor navázal jednak na stavebními pracemi (hrubý odkryv) získané výsledky, tj. průběh pozdněgotických zdí, jednak na základní průzkum a sondážní výzkum J. Kohoutka v zimních měsících roku 1990. Výzkumem Slováckého muzea byla základová zdiva začítěná zdivem nadzemním, ověřen způsob založení na ražených svislých dřevěných pilotách apod. U příček byla prokázána jejich stavební provázanost s hlavní průběžnou zdí v severním ramenu ambitu, objeveny byly další soudobá zdiva původního konventu. Odkryty a zaregistrovány byly i dvě dlažby v superpozici, náležející nejstarší fázi kláštera.

V jihozápadním nároží rajského dvora byla objevena a zkoumána část kamenného základového a v menší míře i nadzemního zdí samostatně stojící architektury polygonálního půdorysu, znázorněna odkryta dosud tři ramena (část dalšího na západní straně byla zjištěna ve stavebně- geologické sondě již v 80. letech, kdy byla pokládána za součást základu městského domu), báze orientované kamenné oltářní menzy přiléhající z vnitřní strany k východnímu ramenu architektury, a centrální zahloubená, z větší míry cihlami vyzděná a zaklenutá krypta s druhotně již silně narušeným pohřbem v původně dřevěné rakvi pojené železnými hřebíky. Rakev, z níž se do doby výzkumu uchovaly víceméně jen barevné pruhy vydestilovaného dřeva, byla při obou koncích podložena příčně dřevěnými trámkami a uprostřed cihlou. Při rozdrcené a částečně dislokované lebce byl nalezen deformovaný neuzařavený kroužek ze zlatého drátu, patrně součást nákrčního řetězu (krypta byla v minulosti zdevastována a vyloupena). Okolí polygonální stavby, náležející k nejstarší stavební fázi kláštera a jejíž základ spočíval rovněž na dřevěných pilotách, bylo vydlážděno cihlami (méně kameny), z nichž mnohé byly na povrchu kanelovány (tzv. prstování). Objekt je v souvislosti s regulemi františkánského rádu interpretován jako samostatně, na kostele nezávisle stojící zřejmě osmiboká věž, v přízemí s kaplí - mauzoleem, jejímž ústředním objektem byla hrobka - krypta s pohřbem významného jedince, případně i jeho zakladatele varadínského biskupa a posléze františkána Jana Filipce. Antropologická expertiza zachovalé části kosterných pozůstatků nebyla dosud provedena. Druhá fáze výzkumu základů polygonální architektury je připravována na rok 1992.

Literatura

ELIÁŠ, J. O. 1982: Uherské Hradiště - bývalý františkánský klášter, Brno.

Feststellungs- und Vorsprungsgrabung im Areal des Franziskanerklosters in Uherské Hradiště (Bez. Uh. Hradiště). Die weitere Grabungsetappe konzentrierte sich auf das östliche und nördliche Souterrain der barocken Quadratur und in den Raum des Paradieshofes. Mit Suchgräben wurde eine mittelburgwallzeitliche Besiedlung (Kulturschichten und Siedlungsgrubenobjekte) abgedeckt. Aus dem Objekt stammt neben anderem vorgroßmährische Keramik des sog. donauländischen Types, ferner der Teil einer Geweihverkleidung eines Schwertgriffes und vermutlich eine beinerne Nadelbüchse.

Weiter fand man hier Kulturschichten und Objektrelikte, z. B. einer tönernen und steinernen Heizvorrichtung, von Pfostengruben und Vorratsgruben, die der Stadtbesiedlung angehören, welche seit der Hälfte des 13. Jh. bis zum Ende des 15. Jh. datiert wird. Im Areal des spätbarocken Ambitus wurden zwei Fliesen in Superposition festgestellt; sie gehören zu der ältesten Klosterphase an. Dieser ist auch die Umgebung des polygonalen Baues zuzuschreiben, der als unabhängig stehender, offensichtlich achteckiger Turm, im Erdegeschoss mit einer Kapelle-Mausoleum, interpretiert wird. Sein Zentralobjekt war eine Gruft mit der Bestattung einer bedeutenden Persönlichkeit, vielleicht des Gründers des Klosters - das Varadiner Bischofs und schließlich auch Franziskaners Jan Filipce.

ZÁCHRANNÝ VÝZKUM V UHERSKÉM HRADIŠTI - MAŘATICÍCH (okr. Uherské Hradiště)

ROBERT SNÁŠIL, Slovácké muzeum Uherské Hradiště

Lokalita se nachází v městské části Mařatice při Okružní ulici, severozápadně vedle domu č. p. 745, v poloze s pomístním jménem "Pod šibenicú" (parc. č. nezjištěno), nad starou zástavbou Mařatic s PJ Kordón, na mírném svahu přivráceném k severovýchodu. Kartografická lokalizace: Plán města Uherské Hradiště 1 : 10 000, od severního okraje 262 mm, od východního okraje 261 mm. Zájmová plocha náleží stavebníkovi panu L. Šimkovi.

V době výzkumu byla již v bývalé zahradě vyhloubena mechanizačně stavební jáma obdélníkovitého půdorysu do hloubky v rozpětí od 1,0 do 2,3 m. Po začištění profilů a dna jámy byly objeveny dva objekty (skládka lidských kostí a zbytek pece).

V západním profilu staveniště byl proříznut a z části zničen druhotný hromadný kostrový hrob (ossárium), sestávající z nepravidelně tvarované jámy obsahující lidské kosti pocházející z mnoha dospělých jedinců. Celé skelety pohřeb neobsahoval. Naprosto převládaly dlouhé kosti, méně calvy nebo jejich zlomky, mandibuly apod. Dlouhé kosti byly uloženy v podstatě v jednom směru (JV - SZ). Tato okolnost může svědčit o zachování jisté míry pietys při druhotném ukládání kosterných pozůstatků. Mocnost kostní výplně hrobu byla 65 až 70 cm, šířka 170 cm. Kromě kostí nebyly zjištěny žádné doprovodné nálezy umožňující bližší dataci. Podle charakteru nálezu, pomístního jména i historicky doložené skutečnosti o existenci městského popraviště v těchto místech, lze zvažovat jisté souvislosti. Vyloučit však nelze ani interpretaci spojující nález "ossária" s některou z epidemií.

V severovýchodním rohu stavební jámy byl prozkoumán ze dvou třetin ještě zachovalý zbytek vypalovacího prostoru jednokomorové vtesávané tzv. polní bezrostové (chlebové?) pece. Orientace delší osy je 310° - 210°, délka zachovalé podélné osy 95 cm, max. šířka 93 cm a hloubka od povrchu v rozmezí 64 až 85 cm. Tepelně izolační vlastnosti pece původně vejčitého půdorysu byly ve dnu i stěnách komory zesíleny vložkami pískovcových kamenů překrytých hliněným výmazem. Výplň zbytku vypalovací komory tvořila v podstatě destrukce její vypálené a zřícené nadzemní hliněné kopule. Z výplně byly odebrány nálezy (inv. č. 229.163 - 229.201), z nichž keramické zlomky oxidačně i redukčně pálených tenkostenných nádob zhotovených na rychle rotujícím nožním hrnčířském kruhu umožňují datovat zánik pece okolo a do průběhu 2. poloviny 16. století. Vyzvednuty byly rovněž tři železné rombické hrotů šípů do kuše, dvě ramena různých typů dvojdílných železných udidel, hřeb s terčovitou hlavicí a hrotů dalších tří hřebíků, a jedna skoba.

Rettungsgrabung in Uherské Hradiště - Mařatice (Bez. Uh. Hradiště). In der Stadtverbauung in der Lage mit der lokalen Benennung "Pod šibenicí" (Unter dem Galgen) wurden bei Bauarbeiten zwei archäologische Objekte zerstört. Das erste war ein teilweise zerstörtes sekundäres Körpergrab mit unkompletten menschlichen Skeletten ohne Datierungsbefunde. Es besteht die Möglichkeit des Zusammenhangs mit dem städtischen Hinrichtungsplatz, der an diesen Stellen auch durch schriftliche Quellen belegt ist, oder mit irgendeiner Epidemie. Das weitere Objekt war der Teil eines einkammerigen (Brot- ?) Ofens, dessen Wüstung man anhand des keramischen Materials und der Eisengegenstände in den Verlauf der 2. Hälfte des 16. Jh. datieren kann.

NÁLEZ ZE STUDNY LEKÁRNY "U ZLATÉHO PELIKÁNA" V UHERSKÉM BRODĚ (okr. Uherské Hradiště)

JIŘÍ PAVELČÍK, AÚ ČSAV BRNO

Pan Jiří Janalík mne upozornil na soubor nálezů, který byl vyzvednut při čištění (cúdění) studny v lékárně "U zlatého pelikána" v Uh. Brodě. Ta se nachází v západní polovině jižní fronty Dolního náměstí (čp. 164). Studna je umístěna ve dvorním traktu budovy v západním křídle hospodářských a provozních místností.

Studna kruhovitého ústí má průměr cca 200 cm a je hluboká 15 m. Je roubena z lomového kamene. Nad mísovitě probraným dnem jsou umístěny dva čtvercové rámy (údajně dubové), vázané na kant. Sloupec vody dosahuje výše 10 m. V době cůdění byla studna do výšky 420 cm zaplněna kaly, z nichž byla vyzvednuta keramika, sklo a dřevěné předměty.

Z nálezů je nutno upozornit na fajansový džbán datovaný nápisem do roku 1734; fajansovou holbu se dvěma ptáčky; fajansové zasypávátko podpisů; rozsáhlý soubor hrnčiny - mísou s kukačkovou a trákasovou výzdobou, zadymovaná mísou s vyhlazovanou výzdobou, forma na bábovku s rytou výzdobou, glazované džbány, glazované a režné hrnce. Skleněné a kameninové láhve na minerální vody (Luhačovice a Mariánské Lázně) kladou horní hranici souboru k roku 1860. Nečekaný je nález fajky z ořechového dřeva vykládané perletí a lékárnické nožovité střinky z jalovcového dřeva s malovanou rukojetí. Pozlacené větvíčky jmelí dokládají průnik tohoto vánočního zvyku do městského prostředí na Moravě již v druhé polovině 19. stol.

Funde aus dem Brunnen der Apotheke "U zlatého pelikána" (Beim goldenen Pelikan) in Uherský Brod (Bez. Uh. Hradiště). Beim Reinigen des Brunnens in der Apotheke "U zlatého pelikána" wurde aus den Schlammsätzen eine Reihe von Gegenständen gehoben: Fayencen (z. B. ein mit dem Jahre 1734 datierter Krug), Keramik- und Steingut, Glas sowie Holzgeräte. Diese datieren den Sedimentationsvorgang in den Zeitabschnitt von 1730 - 1870. Überraschend ist der Fund von vergoldeten Mistelzweigen, die das Auftreten dieser Weihnachtsgepflogenheit im städtischen Milieu in Mähren bereits in der zweiten Hälfte des 19. Jh. belegen.

2. 8. RŮZNÉ

VÝSLEDKY LETECKÉHO SNÍMKOVÁNÍ NA MORAVĚ V LETECH 1990 AŽ 1991

MIROSLAV BÁLEK, Archeologický ústav ČSAV Brno
(Tab. 24)

Letecký průzkum jižní Moravy zaměřený na vyhledávání a fotodokumentaci archeologických terénních památek je stále větším zdrojem informací o nových lokalitách a v neposlední řadě také o zcela nových nebo dosud málo četných typech objektů jako jsou římské pochodové tábory a hroby s kruhovými žlábky. Stejně jako v minulých letech byla naše pozornost zaměřena na vybrané regiony okresů Brno-město, Brno-venkov, Břeclav, Hodonín, Prostějov, Uherské Hradiště, Vyškov a Znojmo. Ke snímkování a průzkumu bylo použito letounu Z-43 brněnského Aeroklubu a v průběhu let 1990-1991 jsme uskutečnili z letiště Brno-Černovice 28 vzletů v celkové délce 45 letových hodin. K fotodokumentaci byl použit černobílý negativní materiál ORWO NP 22 formátu 6x6 a barevný diapozitivní kinofilm příp. formát 6x6 značky Kodak a Fuji.

V období únor-březen a říjen a prosinec jsme především sledovali půdní příznaky archeologických objektů na pooraných polích. V měsících květnu až červenci jsme se pak zaměřili na projevy vegetačních změn nad objekty zejména v porostech obilí a kukuřice. Na podkladě charakteristických tvarů a velikosti sledovaných příznaků je předběžně interpretujeme jako sídliště objekty (chaty, půdorysy kúlových staveb, sídliště jámy a hliníky), dále jako ojedinělé hroby s kruhovými žlábky případně pohřebiště, a také jako příkopy vymezující areály různých velikostí a půdorysů. Pro interpretaci sledovaných jevů a pro chronologické zařazení případných archeologických objektů má velký význam jejich ověřování v terénu, bud' formou menších zjišťovacích výzkumů nebo alespoň povrchovým sběrem. Tomu ovšem musí předcházet pokud možná okamžitá lokalizace zjištěných skutečností v terénu a jejich geodetické zaměření. Teprve pak jsou vytvořeny dobré výchozí podmínky k dalšímu zkoumání. V průběhu let 1990-1991 bylo leteckou prospekcí detekováno a následným výzkumem verifikováno několik nových sídlišť, hrobů s kruhovými žlábky a fortifikací, jež můžeme datovat do různých období pravěku, časné doby dějinné a také do středověku.

Letecký průzkum v roce 1990 přinesl následující nové informace o archeologických terénních památkách. Sídliště z různých časových období byla zjištěna na katastrech obcí Kovalovice - provedeno pozemní ověření (BÁLEK-ČIŽMÁŘ-ŠEDO 1993), Přísnotice - ve vegetaci půdorysy chat a objektů a Šlapnice - orbu narušených pět objektů vše na okr. Brno-venkov. Dále ve Vranovicích byl zjištěn větší počet nepravidelných objektů a v Horních Věstonicích v porostu obilí půdorys dlouhého domu tvořeného obvodovými žlaby se stopami po asi šesti kúlových jamkách v delší ose, přibližné rozlohy jsou 25x4 m, obě obce leží na okrese Břeclav. Půdorysy obdélných chat různých velikostí se projevovaly v porostech obilí v Miloticích, Mistříně, Vacenovicích a Vracově, kde byla jejich přítomnost doložena výzkumem a povrchovým sběrem a nalezi do laténu (BÁLEK-ČIŽMÁŘ 1993) (vše na Hodonínsku). Na okrese Znojmo u obcí Tvořihráz a Žerotice byly ve vegetaci zachyceny nepravidelné sídliště objekty.

Jako vegetační příznaky v porostech obilí se velmi zřetelně rýsovaly kruhové útvary s objektem umístěným ve středu, které na základě charakteristického tvaru a velikosti interpretujeme jako hroby s kruhovými žlábky. V počtu tří byly pozorovány u Přísnotic okr. Brno-venkov, jeden s výrazným čtvercovým objektem uprostřed u Skoronic okr. Hodonín (tab. 24; v jeho těsné blízkosti je skupina asi dvaceti shodně orientovaných obdélných útvarů snad pohřebiště?) a další tři kruhové útvary s centrálními objekty u Tvořihráze okr. Znojmo. Zjišťovací výzkum v letech 1990 a 1991 prokázal přítomnost hrobů nálezejících kultuře se zvoncovitými poháry (BÁLEK-DVOŘÁK-KOVÁRNÍK 1993).

Projevy příkopů, jež vymezovaly opevněné areály, byly objeveny na katastru obce Šumice okr. Znojmo. Jde o dva útvary ležící na jednom poli, které se ovšem navzájem lišily jak tvarem tak i chronologicky. Asi 2,5 km JV od obce se v okolí kóty 217 rýsoval v porostu obilí dvojitý, přibližně kruhový útvar o vnějším průměru cca 120 m. Dva příkopy prokázané zjišťovacím výzkumem naleží do starší doby bronzové věteřovské skupině (BÁLEK 1991). Druhý útvar tvořený rovněž dvojitou linií přibližně obdélného tvaru o rozměrech 170 x 220 m se nachází asi 500 m západně od prvního objektu. Přítomnost dvojice příkopů byla doložena výzkumem a lze je datovat do 1. pol. 15. stol. Podle J. Ungera jde o vojenský tábor z dob husitských válek (BÁLEK-UNGER 1993). U Čejče okr. Hodonín (tab. 24:2) na vrchu Špidlák byl ve vegetaci sledován projev fortifikačního systému tvořeného zřejmě vícenásobnými paralelními příkopy přibližně oválného tvaru. Na podzim se po orbě podařilo nejvýraznější útvar lokalizovat a zaměřit. Malá sonda položená v místech jeho průběhu sice prokázala přítomnost příkopu, ale nepodařilo se získat průkazný materiál k jeho datování. Pouze povrchovým sběrem získané keramické zlomky nádoby je možné zařadit jen jako pravěké. Vzhledem k výhodné strategické poloze na výrazném kopci a na základě informací z povrchového průzkumu se dá předpokládat, že jde pravděpodobně o pravěké opevněné výšinné sídliště. Dvě přímé linie svírající přibližně pravý úhel byly v porostu obilí zachyceny v blízkosti potoka Trkmanky v trati Zelnice na katastru obce Kobylí okr. Břeclav. Jde s největší pravděpodobností o projev objektu zahloubeného do podloží (příkopu?), avšak otázka interpretace, významu i jeho stáří zůstává bez dalšího průzkumu nezodpovězena.

Na katastru Starého Města okr. Uherské Hradiště asi 2 km JZ od intravilánu obce a 200 m Z od řeky Moravy se na poli s pšenicí rýsoval čtvercový útvar (50x50 m) se zaoblenými rohy, tvořený cca 1 m širokým pruhem s výrazně řídkým porostem. Uvedený jev byl potvrzen i následným pozemním průzkumem a celý útvar byl zaměřen. Zjišťovací výzkum se uskutečnil po žních. Dvě sondy (4,5x1,0 m a 3,0x0,5 m) položené kolmo ke dvěma přilehlým stranám čtverce nepřinesly žádný doklad, který by vysvětloval příčinu sledovaného jevu. Ve větší sondě byly sice zjištěny dva neolitické objekty kultury s lineární keramikou, které však zcela bezpečně s uvedeným příznakem nesouvisely. I přes dosavadní negativní výsledek pozemního ověření by bylo vhodné tuto lokalitu v dalších letech nadále při leteckém průzkumu sledovat.

Ověření výsledků leteckého snímkování z roku 1989 proběhlo ve Vlasaticích okr. Břeclav, kde v trati Malé vinohrady v okolí kóty 212 byl zjištěn kruhový útvar (BÁLEK 1993). V jarních měsících roku 1990 byla zájmová plocha geofyzikálně proměřena (HAŠEK 1990). Geofyzikální metodou prokázaná přítomnost přibližně kruhové magnetické anomálie a vnějším průměrem 110-120 m široké 4-6 m se stala podkladem pro umístění sondy v srpnu 1990. Sonda o rozmezích 10,0x1,9 m položená kolmo k předpokládanému průběhu objektu protála příkop na úrovni podloží široký 4,5 m se šípkými stěnami a rovným dnem o šířce 2 m. Dno dosahovalo hloubky 2 m od současného povrchu. Z tmavé výplně příkopu pochází pouze jeden atypický zlomek keramiky, který lze datovat jen rámcově jako pravěký. Z geofyzikálního měření dále vyplývá, že byl příkop na pěti místech přerušen, což mohou být místa případných vstupů do areálu. Jeho umístění na nejvyšším místě výrazného návrší, stejně jako typická tmavá výplň i tvar profilu, jsou i přes absenci průkazného archeologického materiálu, dokladem výšinného pravěkého opevnění.

V roce 1991 v období přihodných porostových příznaků (červen-červenec) a na podzim (říjen a prosinec) byly z letadla detekovány následující útvary. Na okrese Brno-město v Chrlících na poli s ovsem v sousedství obilného sála byly patrné tři kruhové útvary a pět obdélných, které signalizovaly přítomnost sídlištních jam a polozemnic. Dále na katastru Brno-Dvorska na okraji vesnice se v obilí rýsovaly půdorysy pravděpodobně sídlištních objektů různých tvarů a velikosti. Na sídlištní areál tvořený chatami a objekty včetně oválného ohrazení upozornil M. Minařík na katastru obce Rajhradice okr. Brno-venkov. Z letadla bylo možné v obilí rozeznat 15 obdélných objektů. Zjišťovací výzkum jednoho z nich prokázal přítomnost chaty z doby stěhování národů (BÁLEK-GEISLER-ŠEDO 1993). Další sídliště pak bylo zachyceno u téže obce v sousedství areálu ZD. Zde jsme vysledovali v porostu dobře patrný obdélný půdorys většího domu tvořený obvodovými žlaby (kul. jamkami?) se středovými kúlovými jamkami v podélné ose. Jeho rozměry lze pouze odhadnout na 15-20 m krát 4-5 m. V blízkém okolí stavby se nacházely obdélné půdorysy ca 4x5 m (chaty) a nepravidelné útvary asi sídlištní jámy; vše je doposud terénním průzkumem neověřeno. V Žatčanech okr. Brno-venkov rovněž ve vegetaci se rýsovala skupina obdélných útvarů přibližně stejně orientovaných, které svými rozměry odpovídají chatám. Sídliště se nachází nedaleko řeky Litavy. Na

Znojemsku na hranicích katastrů Pravic a Šanova byla na rozlehlém území asi 250x200 m zjištěna velká kumulace sídlištních objektů, projevujících se výraznými vegetačními příznaky. V měsíci říjnu po orbě byly na Prostějovsku pozorovány polohy se sídlištními objekty na katastrech obcí Seloutky (dvě lokality), Určice a Vranovice. Povrchovým průzkumem se je podařilo datovat do různých období pravěku (BÁLEK-ŠMÍD 1993). Při posledním letu počátkem prosince byly zjištěny skupiny objektů v Hodějicích, Bohdalických-Kozlanech a Vážanech n/Lit. na Vyškovsku a u Brumovic a Krumvíře okr. Břeclav. Kumulace většího počtu orbou narušených objektů byla objevena na katastru Viničných Šumic okr. Brno-venkov. Na jižním svahu, který leží severně od Kovalovického potoka a silnice z Viničných Šumic do Rousínova se podařilo následným povrchovým průzkumem lokalizovat a zaměřit 52 objektů nalezejících velatické kultury.

Útvary, které interpretujeme jako hroby s kruhovými žlábky, se porostovými příznaky projevovaly v počtu pěti při západní hranici katastrálního území Kobylíků okr. Brno-venkov. Jeden hrob s kruhovým žlábkem byl pak zjištěn na okraji obce Přibice a další u Šakvic vše na Břeclavsku. Skupinu 20 až 30 menších stejně orientovaných obdélných útvarů bylo možné sledovat na mírném návrší nedaleko silnice Brno-Mikulov a křižovatky do Ivaně na katastru Pasohlávek okr. Břeclav. Jde možná o projev blíže doposud nedatovaného pohřebiště.

Odlišným zbarvením obilí se projevoval kruhový útvar tvořený pruhem asi 4 m širokým a průměru cca 40 m, který se nachází na štěrkopískovém návrší východně od Božic okr. Znojmo. Mohlo by jít o projev pravděpodobně příkopu, ovšem skutečnou příčinu tohoto jevu může objasnit pouze terénní výzkum.

V druhé polovině června při společném letu s J. Kovárníkem byly v trati Na pískách k. ú. Mušov okr. Břeclav zjištěny pravděpodobně tři útvary tvořené přímými liniemi, které se obloukem lomily a vytvářely obdélné či lichoběžníkové případně čtvercové obrazce. Při dalším, již samostatném letu byl v Přibicích okr. Břeclav v trati Vinohrady pozorován obdobný útvar lichoběžníkového půdorysu. Na obou lokalitách jde o projevy příkopů s největší pravděpodobností římských pochodových táborů (BÁLEK-DROBERJAR-ŠEDO 1993).

Další formou, jak lze získávat informace o výskytu zejména rozsáhlých archeologických objektů např. fortifikací, je studium a interpretace leteckých měřických snímků. Na zvětšeninách těchto snímků se podařilo rozlišit projev dvojitého přibližně kruhového příkopu JZ od Dolních Bojanovic okr. Hodonín. Při pozemním průzkumu byla jeho přítomnost prokázána. Lokalita leží na protáhlém návrší, průměr vnějšího příkopu je cca 120 m a vnitřního asi 70 m, šířka 5-6 m. Povrchovým sběrem nebyl získán žádný archeologický materiál. Na snímku zachycujícím území s římskou vojenskou stanicí v poloze Hradisko na katastru Mušova byly na východním svahu patrné dvě tmavší souběžné linie, které jsou zřejmě projevem příkopů nalezejících fortifikačnímu systému této lokality.

Literatura

- BÁLEK, M. 1991: Dvojitý kruhový příkop věteřovské skupiny u Šumic, okr. Znojmo, Arch. rozhledy 43, 247-252.
- BÁLEK, M. 1993: Výsledky leteckého snímkování na Moravě v roce 1989, Přehled výzkumů 1989, 132-135.
- BÁLEK, M.-ČIŽMÁŘ, M. 1993: Laténské sídliště u Vracova, okr. Hodonín, Přehled výzkumů 1990,
- BÁLEK, M.-ČIŽMÁŘ, M.-ŠEDO, O. 1993: Zjišťovací výzkum u Kovalovic okr. Brno-venkov, Přehled výzkumů 1990, 111-112.
- BÁLEK, M.-DROBERJAR, E.-ŠEDO, O. 1993: Die Entdeckung von römischen Marschlagern bei Mušuv und Přibilice (Bez. Břeclav). Přehled výzkumů 1991, 61-64.
- BÁLEK, M.-DVOŘÁK, P.-KOVÁRNÍK, J. 1993: Hroby kultury se zvoncovitými poháry u Tvoříhráze, okr. Znojmo. Přehled výzkumů 1991, 50-51.
- BÁLEK, M.-GEISLER, M. - ŠEDO, O. 1993: Sídliště z doby stěhování národů v Rajhradicích, okr. Brno-venkov. Přehled výzkumů 1991, 67-68.
- BÁLEK, M.-ŠMÍD, M. 1993: Kruhový areál u Dětkovic, okr. Prostějov a výsledky leteckého průzkumu na Prostějovsku. Přehled výzkumů 1991, 99.
- BÁLEK, M.-UNGER, J. 1993: Vojenský tábor z dob husitských válek u Šumic, okr. Znojmo. Vlastivědný věstník moravský, 3-17.

Die Ergebnisse der Luftbildprospektion in Mähren in den Jahren 1990 bis 1991. Die Luftprospektion Südmährens, die als Aufgabe das Aufsuchen und die Fotodokumentation von archäologischen Terrainhinterlassenschaften inne hatte, konzentrierte sich vor allem auf ausgesuchte Gebiete der Bezirke Brno-město, Brno-venkov, Břeclav, Hodonín, Prostějov, Uherské Hradiště und Znojmo. Während der Jahre 1990 bis 1991 realisierten wir mit dem Flugzeug Z-43 des Aeroklubs Brno 28 Aufstiege in einer Gesamtdauer von 45 Flugstunden.

Im Jahre 1990 wurden in den Monaten Februar-März und Mai-Juli entweder auf den umgeackerten Feldern oder in der Vegetation Andeutungen von Siedlungsobjekten, eventuell Grundrisse von Wohnbauten, ferner Gräber mit Kreisgräbchen und auch große befestigte Areale entdeckt, die mit Gräben umgeben waren. Siedlungen aus verschiedenen urgeschichtlichen Abschnitten und der Vorgeschichte stellte man (in zwei Fällen durch eine Feststellungsgrabung belegt) auf den Katastern der Gemeinden Kovalovice (BÁLEK-ČIŽMÁŘ-ŠEDO 1993), Přísnice und Slapanice im Bez. Brno-venkov, weiter Vranovice und Horní Věstonice (Grundriß eines Langhauses mit Umlaufgräbchen und zentralen Pfosten) Bez. Břeclav und in Milotice, Mistřín, Vacenovice und Vracov (BÁLEK-ČIŽMÁŘ 1993) im Hodoníner Raum, als auch in Žerotice, Bez. Znojmo fest. In der Vegetation äußerten sich Gräber mit Kreisgräbchen drei an der Zahl bei Přísnice, Bez. Brno-venkov, eines bei Skoronice, Bez. Hodonín und weitere drei bei Tvoříhráz, Bez. Znojmo, wo ihre Anwesenheit die Grabung in den Jahren 1990 und 1991 belegte - es handelt sich um Gräber des Volkes der Glockenbecherkultur (BÁLEK-DVOŘÁK-KOVÁRNÍK 1993). Andeutungen von Gräben, welche befestigte Areale begrenzten wurden am Kataster der Gemeinde Šumice, Bez. Znojmo festgestellt und zwar ein doppelter ungefähr kreisförmiger Graben der Věteřover Gruppe (beglaubigt durch Grabung) im Durchmesser von ca. 120 m (BÁLEK 1991) und eine doppelte rechteckige Befestigung, ebenfalls von Gräben im Ausmaße von 170 x 200 m gebildet, aus dem Beginn des 15. Jh. (BÁLEK-UNGER 1993). Bei Čejč, Bez. Hodonín in der Flur Špidlák verfolgten wir eine aus mehrfachen Gräben bestehende ovalförmige Fortifikation. Die Anwesenheit eines Grabens beglaubigte seine Grabung. Zwei direkte ungefähr den rechten Winkel einschließenden Linien wurden in der Aue des Baches Trkmanka bei der Gemeinde Kobylí, Bez. Břeclav erfaßt - vermutlich handelt es sich um einen Graben.

Im Jahre 1991 gewannen wir während der Monate Juni-Juli, Oktober und Dezember neue Informationen über das Vorkommen von Siedlungsarealen in den Katastern der Gemeinden Brno-Chrlice und Brno-Dvorska, Bez. Brno-město. Im Bez. Brno-venkov in Rajhradice zwei Lokalitäten (BÁLEK-GEISLER-ŠEDO 1993) und je eine in Žatčany und Viničné Šumice, ferner im Prostějover Raum in Seloutky zwei Lokalitäten, in Určice und Vranovice (BÁLEK-ŠMÍD 1993), im Vyškover Raum in Hodějice und Bohdalice - Kozlany, im Bezirk Břeclav bei Brumovice und Krumvíř und im Znojmoer Raum bei Hevlín und Pravice. Gräber mit Kresgräben wurden aufgrund der unterschiedlichen Vegetationsverfärbung in Kobylnice (insgesamt fünf Gräber), Bez. Brno-venkov, zu je einem Grab in Přibice und Šakvice, beide Bez. Břeclav, festgestellt. Am Kataster der Gemeinde Pasohlávky bei der Staatsstrasse Mikulov-Brno ist ein Gräberfeld mit 20 bis 30 Gräbern entdeckt worden. Das 3-4 m breite Gebilde im Durchmesser von ca. 40 m auf einer kleinen Anhöhe bei Božice, Bez. Znojmo, interpretieren wir als einen Graben. Zu bedeutenden Entdeckungen gehört die Feststellung von drei vermutlich Marschlagern aus der römischen Kaiserzeit bei Mušov in der Flur Na pískách und eines bei Přibice in der Flur Vinohrady, alles Bez. Břeclav (BÁLEK-DROBERJAR-ŠEDO 1993). Die Interpretation der Luftvermessungsbilder brachte einen doppelten Graben von unregelmäßiger Kreisform bei Dol. Bojanovice, Bez. Hodonín und den Teil von zwei parallelen Linien am Osthang in der Lage Hradisko bei Mušov, Bez. Břeclav - vermutlich Gräben, die zu der römischen Militärstation gehören.

KRUHOVÝ AREÁL U DĚTKOVIC (okr. Prostějov) A VÝSLEDKY LETECKÉHO SNÍMKOVÁNÍ NA PROSTĚJOVSKU

MIROSLAV BÁLEK, Archeologický ústav ČSAV Brno
MIROSLAV ŠMÍD, Archeologický ústav ČSAV Brno
(Tab. 15, 16)

Na jaře roku 1989 se podařilo na zorané ploše nevýrazného návrší nad potokem Hranečnice v katastru obce Dětkovice rozpoznat tmavě ohraničený kruhový areál o průměru 70-80 m, přičemž na jeho jižní straně bylo pozorováno zdvojení příkopu. Tento útvar je umístěn na k SSV exponovaném návrší, které je na mapě 1:10 000 signováno jako Díly za hospodou a od středu obce je vzdáleno 1 800 m směrem VVJ. Vzdálenost objektu od středu obce Vranovice pak činí pouze 900 m směrem SSV (ZM 1:10 000, list 24-24-17, 123-131 mm od J a 177-185 mm od V s. č.). Povrchovými sběry na ploše areálu ani v jeho blízkém okolí však nebyl získán materiál, který by umožnil tento bliže datovat. Existenci kruhového příkopu ověřilo i letecké snímkování, při kterém se podařilo zjistit i další opevnění trati Vřesovská na SZ okraji katastru obce Vřesovice, okr. Prostějov (ZM 1:10 000, list 24-24-17, 103-115 od J a 17-30 mm od V s. č.). Na leteckých snímcích má podobu tří souběžných tmavých pruhů, uzavírajících severní část táhlého návrší, obtékáного Kelčickým potokem ze strany západní a severní, od jihu. Povrchovými sběry byl získán materiál doby římské, který s největší pravděpodobností s opevněním nesouvisí.

Koncem roku 1991 byl příležitostně snímkován terén jižně Prostějova. Stopy osídlení byly zachyceny v katastru obcí Seloutky a Určice.

Seloutky, okr. Prostějov. SZ obce, v trati Bouzovce, byly pozorovány dvě skupiny objektů. Povrchovými sběry a drobnými sondami byl získán materiál kultury jordanovské (ZM 1:10 000, list 24-24-11, 110 mm od J a 45 mm od V s. č.), lineární a staršího stupně KNP (" - 102-110 mm od J a 32-40 mm od V s. č.). Značná koncentrace objektů na poměrně rozlehlé ploše byla zjištěna i v trati Rozumky (ZM 1:10 000 list 24-24-11, 140-153 mm od J a 27-42 mm od V s. č.). Převážná většina z nich patří kultuře lineární, ojediněle byla nalezena i keramika MMK.

Určice, okr. Prostějov. Na táhlém návrší JV obce byl pozorován sytý zásyp objektu, zřetelně se rýsující na světlejším podkladě. Jeho výzkumem provedeným ve spolupráci s A. Prudkou z muzea v Prostějově byl získán nevýrazný materiál kultury únětické. Polohu objektu na ZM 1:10 000, list 24-24-17 určují souřadnice 128 mm od Z a 115 mm od S s. č.

Kreisareal bei Dětkovice (Bez. Prostějov) und Ergebnisse der Luftbildaufnahmen im Prostějover Raum. Im Frühjahr 1989 wurde ein Kreisareal bei der Gemeinde Dětkovice entdeckt. Der Kreis im Durchmesser von 70-80 m, mit der Andeutung einer Verdoppelung im Südteil, ist auf einer nach NNO exponierten Anhöhe situiert. Bei Oberflächensammlungen fand man jedoch kein Material, das eine Datierung des Objektes ermöglicht hätte. Bei den Luftbildaufnahmen des Kreises stellte man ferner eine Befestigung im NW-Zipfel des Katasters der Gemeinde Vřesovice, Bez. Prostějov fest. Diese äußert sich auf den Luftbildaufnahmen als drei parallele Streifen, die bogenförmig das Ende einer langgezogenen Anhöhe von Süden her abschließen. Bei den Terrainbegehungen wurde Keramik aus der römischen Kaiserzeit gewonnen. Im Jahre 1991 fotografierte man vom Flugzeug den Raum südlich der Stadt Prostějov. Im Kataster der Gemeinde Seloutky, Bez. Prostějov, ist eine Besiedlung in den Fluren Bouzovce und Rozumky festgestellt worden. Bei den darauffolgenden Oberflächensammlungen und kleinen Tastgrabungen gewannen wir Keramik der Linearbandkultur, der MBK, der Jordanover und aus der älteren Stufe der TBK. Südwestlich der Gemeinde Určice erfaßte man die dunkle Aufschüttung eines vereinzelten Objektes. Bei seiner Untersuchung hat man ausdruckslose Keramik der Úněticer Kultur gewonnen.

ZÁCHRANNÝ VÝZKUM V MARCHANICÍCH A KŘIŽANOVICÍCH U VYŠKOVA (okr. Vyškov)

MILOŠ ČIŽMÁŘ, Archeologický ústav ČSAV Brno
MARTIN GEISLER, Archeologický ústav ČSAV Brno

V červenci 1991 jsme při sledování stavební činnosti na trase dálničního obchvatu Vyškova zjistili čtyři porušené archeologické objekty ve štěrkovně na katastru Marchanic. Tato štěrkovna, využívaná k těžbě materiálu na dálniční násypy, leží na mírném, k jihu obráceném svahu, mezi železniční tratí a silnicí Vyškov-Ivanovice na Hané. Její polohu určuje bod vzdálený 38 mm od Z s. č. a 184 mm od S s. č. na ZM ČSSR 1:50.000 Kojetín 24-42. Dva z nich byly kruhové sídliště jámy z nichž jedna (obj. 3) obsahovala drobnou kamenou broušenou sekerekou a nepočetný keramický materiál rámcově datovatelný do eneolitu. Druhá jáma (obj. 4) byla bez nálezů.

Další dva objekty byly hroby kultury se šňůrovou keramikou. V obj. H-2 o rozměrech 250x210x60 cm jsme nalézali v zásypu drobné zlomky keramiky a cca 20 cm nad dnem, přibližně v prostředku jámy několik dlouhých kostí a rozdrcenou lidskou lebku. Na dně hrobu nebyl zjištěn žádný nález. Objekt H-1 ležel těsně při hraně těžební stěny a patrně byl i částečně odebrán. Hrob nebyl prakticky vůbec zahlouben do podloží (0-5 cm) a proto byl jeho obsah při skrývce ornice rozdrcen buldozerem. Přesto se podařilo vypreparovat část kostry uložené na zádech s lebkou na týlu, orientované Z-V. Pravá paže byla položena přes tělo, ruka na levém rameni, levá paže odtažena od těla v lokti ohnuta v ostrém úhlu a předloktí směřovalo k hrudníku. Pánev a dolní končetiny se nedochovaly. Na zápěstích obou paží byly drátěné měděné náramky s přeloženými konci a při dolní čelisti a pod lebkou celkem šest drátěných záušnic nebo zlomků spirály. Při levém rameni a v prostoru za lebkou nalezeny buldozerem rozdrcené zlomky pěti nádob.

Při dalším rozšíření štěrkovny východním směrem, již na katastru Křižanovic u Vyškova, jsme na odsunované ploše v trojúhelníkovitém prostoru mezi železniční tratí a státní silnicí zjistili sedm menších sídlištních objektů. Prozkoumali jsme z nich pouze jeden o rozměrech 250x410 cm, který lze datovat do kultury s vypíchanou keramikou. Podle zbarvení zásypu a ojedinělých střepů z povrchu byly pravděpodobně i ostatní objekty stejného stáří. V prozkoumaném objektu jsme našli kromě keramiky a zvířecích kostí i značné množství kamenné štípané industrie, a to nejenom nástrojů a polotovarů, ale i odpad, dokládající místní zpracování kamenné surviny.

Rettungsgrabung in Marchanice (Bez. Vyškov). Im Juni 1991 untersuchten wir in der Schottergrube der Autobahn im Kataster der Gemeinde Marchanice (Bez. Vyškov) vier zerstörte archäologische Objekte: zwei Siedlungsgruben, von denen wir die eine rahmenhaft ins Äneolithikum (Obj. 3) reihen können, die zweite war fundlos (Obj. 4) und zwei Gräber gehören der Kultur mit Schnurkeramik an. Obj. H-2 (250x210x60 cm) enthielt nur kleine, in der Aufschüttung zerstreute Keramikbruchstücke, einen zermalmt Schädel und einige, ungefähr in der Grubenmitte ca. 20 cm über dem Boden liegende lange Knochen. Obj. H-1 war teilweise bei der Schotterförderung abgenommen worden und da es nicht einmal im Liegenden eingetieft war, wurde sein Inhalt bei der Abnahme des Ackerbodens von der Planierraupe zermalmt. Der Verstorbene lag am Rücken in W-O Richtung, das Becken und die unteren Extremitäten blieben nicht erhalten. Auf den Handgelenken beider Arme befanden sich kupferne Drahtarmringe mit umgeschlagenen Enden, im zermalmten Schädel dann sechs Schlaftringe aus Draht. Bei der linken Schulter und hinter dem Schädel lagen Scherben von zwei bis drei Gefäßten.

ZÁCHRANNÝ VÝZKUM NA TRASE TRANZITNÍHO PLYNOVODU MUTĚNICE-VELKÉ NĚMČICE V ROCE 1991 (okres Hodonín, Břeclav)

MARTIN GEISLER, Archeologický ústav ČSAV Brno,
PETR VITULA, Archeologický ústav ČSAV Brno

Na základě hospodářské smlouvy uzavřené mezi Českým plynárenským podnikem a Archeologickým ústavem ČSAV Brno jsme od 21. listopadu 1991 sledovali výkopové práce na stavbě 553 (Mutěnice-Velké Němčice) tranzitního plynovodu. Skrývky ornice v trase plynovodu, předcházející vyhloubení rýhy pro uložení potrubí nepřesahovaly 30 cm, takže archeologické objekty byly patrné až v řezu na profilech rýhy. Klimatické podmínky prakticky neumožňovaly rádný výzkum či alespoň začištění profilu objektu a získání datovacího materiálu, proto jsme se v některých případech omezili na pouhé konstatování přítomnosti pravěkého osídlení.

Do konce roku 1991 jsme prohlédli 5,5 km trasy na katastrech obcí Mutěnice, Čejč a Kobylí. Archeologické objekty jsme číslovali průběžně v celé trase plynovodu, nálezy byly inventovány v rámci katastru bez rozlišení jednotlivých poloh odkud byly získány.

Katastr Mutěnice

1. obj. 1, 2 - zásobní jámy rámcově datovatelné do doby bronzové. (Kartografické souřadnice určující polohu zjištěných objektů byly ve všech případech odečítány ze ZM ČSSR 1:10 000, 34-21-20: 61 mm od S s.č., 160 mm od V s.č.),
2. obj. 3, 4, 5, 6 - nedatovatelné sídliště jámy (34-21-20: 50 mm od S s.č., 174 mm od V s.č.),
3. obj. 7, 8, 9 - nedatovatelné sídliště jámy (34-21-20: 12 mm od S s.č., 221 mm od V s.č.).

Katastr Čejč

1. obj. 10 - hrob kultury se zvoncovitými poháry (34-21-20: 6 mm od S s.č., 226 mm od V s.č.). Hrobová jáma oválná, kostra špatně dochována, uložená původně ve skrčené poloze na pravém boku. Dolní končetiny v silně skrčené poloze, paty přitaženy pod pánev. Poloha horních končetin neurčitelná, kosti předloktí patrně uloženy před tělem. Lebka druhotně přemístěná. Za zády kostry mísa, v ní vložený hrnek. Při stěně hrobové jámy za chodidly střepy hrnce.
2. obj. 11 až 19 - sídliště jámy z nichž obj. 11, 12, 18 obsahovaly keramiku rámcově datovatelnou do starší doby bronzové, obj. 17 kultury únětické, ostatní byly bez nálezů (objekty leží na linii určené dvěma body 34-21-20: 6 mm od S s.č., 226 mm od V s.č.; 0 mm od S s.č., 235 mm od V s.č.)
3. obj. 20 až 22 - sídliště jámy, z nichž obj. 20 datován do velatické fáze kultury středodunajských popelnicových polí, obj. 21, 22 bez nálezů (objekty leží na linii určené dvěma body 34-21-15: 7 mm od J s.č., 240 mm od Z s.č.; 13 mm od J s.č., 235 mm od Z s.č.).
4. obj 23 - zásobní jáma datovaná do doby římské (34-21-15: 42 mm od J s.č., 205 mm od V s.č.).
5. obj. 24, 25 - sídliště jámy, z nichž obj. 24 je datovaný do středního eneolitu, obj. 25 je bez nálezů (34-21-15: 57 mm od J s.č., 195 mm od V s.č.).

Katastr Kobylí

1. obj. 26, 27 - sídliště jámy, z nichž obj. 26 je bez nálezů, obj. 27 patří kultuře laténské (34-21-14: 105 mm od S s.č., 43 mm od V s.č.).
2. obj. 28, 29 - deprese zachycená na obou profilech v délce až 12 m, se šikmými stěnami a nezjištěnou hloubkou (příkop ?), datovatelná rámcově do neolitu (34-21-14: 110 mm od S s.č., 31 mm od V s.č.).
3. obj. 30 - sídliště jáma nedatovatelná (34-21-14: 132 mm od S s.č., 7 mm od V s.č.).

Rettungsgrabungen auf der Trasse der Transitgasleitung Mutěnice - Velké Němčice im Jahre 1991 (Bez. Hodonín, Břeclav). Im November und Dezember 1991 untersuchten wir systematisch die Aushubarbeiten am Baue der Transitgasleitung im Abschnitt Mutěnice-Velké Němčice. Die Rinne für die Rohrleitung in einer Länge von 5,5 km verlief in den Katastern der Gemeinden Mutěnice, Čejč und Kobylí. Wir registrierten insgesamt 30 archäologische Objekte, von denen jedoch ein großer Teil nicht datierbar war. Wir führen hier nur datierbare Lokalitäten an, deren Lage wir nach kartographischen Koordinaten bestimmen, die wir von der Grundkarte der ČSSR 1:10 000 abgelesen haben.

ZÁCHRANNÝ VÝZKUM NA TRASE PLYNOVODU NĚMČICE NAD HANOU-DOBROMILICE (okr. Prostějov)

MARTIN GEISLER, Archeologický ústav ČSAV Brno
PETR VITULA, Archeologický ústav ČSAV Brno

V červnu a červenci 1991 proběhl průzkum rýh pro plynovodní přípojku z Dobromilic do Němčic nad Hanou pro tamní cukrovar. Celá trasa byla po vyhloubení rýhy sledována a narušené objekty byly prozkoumány nebo ovzorkovány a zaměřeny. Trasa procházela čtyřmi katastry včetně dříve známé polohy Zadní Dlátka s laténským pohřebištěm. Pravěké osídlení bylo však zjištěno pouze na katastru Němčic nad Hanou, a to v následujících polohách (všechny souřadnice jsou odečteny z map 1:25 000, listu M-33-95-C-d Němčice nad Hanou).

1. Trať Od vývozu nad mlýnem (Padélky u dolního trávníka) - v linii rýhy vymezené třemi body, jejichž souřadnice jsou: 71 (mm od J sekční čáry):208 (mm od Z sekční čáry), 60:220, 61:225. V uvedené poloze při potoku byl prozkoumán jeden pozdně halštatský objekt a poněkud výše dva další objekty, obsahující velmi drobné střípky datované pouze rámcově do pravěku.
2. Trať Nad lukami - v bodě vymezeném souřadnicemi 63:268. V této poloze byly rýhou porušeny dva laténské sídliště objekty.
3. Trať Nad lukami - v linii rýhy mezi body, které jsou vymezeny souřadnicemi 70:272, 69:279. Zde byly na dvou místech zjištěny velmi nevýrazné stopy rámcově pravěkého osídlení.
4. Trať Nad lukami - v bodě vymezeném souřadnicemi 61:285. V uvedené poloze byly zjištěny poměrně nevýrazné stopy osídlení z mladší doby bronzové.

Rettungsgrabung auf der Trasse der Gasleitung Němčice nad Hanou - Dobromilice (Bez. Prostějov). Im Juni und Juli 1991 wurden die Rinnen für den Gasleitungsanschluß zur Zuckerfabrik in Němčice nad Hanou verfolgt. Einzig allein auf diesem Kataster hat man eine prähistorische Besiedlung in den folgenden Lagen festgestellt.

1. Flur Od vývozu nad mlýnem (Padélky u Dolního trávníka, Dlátka) - späthallstattzeitliche Siedlung.
2. Flur Nad lukami - Siedlung aus der jüngeren Bronzezeit und der La-Tène-Zeit.

DALŠÍ ARCHEOLOGICKÉ LOKALITY ZE ZNOJEMSKA A TŘEBIČSKA

JAROMÍR KOVÁRNÍK, Jihomoravské muzeum Znojmo

V průběhu terénního archeologického průzkumu v r. 1991 jsme zjistili nové doklady paleolitického osídlení. Zajímavé jsou nálezy artefaktů, které byly zhotoveny z valounů křemene. Jde o sekáče, klíny, úštěpy apod. Většinou se nacházejí na terasách řeky Dyje (Hnanice VIII, Konice, okr. Znojmo) a Jevišovky (Tvořihráz IX, Božice, okr. Znojmo). Některé z těchto nálezů mají odtěžené plochy již mírně eolicky ohlazeny, což by nasvědčovalo pro vyšší stáří (snad střední paleolit). Kromě toho jsme rozšířili počet lokalit z mladšího paleolitu (Hnanice VIII, Rybníky X-XIV). Získané nálezy ukazují, že je zapotřebí znova zhodnotit otázku paleolitického osídlení Znojemска, zejména její střední a jižní části.

Dále jsme zachytily celou řadu neolitických a eneolitických lokalit: Hnanice VII-IX, Hrušovany n. J., Rybníky XI-XIV, Tvořihráz IV-VIII, Vedrovice, Vémyslice, okr. Znojmo a Litovany, okr. Třebíč. Osídlení z doby bronzové a ze starší doby železné pochází z Hodonic, Křídlůvek, Rybníků XIV, Tvořihráze VI, VIII a Únanova VI, okr. Znojmo. Blíže nedatovaná pravěká sídliště jsme doložili v katastru těchto obcí: Hnanice IX, Miroslav-Kašenec, Rybníky XII, Suchohrdly u Miroslavi, Oblekovice a Přímětice u Znojma. Další archeologické nálezy pocházejí pak až z mladohradištního období (Rybníky XIV, Tvořihráz IV).

Středověkého stáří je objekt z Hlubokých Mašůvek, okr. Znojmo (15. stol.) a z Rouchovan, okr. Třebíč (14.-16. stol.).

Zajímavé je zjištění dalších možných materiálů vhodných ke zhotovení pravěké štípané industrie. Jde jednak o valouny rohovce, které se nacházejí např. v hliníku cihelny v Hevlíně, okr.

Znojmo a jednak o výchozy hnědošedého až šedého silicitu z katastru Konic, okr. Znojmo. Ve střední části okresu Znojmo mohly být v pravěku využívány zdroje rohovců v oblasti Hostěradic a Miroslavi. Do budoucna bude proto zapotřebí sledovat, zda se uvedené vhodné štípatelné materiály nevyskytují v kolekcích paleolitické, neolitické a eneolitické industrie v širším území Podyjí (jižní Morava, Dolní Rakousko).

Ve vztahu k osídlení sledované oblasti zejména lidem kultury s moravskou malovanou keramikou mají význam nově zjištěné zdroje přírodního červeného barviva. V kaolinizujících zónách nepříliš hluboko pod povrchem se nacházejí vrstvy hematitu o mocnosti od několika centimetrů po dvacet až třicet centimetrů. Hematit má buď hrudkovitý charakter, nebo má velmi jemnou práškovou podobu. V tomto případě mohlo být uvedené minerální červené barvivo použito s vhodným pojivem přímo k malování nádob. Jde o lokality nedaleko Kuchařovic a Únanova a o další v areálu města Znojma.

Božice, okr. Znojmo

V trati Na sporném asi 3 250 m SSV od Božice jsme našli valoun křemene, který nese stopy opracování. Odtěžené plochy jsou již eolicky ohlazený, což by svědčilo pro vyšší stáří artefaktu (střední paleolit?).

Grešlové Mýto IV, okr. Znojmo

Doklady osídlení lidu kultury s MMK jsme zjistili 1 250 m SV od obce na poli patřícím k Pustému mlýnu. Jde o lokalitu o menší rozloze na mírném jižním svahu se sprašovým podložím v hlubokém údolí Jevišovky na rozhraní katastrů Grešlového Mýta, Boskovštejna a Prokopova. V okolí je řada známých lokalit: 300 m Z se nachází výšinné sídliště Mírovec u Grešlového Mýta a asi 1 000 m V jsou lokality s LnK a MMK u Boskovštejna.

Hevlín VI, okr. Znojmo

Při těžbě hlíny v cihelně v Hevlíně dochází k nálezům valounů rohovce. Makroskopicky jsou velmi podobné rohovcům typu Krumlovský les. Valouny mají vejčitý tvar a na povrchu nesou barevné tmavošedé, světlošedé až šedohnědé skvrny. Naším úkolem do budoucna je sledovat případné použití těchto rohovců ke zhotovování pravěké štípané industrie na moravském a dolnorakouském břehu Dyje.

Hluboké Mašůvky, okr. Znojmo

Objekt ze středověku byl porušen při přestavbě rodinného domku v Hlubokých Mašůvkách. Místo nálezu se nachází vlevo cesty z Bojanovic v kopci blízko u návsi. Zásyp byl jednotný a měl šedavé zbarvení. Obsahoval keramiku z 15. století.

Hnanice VII, okr. Znojmo

Sídliště z neolitu a eneolitu se nachází na jv. sprašovitém svahu. Od vesnice tudy probíhá Sklepni ulice a jsou zde postaveny budovy zemědělského družstva. Na jižní části svahu je nyní sad broskvoní a jabloní. Při povrchovém sběru jsme tu získali zlomky keramiky z mladšího neolitu a eneolitu.

Hnanice VIII, okr. Znojmo

Další lokalitu jsme podchytily na rozhraní katastrů obcí Hnanice a Havraníky asi 750 m SZ Hnanic. Je to pravá terasa řeky Dyje s vysokou ostrožnou vybíhající nad údolí. Protější břeh tvoří velký meandr, na němž bylo založeno pravěké výšinné sídliště Podmolí II. Na prozkoumávané ploše se vyskytuju štípané valouny mléčně bílého křemene a střepy nádob. Vzpomenuté nálezy lze datovat do paleolitu (mladší, střední?) a dále pak do neolitu a eneolitu.

Hnanice IX, okr. Znojmo

Atypické zlomky keramiky jsme našli vlevo silnice z Havraníků před křižovatkou ve směru do Šatova asi 500 m SSV obce. Třebaže pocházejí z profilu archeologického objektu, nelze přesně určit jejich kulturní příslušnost. Lokalita byla porušena výkopem pro kabel elektrického vedení.

Hodonice, okr. Znojmo

Několik objektů z konce starší doby bronzové jsme našli při prohlídce vodovodní rýhy u nových bytového na s. okraji Hodonic. Lokalita se nachází na levobřežní terase Dyje. V šedočerném popelovitém zásypu byly zlomky keramiky a zvířecí kosti.

Hostěradice, okr. Znojmo

Výchoz se štípatelnou surovinou (rohovec, opál?) jsme zachytili asi 1 500 m JJV od Hostěradic v okolí trati Paseka (kóta 289) při katastrálních hranicích s Miroslaví. Jde o pestrobarevný silicit se zabarvením od červenavých tónů přes hnědavé až do okrových a běžových odstínů. Také v tomto případě bude zapotřebí sledovat případné použití uvedené suroviny v pravěku.

Hrušovany n. J. III, okr. Znojmo

Archeologická lokalita leží v údolní nivě Jevišovky asi 2 000 m JZ od města nedaleko katastrálních hranic s obcí Šanov. Objekty se rýsují po pravé straně trati ČSD ve směru do Brna. Zlomky nádob by mohly patřit do doby bronzové.

Konice, okr. Znojmo

Paleolitická lokalita (střední paleolit?) a místo výskytu šedohnědých až šedozeLENÝCH silicítů se nalézá 750 m SV obce. Paleolitický artefakt je zhotoven z valounu bílého křemene, přičemž opracované plochy jsou již ohlazeny.

Křídlovky, okr. Znojmo

Archeologickou lokalitu jsme zjistili SV obce po pravé straně cesty do Hrádky. Nálezy zlomků keramiky můžeme předběžně zařadit do doby bronzové. V sz. okolí obce byly již dříve nalezeny kostrové hroby mohylové kultury (NEKVASIL 1957, 1959).

Litovany, okr. Třebíč

Rohovcový artefakt jsme našli přibližně 2 500 m SV obce po pravé straně silnice z Přešovic do Rouchovan. Předběžně jej můžeme zařadit do neolitu nebo eneolitu.

Miroslav-Kašenec, okr. Znojmo

Drobné archeologické nálezy jsme doložili SV Kašence v okolí prameniště a podél menších přítoků Miroslavky asi 750 m od obce. Jsou to atypické střepy nádob obecně pravěkého stáří.

Rouchovany, okr. Třebíč

V průběhu stavební činnosti za hasičskou zbrojnici v z. části náměstí došlo k narušení středověkých vrstev a objektů. V jejich zásypu byly početné nálezy zlomků nádob, kachlů, železných předměrů a zvířecích kostí. Inventář lze datovat do 14.-16. století. Z nálezové situace je patrné, že archeologické vrstvy pokračují dále do dvora místní fary.

Rybniky X, okr. Znojmo

Kolekce štípané industrie byla získána asi 1 750 m SZ od obce v trati Pinosy-Antošova mez. Většina materiálu je výrazně patinována, a to jednak do bílošedého a jednak do jemně běžového odstínu. Jako surovina byly většinou použity rohovce typu Krumlovský les. Mezi nálezy převažují úštěpy, které jsou někdy oretušovány. Dále se tu vyskytují jádra a části nástrojů. Soubor můžeme datovat do mladšího paleolitu. Některé nástroje však již mají značně ohlazené hrany. Na této lokalitě se vyskytují také nástroje z mladší nebo pozdní doby kamenné.

Rybniky XI, okr. Znojmo

Nálezy štípané industrie pocházejí také z trati Pinosy-Pipele (kóta 331), která se nachází asi 2 200 m SZ obce na katastrálních hranicích s obcí Dolní Dubňany. Vyskytuje se zde části nástrojů, úštěpy a jádra. Uvedený soubor artefaktů můžeme zařadit do mladšího paleolitu a neolitu.

Rybniky XII, okr. Znojmo

Další pravěké sídliště jsme doložili v trati Výšinky nedaleko obce. Nemůžeme vyloučit, že zde bylo vícenásobné osídlení. Mezi nálezy je mladopaleolitická a neolitická štípaná industrie a pravěká keramika.

Rybniky XIII, okr. Znojmo

O bohatém pravěkém osídlení katastru obce svědčí nálezy keramiky, broušené a štípané industrie a zvířecích kostí v trati Úvoz (k Vémyslicím). Jde o polohu situovanou při z. okraji obce nedaleko lokality Rybniky II. Archeologický inventář můžeme datovat od mladšího paleolitu po eneolit.

Rybničky XIV, okr. Znojmo

Ve východní části katastru jsme doložili další polykulturní lokalitu. Jde o trať Topanov-Nad Týnským rybníkem s doklady mladopaleolitické a neolitické štípané industrie, zlomků neolitických nádob a keramiky z doby bronzové, starší doby železné a mladší doby hradištní.

Suchohrdly u Miroslavi, okr. Znojmo

Zlomky pravěké keramiky jsme našli na polích SV a V od vesnice kolem potoka. Vzhledem k tomu, že šlo o atypické střípky, nemůžeme blíže určit jejich stáří.

Tvoříhráz IV, okr. Znojmo

Archeologická lokalita se nachází při v. a sv. okraji obce po obou stranách silnice do Žerotic. Po podzimní orbě jsou místy patrné (zejména po levé straně silnice) rozoráné pravěké objekty. Kolekci nálezů tvoří zlomky keramiky a štípaná industrie. Soubor lze rámcově datovat do mladoneolitického období, případně do eneolitu a keramiku s příměsí tuhy do mladohradištního období.

Tvoříhráz V, okr. Znojmo

Archeologický materiál z mladšího neolitu, z eneolitu a snad z mladší doby bronzové se také nachází na J až JV orientovaném svahu. Lokalita se nalézá přibližně 500 až 600 m SV od vesnice. Soubor nálezů tvoří nevýrazné zlomky keramiky a nepočetná štípaná industrie.

Tvoříhráz VI, okr. Znojmo

Údolí Jevišovky skýtalo v pravěku příhodné podmínky k zakládání osad. Dosvědčuje to další lokalita datovaná nálezy do mladší doby bronzové a starší doby železné. Nachází se na levém břehu řeky těsně před z. okrajem obce. Jde o obdobnou polohu (údolní nivu) jako v případě polykulturní lokality Tvoříhráz II.

Tvoříhráz VII, okr. Znojmo

Sídliště kultury s LnK a MMK jsme zjistili asi 250-300 m Z a SZ od vesnice. Jde o jv. svah nad mlýnem na levém břehu Jevišovky, který tu terasovitě zabíhá do údolí. Rovněž na této lokalitě dochází při orbě k porušování archeologických objektů. Z areálu sídliště jsme získali charakteristickou keramiku a štípanou industrii.

Tvoříhráz VIII, okr. Znojmo

Lokalitu s vícenásobným osídlením jsme zachytily v katastru asi 1 250-1 500 m JZ od vsi. Podle nálezů ji zařazujeme do mladšího neolitu (MMK), do eneolitu (KZP), do mladší doby bronzové a další zlomky keramiky patří horákovské kultuře. Z rozoraných objektů pochází kromě keramiky broušená a štípaná industrie a velká zrnotérka.

Tvoříhráz IX, okr. Znojmo

Vpravo silnice z Únanova do Tvoříhráze na polích za Tvoříhrázkým lesem jsme doložili výskyt suroviny, patinovaných ústěpů a odpadu. Jako surovina byl použit rohovec typu Krumlovský les. Kromě toho jsou zde opracované artefakty z místního křemene. Část jednoho nástroje je po obvodu oboustranně plošně opracovaná. Nálezy datujeme do mladšího a případně středního paleolitu. Místo nálezu se nachází na staré terase Jevišovky.

Únanov VI, okr. Znojmo

Během podrobnějšího terénního průzkumu okolí Únanova jsme zachytily poměrně intenzívní pravěké osídlení vpravo silnice ze Znojma asi 200-500 m J a JV od vesnice. Početné zlomky nádob nálezejí únětické kultuře.

Vedrovice, okr. Znojmo

Neolitické sídliště se rozkládalo asi 200 m od sv. okraje vsi. Lokalita leží na J orientovaném svahu se sprášovým podložím. Našli jsme zde drobné zlomky keramiky a kamenné štípané nástroje zhotovené z místních rohovců.

Vémyslice, okr. Znojmo

Nálezy zlomků keramiky a štípané industrie jsme doložili asi 600 m JV obce na jv. sprášovitém svahu. Lokalita leží na levém břehu bezjmenného potůčku. Archeologické nálezy můžeme rámcově datovat do neolitu, případně do eneolitu.

Znojmo-ul. Kuchařovická, okr. Znojmo

V průběhu hloubení základů a sklepení obchodního domu firmy Velecký a Velecký ve Znojmě na křižovatce ulice Kuchařovická, Jarošova a nám. Armády mimo jiné došlo k porušení novodobých vrstev (1. pol. 19. stol.) a k odkrytí zajímavého geologického profilu. Pod vrstvou spraše následovala vrstva hematitu o mocnosti 3-25 cm. Hematit měl místy hrudkovitou, avšak rozpadávající se strukturu. Z valné části však byl prachovitý. Pod uvedenou vrstvou následovalo zvětralé kaolinizující podloží.

Hematit v prachovitém stavu mohl být přímo použit (za přítomnosti vhodného pojiva k malování nádob v kultuře s MMK nebo k posypání kostér neolitických hrobů).

Znojmo-Kuchařovice, okr. Znojmo

Asi 300 m Z Kuchařovic po pravé straně silnice z Přímětic je další lokalita s výskytem vrstvy hematitu, který je hrudkovitý až prachovitý. Uvedená vrstva se také v tomto případě vyskytuje mezi spraší a kaolinizující zvětralinou. Nachází se v hloubce od 70 do 100 cm. Výskyt této kvalitní suroviny červeného barviva jako na této lokalitě, tak na další v areálu města Znojmo ukazuje, že nositelé neolitických kultur měli v této oblasti snadný přístup k jeho získávání.

Znojmo-Oblekovice, okr. Znojmo

Velmi hustě byla v průběhu pravěku a rané doby dějinné osídlenia údolní niva řeky Dyje ve Starém Šaldorfě a v Oblekovicích (PODBORSKÝ- VILDOMECKÝ 1972, 147-148, 196-198). Dokládá to mimo jiné nález kostěného šídla, které jsme získali při povrchovém sběru na poli mezi zástavbou obce a areálem STS.

Znojmo-Přímětice, okr. Znojmo

Nevýrazná archeologická lokalita se rozkládá vpravo silnice ze Znojma do Přímětic. Je to j. a jv. svah v bezprostřední blízkosti obce. Nálezy tvoří menší soubor nezdobených zlomků keramiky pravěkého stáří.

Literatura

- NEKVÁSIL, J. 1958: Dva hroby kultury mohylové v Křídlůvkách, Přehled výzkumů 1957, 104-105.
NEKVÁSIL, J. 1959: Hroby mohylové kultury v Křídlůvkách na Moravě, Arch. rozhledy 11, 160-165, obr. 63-65.
PODBORSKÝ, V.-Vildomec, V. 1972: Pravěk Znojemska.

Weitere archäologische Lokalitäten um Znojmo und Třebíč (Bez. Znojmo, Třebíč). Im Verlaufe der fortschreitenden archäologischen Forschungen im J. 1991 vermehrten wir in Süd- und Südwestmähren die Zahl der prähistorischen, frühhistorischen und mittelalterlichen Lokalitäten.

Neue Belege der paläolithischen Besiedlung um Znojmo stammen von den Katastern der Gemeinden Hnanice (jüngeres Paläolithikum, mittleres Paläolithikum?), Božice (mittleres Paläolithikum?), Konice (jüngeres Paläolithikum) und aus Tvoříhráz (jüngeres und mittleres Paläolithikum?). Reiche Belege aus dem Neolithikum und Äneolithikum stammen von Dobelice (Dobelice III), Hnanice (Hnanice VII - IX), Tvoříhráz (Tvoříhráz IV - VIII), Rybníky, Bez. Znojmo und aus Litovany, Bez. Třebíč. Weitere urgeschichtliche und frühhistorische Lokalitäten stellten wir bei dem Städtchen Hrušovany n. J., ferner bei der Gemeinde Křídlovky, Rybníky, Tvoříhráz (Bronzezeit, Horákov Kultur), Únanov (Úněticer Kultur) und Znojmo-Oblekovice fest.

Mittelalterlicher Datierung ist das Objekt aus Hluboké Mašůvky, Bez. Znojmo (15. Jh.) und aus Rouchovany, Bez. Třebíč (14. - 16. Jh.).

Interessant ist die Feststellung von weiteren möglichen Materialien, die zur Herstellung von urgeschichtlicher Spaltindustrie eignen. Es handelt sich einerseits um Hornsteingerölle, das z. B. bei der Förderung des Rohstoffes in der Lehmgrube der Ziegelei in Hevlín, Bez. Znojmo, gefunden wird und weiter dann um braungraues bis graues Silizit vom Kataster der Gemeinde Konice, Bez. Znojmo. Im mittleren Teil des Znojmoer Bezirks konnten in der Prähistorie Hornstein- und Opalquellen um Hostěradice und Miroslav genutzt werden. Zukünftig wird man daher verfolgen müssen, ob nicht die angeführten spaltbaren Materiale in Kollektionen paläolithischer, neolithischer und äneolithischer Industrie im breiteren Thayaflußgebiet (Südmähren, Niederösterreich) vorkommen.

Im Bezug zur Besiedlung des untersuchten Raumes besonders durch das Volk der kultur mit mährischer bemalter Keramik sind die neu festgestellten Naturquellen des roten Farbstoffes von Bedeutung. In den kalinisierenden Zonen befinden sich nicht allzu tief unter der Oberfläche Hämatitschichten von einigen, bis zu zwanzig und dreißig Zentimetern. Das Hämatit ist entweder klümpchenartig oder pulvertig. In diesem Falle konnte der angeführte rote Farbstoff mit einem geeigneten Bindemittel direkt zu der Gefäßbemalung verwendet werden. Es sind die Lokalitäten unweit von Kuchařovice und Únanov und weitere im Areal der Stadt Znojmo (Kuchařovická Gasse und nám. /Platz/ Armády).

VÝSLEDKY LETECKÉ ARCHEOLOGICKÉ PROSPEKCE NA JIŽNÍ MORAVĚ V R. 1991

JAROMÍR KOVÁRNÍK, Jihomoravské muzeum Znojmo

Archeologické oddělení Jihomoravského muzea ve Znojmě obnovilo po určité přestávce lety pro účely archeologické prospekce a snímkování lokalit. Lety jsme objednali a uskutečnili ve dnech 19. a 20.6.1991. V té době byly velmi příznivé vegetační podmínky pro naši práci. Obilí začalo dozrávat a měnit barvu ze zeleného do žlutozeleného odstínu. Díky různým faktorům se ve vegetačním pokryvu velmi zřetelně rýsovaly právě archeologické objekty. Výška letu se pohybovala v rozmezí 300-500 m.

Vzhledem k tomu, že v současné době je zapotřebí využít na nejvyšší míru přidělené finanční prostředky, rozhodli jsme se pro spolupráci a doplnění posádky letounu o dalšího člena.

První let (19.6.) jsme zvolili z Brna do oblasti Krumlovského lesa a dále na JZ do okolí Znojma. Druhý let (20.6.) jsme uskutečnili z Brna směrem na JV podél toku Dunávky do dolního povodí Svatky a Dyje. Cílem byla jv. část okresu Znojmo (Hrušovany n. J.) a povodí Jevišovky.

Uvedené lety přinesly velmi dobré výsledky. Jde nejen o nález čtyř římských vojenských táborů na katastru Mušova okr. Břeclav, ale také o zjištění řady dalších pozoruhodných lokalit v oblasti dolního toku řek Jihlavky, Svatky, Dyje a Jevišovky. Znamená to, že bude zapotřebí, abychom se těmto územím s bohatými doklady pravěkého a raně historického osídlení i nadále věnovali.

Na Brněnsku jsme zachytily archeologickou lokalitu u Rajhradic. Nedaleko Kupařovic, okr. Brno-venkov jsme zjistili lokalitu s výraznými objekty a s půdorysem větších rozměrů, který měl přibližně obdélný tvar se zaoblenými rohy. Jeho průběh byl přerušen (místo vstupu?). Početné doklady pravěkého osídlení jsme zjistili v povodí Šatavy (Šatovy) a Svatky v okolí Vranovic, Uherčic, Pouzdřan a Ivaně na Břeclavsku. Pochází odtud další lokalita s kruhovým příkopem (Vranovice I). Další půlkruhové opevnění (snad příkop) se vstupem se nachází v údolní nivě Svatky SV od Ivaně. Archeologické objekty jsme zjistili také u Strachotína, okr. Břeclav. Na katastru Drnholce, okr. Břeclav na levém břehu Dyje jsme zachytily část obdélníkovitého půdorysu a další objekty. Přibližně obdélníkovité objekty větších rozměrů jsme doložili Z od Hevlína, okr. Znojmo. Další archeologickou lokalitu jsme pozorovali na pravém břehu Jevišovky před obcí Borotice, okr. Znojmo. Kromě toho jsme zjistili téměř souvislé osídlení levého břehu Těšetičky (Únanovky) ve směru z Těšetic do Bantic, okr. Znojmo.

Kupařovice, okr. Brno-venkov

Asi 200 m JV obce za hřbitovem jsme zjistili obdélný objekt se zaoblenými rohy. Z leteckého snímku je patrné, že průběh příkopu je přerušen (vstup?). V jeho okolí se nalézá asi 10 dalších výrazných objektů. Lokalita leží na mírné vyššině s prosvítajícím podložím.

Rajhradice, okr. Brno-venkov

Několik objektů obdélníkovitého nebo čtvercového tvaru se rýsuje podél zaniklé stezky na poli proti Vydrově vile. Místo nálezu se nachází při v. okraji obce.

Drnholce I, okr. Břeclav

Další zajímavý obdélníkovitý útvar se rýsuje na levém břehu Dyje asi 500 m SSV od Drnholce v trati Stromovka a Holenická pole. Archeologické objekty se nacházejí jak vlevo, tak vpravo silnice do Pasohlávek.

Drnholce II, okr. Břeclav

Tmavě zbarvené objekty jsme zjistili přibližně 400-500 m JJV od Drnholce. Lokalita leží vlevo silnice z Hrušovan n. J. a Jevišovky na obou březích potoka.

Ivaň, okr. Břeclav

Přibližně půlkruhové opevnění (příkop?) se vstupem jsme zjistili na levém břehu Svatky asi 2 000m SV od obce. Nemůžeme vyloučit, zda nepatří k uvedenému půdorysu půlkruhového tvaru ještě kratší přímý příkop, který se nachází v určité vzdálenosti právě před branou do uvedeného objektu. Na poli v okolí nálezu jsou další archeologické objekty.

Mušov, okr. Břeclav

Pozoruhodný nález jsme uskutečnili dne 20. 6. 1991 při leteckém průzkumu katastru Mušova, okr. Břeclav. Na pravém břehu Dyje (horního jezera) na mírné vyvýšenině v trati Na pískách jsme podchytily průběhy pravděpodobně čtyř římských vojenských táborů. Místo nálezu je vzdáleno asi 3 000 m JV od římské stanice ležící na protějším břehu Dyje v trati Hradisko (Burgstall), která je datována do období markomanských válek (166-180). Uvedené vojenské tábory měly nepochybně souvislost s touto římskou stanicí. V našem případě šlo o nálezy prvních římských vojenských táborů na Moravě, po nichž následovaly další. Kromě toho jsou zde velmi zřetelná seskupení objektů různých tvarů zejména podél břehu jezera.

Pouzdřany, okr. Břeclav

Příznaky archeologické lokality jsme zachytily asi 400 m JV od Pouzdřanského mlýna na poli po pravé straně železniční trati z Brna do Břeclavi. Mimo jiné zde byl zřetelný objekt větších rozměrů.

Strachotín I, okr. Břeclav

Archeologická lokalita se nachází při sz. okraji obce. Jsou tu zřetelná dvě seskupení téměř obdélných objektů a další jsou roztroušené na větší ploše v jejich okolí. Popisovaná poloha se nalézá po levé straně silnice do obce ve směru od Pouzdřan.

Strachotín II, okr. Břeclav

Vlevo silnice asi 500 m SZ obce jsme zachytily velký objekt a skupinu (asi 10) menších objektů obdélníkovitého tvaru. Jde o mírně vyvýšenou polohu místy s vystupujícím (písčitým?) podložím.

Vranovice I, okr. Břeclav

V průběhu leteckého průzkumu povodí Šatovy (Šatavy) a Svatky na katastru Vranovic jsme objevili řadu zajímavých lokalit. První z nich se nachází při sz. okraji vesnice mezi železniční tratí z Brna do Břeclavi a odbočkou železnice z Vranovic do Pohořelic. Kromě archeologických objektů je zde patrný kruhový příkop.

Vranovice II, okr. Břeclav

Tmavý objekt jsme podchytily v obilí na poli u s. okraje Vranovic. Lokalita leží po levé straně silnice z Vranovic do Přísnotic.

Vranovice III, okr. Břeclav

Další lokalita se nachází na pravém břehu Šatovy (Šatavy) a Svatky asi 1 200 m SVV obce po pravé straně silnice z Velkých Němcic. Je zde několik větších objektů. Jeden z nich má nepravidelný tvar, další je přibližně obdélný. Ostatní objekty mají již menší rozměry.

Vranovice IV, okr. Břeclav

Skupinu objektů obdélníkovitého tvaru (deset a více) jsme objevili asi 1 500 m JJV Vranovic při katastrálních hranicích s obcí Uherčice. Objekty jsou orientovány v úhlu lesa nad meandrem vodního toku.

Bantice, okr. Znojmo

Rozsáhlá archeologická lokalita se nachází 500-700 m SZZ od vsi na levém břehu Těšetičky (Únanovky). Jsou zde jak objekty pravidelných tvarů (kruhové, obdélné), tak nepravidelné. Některé jámy jsou seskupeny do určitých celků. Zajímavé jsou zde dvě výrazné paralelní linie (příkopy?), které jdou přes plochu lokality směrem po svahu dolů.

Borotice I, okr. Znojmo

Jednu výrazně vystupující mohylu známého pohřebiště v Boroticích jsme identifikovali na jižním okraji lesíka. Nemůžeme vyloučit, že jsou zde ještě pozůstatky dalších rozoraných mohyl.

Borotice II, okr. Znojmo

Rozsáhlejší lokalitu jsme zjistili na pravobřežní terase Jevišovky zejména po pravé straně silnice z Lechovic do Borotic. Archeologické objekty se nacházejí při z. okraji vesnice až do vzdálenosti asi 500-600 m.

Hevlín VII, okr. Znojmo

Soustředění obdélníkovitých objektů (asi 20) větších rozměrů jsme doložili přibližně 1 000 m Z od Hevlína v trati Na lukách (let z 16.7.). Lokalita leží po pravé straně silnice z Dyjákovic do Hevlína nedaleko křižovatky polních cest. Většina objektů je umístěna uvnitř zaniklého ramene řeky na nynějším levém břehu Dyje. Několik výrazných obdélných objektů vytváří dvě řady, a to ve směru jejich delší osy.

Mackovice, okr. Znojmo

Zřetelný hrob s kruhovým žlábkem (KZP?) jsme našli nedaleko hřbitova asi 600 m JV obce. Jde o polohu po levé straně silnice z Mackovic do Břežan. Je možné, že tu není ojedinělý. V okolí popisovaného nálezu mohou být další méně výrazné objekty.

Těšetice, okr. Znojmo

Téměř souvisle osídlený byl levý břeh Těšetičky (Únanovky) z Těšetic do Bantic. Je pravděpodobné, že zde byl život v různých obdobích pravěku. Svědčí o tom nálezy keramiky z mladšího neolitu, eneolitu, doby bronzové a železné. Podle toho se zde vyskytují objekty různých tvarů a velikostí. Lokalita přesahuje katastrální hranice a pokračuje v katastru Bantic.

Die Ergebnisse der archäologischen Luftbildprospektion in Südmähren im J. 1991. Nach einer gewissen Pause nahm die Abteilung für Archäologie des Südmährischen Museums in Znojmo die zum Zwecke der archäologischen Prospektion und Bildaufnahme archäologischer Lokalitäten bestimmten Flüge neu auf. Die Flüge bestellten wir für den 19. und 20. 6. 1991, als es sehr günstige Vegetationsbedingungen gegeben hat. Den ersten Aufstieg (19.6.) planten wir von Brno aus in die Umgebung von Moravský Krumlov (Raum von Krumlovský les) und weiter dann über der Znojmoer Gegend. Den zweiten Flug (20.6.) realisierten wir von Brno entlang des Flußlaufs der Dunávka in das untere Flußgebiet der Svatka und der Dyje. Als Ziel war der Südostteil des Bezirkes Znojmo (Hrušovany n. J.) und der Flußlauf der Jevišovka bis zur Gemeinde Výrovice, Bez. Znojmo.

Die Ergebnisse dieser Flüge waren sehr überraschend. Besonders was die Feststellung von römischen Militärlagern im Kataster von Mušov, Bez. Břeclav am rechten Dyjeufer betrifft. Bei Drnholec erfassten wir in der Flur Stromovka und Holenická pole am linken Flußufer den Teil eines Grundrisses. Unweit von Kupařovice, Bez. Brno-venkov stellten wir eine Lokalität mit zehn ausdrucksvollen Objekten und einem mit regelmässig ovalem Grundriß fest. Archäologische Lokalitäten befinden sich im Kataster von Vranovice, Bez. Břeclav, einschließlich eines Kreisgrundrisses von grösseren Ausmaßen. Eine weitere Lokalität mit deutlichen Objekten liegt vor dem Westrand der Gemeinde Hevlín (Hevlín VI) auf der rechten Seite der Straße aus Dyjákovice. Eine reiche Besiedlung belegten wir entlang der Jevišovka im Kataster von Božice, Bez. Znojmo einschließlich der Beglaubigung eines weiteren Kreisgrundrisses, den wird von militärischen Luftbildaufnahmen im Jahre 1984 entnommen haben. Eine grössere Gruppierung archäologischer Objekte beobachteten wir weiter am rechten Ufer der Jevišovka vor der Gemeinde Borotice. Außerdem belegten wir eine zusammenhängende Besiedlung am linken Ufer der Těšetička in Richtung von Těšetice nach Bantice. Einige von den Objekten haben regelmässige quadratische oder rechteckige Grundrisse.

ZÁCHRANNÁ AKCE NA "KOSTELNÍM KOPCI" V OPAVĚ-JAKTAŘI (okr. Opava)

JIŘÍ PAVELČÍK, Archeologický ústav ČSAV Brno

V listopadu 1990 zjistili pracovníci opavské expozitura AÚ ČSAV Brno, že v jižní části katastru obce Jaktař, která přiléhá k intravilánu, byla vyhloubena 150-200 cm široká a 200 cm hluboká rýha vodovodního přivaděče. Ta protála od severu k jihu západní sektor a od západu k východu severní část tzv. Kostelního nebo Jaktařského kopce, tj. polní trať Kostelníčka. Vlastní výzkum proběhl v únoru až dubnu 1991.

Lokalita zaujímá vyvýšeninu obtékanou od západu a severu potokem Velká a na východě Jakařským potokem. Poměrně rozsáhlá ostrožna je součástí kóty 288,9, od níž je oddělena výraznou depresí. Současný stav výzkumu ukazuje, že pravěké a časně historické osídlení zde vytváří tři aglomerace:

- 1) severozápadní - na opyši ostrožny, tj. dnešní prostor kostela sv. Petra a Pavla a přilehlého hřbitova, se rozkládá raně středověký hrádek a zjišťujeme zde stopy slovanského a římskoprovinciálního osídlení;
- 2) severní uskupení zaujímající severovýchodní sektor ostrožny na druhé terase Jakařského potoka nad současnou železniční tratí Opava-Krnov. V těchto místech narušila vodovodní trasa 17 objektů z období lineární keramiky a želiezovského typu (6), KNP (1), kultury popelnicových polí (1). Do 15. století n. l. nalezí příkop; jeden zásah byl recentní a 8 objektů se nepodařilo kulturně začlenit. Osídlená plocha podle odhadu činí 60x100 m;
- 3) západní, tj. nejrozsáhlejší sídelní aglomerace, zaujímá pravobřežní terasu říčky Velká a byla protáta v délce 310 m. Její šířku můžeme stanovit na základě povrchových sběrů na 80-140 m. Na stěnách výkopů se nám podařilo identifikovat 57 objektů od drobných jam až po rozsáhlé hliníky v délce 25 m. Osídlení zde bylo vázáno na mladší stupeň lineární keramiky (4), vypíchanou keramiku (1), MMK (Ib a IIb - 13), KNP (11 - v jednom nalezen typ Retz - Křepice), KK (3), kultura popelnicových polí (4) a 27 bylo nedatovatelných. Součet 63 objektů je dán tím, že v 6 případech byly starší objekty - hliníky narušeny mladšími jámami. Z nálezů zaujme mimo jiné keramika želiezovské skupiny lineární keramiky, nádoba vypíchané keramiky, zlomek nádoby se žlutou malbou na červeném podkladě, zlomek šálku typu Retz-Křepice s klikatkou provedenou hrubořezovou technikou doprovázený bolerázskou mísou a tzv. degenerovaným NP a soubor KNP jámy s lahví s límcem.

Rettungsaktion am "Kostelní kopec" (Kirchenberg) in Opava-Jakař (Bez. Opava). Im Raume des "Kostelní kopec" in Jakař störte der Aushub für eine Wasserleitung zwei Siedlungsagglomerationen. In der nördlichen von diesen, oberhalb der Bahnstrecke Opava - Krnov untersuchten wir 17 Objekte, in folgende Zeitabschnitte datiert: jüngere Stufe der Linearkeramik und des Želiezovce-Types (6 Objekte), TBK (1 - zerstörte ein Linearobj.), Urnenfelderkultur (1), 15. Jh. u. Z. (Graben), rezent (1), urgeschichtlich ohne eine nähere Datierungsmöglichkeit (8). In der westlichen, oberhalb des Flüsschens Velká, erfaßte der Aushub in einer Länge von 310 m 57 Objekte (Gruben und bis 25 m lange Lehmgruben) aus den Zeitabschnitten: jüngere Phase der Linearkeramik (4), der Stichbandkeramik (1), der MBK (Phase Ib und IIb - 13), TBK (11 - in einem Typ Retz-Křepice), BK (3), Urnenfelderkultur (4), nicht datierbare (27). In sechs Fällen waren die älteren Objekten durch jüngere gestört worden, was man im Terrain nicht unterscheiden konnte.

NOVÉ NÁLEZY Z MALÝCH HOŠTIC (okr. Opava)

JIŘÍ PAVELČÍK, Archeologický ústav ČSAV Brno

Při hloubení základové jámy na nároží Dolní ul. a ulice Svobody byly narušeny dva sídelní objekty. Lokalita se rozkládá cca 150 m severozápadně od místního nádraží a 50 m severně od východního z mostů železniční trati Opava-Hlučín. Zaujímá prvou levobřežní terasu Opavy a nezamrzajícího potoka Teplička. Osady, z nichž jsme zachytili jeden objekt datovaný do období KNP až KK I a druhý do období kultury popelnicových polí, jsou zde vázány na rozsáhlou sprášovou návěj.

Neue Befunde aus Malé Hoštice (Bez. Opava). Beim Aushub des Fundamentgräbchens auf der Ecke der Straße Svobodova und Dolní wurde zwei Objekte zerstört. Das eine gehört in das Äneolithikum und das zweite zur Urnenfelderkultur.

POVRCHOVÝ PRŮZKUM A TERÉNNÍ VÝZKUM LOKALIT JIHOZÁPADNÍ MORAVY V LETECH 1990 A 1991

LUMÍR POLÁČEK, Archeologický ústav ČSAV Brno

Pozornost věnovaná jihozápadní Moravě v zájmu poznání jejího mladohradištního osídlení se zaměřila především na ty lokality a mikroregiony, jejichž sledování dnes může přispět k bližší chronologické a regionální charakteristice středověké keramiky a napomoci řešení konkrétních otázek sídelního vývoje regionu. S tímto záměrem pokračoval v roce 1990 archeologický výzkum v areálu moravskobudějovického zámku a proběhly zjišťovací práce na "Tureckém kopci" u Hornic. Střednímu Pooslaví byla věnována pozornost prostřednictvím opakových sběrů na raně středověkém sídlišti u Naloučan, střední Pojihlaví reprezentovaly sběry na zaniklé středověké osadě "Čalonice" u Dalešic. Povrchový průzkum povodí Bihanky na Jemnicku přispěl k bližšímu poznání struktury osídlení okrajové zóny starého sídelního území jako nástupního prostoru vnitřní kolonizace směrované do vyšších poloh Českomoravské vrchoviny. Současně napomohl k bližšímu určení specifických znaků příslušného regionálního okruhu středověké keramiky a prostorově identifikoval řadu nalezišť dosud neznámých nebo jen přibližně lokalizovaných L. Medunou z Police (srov. Meduna 1963; rkp). Součástí takto směrované činnosti byla evidence všech zjištěných pravěkých a středověkých lokalit nebo nálezů. Povrchový průzkum, prováděný u mnoha lokalit opakován, zjistil nově 11 sídlišť a 16 jich přesněji lokalizoval.

Všechna sledovaná naleziště se nacházejí v hranicích třebíčského okresu, veškeré registrované nálezy jsou uloženy v muzeu v Moravských Budějovicích. Obnovení archeologického depozitáře v moravskobudějovickém zámku bylo nedílnou součástí popisované činnosti.

Cílem předkládaného příspěvku je zpřístupnění základní evidence sledovaných lokalit a všech nálezů. Pořadové číslování lokalit (poloh) v rámci jednotlivých katastrů obcí je navrhovaným označením, které se promítá do inventárního čísla (číslo obce podle Abecedního číselníku obcí ČSR je lomeno tímto pořadovým číslem). Přesnou polohu lokalit (jejich přibližných středů) určují kartografické souřadnice dané jejich vzdáleností od sekčních čar (s.č.) příslušných map.

BISKUPICE

Doklady středověkého osídlení v intravilánu obce, v místě domu č.p. 44. Poloha ve SMO 1:5000 (Hrotovice 7-6) 151 mm od V s.č., 143 mm od J s.č.

Náhodný nález keramiky 12.(?)-16. stol. (inv.č. 00481-1/90 až 20/90).

DALEŠICE

Zaniklá středověká osada Čalonice, uváděná písemnými prameny mezi r. 1378 a 1535, 1,7 km SV od obce. Poloha v SMO 1:5000 (Hrotovice 4-1) 210 mm od V s.č., 183 mm od S s.č.

Povrchový průzkum v r. 1989, 1990 a 1991. Nálezy halštatské a laténské keramiky, ojedinělých železných předmětů a středověké keramiky 11.-16. stol. (inv.č. 02452-1/89 až 217/89, 1/90 až 182/90, 1/91 až 308/91).

Lit.: Kos 1974, 51; Nekuda 1961, 129.

DĚDICE

Středověké sídliště 1,7 km ZJJ od obce ("pod silnicí"). Poloha v ZM 1:10 000 (23-44-21) 180 mm od V s.č., 32 mm od J s.č.

Povrchový průzkum v roce 1990 a 1991. Nálezy keramiky 12.(?)-15. stol. (inv.č. 02532-1/90 až 108/90, 1/91 až 92/91).

HORNICE

1. Pravěké a raně středověké výšinné sídliště na "Tureckém kopci" 1,1 km VJV od obce. Poloha v ZM 1:10 000 (33-22-01) 13 mm od Z s.č., 28 mm od J s.č.

Zjišťovací výzkum v r. 1990 potvrdil dosavadní poznatky J. Bláhy (1977, 46). Nálezy keramiky jevišovické kultury, zvířecích kostí, mazanice a slovanské keramiky 10.(?) stol. (inv.č. 04475/1-1/90 až 83/90).

Lit.: Bláha 1977, 46, Tab. I, obr.1; Koštuřík-Kovárník 1986, 188-189 (s lit.); Meduna rkp; Měřínský 1986, 155; Poláček 1991a, 58, 60, 62.

2. Raně středověké sídliště v polní trati "**Na kopaninách**" 1,05 km JZ od obce. Poloha v ZM 1:10 000 (33-22-06) 60 mm od Z s.č., 44 mm od S s.č.

Povrchový průzkum v r. 1990. Nálezy keramiky 12.(?)–13. stol. (inv.č. 04475/2-1/90 až 22/90).

KDOUSOV

1. Laténské a raně středověké sídliště v polní trati "**U křížku**" 0,7 km JJZ od obce. Poloha v ZM 1:10 000 (33-21-10) 135 mm od V s.č., 83 mm od S s.č.

Povrchový průzkum 1990 a 1991. Nález kamenné sekery, laténské a tuhové slovanské keramiky (inv.č. 06465/1-1/91 až 19/91).

Lit.: Koštuřík-Kovárník 1986, 196; Poláček 1991a, 64.

KOJATICE

1. Středověké sídliště v polní trati **za Smilovým kopcem** 1 km S od obce. Poloha v ZM 1:10 000 (33-22-01) 186 mm od V s.č. a 170 mm od S s.č.

Povrchový průzkum v r. 1990 a 1991. Nálezy keramiky 12.(?)–15. stol. a železných předmětů a železné strusky (inv.č. O6780/1-1/90 až 785/90, 1/91 až 34/91).

Lit.: srov. Koštuřík-Kovárník 1986, 250 (s lit.).

2. Ojedinělý nález štípané industrie v polní trati "**Za kopcem**" 1,5 km SSV od obce. Poloha v ZM 1:10 000 (33-22-01) 167 mm od V s.č. a 121 od S s.č.

Povrchový průzkum v roce 1990 (inv.č. O6780/2-1/90).

KOSTNÍKY

1. Laténské a raně středověké(?) sídliště v polní trati "**Chobot**" 0,75 km SV od obce. Poloha v ZM 1:10 000 (33-21-10) 112 mm od V s.č., 139 mm od S s.č.

Povrchový průzkum v r. 1990 a 1991. Nálezy laténské keramiky (inv.č. 07059/1-1/90 až 11/90, 1/91 až 14/91).

Lit.: Koštuřík-Kovárník 1986, 198–199; Meduna rkp; Poláček 1991a, 64.

2. Raně středověké sídliště v polní trati "**V ouzku**" (**I**) 1,1 km V od obce. Poloha v ZM 1:10 000 (33-21-10) 73 mm od V s.č., 164 mm od S s.č.

Povrchový průzkum v r. 1990 a 1991. Nálezy keramiky 11.–12. stol. (inv.č. 07059/2-1/90 až 46/90, 1/91 až 32/91).

3. Raně středověké sídliště v polní trati "**Sedliště**" 1,7 km JV od obce asi 500 m nad Kláskovým mlýnem. Poloha v ZM 1:10 000 (33-21-10) 55 mm od V s.č. a 107 mm od J s.č.

Povrchový průzkum v r. 1990 a 1991. Keramika 11.–12. stol. (inv.č. 07059/3-1/90 až 18/90, 1/91 až 5/91).

Lit.: Koštuřík-Kovárník 1986, 199; Meduna 1963, 80, 81; rkp; Poláček 1991a, 60, 66.

4. Raně středověké sídliště v polní trati "**Za branou**" 0,6 km SV od obce. Poloha v ZM 1:10 000 (33-21-10) 147 mm od V s.č. a 119 mm od S s.č.

Povrchový průzkum v r. 1990 a 1991. Nálezy mladohradištní keramiky (inv.č. 07059/4-1/90 až 9/90).

5. Ojedinělé nálezy pravěké keramiky, atypických tuhových střepů a strusky v polní trati "**Po výhoně**" 0,7 km JV od obce. Poloha v ZM 1:10 000 (33-21-10), 146 mm od V s.č. a 154 mm od J s.č.

Povrchový průzkum v r. 1990 (inv.č. 07059/5-1/90 až 5/90).

6. Ojedinělé nálezy štípané industrie (1 kus) a raně středověké tuhové keramiky v polní trati "**Na osmirubech**" 1,8 km VSV od obce. Poloha v ZM 1:10 000 (33-21-10) 18 mm od V s.č., 104 mm od S s.č.

Povrchový průzkum v r. 1990 (inv.č. 07059/6-1/90 až 4/90).

Lit.: Meduna rkp; Koštuřík-Kovárník 1986, 199; Poláček 1991a, 64.

7. Ojedinělé nálezy tuhových atypických střepů v polní trati "**V ouzku**" (**II**) 1,2 km V od obce. Poloha v ZM 1:10 000 (33-21-10) 67 mm od V s.č. a 180 mm od S s.č.

9. Ojedinělý nález atypické tuhové keramiky v polní trati "**Po Výhoně**" 0,6 km JV od obce. Poloha v ZM 1:10 000 (33-21-10) 142 mm od V s.č. a 170 mm od J s.č.
Povrchový průzkum v r. 1990.

10. Ojedinělý nález štípané industrie (1 kus) v polní trati "**Pod starou bažantnicí**" 1,1 km SSZ od obce. Poloha v ZM 1:10 000 (33-21-10) 215 mm od V s.č. a 58 mm od S s.č.

Povrchový průzkum v roce 1990 (inv.č. 07059/10-1/90).

11. Ojedinělý nález štípané industrie (2 ks) v polní trati "**Šejnovýma**" 0,6 km J od obce. Poloha v ZM 1:10 000 (33-21-10) 180 mm od V s.č. a 159 mm J s.č.

Povrchový průzkum v roce 1990 (inv.č. 07059/11-1/90 až 2/90).

LITOHOŘ

Raně středověké sídliště v polní trati "**Kidlousy**" 1,5 km VSV od obce. Poloha ve SMO 1:5000 (Moravské Budějovice 4-3) 28 mm od V s.č., 63 mm od J s.č.

Povrchový průzkum v roce 1990. Nálezy železné strusky, mazanice a keramiky 12.(?)–13. stol. (inv.č. 08537-1/90 až 19/90).

Lit.: Kovárník 1982, 51, obr. 19:7; Koštuřík-Kovárník 1986, 213.

MLADOŇOVICE

1. Pravěké a raně středověké sídliště (komplex sídlišť ?) v polní trati "**Sedliště**" 1,7 km JV od obce. Poloha v ZM 1:10 000 (33-22-01) 12 mm od Z s.č., 160 mm od J s.č.

Povrchový průzkum v roce 1990 v roce 1991. Nálezy pravěké keramiky (neolit, halštat, latén), železné strusky, štípané industrie a keramiky 11.–13. stol. (inv.č. 09711/1-1/90 až 239/90, 1/91 až 360/91).

Lit.: Bláha 1968 II, 101; Koštuřík-Kovárník 1986, 215; Meduna 1963, 80; rkp; Poláček 1991a, 60,66.

2. Pravěké a raně středověké sídliště v polní trati "**Za Gothardem**" 2,2 km JV od obce. Poloha v ZM 1:10 000 (33-21-05) 3 mm od V s.č., 83 mm od J s.č.

Povrchový průzkum v r. 1990. Nálezy pravěké a raně středověké tuhové keramiky (inv.č. 09711/2-1/91 až 3/91).

Lit.: Koštuřík-Kovárník 1986, 215; Meduna rkp; Poláček 1991a, 66.

MORAVSKÉ BUDĚJOVICE

Středověké osídlení a fortifikace v **nádvoří zámku** v JZ části historického jádra města v S sousedství kostela sv. Jiljí. Poloha ve SMO 1:5000 (Moravské Budějovice 3-5) 90 mm od V s.č. a 4 mm od S s.č.

Záchranný a zjišťovací výzkum archeologického ústavu ČSAV v Brně v roce 1990. Doklady sídlištní vrstvy 12.-13. stol. zahloubených sídlištních objektů 13. stol., kamenné hradby a příkopu snad ze 13. stol., technického zařízení (sušárny?) z 15. stol. a kamenné zástavby 15.-16. stol.

Nálezy ojedinělých neolitických střepů, středověké a novověké keramiky, železných předmětů, mazanice, kostí, železné strusky, (inv.č. 09890-1/90 až 698/90).

Lit.: Poláček 1989, 1991, 1993.

NALOUČANY

Raně středověké sídliště v polní trati "**V čelasích**" a patrně i v přilehlém lese, 2 km S od obce. Poloha v SMO 1:5 000 (Náměšť n. Osl. 2-5) 93 mm od Z s.č., 132 mm od S s.č.

Povrchový průzkum v r. 1989, 1990, 1991. Nálezy mladohradištní a pozdně hradištní keramiky, železné strusky (inv.č. 02378-1/89 až 88/89, 1/90 až 144/90, 1/91 až 272/91).

Lit.: Poláček 1993a.

OPONEŠICE

1. Pravěké sídliště v polní trati "**Malé frejmarky**" (I) 1,2 km VJV od obce. Poloha v ZM 1:10 000 (23-44-21) 27 mm od Z s.č. a 137 mm od J s.č.

Povrchový průzkum v roce 1990. Nálezy neolitické keramiky a štípané industrie (inv.č. 11201/1-1/90 až 8/90).

2. Ojedinělý nález štípané industrie (inv.č. 11201/2-1/90) a atypických tuhových střepů v trati "**Malé frejmarky**" (**II**). Poloha v ZM 1:10 000 (23-44-21) 27 mm od Z s.č. a 167 mm od J s.č.

3. Ojedinělý nález štípané industrie (inv.č. 11201/3-1/90) v trati "**Malé frejmarky**" (**III**). Poloha v ZM 1:10 000 (23-44-21) 41 mm od Z s.č. a 176 mm od J s.č.

POLICE

1. Pravěké a raně středověké sídliště uváděné L. Medunou v polní trati "**Pastviště**" 1 km Z od obce. Poloha v ZM 1:10 000 (33-21-10) 120 mm od Z s.č. a 135 mm od J s.č.

Povrchový průzkum v roce 1991 přinesl pouze málo průkazné zlomky tuhové keramiky.
Lit.: Meduna rkp; Poláček 1991a, 66.

2. Raně středověké sídliště v polní trati "**U dubu**" 1,4 km J od obce. Poloha v ZM 1:10 000 (33-21-15) 213 mm od Z s.č., 17 mm od S s.č.

Povrchový průzkum v r. 1990 a 1991. Nálezy mladohradištní keramiky (inv.č. 12528/2-1/90 až 23/90, 1/91 až 2/91).

Lit.: Koštuřík-Kovárník 1986, 228; Meduna 1963, 81; rkp; Poláček 1991a, 66.

3. Laténské a raně středověké sídliště v polní trati "**Horní Osík**" 1,2 km ZSZ od obce. Poloha v ZM 1:10 000 (33-21-10) 109 mm od Z s.č. a 160 mm od J s.č.

Povrchový průzkum v roce 1991. Nálezy laténské a mladohradištní keramiky (inv.č. 12528/3-1/91 až 53/91).

Lit.: Koštuřík-Kovárník 1986, 227-228; Meduna rkp; Poláček 1991a, 66.

Sídliště uváděné L. Medunou v polní trati "**Haláskovo pole**" 1,3 km ZSZ od Police. Poloha v ZM 1:10 000 (33-21-10) 95 mm od Z s.č. a 167 mm od J s.č.

Povrchový průzkum v roce 1991 zjistil dva naorané mladohradištní objekty, které přináleží spíše sídliště v poloze "Horní Osík" (zde inventovány nálezy).

Lit.: Meduna rkp.; Poláček 1991a, 66.

4. Pravěké a raně středověké (?) sídliště v polní trati "**Belka**" 0,7 km ZJZ od obce. Poloha v ZM 1:10 000 (33-21-10) 152 mm od Z s.č., 114 mm od J s.č.

Povrchový průzkum v roce 1991. Nálezy štípané industrie a laténské tuhové keramiky (inv.č. 12528/4-1/91 až 9/91).

Lit.: Koštuřík-Kovárník 1986, 227; Meduna rkp; Poláček 1991a, 66.

5. Nevýrazné nálezy tuhových atypických střepů v polní trati "**Nad Novým mlýnem**" 1,2 km J od obce. Poloha v ZM 1:10 000 (33-21-15) 240 mm od Z s.č. a 2 mm od S s.č..

Povrchový průzkum v r. 1990 a 1991 prozatím průkazně nepotvrdil zprávy L. Meduny o raně středověkém sídlišti v této trati.

Lit.: Meduna 1963, 81.

6. Ojedinělý nález mladohradištní keramiky (inv.č. 12528/6-1/90) v polní trati "**U Bahnova mlýna**" 0,8 km V od obce. Poloha v ZM 1:10 000 (33-21-10) 180 mm od V s.č. a 105 mm od J s.č.

RÁCOVICE

Středověké sídliště v polní trati "**Posměch**" 0,7 km SSV od obce. Poloha v ZM 1:10 000 (23-44-21) 190 mm od Z s.č., 43 mm od J s.č.

Povrchový průzkum v r. 1990. Nálezy keramiky 13. (12.?)-15. stol. (inv.č. 16947/1-1/90 až 5/90; vrcholně středověká keramika nečíslována).

SLAVÍKOVICE

1. Raně středověké sídliště v polní trati **u Dobré Vody** 1,2 km JV od obce. Poloha v ZM 1:10 000 (33-21-05) 175 mm od V s.č. a 101 mm od J s.č.

Povrchový průzkum v r. 1990 a 1991. Nálezy mladohradištní keramiky (inv.č. 15021/1-1/90 až 10/91 až 27/91).

2. Zaniklá středověká osada "Trpičovice", zmiňovaná mezi r. 1499 až 1630, v stejnojmenné polní trati a na přilehlé mýtině (odlesněna v 80. letech), 1,2 km JV od obce. Poloha v ZM 1:10 000 (33-21-05) 188 mm od V s.č. a 81 mm od J s.č..

Povrchový průzkum v roce 1990. Nálezy štípané industrie (1 ks), středověké a novověké keramiky s ojedinělými tuhovými střepy (inv.č. 15021/2-1/90).

Lit.: Fišer 1929-1930; Kovárník 1984, 98; Nekuda 1961, 146 s lit.; Poláček 1991a, 68; Puchnar 1927.

TŘEBELOVICE

1. Středověké sídliště v polní trati "Na kopaninách" 2,9 km SSV od obce. Poloha v ZM 1:10 000 (23-44-21) 113 mm od Z s.č. a 133 mm od S s.č.

Povrchový průzkum v r. 1990 a 1991. Nález kamenné sekery a keramiky 12.(?) - 13. stol. (inv.č. 16948/1-1/90 až 80/90, 1/91 až 46/91).

2. Mladohradištní sídliště v polní trati "Lovjatice" 1,6 km JV od obce. Poloha v ZM 1:10 000 (33-22-01) 130 mm od Z s.č. a 148 mm od S s.č.

Povrchový průzkum v roce 1990 a 1991. Nálezy keramiky 11.-12. stol. (inv.č. 16948/2-1/90 až 18/90, 1/91 až 25/91).

Lit.: Meduna rkp.; Poláček 1991a, 68.

3. Raně středověké sídliště v polní trati proti "Lovjaticím" 1,8 km JV od obce. Poloha v ZM 1:10 000 ((33-22-01)) 113 mm od Z s.č. a 183 mm od S s.č..

Povrchový průzkum v r. 1990 a 1991. Nález broušené kamenné sekery a mladohradištní keramiky (inv.č. 16948/3-1/90 až 7/90, 1/91-2/91).

4. Středověké sídliště v místě louky a pole pod hájovnou "Na vráži" 3 km SZ od obce. Poloha v ZM 1:10 000 (23-43-25) 205 mm od V s.č. a 153 mm od J s.č..

Povrchový průzkum v roce 1990. Nález štípané industrie (1 ks) a keramiky 12.(?) až 13. stol. (inv.č. 16948/4-1/90 až 40/90).

9. Ojedinělý nález štípané industrie (inv.č. 16948/9-1/90) v polní trati "**Zadní k Vráži**" 1,5 km SZ od obce. Poloha ZM 1:10 000 (23-43-25) 80 mm od V s.č. a 30 mm od J s.č..

VELKÝ ÚJEZD

Raně středověké sídliště v polní trati "**Křivánky**" 0,65 km SSZ od obce. Poloha v ZM 1:10 000 (33-22-01) 218 mm od Z s.č. a 103 mm od S s.č..

Povrchový průzkum v roce 1990 a 1991. Nálezy mladohradištní keramiky a dvou broušených kamenných sekerek (inv.č. O6781-1/90 až 5/90, 1/91 až 12/91).

Literatura

BLÁHA, J. 1968: Vývoj osídlení jihozápadní Moravy do doby husitské (se zvláštním zřetelem k osídlení středověkému). Rukopis nepublikované diplomové práce I-III. Brno.

BLÁHA, J. 1977: Výsledky revize některých drobných středověkých opevnění v horním Podyjí, AH 2, 45-58.

FIŠER, J. 1929-1930: Kdy zpustla ves Trpičovice?, Od Horácka k Podyjí VII, 130-146.

KOS, O. 1974: Laténské nálezy z Dalešic, okr. Třebíč, Přehled výzkumů 1973, 51-52.

KOŠTURÍK, P.-KOVÁRNÍK, J. 1986: Soupis pravěkých a slovanských lokalit. In: Pravěk Třebíčska. Brno-Třebíč, 173-255.

KOVÁRNÍK, J. 1982: Terénní průzkum pravěkého osídlení na jihozápadní Moravě, Přehled výzkumů 1980, 49-52.

KOVÁRNÍK, J. 1984: Terénní archeologický průzkum na jižní a jihozápadní Moravě, Přehled výzkumů 1982, 94-100.

- MEDUNA, L. 1963: Archeologické nálezy v povodí Želetavky a Bíhanky na západní Moravě, Sborník AÚ ČSAV Brno II (Vildomcův), 79-82. Brno.
- MEDUNA, L. rkp: Rukopisné poznámky k archeologické topografii povodí Bíhanky a dolní Želetavky.
- MĚŘÍNSKÝ, Z. 1986. Doba slovanská. In: Pravěk Třebíčska, 147-171. Třebíč.
- NEKUDA, V. 1961: Zaniklé osady na Moravě v období feudalismu. Brno.
- POLÁČEK, L. 1989: Příspěvek k poznání počátků Moravských Budějovic, Vlastivědný věstník moravský XLI, 205-221.
- POLÁČEK, L. 1991: Archäologische Grabung und neue Lesefunde in Moravské Budějovice (Bez. Třebíč), Přehled výzkumů 1988, 55-56.
- POLÁČEK, L. 1991a: K raně středověkému osídlení povodí Bíhanky na Jemnicku, Archaeologia Historica 16, 55-72.
- POLÁČEK, L. 1993: Pokračování výzkumu na nádvoří zámku v Moravských Budějovicích v roce 1989 (okr. Třebíč), Přehled výzkumů 1989, 92-94.
- POLÁČEK, L. 1993a: Raně středověké sídliště u Číkova (okr. Třebíč), Přehled výzkumů 1989, 96.
- PUCHNAR, J. 1927: Trpičovice, Od Horácka k Podyjí IV, 115-117.

Terrainbegehungen und -grabungen von Lokalitäten Südwestmährens in den Jahren 1990 und 1991. Die der Region Südwestmährens zur Erkenntnis der hiesigen frühmittelalterlichen Besiedlung gewidmete Aufmerksamkeit konzentrierte sich vor allem auf jene Lokalitäten und Mikroregionen, die zur näheren Kenntnis der chronologischen und regionalen Charakteristik der keramischen Funde beitragen können und die der Lösung konkreter Fragen der Besiedlungsentwicklung behilflich sind. Mit dieser Absicht setzte im Jahre 1990 die archäologische Erforschung im Areal des Schlosses von Mor. Budějovice fort (Besiedlung 12.-16. Jh.) und es verliefen Feststellungsarbeiten am Turecký kopec (Türkenhügel) bei Hornice (10. Jh.). Dem mittleren Oslava-flußgebiet wurde durch wiederholte Oberflächensammlungen am Fundort bei Naloučany (12.-13. Jh.) Aufmerksamkeit gewidmet, das mittleren Jihlava-flußgebiet repräsentierten Streufunde von der mittelalterlichen Dorfwüstung Čalonice bei Dalešice (11.-16. Jh.). Die Terrainerforschung im Flussgebiet der Bíhanka im Raume von Jemnice trug zur näheren Erkenntnis der Besiedlungsstruktur der Randzone des alten Siedlungsgebietes bei als Antrittsraumes der inneren Kolonisation des 11. und 12. Jh., die im höhere Lagen der böhmisch-mährischen Höhe gerichtet war. Gleichzeitig trug sie einer näheren Bestimmung spezifischer Merkmale des zuständigen Regionalumkreises der materiellen Kultur bei und identifizierte räumlich eine Reihe von bisher unbekannten oder nur annähernd durch L. Meduna lokalisierten Fundstellen.

Bestandteil einer derart gezielten Tätigkeit war die Evidenz von allen festgestellten urgeschichtlichen und mittelalterlichen Lokalitäten und Funden. Die Oberflächenuntersuchung beglaubigte oder lokalisierte präziser 16 Siedlungen, stellte neu 11 Siedlungen fest und registrierte 11 Einzelfunde, überwiegend von neolithischer Spaltindustrie. Alle beobachteten Fundorte befinden sich in den Grenzen des Bezirkes Třebíč, die gesamten registrierten Funde, überwiegend mittelalterliche Keramik, sind im Museum von Moravské Budějovice deponiert.

POLYKULTURNÍ SÍDLIŠTNÍ LOKALITA PŘI MODRÉ U VELEHRADU (okr. Uherské Hradiště)

ROBERT SNÁŠIL, Slovácké muzeum Uherské Hradiště

Nad severním okrajem zástavby obce Modrá, jižně od polohy s pomístním jménem "Orlová", při okraji lesa na táhlé ostrožně a jejím k východu přivráceném svahu vypínajícím se nad pravým břehem bezjmenného potoka vlévajícího se do Salašky, objevil na polní parcele č. 220 a 1049 v roce 1989 dosud neregistrovanou polykulturní sídlisťní lokalitu místní občan pan V. Křivánek. Opakoványmi sběry shromáždil větší kolekci převážně střepového materiálu, kterou se zisky z roku 1991 předal Slováckému muzeu. Kartografická lokalizace: základní mapa ČSSR 1:50 000, list 25-33 Uherské Hradiště, od západního okraje 95 mm, od severního okraje 170 mm.

Keramické zlomky (inv. č. 229.205-229.250, 229.385-229.401) dokládají osídlení neolitické (lineární, volutová keramika, lengyelský okruh, moravská malovaná), eneolitické (kultura šňurová - rozrušený hrob?). Mladší době bronzové náleží keramika lužické kultury, střední době římské náleží několik střepů s typickou výzdobou na povrchu. Zastoupeny jsou i nálezy středohradištní doby, které rozmnожují počet velkomoravských lokalit katastru Modré ze tří na čtyři. Chronologicky nejmladší část nálezové kolekce se hlásí převážně do 12., menším počtem nálezů do průběhu 1. poloviny 13. století. Zánik tohoto nejmladšího sídliště pod Orlovou mohl souviset kromě jiného především s počátky cisterciáckého kláštera po letech 1202 až 1205.

Polykultur-Siedlungslokalität um Modrá bei Velehrad (Bez. Uherské Hradiště). Auf der Spurenlage nahe der Flur "Orlová" wurde bei Terrainbegehungen eine neue polykulturelle Lokalität entdeckt. Man fand Siedlungskeramik der Kulturen mit Linear- und mährischer bemalter Keramik, Belege (vielleicht aus einem zerstörten Grab) der kultur mit Schnurkeramik, ferner dann Siedlungsmaterial der Lausitzkultur aus der jüngeren Bronzezeit, aus der römischer Kaiserzeit und aus der mittleren Burgwallzeit. Die jüngste Funde stammen aus dem 12. Jh. und aus der 1. Hälfte des 13. Jahrhunderts.

ZPRÁVA O VÝSLEDCÍCH POVRCHOVÝCH SBĚRŮ A DROBNÝCH VÝZKUMŮ V ROCE 1991

MIROSLAV ŠMÍD, Archeologický ústav ČSAV Brno

Čechy pod Kosířem, okr. Prostějov

Severozápadně zalesněného návrší Brus, na levém břehu Stříbrného potoka, byly povrchovými sběry zachyceny stopy pravěkého osídlení. Získaný keramický materiál patří kulturám lineární, s moravskou malovanou keramikou a laténské. Místo nálezu najdeme na ZM 1:10 000, list 24-22-21 v okolí bodu určeného souřadnicemi 60 mm od Z a 60 mm od J s. č.

Hluchov, okr. Prostějov

V trati Podkahance, 1 km severně obce (ZM 1:25 000, 24-232 Protivanov, 7 mm od S a 40 mm od V s. č.), bylo zjištěno několik tmavých zásypů, které poskytly materiál kultury s moravskou malovanou keramikou (IIa). Některé objekty se nachází přímo pod polní cestou vedoucí od kóty 322 směrem JV, jiné JZ od ní.

Hněvotín, okr. Olomouc

V jihozápadní části katastru obce Hněvotín, v trati U struh, se jen několik málo metrů nad inundací potoka Blata zvedá sprášová návěj, vybíhající z táhlého, k JZ obráceného svahu. Ta je ohrazena od JZ zmíněným potokem a od SZ silnicí z Lutína do Hněvotína (ZM 1:10 000, list 24-22-23, 120 mm od S a 182 mm od Z s. č.). Povrchovými sběry bylo zachyceno osídlení kulturami lineární, vypíchanou, jordanovskou, kanelovanou a lužických popelnicových polí.

Laškov, okr. Prostějov

Na levobřežní terase říčky Šumice, nad dolním mlýnem východně obce Laškova, bylo hlubokou orbu zničeno nebo silně poškozeno větší množství pravěkých objektů, z nichž převážná část patří kultuře s lineární keramikou, zbyvající staršímu a střednímu eneolitu. Na ZM 1:10 000, list 24-22-16 polohu sídliště určují souřadnice 110 mm od Z a 139 mm od J s. č.

Severozápadně obce v trati Na příčkách se rozkládá sídliště kultury s moravskou malovanou keramikou (IIa), které je situováno v horní části táhlého, k JV obráceného svahu (ZM 1:10 000, list 24-22-16, 110 mm od Z a 139 mm od J s. č.).

Pěnčín, okr. Prostějov

Při povrchových sběrech v trati U Jána, na známém sídlišti MMK (ŠMÍD 1991), byly zjištěny stopy orbu silně narušeného objektu. Ten byl v rámci výzkumu sídliště KNP u Laškova ovzorkován. Výzkumem bylo zjištěno, že se jedná o mělký objekt MMK - IIb zapuštěný do rozsáhlějšího objektu

(hliníku?) kultury lineární. Materiál posledně jmenované kultury byl nalezen i v širším okolí místa výzkumu.

Myslejovice, okr. Prostějov

Koncem roku 1990 jsem získal od bratrů M. a R. Malečkových z Myslejovic několik drobných střepů z dosud neznámého výšinného sídliště Křeba (kóta 393 m), která se nachází v JZ sousedství obce. Při prohlídce lokality na jaře příštího roku se nám podařilo z mělké jámy po vyvráceném stromu získat další materiál. Vedle hojně mazanice se jedná o dva přesleny a značně otrželé střepy, které patří s největší pravděpodobností II. stupni KNP. Křebou je v místním názvosloví označen jižní vrchol kopce Morkovec (kóta 402 m). Vrchol sídliště určují souřadnice 78 mm od J a 166 mm od Z s. č. na ZM 1:10 000, list 24-24-16.

Literatura

ŠMÍD, M. 1991: Nové nálezy kultury s moravskou malovanou keramikou na Prostějovsku, Arch. rozhledy XLIII, 187 ad.

Bericht über die Ergebnisse der Oberflächensammlungen und der kleineren Grabungen im Jahre 1991.

Čechy pod Kosířem, Bez. Prostějov

Nordwestlich der bewaldeten Anhöhe brus, am linken Ufer des Stříbrný-Baches (Silberbach), hat man anhand von Oberflächensammlungen Spuren einer Besiedlung der Linearbandkeramik, der Kultur mit mährischer bemalter Keramik und aus der La-Tène-Zeit erfaßt.

Hluchov, Bez. Prostějov

In der Flur Podkahance, 1 km nördlich der Gemeinde, stellte man einige dunkle Aufschüttungen fest, die Material der Kultur mit mährischer bemalter Keramik (IIa) gewährten.

Hněvotín, Bez. Olomouc

Im südwestlichen Teil des Katasters der Gemeinde Hněvotín, in der Flur U struhý, wurde eine Besiedlung der Kulturen mit Linearbandkeramik, Stichbandkeramik, Jordanover, Badener (kannelierte) und der Lausitzer Urnenfelderkultur festgestellt.

Laškov, Bez. Prostějov

Auf der linskufrigen Terrasse des Flüßchens Šumice, oberhalb der unteren Mühle, wurde durch Tiefackerung eine größere Menge prähistorischer Objekte zerstört oder stark beschädigt, von denen die Mehrzahl Material der Kultur mit Linearbandkeramik und ferner dann aus dem älteren und mittleren Äneolithikum gewährte. Nordwestlich der Gemeinde in der Flur Na příkách erstreckt sich eine Siedlung der Kultur mit mährischer bemalter Keramik (IIa).

Pěnčín, Bez. Prostějov

Bei Oberflächensammlungen in der Flur U Jána, auf der bekannten MBK-Siedlung (Šmíd 1191), wurde durch Tiefackerung ein Objekt der MBK (IIb) stark zerstört. Im Laufe der Rettungsgrabung stellte man fest, daß es in eine Lehmgrube der Kultur mit Linearbandkeramik eingelassen war. Material der letztgenannten Kultur fand man bei Terrainbegehungen auch in der breiteren Umgebung der Grabungsstelle.

Myslejovice, Bez. Prostějov

Neu hat man eine Besiedlung aus dem Abschnitt der jüngeren Stufe der TBK auf einer ausdrucksvollen Anhöhe SW der Gemeindenachbarschaft festgestellt, die in lokaler Terminologie als Křeba bezeichnet ist. Es handelt sich um den südlichen Gipfel des Berges Morkovec (Kote 402 m).

RETTUNGSGRABUNG IN BRNO-HORNÍ HERŠPICE (Bez. Brno-město)

PETR VITULA, Archeologický ústav ČSAV Brno

Im Frühjahr 1989 untersuchte der Verfasser durchlaufend eine umfangreiche fast 2 Hektar große Ackerbodenabnahme für den Bau einer Großniederlage des Betriebes Potraviny Brno. Am Orte des Baues, auf einer markanten Anhöhe oberhalb der Talaue des Svratka-Flusses, hat man schon früher einige reiche Gräber der Horákov Kultur erforscht. Diese wurden auf der abgedeckten Fläche verlässlich anhand der Aufschüttung und Größe, aber auch geodetisch identifiziert. Weitere unerforschte Gräber hat man hier jedoch keine festgestellt. Auf der gesamten Fläche wurden nur zwei vereinzelte Siedlungsobjekte untersucht, von denen das eine der Kultur mit mährischer bemalter Keramik und das zweite dem slawischen mittelburgwallzeitlichen Abschnitt gehört.

PRŮZKUM TRASY PLYNOVODU ŠITBOŘICE - HUSTOPEČE (okr. Břeclav)

PETR VITULA, AÚ ČSAV Brno

V měsících říjnu 1990 až lednu 1991 provedl autor ve spolupráci se studenty archeologie FF MU v Brně Z. Čermákovou, P. Nerudou, J. Macháčkem a Z. Čižmárem průzkum trasy plynovodu Šitbořice-Hustopeče, který se zaměřil nejen na prostorovou identifikaci a výzkum či vzorkování bezprostředně rýhou narušených pravěkých objektů, ale i na sledování celkového rozsahu osídlení v jejich blízkém okolí za pomocí prospekce povrchovým sběrem. Na katastrech Nikolčic, Divák, Boleradic a Horních Bojanovic bylo identifikováno pravěké osídlení v následujících polohách (všechny souřadnice jsou uvedeny z map 1:10 000).

1. Nikolčice - trať Šitbořická - plocha vymezená na mapovém listu 34-21-02 body, jejichž souřadnice jsou: 112 (mm od J sekční čáry): 201 (mm od Z sekční čáry), 117:197, 122:201, 116:207. V uvedené poloze bylo zjištěno osídlení velatické fáze kultury středodunajských popelnicových polí.
2. Diváky - trať Svárov a Nivy pod Svárovem - plocha vymezená na mapovém listu 34-21-02 body, jejichž souřadnice jsou 50:329, 47:296, 58:277, 70:270, 74:271, 74:277. V této poloze bylo povrchovým sběrem lokalizováno rozsáhlé sídliště kultury s moravskou malovanou keramikou.
3. Diváky - trať Nivy pod Svárovem - plocha vymezená na mapovém listu 34-21-02 body, jejichž souřadnice jsou 35:344, 40:336, 47:344, 40:351. Na tomto strmem východním svahu byl sbírána početný keramický materiál horákovské kultury. Při průzkumu rýhy pak byly ovzorkovány a zaměřeny dva narušené objekty téže kultury.
4. Diváky - trať Padělky - plocha vymezená na mapovém listu 34-21-03 body, jejichž souřadnice jsou 0:52, 5:44, 11:49, 2:57. Ve spodní části jižního svahu byly sbírány rámcově pravěké střepy. V rýze potom byla zjištěna mocná splachová vrstva s drobnými kousky keramiky, které lze datovat opět pouze rámcově.
5. Diváky - trať Díly v zelích - plocha vymezená na mapovém listu 34-21-08 body, jejichž souřadnice jsou 357:33, 363:20, 373:21, 362:40. Při úpatí severovýchodního svahu na hraně údolní nivy byl sbírána početný keramický materiál z doby římské.
6. Boleradice - trať Kopanina - v linii rýhy mezi body, které jsou na mapovém listu 34-21-08 vymezeny souřadnicemi 137:59, 155:45. V této poloze bylo prozkoumáno nebo ovzorkováno celkem 13 rýhou narušených sídlištních objektů kultur s lineární a moravskou malovanou keramikou, velatické a horákovské.
7. Horní Bojanovice - trať Dlouhý - v bodě vymezeném na mapovém listu 34-21-13 souřadnicemi 305:91. V uvedené poloze byl ve spolupráci s P. Dvořákem prozkoumán rýhou narušený hrob kultury

zvoncovitých pohárů s kruhovým žlábkem. Kromě kosterního skeletu, zčásti porušeného, byly v hrobě celkem dvě keramické nádoby.

8. Horní Bojanovice - trať Dolní rybník - prostor kolem bodu vymezeného na mapovém listu 34-21-12 souřadnicemi 82:386. V této poloze byly v rýze pro plynovod pod značnou vrstvou náplav zjištěny a ovzorkovány dva narušené sídliště objekty, které se podařilo datovat pouze rámcově do doby bronzové.

Begehung der Gasleitungstrasse Šitbořice - Hustopeče (Bez. Břeclav). In der Zeit vom Oktober 1990 bis Jänner 1991 realisierte der Verfasser in Zusammenarbeit mit den Archäologiestudenten der FF MU in Brno Begehungen der Gasleitungstrasse. Während dieser wurde eine Reihe prähistorischer Lokalitäten in den folgenden Katastern und lagen festgestellt sowie räumlich identifiziert:

1. Nikolčice-Flur Šitbořická - Siedlung der Velaticer Phase der mitteldanubischen Urnenfelderkultur.
2. Diváky-Fluren Svárov und Nivy pod Svárovem - Siedlung der Kultur mit mährischer bemalter Keramik.
3. Diváky-Flur Nivy pod Svárovem - Siedlung der Horákoverkultur.
4. Diváky-Flur Padělky - allgemein prähistorische Besiedlung.
5. Diváky-Flur Díly v zelích - Siedlung aus der römischen Kaiserzeit.
6. Boleradice-Flur Kopanina - Siedlungen der Kultur mit Linear- und mährischer bemalter Keramik, der Velaticer und der Horákover.
7. Horní Bojanovice-Flur Dlouhý - Grab der Glockenbecherkultur mit Kreisgraben.
8. Horní Bojanovice-Flur Dolní rybník - Siedlung rahmenhaft in die Bronzezeit datiert.

3. VARIA

EXPERIMENT V ARCHEOLOGII. Tento článek si klade za cíl přiblížit zajímavé poznatky francouzských badatelů, kteří na základě výzkumu magdalénské lokality provedli několik ověřovacích experimentů přípravy a těžby jádra. Jedním z úkolů bylo vysledovat, co ovlivňuje morfologii kumulace debitáže v průběhu štípání.

Závěrem sedmdesátých let byla zkoumána magdalénská lokalita Pré-des-Forges u Marsangy (JV od Paříže). Lidé zde byli přitahováni snadnou dostupností surovin. Pozůstatky osídlení se nachází 50 metrů od řeky Yonne, která také poskytovala v náplavách část materiálu. Zhruba 45 % použitých surovin bylo sbíráno přímo na výchozu suroviny cca 200 m od sídliště, částečně sbírali surovинu přímo na sídlišti. Asi 10 % tvoří pěkný homogenní silex tmavě šedé až černé barvy, který získávali z místa vzdáleného 6 km na SZ. Bylo použito i několik kusů nekvalitního silexu stupně sparnaciен, který byl ale nakonec opuštěn. (O způsobech zásobování surovinami v mladém paleolitu se zmiňuje např. Geneste 1988 pozn. překladu). Sídliště se svojí strukturou řadí k dalším magdalénským lokalitám pařížské pánve, jako jsou například Les Tarterets II, Etiolles, Pincevent. Na ploše sídliště, ve struktuře N19, bylo nalezeno více než 300 nástrojů. Převládají rydla - 23,92 %, dále vrtáčky - 19,93 %, čepelky s otupeným bokem - 18,93 %, škrabadla - 13,98 %. Skupina 60 kamenných fragmentů (pískovec, kvartit, vzácně granit) vytváří v centru plochy ohniště zhruba čtyřúhelníkovitého tvaru o straně 70 cm. Větší bloky kamenů (20 - 30 cm) přitom mohly sloužit jako sedátka. Jedná se o typ ohniště s rovným dnem pokrytým drobnějšími kameny kumulujícími teplo. V blízkosti ohniště se nachází velká koncentrace debitáže.

Struktura N19 představuje dvě specifická centra: okolo ohniště s běžnými nástroji a periferní zónu blížeji k řece, kde byly vyráběny polotovary na výrobu nástrojů. Autoři uvažují pro sídliště (datace C14 11 600 + - 200 B. P.) možnost existence přístřešku ohniště a „domácí plochy“, podobně jako v Pincevent.

V návaznosti na provedený výzkum byl E. Boedou a J. Pelegrinem proveden experiment přípravy a těžby jádra s následnou výrobou nástrojů. Přitom byl respektován použitý materiál (křídový pazourek jako v Marsangy) a jeho množství. Během experimentu byl sledován systém utváření koncentrací debitáže ve vztahu k experimentátoru.

Tvar a velikost koncentrace závisí na tom, zda:

- sedí experimentátor na sedátku, nebo sedí či klečí na zemi
- je pravoruký nebo levoruký
- má přes stehna položenou zástěru a jakým způsobem odkládá kusy vhodné pro další použití.

Pravoruký štípač pracuje kolmo ke svému volnému stehnu, produkuje dvě polokoncentrace - po své levici - úštěpy padají na vnější stranu stehna a mezi stehna. Sedí-li pracovník na nízké stoličce, vyplňuje se zvolna levá zóna, odpovídající negativu levého stehna (závisí na množství odpadu). V případě, že experimentátor sedí nebo klečí na zemi, je levé stehno v kontaktu se zemí a nedochází k zasypání. Odbity úštěp pak

- a) padá na vnitřní stranu levého stehna
- b) hromadí se v zástěře, eventuelně přepadává směrem dopředu (zůstává otázkou, zda pravěký štípač nerohazoval produkty okolo sebe)
- c) materiál padá na vnější stranu levého stehna.

Při těžbě je jádro na vnější straně levého stehna, vhodné kusy na výrobu nástrojů jsou vybírány a ukládány zvlášť.

Experimentální koncentrace byly ponechány několik let na další pozorování. Je zřejmé, že se morfologie koncentrací dále vyvíjí s množstvím zpracovaného materiálu.

Závěrem byly na vybraném materiálu z Marsangy provedeny remontáže jader, ověřující homogenitu souborů. Nebyl výjimečný výskyt ojedinělých částí jader v jiných, vzdálenějších pozicích, případně v jiných koncentracích. Drobné úštěpy byly těžko zachytitelné.

Literatura

GENESTE, J. M. 1988: Systemes d'approvisionnement en matières premières au paleolithique moyen et au paleolithique supérieur en Aquitaine. L'Homme de Néandertal, vol. 8, La Mutation, str. 61 - 70, Liège.

Am Ende der 70-gen Jahren fand eine Erforschung der magdalenesche Lokalität Pres-des-Forges (SO von Paris) statt. Im Zusammenhang mit dieser Forschung realisierten E. Boeda mit J. Pelegrin ein Experiment, der sich mit der Vorbereitung und Förderung der Kerne, und nachfolgender Erzeugung der Werkzeuge befasst. Sie respektierten dabei das benützte Material (Feuerstein aus Kreide wie in Marsangy) und seine Menge. Im Laufe des Experiments studierten sie das System der Gestaltung und Konzentration im Zusammenhang mit der Experimentator. Die Gestaltung und die Größe der Konzentration ist abhängig davon, ob der Experimentator sitzt direkt auf der Erde oder auf einem Sitz, oder ob er bie dieser Arbeit eine Lederschürze über seinem Schenkel gelegen hat, und Endlich, auf welcher Weise wählt er Stücke aus, die sind passend für weitere Bearbeitung. Zum Schluss wurden einige Remontage der Kerne durchgeführt, die die Homogenität der Gesamtheit beglaubigten.

(Deutsch von J. Čermák)

Podle článků B. Schmiderové, E. de Croisseta, E. Boedy a J. Pelegrina v publikaci: Archeologie experimentale, cahier N1, Archeodrome 1985, str. 1 - 64.

Zdeňka Čermáková, FF MU Brno

SEKEROMLAT TYPU A Z JIČÍNĚVSI, okres JIČÍN. Při studiu archeologických nálezů v muzeu Vysočiny v Jihlavě objevil referent sekeromlat kultury se šňůrovou keramikou (pozdní eneolit). Studiem záznamu v inventární knize bylo zjištěno, že se jedná o sbírkový předmět, který jihlavské muzeum získalo koupí od Františka Papouška z Jaroměřic nad Rokytnou dne 15. listopadu 1955 a jako lokalita se uvádí Jičíněves, okres Jičín, ve východních Čechách. Bližší podrobnosti nejsou známy (viz nálezová zpráva v archivu AÚ ČSAV v Praze, č. j. 3179/92), a proto se domníváme, že se jedná s největší pravděpodobností o ojedinělý nález.

Sekeromlat je v bokorysu konvexně prohnutý a má dolů vytažené ostří. Jeho horní stranu v místech podélné osy zdobí po celé délce dvojice rytých linií. V půdorysu je patrné nepravidelné obloukovité zesílení boků v úrovni otvoru pro topůrko. Markantní stopy na levém boku v těchto místech a v týlní části svědčí o tom, že je zde zachována původní stěna pracovního polotovaru a že k výrobě bylo použito polotovaru menších rozměrů než bylo žádoucí. Tím také můžeme vysvetlit podstatu asymetrické modelace boků u tohoto artefaktu. Otvor, na jehož stěnách jsou patrné stopy po vrtání, byl vrtán z horní strany a ze spodní jen navrtán. Příčný průřez jak v týlní, tak i v břitové části je plošně oválný. Podle petrografického určení, provedeného A. Přichystalem z katedry geologie a paleontologie PřF MU v Brně pod stereoskopickým mikroskopem, je zhotoven z horniny ze skupiny zelených břidlic. Rozměry: D - 167 mm; šířka - 40 mm; výška ostří - 49 mm; provrt - 15 - 14 - 15 mm. Váha 405 g. Inv. č. 251 (reg. č. 3/91). Obr. 1.

Podle výše uvedených morfologických znaků můžeme artefakt z Jičíněvsi přiřadit k tzv. sekeromlatům typu A kultury se šňůrovou keramikou (BUCHVALDEK 1967, 51 - 52). V jejích hrobových celičích se vyskytuje

společně s nejstaršími tvary amfor a šňůrových pohárů a po typologické stránce charakterizují náplň nálezové skupiny I, tj. celoevropského horizontu (týž 1967, 89). Jmenované milodary si sebou přinesly ze své pravlasti první nositelé kultury se šňůrovou keramikou i do středoevropského prostoru. Je zajímavé, že i v Čechách sekeromlaty typu A se nacházejí také v oblastech, jež jsou dosti vzdáleny od vlastní sídlištní oikumeny a exemplář z Jičíněvsi v severní části východních Čech není v tomto směru žádnou výjimkou (srov. BUCHVALDEK 1986, obr. 50 : 1). V daném regionu není uvedený nález

Obr. 1. Jičíněves, okr. Jičín

ojedinělý, již z dřívějších let jsou známy dva obdobně profilované kusy, první pochází z Pecky (takéž okres Jičín) a druhý z Turnova (okres Semily; BUCHVALDEK 1967, Karte 24 - obě lokality figurují pod číslem 18 a 19).

Námi publikovaný sekeromlat z Jičíněvsi na okrese Jičín rozšiřuje naše znalosti o tvarové variabilitě v rámci daného typu, o použití surovině a o intenzitě zájmů prvních kolonistů kultury se šňurovou keramikou o prostor východních Čech.

Literatura

BUCHVALDEK, M. 1967: Die Schnurkeramik in Böhmen. Praha.

BUCHVALDEK, M. 1986: Kultura se šňurovou keramikou ve střední Evropě. I. Skupiny mezi Harcem a Bílými Karpaty. In: Praehistorica XII, Praha.

Lubomír Šebela, AÚ ČSAV Brno

Streitaxt des Types A von Jičíněves, Bez. Jičín. Beim Studium des archäologischen Materials im Museum Vysočina in Jihlava (Iglau) hat der Fererent eine Streitaxt des Types A der Schnurkeramikkultur gefunden. Der Gegenstand stammt aus der Fundstelle Jičíněves, Bez. Jičín in Ostböhmen (Länge - 167 mm; Breite - 40 mm; Höhe der Schneide - 49 mm; Durchmesser der Durchbohrung der - 15-14-15 mm; Gewicht - 405 G). Er wird aus dem Gesteine der Gruppe von grünen Schiefersteinen hergestellt.

ENTSTEHUNG UND ENTWICKLUNG DER LAUSITZER URNENFELDER IM RAUME NORDWESTMÄHRENS. (Thesen der Kandidatendissertation). Die vorliegende Dissertation nimmt Stellung zur Frage der Entstehung und Entwicklung der Lausitzer Urnenfelder im Raum Nordwestmährens. In einer relativ kleinen und deutlich begrenzten Region wird hier die Entwicklung seit dem Abschluss der älteren Bronzezeit bis in den Abschluss des hallstattzeitlichen Abschnittes verfolgt.

Die Dissertation knüpft an die vorherigen Arbeiten von Z. Smrž an (1971, 1975), welche den damaligen Forschungsstand bewerteten. Die Grundlage der vorliegenden Arbeit sind neue Untersuchungen des Autors im behandelten Raum. Es ist dies ein Teil der Siedlung in Skalice nad Svitavou, Sondagen auf den Burgwällen bei Krhov, Boskovice, Velké Opatovice (einschließlich der Flächenabdeckungen am Burgwall bei Svitávka) und kleinere Rettungsgrabungen von Siedlungen und Gräberfeldern.

In der Region ist deutlich zu ersehen, dass in Stufe B B1 weiter die Entwicklung der Věteřover Gruppe fortsetzt (Burgwälle Svitávka, Velké Opatovice, Siedlung Chornice) und diese postklassische Phase äussert sich als Höhepunkt der vorherigen Entwicklung. Der darauffolgende Zeitabschnitt B B2 - B/C ist bereits ein Věteřover- Hügelgräberabschnitt (Svitávka - jüngere Befestigungsphase, Velké Opatovice, Knínice - Obj. 1/39, Skalice - Obj. 87/79?). Die Entwicklung in B C dokumentiert die wichtige Schicht D1 am Burgwall bei Svitávka, die Mehrzahl der Funde aus dieser gehört bis in B - C2 - C/D und ist eine Mischung von späthügelgräberzeitlichen und hügelgräber - lausitzer (frühlausitzer) Funden. Zeitlich knüpft an Schicht D1 die Besiedlung in Skalice an - Feuerstelle 1 und 2/79, Obj. 13/79, 63/79 u. a., die den ältesten altaußitzer Abschnitt repräsentieren. Kontinuierlich setzt die Entwicklung der keramischen Typen fort (es endet die Entwicklung der amphorenartigen Schüssel und des hohen Hügelgräber-Kruges) und eine klare Grenze zwischen der Keramik der vorherigen Entwicklung und der ältesten Lausitzer ist nicht ersichtlich. Die Entwicklung der vorherigen Siedlungensetzt fort und eine gewisse Zeit schreitet vermutlich neben der schon Lausitzer Kultur die Existenz der späten Hügelgräberkultur zu Beginn der Stufe B D fort (Skalice, obj. 53/79).

Es nehmen Belege vom Einwirken des südöstlichen Kulturstromes auf Siedlungen zu (Feuerstellen mit Beziehung zum Kult und zur Metallgiesserei, die Eingliederung von Getreidegruben in rituelle Praktiken, anspruchsvolle Lehmbeurkunstruktionen mit Beziehung zu den erwähnten Aktivitäten), dessen Äusserung auf den Gräberfeldern das Aufkommen von steinernen Konstruktionen der Grabhügel ist. Auf wenig bekannten Nekropolen kann nur vereinzelt ihre Entstehung im Hügelgräber-Lausitzer-Übergangsabschnitt gefunden werden (Lysice, Jevíčko). Ausdrucksvooll sind steinerne Hügelgräberkonstruktionen belegt, die im begrenzten Masse bis in den

mittleren Abschnitt fortleben. In H A1 sind deutlich ausdrucksvolle fremde Einflüsse und Strömungen aus beinahe allen umliegenden Kulturräumen (auch aus Süden und Südosten - Zentraltransdanubien, Piliňer Kultur wahrnehmbar. Burgwälle aus dem altlausitzer Abschnitt kennen wir nicht.

Das Ergebnis dieser Einflüsse auf die einheimische Entwicklung war eine markante Veränderung, die in der Entstehung des mittleren Abschnittes mündete. In ausdrucks voller Form setzt die lokale Metallgiesser-Produktion fort (aus der Region kennen wir ein Drittel der mährischen Lausitzer Depots aus B D - H D), es zeichnet sich hier ein Raum ab mit kontinuierlich ausgeübter Metallgiesserei und der Möglichkeit eines mindestens teilweise lokal gewonnenen Kupfers. Es setzt die Anbringung von Gräbern auf Gräberfeldern sowie die Entwicklung der vorherigen Siedlungen fort. Als Novum ist die Besiedlung von Burgwällen im Abschluss des mittleren Abschnittes (wir kennen jedoch aus dieser Zeit keinen klaren Beleg ihrer Befestigung). Ihre Besiedlung setzt vielleicht ohne Unterbrechung bis in die hallstattzeitliche Stufe H C fort.

Für den Hallstattabschnitt stehen weniger Quellen zur Verfügung. Eine Veränderung in der Siedlungsstruktur ist ersichtlich (es endet die Entwicklung eines Teiles der vorherigen Siedlungen, neue werden gegründet). Gräberfelder sind nur wenig bekannt, vermutlich entstehen neue Bestattungskreise sowie anderswo in Mähren. Eine markantere soziale Differenzierung der hiesigen Lausitzer Gesellschaft (mindestens seit der Mitte des hallstattzeitlichen Abschnittes) belegen Kammergräber aus Jevíčko. Einen Anteil an dieser Differenzierung hat vielleicht auch die fortsetzende metallurgische Produktion, in der die Bronzegiesserei vermutlich in Verbindung mit der Eisenverhüttung erscheint. In Stufe H D waren wiederum Burgwälle besiedelt worden (und in dieser Zeit einige auch neu befestigt); im Vergleich mit der vorherigen Besiedlung dieses Lokalitätentypes ändert sich das Ausmass der befestigten Fläche nicht allzu viel.

Die bisher eher vereinzelten Belege sprechen vom Überleben der Lausitzer materiellen Kultur bis in den Beginn der Latènezeit, im Verlaufe von L B schwinden sie jedoch.

Antonín Štropf, AÚ ČSAV Brno

ODBORNÁ SKUPINA PRO NEOLIT A ENEOLIT MORAVY ČAS při ČSAV uskutečnila ve dnech 6. a 7. června 1991 v sídle archeologické expedice Ústavu pro prehistorii FF MU Brno v Těšeticích své deváté zasedání. Zúčastnilo se ho 8 badatelů - 6 z Moravy a 2 ze Slovenska a odeznělo na něm 6 referátů a 12 diskusních příspěvků. Řada z nich byla doprovázena ukázkami materiálu. Příští zasedání se má konat na pozvání slovenských kolegů ve Velké Mužle ve dnech 15. - 17. září 1992.

Jiří Pavelčík, AÚ ČSAV Brno

X. SETKÁNÍ POBOČKY MSAK A ČSA-SAČMS PŘI ČSAV PRO SEVERNÍ MORAVU A SLEZSKO se uskutečnilo v konferenční místnosti Vlastivědného muzea v Olomouci dne 25. května 1991. Pracovní jednání se zúčastnilo 25 řádnných a mimořádných členů společnosti, kteří schválili změnu názvu na Pobočku pro severní Moravu a Slezsko a zvolili tři členy výkonného výboru MSAK. Přednáškový blok se tentokrát zaměřil na téma "Sídelně geografické vztahy Moravy a Slezska v pravěku a časné době dějinné". Úvodní vstupy přednesli Vl. Goš, Vr. Janák, P. Kouřil a J. Pavelčík. V odpoledním cyklu, po prohlídce materiálu a referátech o nových nálezech členů pobočky se rozvinula diskuse k problémům zapojení mimořádných členů do terénního průzkumu (evidenční karty lokalit), záchranných akcí a k otázce soukromých sbírek. Závěrem bylo dohodnuto, že příští setkání se uskuteční 30. května 1992 v Kopřivnici.

Jiří Pavelčík, AÚ ČSAV Brno

Výzkumy a záchranné akce na Moravě v roce 1991
(Tab. 1)

a) Rejstřík lokalit

1. Bantice (okr. Znojmo): 109
nedatováno
2. Biskupice (okr. Třebíč): 112
středověk
3. Bohdalice-Kozlany (okr. Vyškov): 97, 98
nedatováno
4. Boleradice (okr. Břeclav): 120, 121
kultura lineární, moravská malovaná keramika, kultura velatická kultura horákovská
5. Borotice (okr. Znojmo): 55-56, 108, 109, 110
středodunajská mohylová kultura, nedatováno
6. Božice (okr. Znojmo): 97, 98, 102, 103, 110
paleolit, nedatováno
7. Brno-město (okr. Brno-město): 59, 85-88
kultura horákovská, středověk, novověk
8. Brno-Dvorská (okr. Brno-město): 96, 98
nedatováno
9. Brno-Horní Heršpice (okr. Brno-město): 120
moravská malovaná keramika, doba hradištní
10. Brno-Chrlice (okr. Brno-město): 96, 98
nedatováno
11. Brumovice (okr. Břeclav): 97, 98
nedatováno
12. Břeclav (okr. Břeclav): 76-77
doba hradištní
13. Břeclav-Pohansko (okr. Břeclav): 69-71
doba hradištní
14. Čechy pod Kosířem (okr. Prostějov): 118, 119
kultura lineární, moravská malovaná keramika, doba laténská
15. Čejč (okr. Hodonín): 96, 98, 101
eneolit, kultura zvoncovitých pohárů, starší doby bronzová, kultura únětická, kultura velatická, doba římská, nedatováno
16. Dalešice (okr. Třebíč): 112, 117
středověk
17. Dědice (okr. Třebíč): 112
středověk
18. Dětkovice (okr. Prostějov): 99
doba římská, nedatováno
19. Diváky (okr. Břeclav): 120, 121
moravská malovaná keramika, kultura horákovská, doba římská, nedatováno
20. Dobšice (okr. Znojmo)
nedatováno
21. Dolní Dunajovice (okr. Břeclav)
nedatováno
22. Dolní Věstonice (okr. Břeclav)
nedatováno
23. Drnholec (okr. Břeclav): 108, 110
nedatováno
24. Drslavice-Havřice (okr. Uherské Hradiště): 49-50
kultura zvoncovitých pohárů
25. Drválovice (okr. Blansko): 82, 85
středověk

26. Dubňany (okr. Hodonín): 65-66
doba římská
27. Grešlové Mýto (okr. Znojmo): 103
moravská malovaná keramika
28. Hevlín (okr. Znojmo): 98, 102, 103, 108, 110
nedatováno
29. Hlinsko (okr. Přerov): 47
kultura s kanelovanou keramikou
30. Hluboké Mašůvky (okr. Znojmo): 102, 103
středověk
31. Hluchov (okr. Prostějov): 118, 119
moravská malovaná keramika
32. Hnanice (okr. Znojmo): 102, 103
paleolit, neolit, eneolit, nedatováno
33. Hněvotín (okr. Olomouc): 118, 119
kultura lineární, kultura vypíchaná, kultura jordanovská, kultura s kanelovanou keramikou, kultura lužická
34. Hodějice (okr. Vyškov): 97, 98
nedatováno
35. Hodonice (okr. Znojmo): 102, 103
starší doby bronzová
36. Hornice (okr. Třebíč): 112-113, 117
kultura jevišovická, doba hradištní
37. Horní Bojanovice (okr. Břeclav): 120-121
kultura zvoncovitých pohárů, doba bronzová
38. Horní Věstonice (okr. Břeclav): 95, 98
nedatováno
39. Hostěradice (okr. Znojmo): 103, 104
nedatováno
40. Hrušovany nad Jevišovkou (okr. Znojmo): 102, 104
doba bronzová
41. Ivančice (okr. Brno-venkov): 79-81
středověk, novověk
42. Ivaň (okr. Břeclav): 108
nedatováno
43. Javorník (okr. Šumperk): 79
středověk
44. Karolín (okr. Blansko): 83, 85
středověk
45. Kdousov (okr. Třebíč): 113
doba laténská, doba hradištní
46. Kobylí (okr. Břeclav): 96, 98, 101
neolit, doba laténská, nedatováno
47. Kobylnice (okr. Brno-venkov): 97, 98
nedatováno
48. Kojetice (okr. Třebíč): 113
středověk
49. Konice (okr. Znojmo): 102, 103, 104
paleolit
50. Kostníky (okr. Třebíč): 113-114
doba laténská, doba hradištní, středověk, nedatováno
51. Kovalovice (okr. Brno-venkov): 95, 98
nedatováno
52. Krumvíř (okr. Břeclav): 97, 98
nedatováno

53. Křídlovky (okr. Znojmo): 102, 104
doba bronzová
54. Kudlovice (okr. Uherské Hradiště): 76
doba hradištní
55. Kupařovice (okr. Brno-venkov): 108, 110
nedatováno
56. Laškov (okr. Prostějov): 47-48, 118, 119
kultura lineární, moravská malovaná keramika, eneolit, kultura nálevkovitých pohárů
57. Litohoř (okr. Třebíč): 11
středověk
58. Litovany (okr. Třebíč): 102, 104
neolit nebo eneolit
59. Lukov (okr. Zlín): 89-90
středověk
60. Mackovice (okr. Znojmo): 110
kultura zvoncovitých pohárů (?)
61. Malé Hoštice (okr. Opava): 111
kultura nálevkovitých pohárů, kultura s kanelovanou keramikou, popelnicová pole
62. Malé Hradisko (okr. Prostějov): 60
doba laténská
63. Marchanice (okr. Vyškov): 100
kultura vypíchaná, eneolit, kultura se šňůrovou keramikou
64. Mikulčice (okr. Hodonín): 73-74
doba hradištní
65. Mikulov (okr. Břeclav): 55, 57, 88
věterovská skupina, mladší doba bronzová, novověk
66. Milotice (okr. Hodonín): 95, 98
nedatováno
67. Miroslav-Kašanec (okr. Znojmo): 102, 104
nedatováno
68. Mistřín (okr. Hodonín): 95, 98
nedatováno
69. Mladoňovice (okr. Třebíč): 114
neolit, doba halštatská, doba laténská, středověk, nedatováno
70. Modrá u Velehradu (okr. Uherské Hradiště): 117-118
kultura lineární, moravská malovaná keramika, kultura se šňůrovou keramikou, kultura lužická, doba římská, doba hradištní
71. Moravská Nová Ves (okr. Břeclav): 53-54
kultura zvoncovitých pohárů, kultura protoúnětická, kultura únětická, věterovská skupina, středodunajská mahylová kultura, popelnicová pole, doba laténská, doba římská
72. Moravské Budějovice (okr. Třebíč): 112, 114, 117
neolit, středověk, novověk
73. Mostkovice (okr. Prostějov): 48-49
kultura vypíchaná, kultura se šňůrovou keramikou, kultura lužická
74. Mušov (okr. Břeclav): 61-62, 64, 64-65, 97, 98, 108, 109, 110
kultura únětická, doba římská
75. Mutěnice (okr. Hodonín): 101
doba bronzová, nedatováno
76. Myslejovice (okr. Prostějov): 119
kultura nálevkovitých pohárů
77. Němčice (okr. Brno-venkov): 57
kultura lužická, kultura velatická
78. Němčice nad Hanou (okr. Prostějov): 102
mladší doba bronzová, doba halštatská, doba laténská, nedatováno

79. Nikolčice (okr. Břeclav): 120, 121
kultura velatická
80. Opava-Jaktař (okr. Opava): 110-111
kultura lineární, kultura vypíchan, moravská malovaná keramika, kultura nálevkovitých pohárů, kultura s kanelovanou keramikou, doba římská, doba hradištní, nedatováno
81. Oponešice (okr. Třebíč): 114-115
neolit, nedatováno
82. Pasohlávky (okr. Břeclav): 97, 98
nedatováno
83. Pěnčín (okr. Prostějov): 118-119
moravská malovaná keramika
84. Police (okr. Třebíč): 115
doba laténská, doba hradištní, nedatováno
85. Pouzdřany (okr. Břeclav): 108, 109
nedatováno
86. Pravice-Šanov (okr. Znojmo): 97, 98
nedatováno
87. Přerov-Předmostí (okr. Přerov): 44
paleolit
88. Přibice (okr. Břeclav): 61, 63-64, 97, 98
doba bronzová, doba římská, nedatováno
89. Přísnotice (okr. Brno-venkov): 95, 98
medatováno
90. Rácovice (okr. Třebíč): 115
středověk
91. Rajhradice (okr. Brno-venkov): 67-68, 96, 98, 108
doba bronzová nebo doba halštatská, doba stěhování národů, nedatováno
92. Rašov (okr. Blansko): 43
paleolit
93. Rouchovany (okr. Třebíč): 102, 104
středověk, novověk
94. Rybníky (okr. Znojmo): 102, 104, 105
paleolit, neolit, eneolit, doba bronzová, doba halštatská, doba hradištní
95. Seloutky (okr. Prostějov): 97, 99
kultura lineární, moravská malovaná keramika, kultura jordanovská, kultura nálevkovitých pohárů, nedatováno
96. Skalice nad Svitavou (okr. Blansko): 59
doba halštatská
97. Skoronice (okr. Hodonín): 95, 98
nedatováno
98. Slavíkovice (okr. Třebíč): 115-116
doba hradištní, středověk, nedatováno
99. Sovinec (okr. Bruntál): 90-91
středověk, novověk
100. Spytihněv (okr. Zlín): 77
doba hradištní
101. Strachotín (okr. Břeclav): 108, 109
nedatováno
102. Suchohrdly (okr. Znojmo): 102, 105
nedatováno
103. Svitávka (okr. Blansko): 56
starší a střední doba bronzová
104. Šakvice (okr. Břeclav): 97, 98
nedatováno

105. Šerkovice (okr. Brno-venkov): 83-84, 85
středověk
106. Šlapanice (okr. Brno-venkov): 95, 98
nedatováno
107. Šumice (okr. Znojmo): 96, 98
věteřovská skupina, středověk
108. Těšetice (okr. Znojmo): 110
neolit, eneolit, doba bronzová, doba halštatská
109. Těšetice-Kyjovice (okr. Znojmo): 46, 54-55
neolit, kultura lineární, moravská malovaná keramika, starší doba bronzová
110. Tlumačov (okr. Zlín): 91
středověk, novověk
111. Třebelovice (okr. Třebíč): 116
doba hradíštní, středověk, nedatováno
112. Tvoříhráz (okr. Znojmo): 50-51, 95, 98, 102, 105
paleolit, neolit, neolit nebo eneolit, moravská malovaná keramika, kultura zvoncovitých pohárů, mladší doba bronzová, doba halštatská, doba římská, doba hradíštní, nedatováno
113. Uherské Hradiště (okr. Uherské Hradiště): 57-58, 91-92
kultura slezská, doba hradíštní, středověk
114. Uherské Hradiště-Mařatice (okr. Uherské Hradiště): 93
novověk
115. Uherské Hradiště-Staré Město (okr. Uherské Hradiště): 71-73, 96
kultura lineární, doba hradíštní, středověk, nedatováno
116. Uherský Brod (okr. Uherské Hradiště): 88-89, 93-94
novověk
117. Únanov (okr. Znojmo): 46-47, 102, 103, 105
kultura lineární, moravská malovaná keramika, kultura únětická
118. Určice (okr. Prostějov): 97, 98, 99
kultura únětická, nedatováno
119. Vacenovice (okr. Hodonín): 95, 98
nedatováno
120. Vážany nad Litavou (okr. Vyškov): 97
nedatováno
121. Vedrovice (okr. Znojmo): 102, 105
neolit
122. Velký Újezd (okr. Třebíč): 116
doba hradíštní, nedatováno
123. Vémyslice (okr. Znojmo): 102, 105
neolit nebo eneolit
124. Viničné Šumice (okr. Brno-venkov): 97, 98
kultura velatická
125. Vlasatice (okr. Břeclav): 96
nedatováno
126. Vracov (okr. Hodonín): 95, 98
doba laténská
127. Vranovice (okr. Břeclav): 95, 98, 108, 109, 110
nedatováno
128. Vranovice (okr. Prostějov): 97
nedatováno
129. Vyškov (okr. Vyškov): 66-67
doba římská, doba hradíštní
130. Zlín-Malenovice (okr. Zlín): 45
kultura lineární
131. Znojmo-Hradiště (okr. Znojmo): 74-75
doba hradíštní, středověk

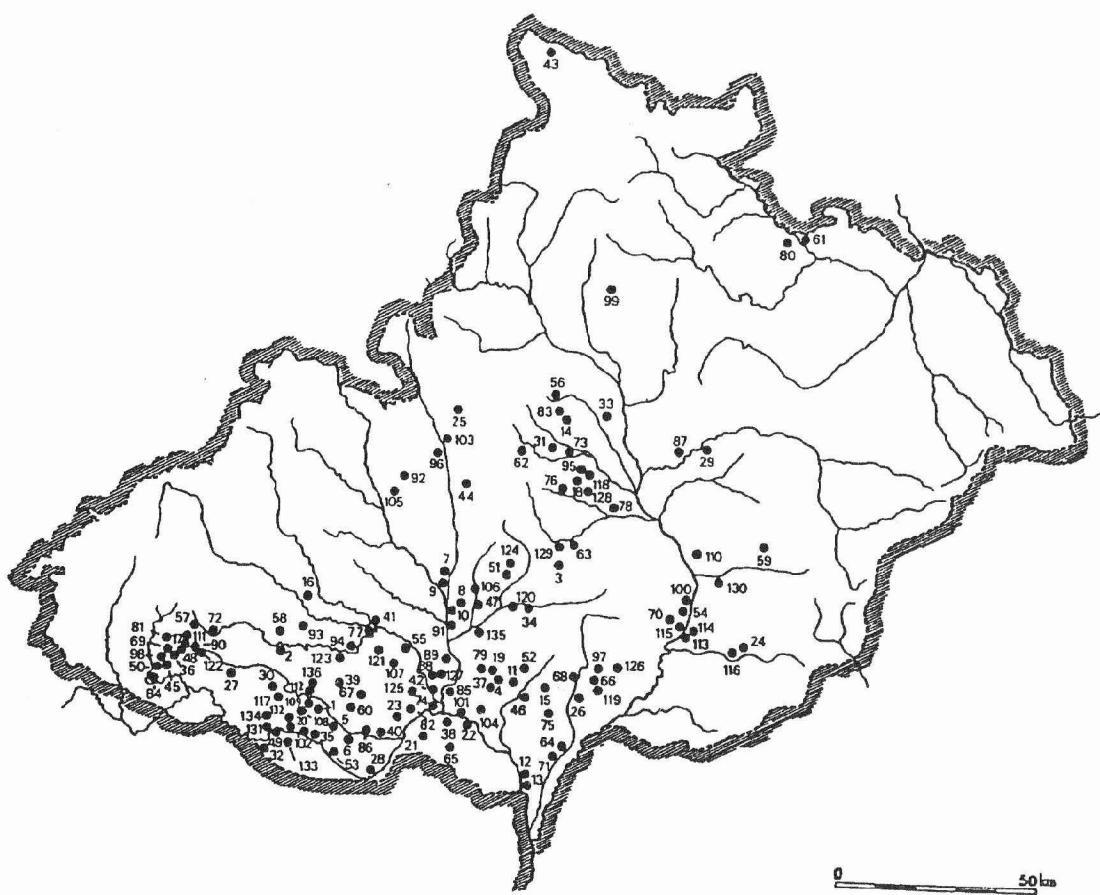
132. Znojmo-Kuchařovice (okr. Znojmo): 106
nedatováno
133. Znojmo-Oblekovice (okr. Znojmo): 106
nedatováno
134. Znojmo-Přímětice (okr. Znojmo): 106
nedatováno
135. Žatčany (okr. Brno-venkov): 96, 98
nedatováno
136. Žerotice (okr. Znojmo): 95
nedatováno

b) Rejstřík kultur

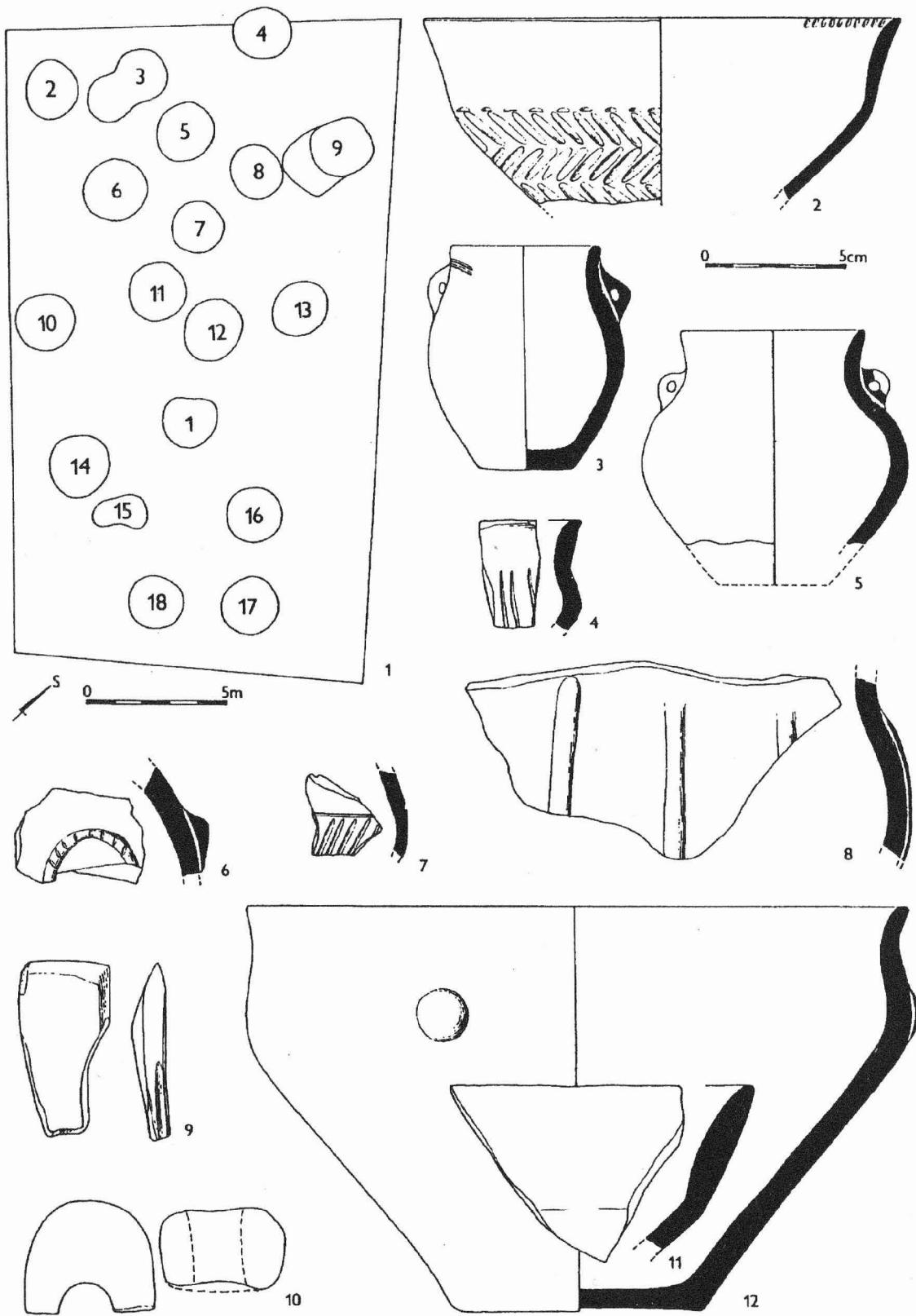
- Paleolit: 43, 44, 102, 103, 104, 105
- Neolit: 46, 50, 54, 101, 102, 103, 104, 105, 110, 114, 115
  - kultura lineární: 45, 46, 47, 54-55, 96, 99, 111, 118, 119, 120
  - kultura vypíchaná: 48-49, 100, 111, 118, 119
  - moravská malovaná keramika: 46, 99, 103, 105, 111, 118, 118-119, 119, 120
  - kultura jordanovská: 99, 118, 119
- Eneolit: 100, 101, 102, 103, 104, 105, 110, 118, 119
  - kultura nálevkovitých pohárů: 47-48, 99, 111, 119
  - kultura s kanelovanou keramikou: 47, 111, 118, 119
  - kultura jevišovická: 112
  - kultura se šňůrovou keramikou: 48-49, 100, 118
  - kultura zvoncovitých pohárů: 49-50, 50-51, 95, 98, 101, 105, 110, 120-121
  - kultura protoúnětická: 53-54
- Doba bronzová: 56, 63, 68, 101, 102, 104, 105, 110, 121
  - Starší doba bronzová: 46, 54-55, 101, 103
    - kultura únětická: 53-54, 65, 99, 101, 105
    - veteřovská skupina: 53, 55, 96, 98
  - Střední doba bronzová:
    - středodunajská mohylová kultura: 53, 55-56
- Popelnicová pole: 53, 57, 102, 105, 111
  - kultura lužická: 48-49, 57, 118, 119
  - kultura velatická: 57, 97, 101, 120
  - kultura slezská: 57-58
- Doba halštatská: 59, 68, 102, 105, 110, 114
  - kultura horákovská: 59, 105, 120
- Doba laténská: 53, 60, 95, 101, 102, 113, 114, 115, 118, 119
- Doba římská: 50, 53, 61-64, 64-65, 65-66, 66-67, 97, 98, 99, 101, 108, 109, 110, 111, 118, 120
- Doba stěhování národů: 67-68, 96
- Doba hradištní: 66-67, 69-71, 71-73, 73-74, 74-75, 76-77, 91-92, 102, 105, 111, 112, 114, 115, 116, 117, 118, 120
- Středověk: 59, 71-72, 75, 79, 79-81, 82-85, 85-88, 89-90, 90-91, 91, 91-92, 96, 102, 103, 104, 112, 113, 114, 115, 116, 117
- Novověk: 59, 80-81, 85-87, 88, 88-89, 90-91, 91, 93, 93-94, 104, 106, 114
- Nedatováno: 95, 96, 97, 98, 99, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 108, 109, 110, 111, 113, 114, 115, 116, 120

TABULKY

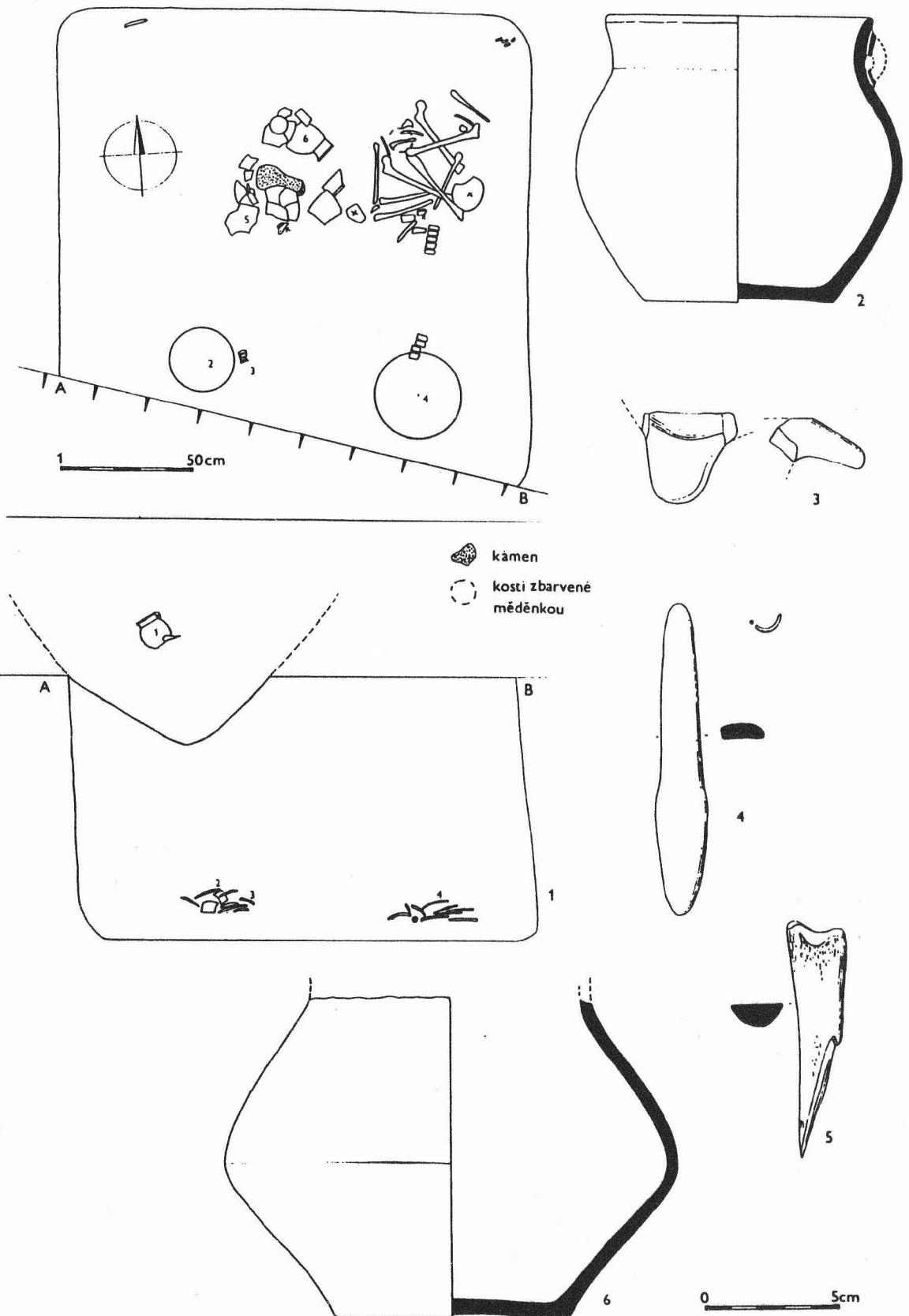

Tab. 1. Výzkumy a záchranné akce na Moravě v roce 1991. - Grabungen und Rettungsaktionen in Mähren im Jahre 1991.

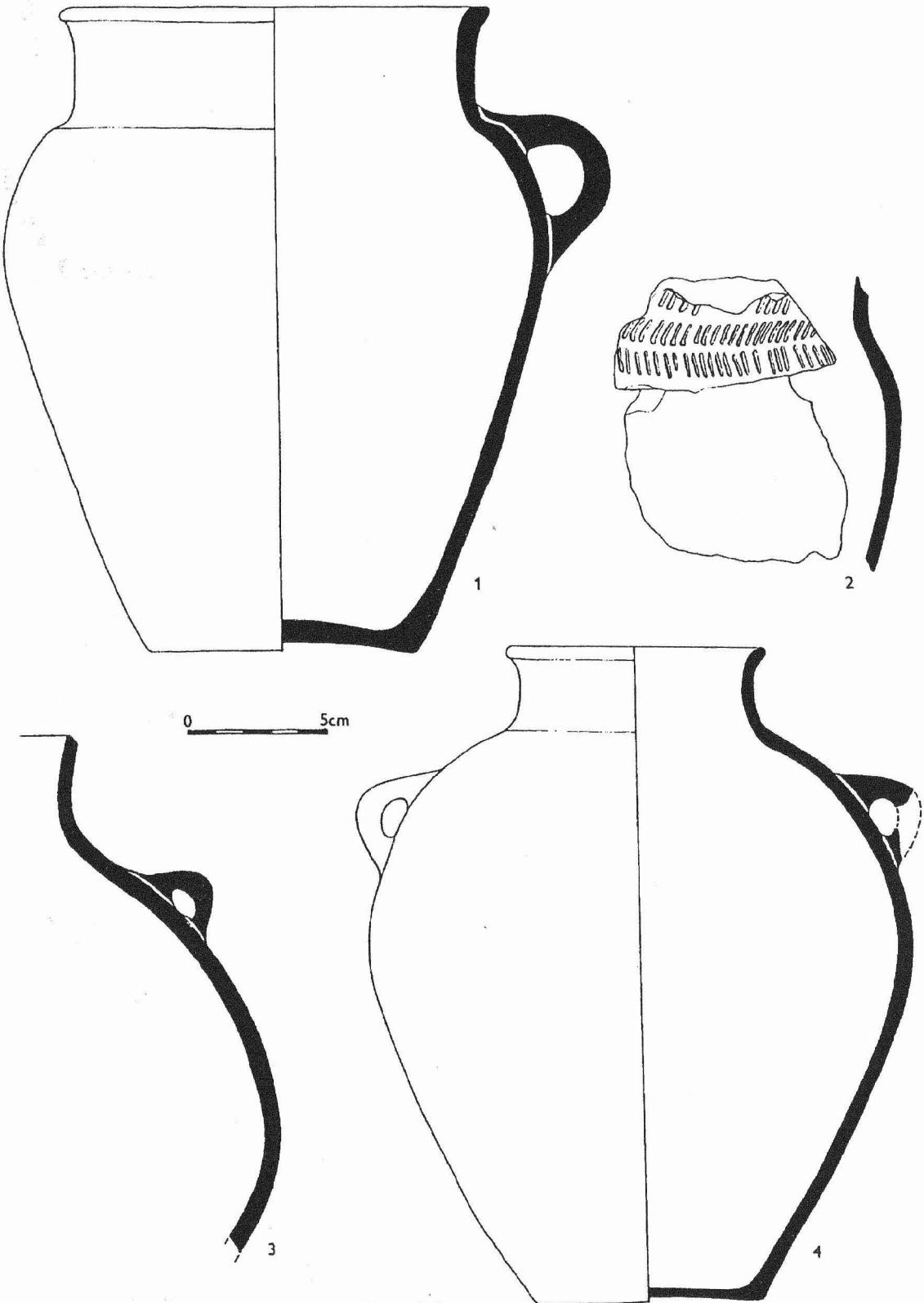
Tab. 2. Laškov (Bez. Prostějov). 1 Grabungsfläche, 2-12 Auswahl an Funden aus Obj. 1.

Šmíd, Siedlung der Trichterbecherkultur...str. 47

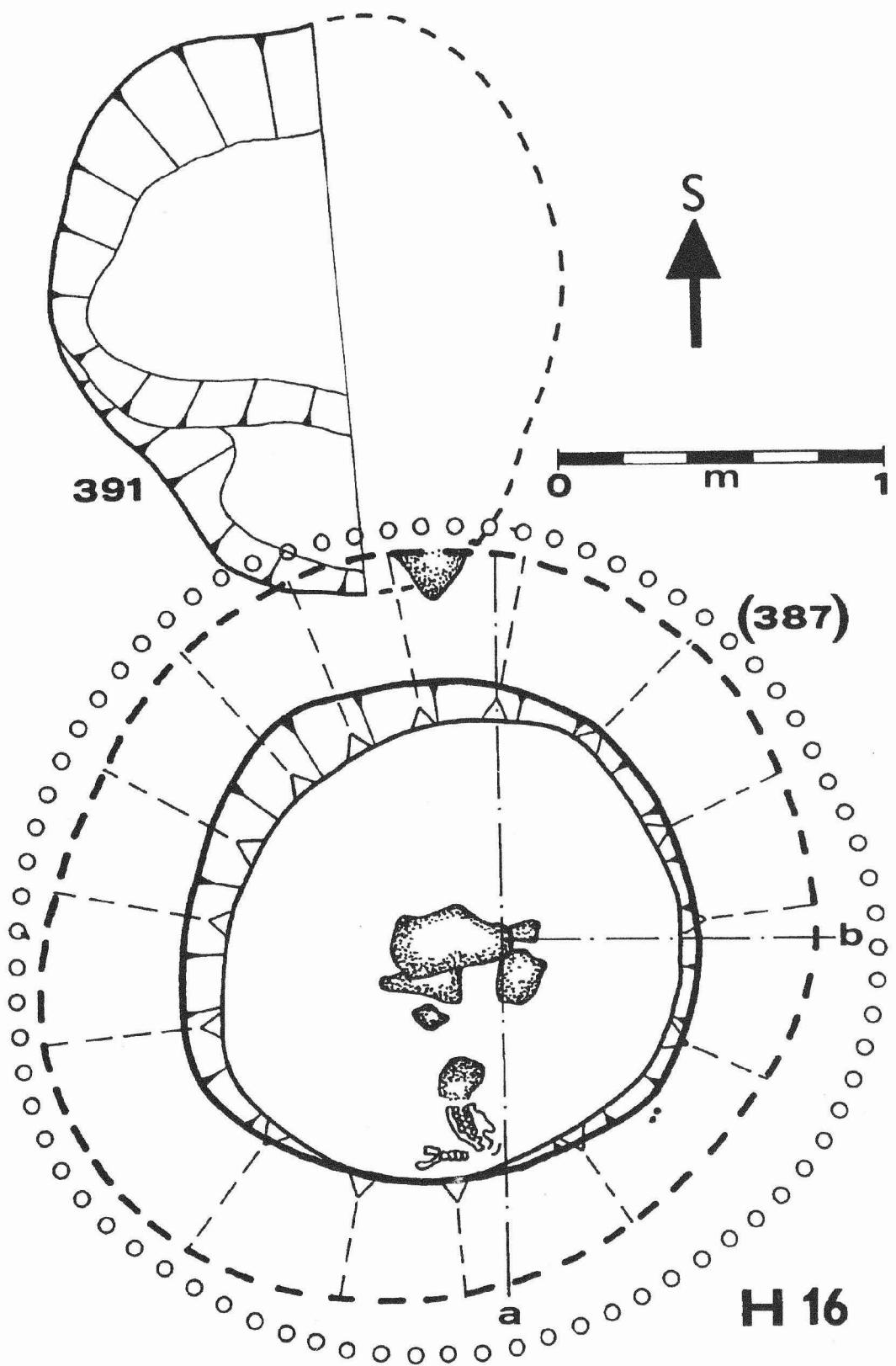
Tab. 3. Mostkovice (okr. Prostějov). Hrob kultury se šňůrovou keramikou.

Šmíd, Hrob kultury...str. 48

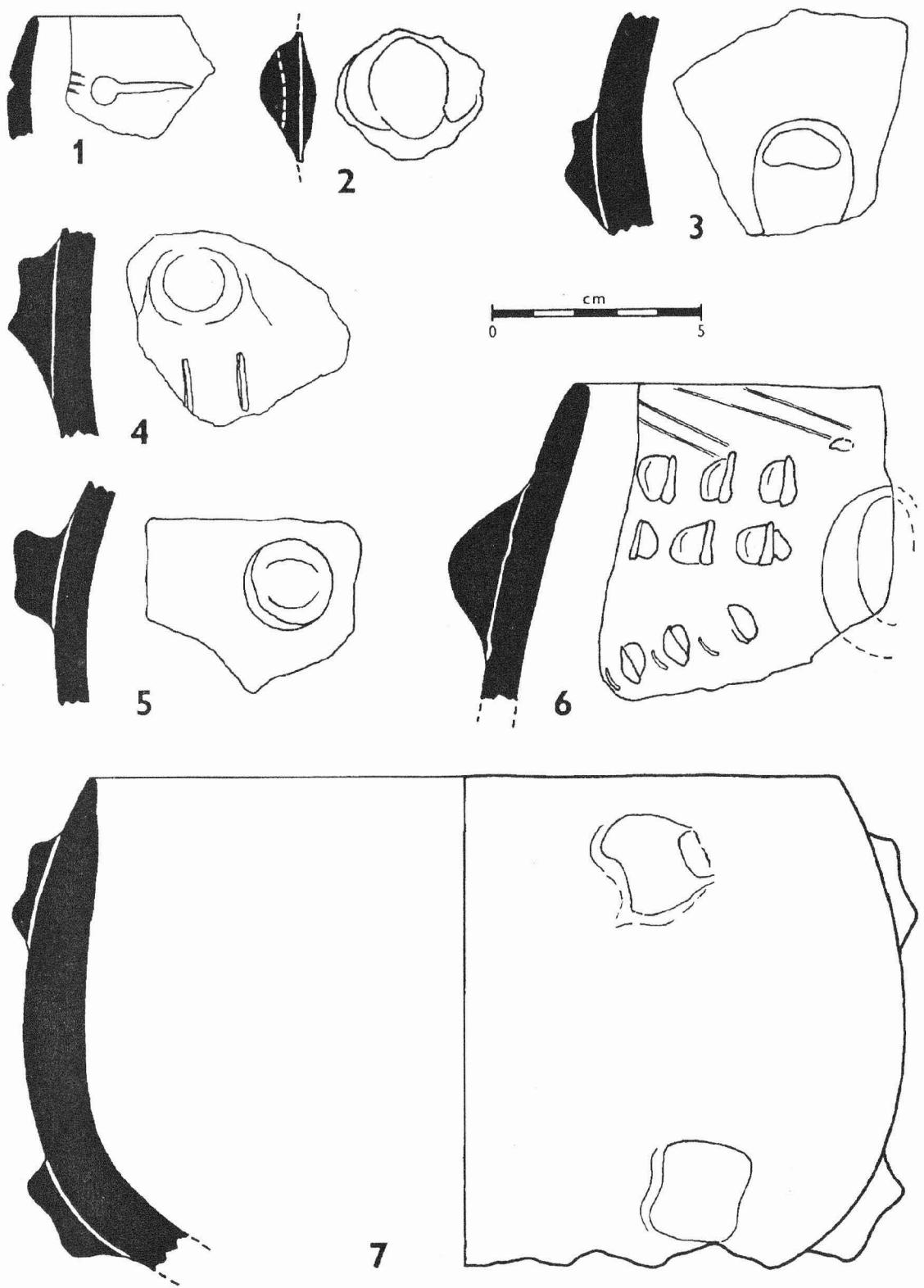
Tab. 4. Mostkovice (okr. Prostějov). Hrob kultury se šňůrovou keramikou.

Šmíd, Hrob kultury...str. 48

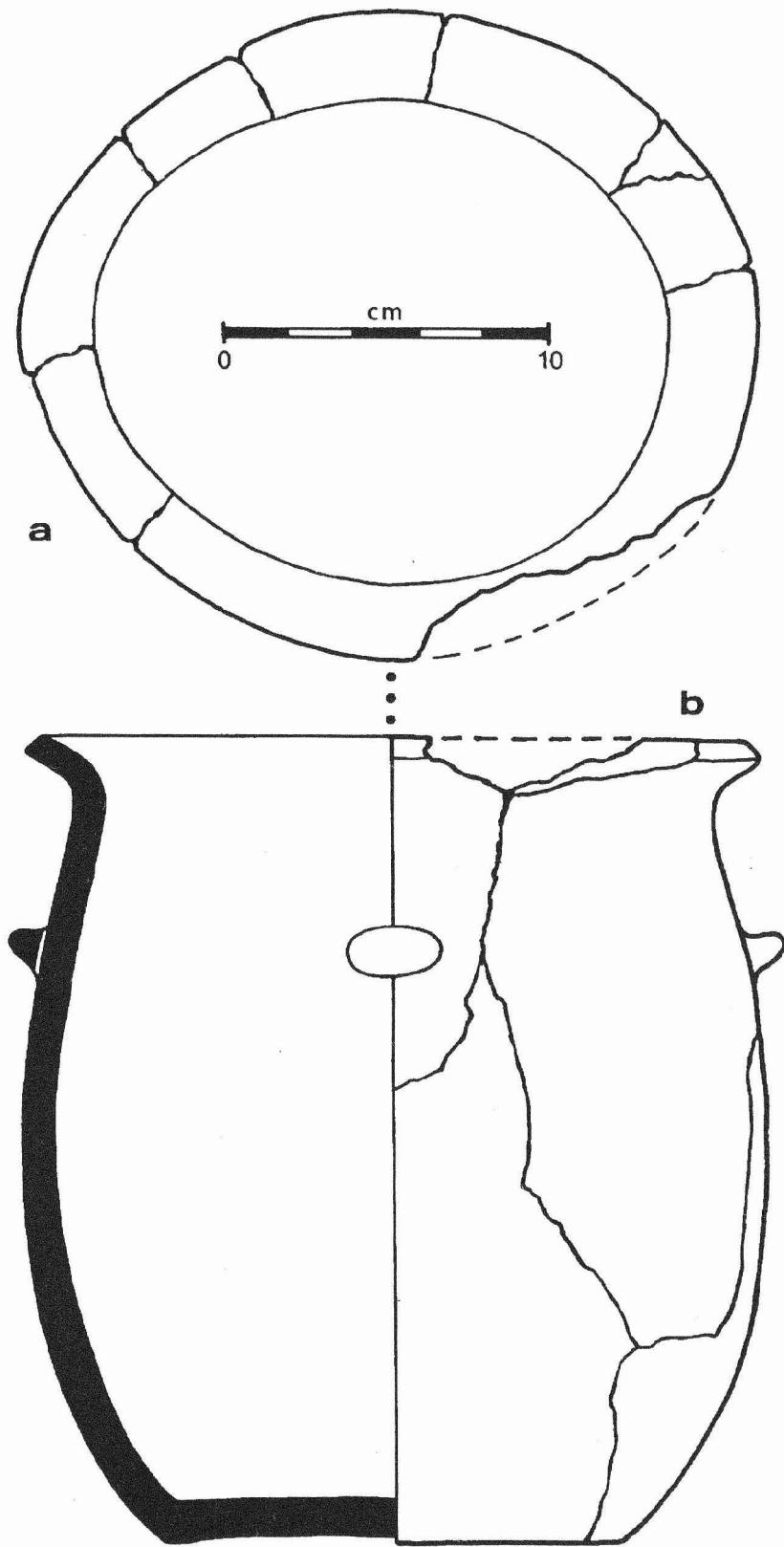
Tab. 5. Těšetice-Kyjovice (okr. Znojmo). Hromadný hrob H 16 ze starší doby bronzové.

Dočkalová-Kazdová-Koštuřík, Hromadný hrob...str. 54

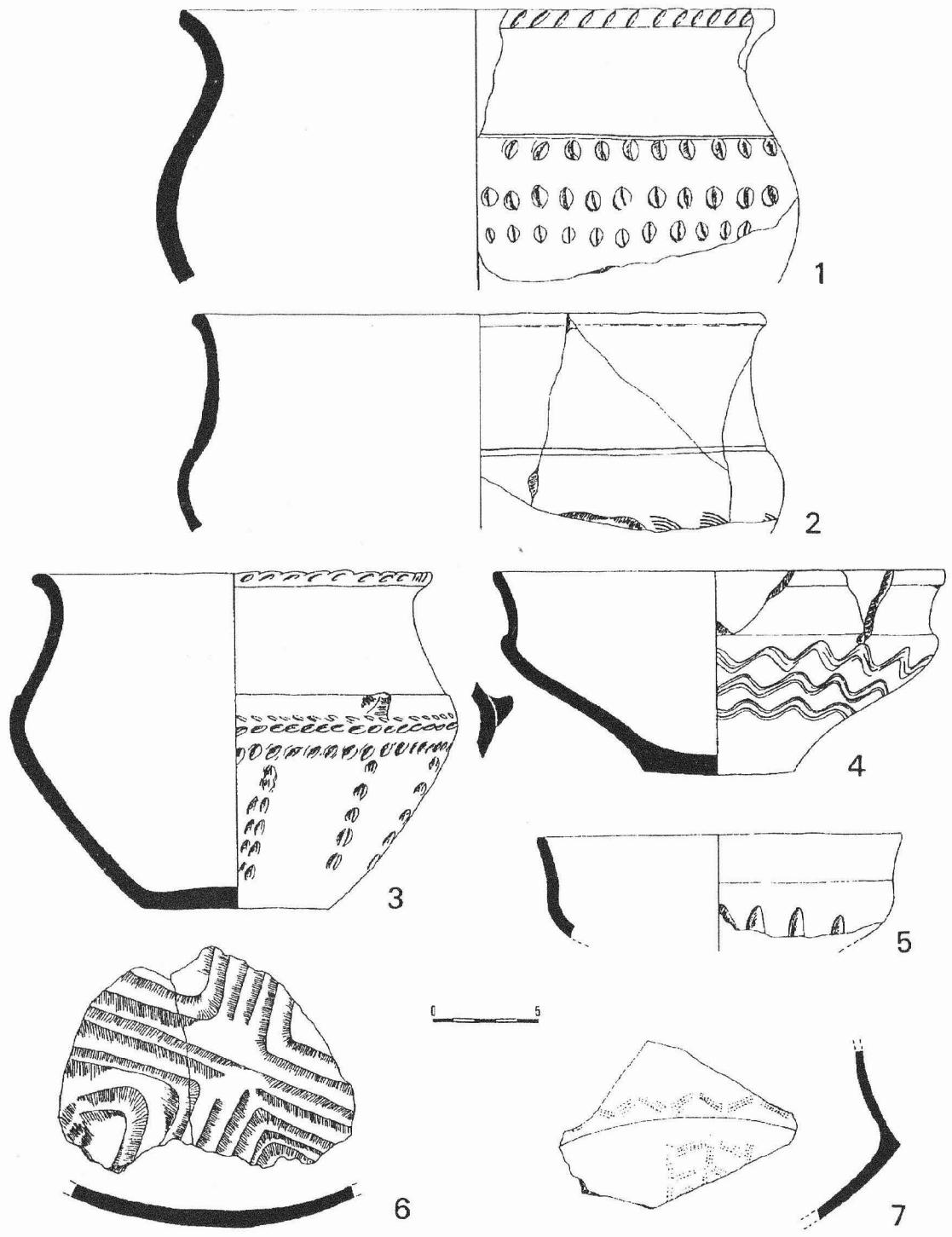
Tab. 6. Těšetice-Kyjovice (okr. Znojmo). Výběr nálezů z hromadného hrobu H 16.

Dočkalová-Kazdová-Koštuřík, Hromadný hrob...str. 54

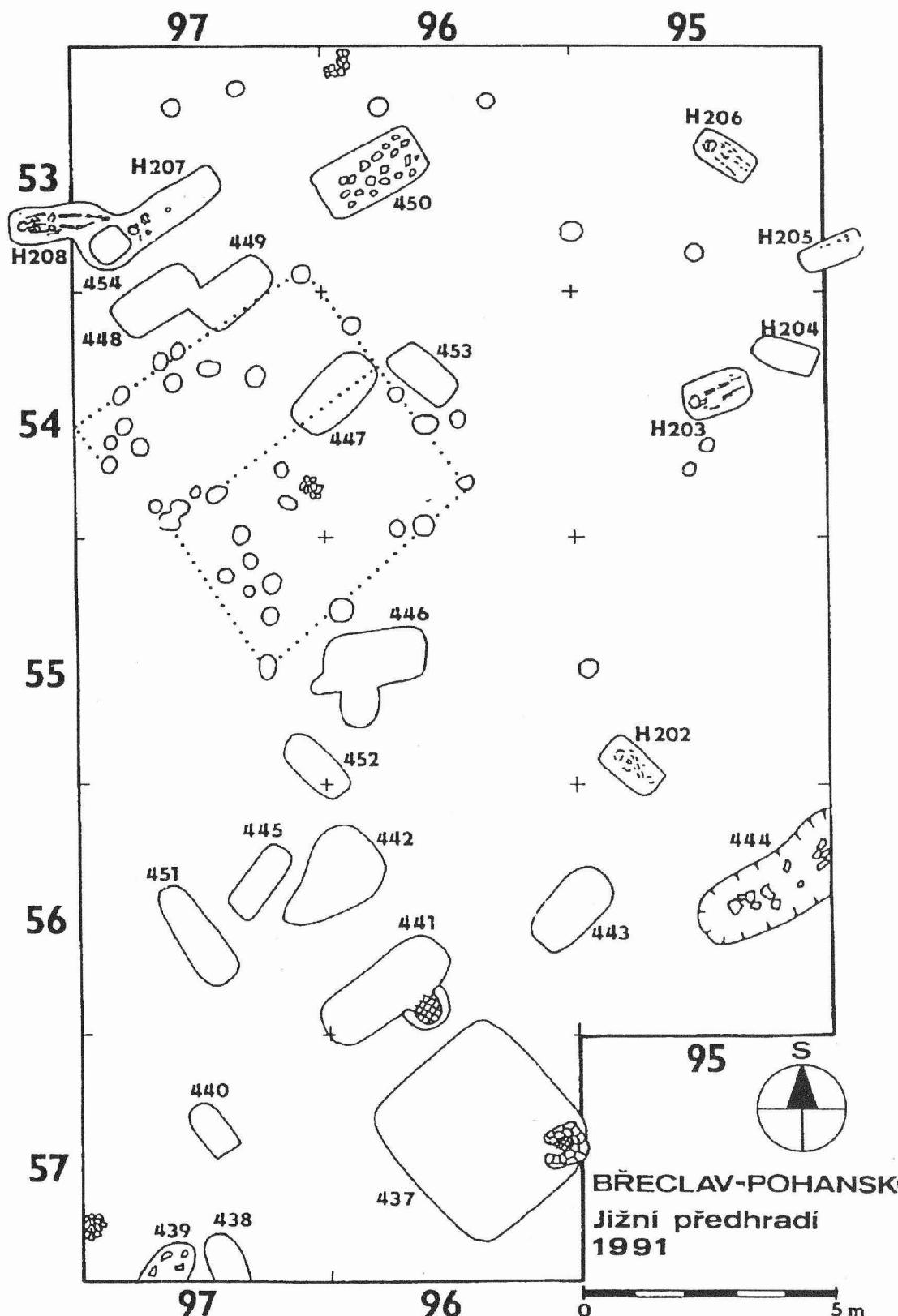
Tab. 7. Těšetice-Kyjovice (okr. Znojmo). Nádoba z hrobu H 16.

Dočkalová-Kazdová-Koštuřík, Hromadný hrob...str. 54

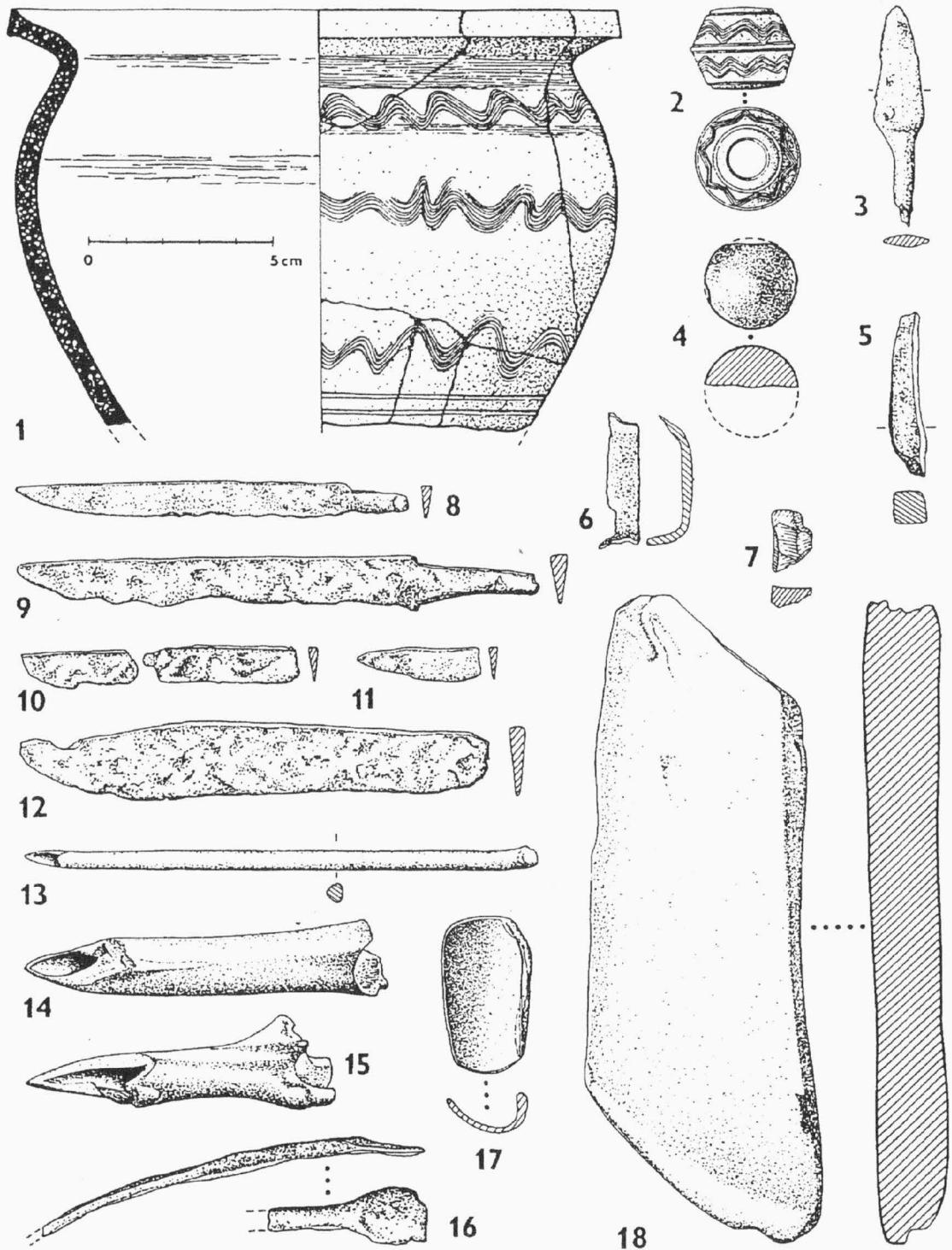
Tab. 8. Dubňany (okr. Hodonín). Výběr nálezů ze sídliště z doby římské. Sběr.

Droberjar, Nálezy na sídlišti...str. 65

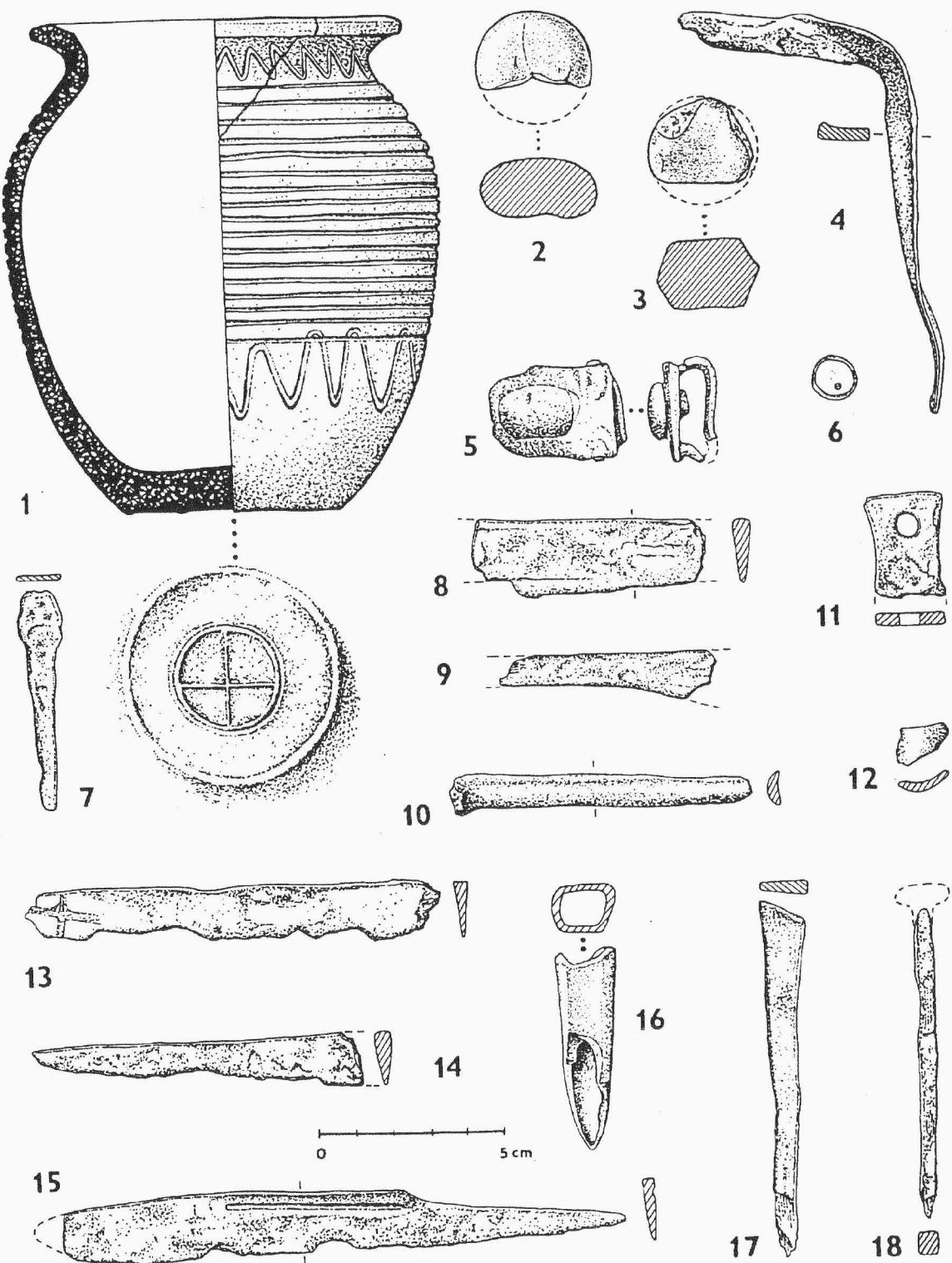
Tab. 9. Břeclav-Pohansko (okr. Břeclav). Jižní předhradí. Plocha výzkumu.

Dostál-Vignatiová, Břeclav-Pohansko...str. 69

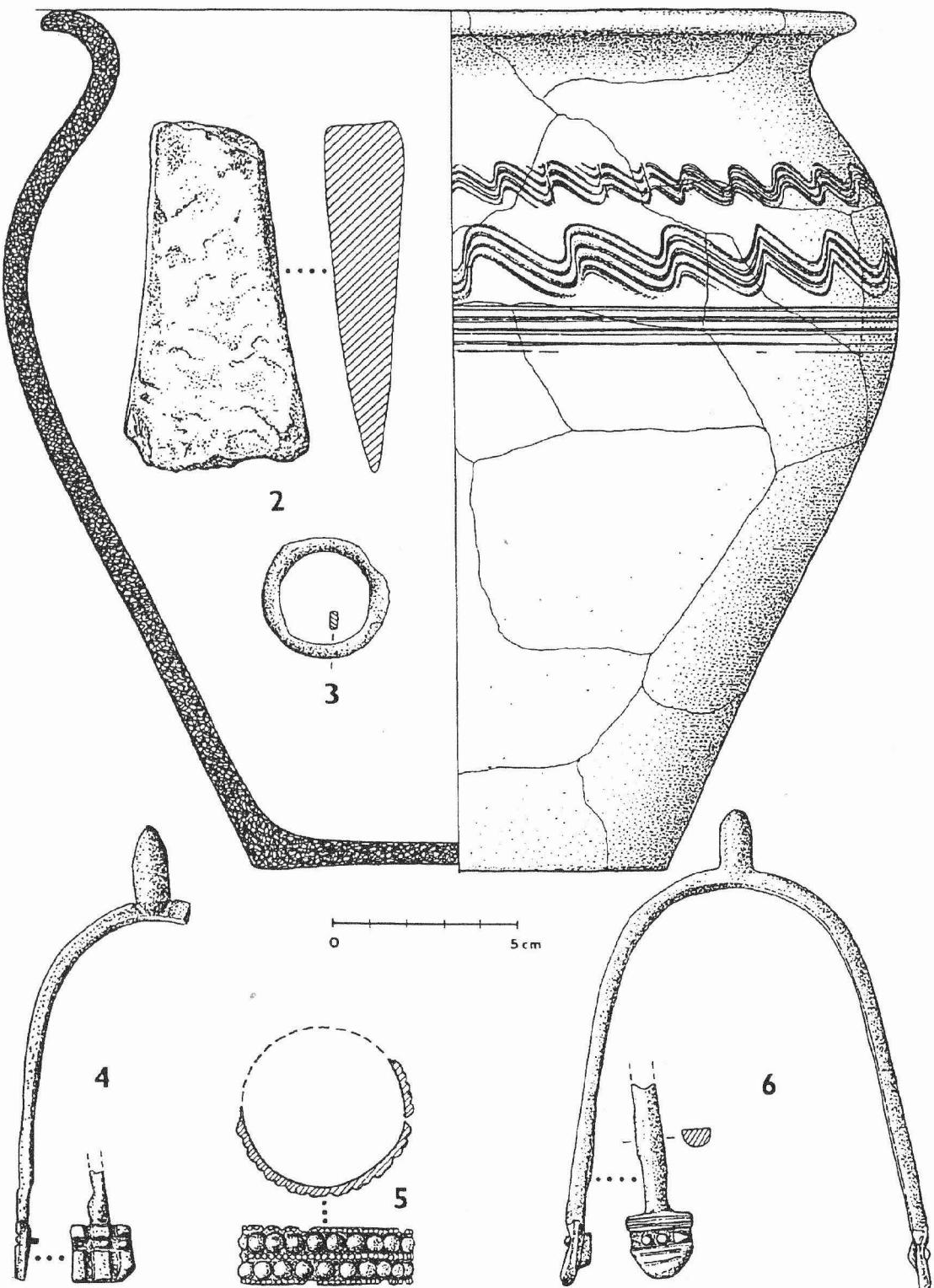
Tab. 10. Břeclav-Pohansko (okr. Břeclav). Jižní předhradí. Výběr nálezů.

Dostál-Vignatiiová, Břeclav-Pohansko...str. 69

Tab. 11. Břeclav-Pohansko (okr. Břeclav). Jižní předhradí. Výběr nálezů.

Dostál-Vignatiová, Břeclav-Pohansko...str. 69

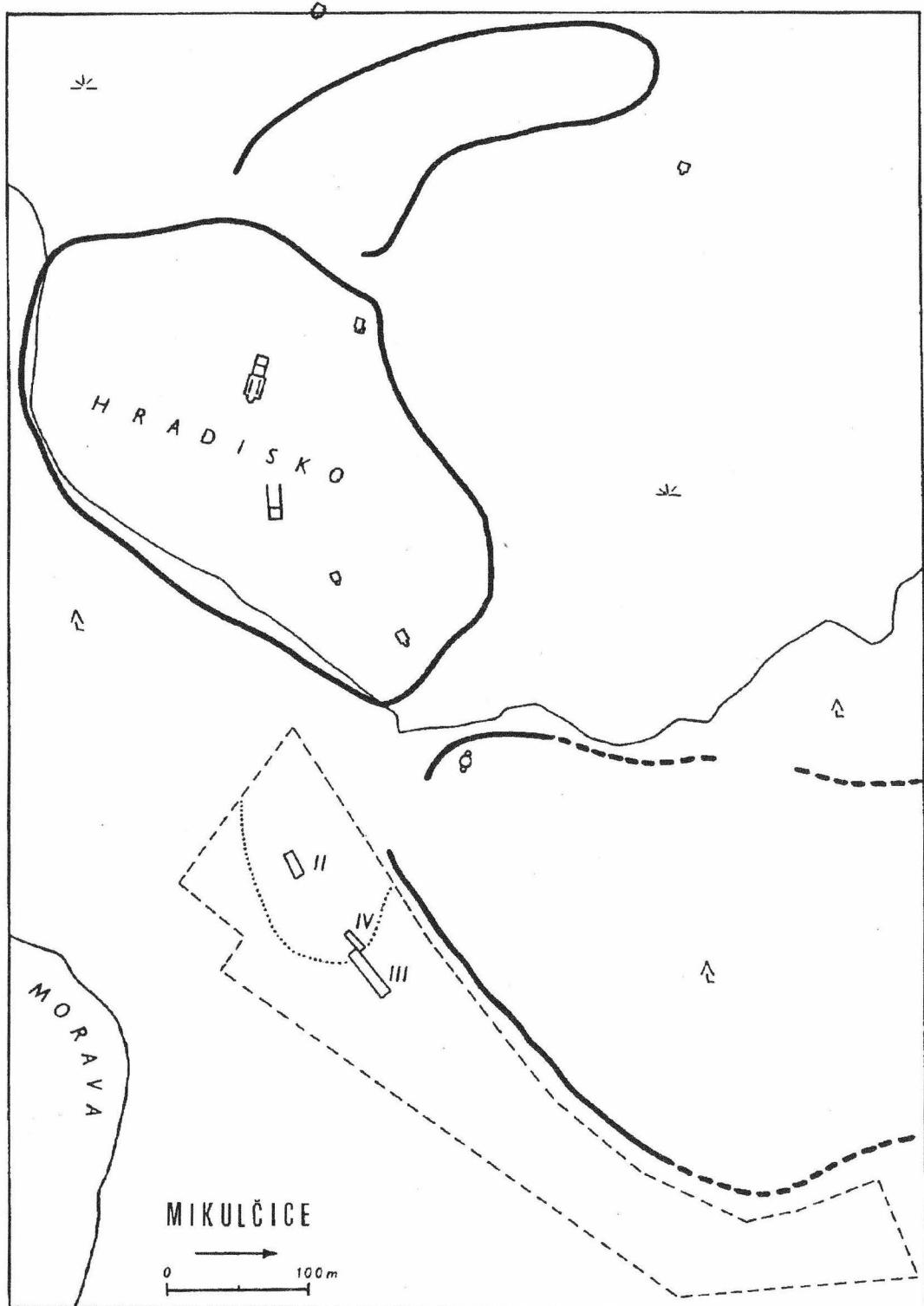

Tab. 12. Břeclav-Pohansko (okr. Břeclav). Jižní předhradí. Výběr nálezů.
Dostál-Vignatiiová, Břeclav-Pohansko...str. 69

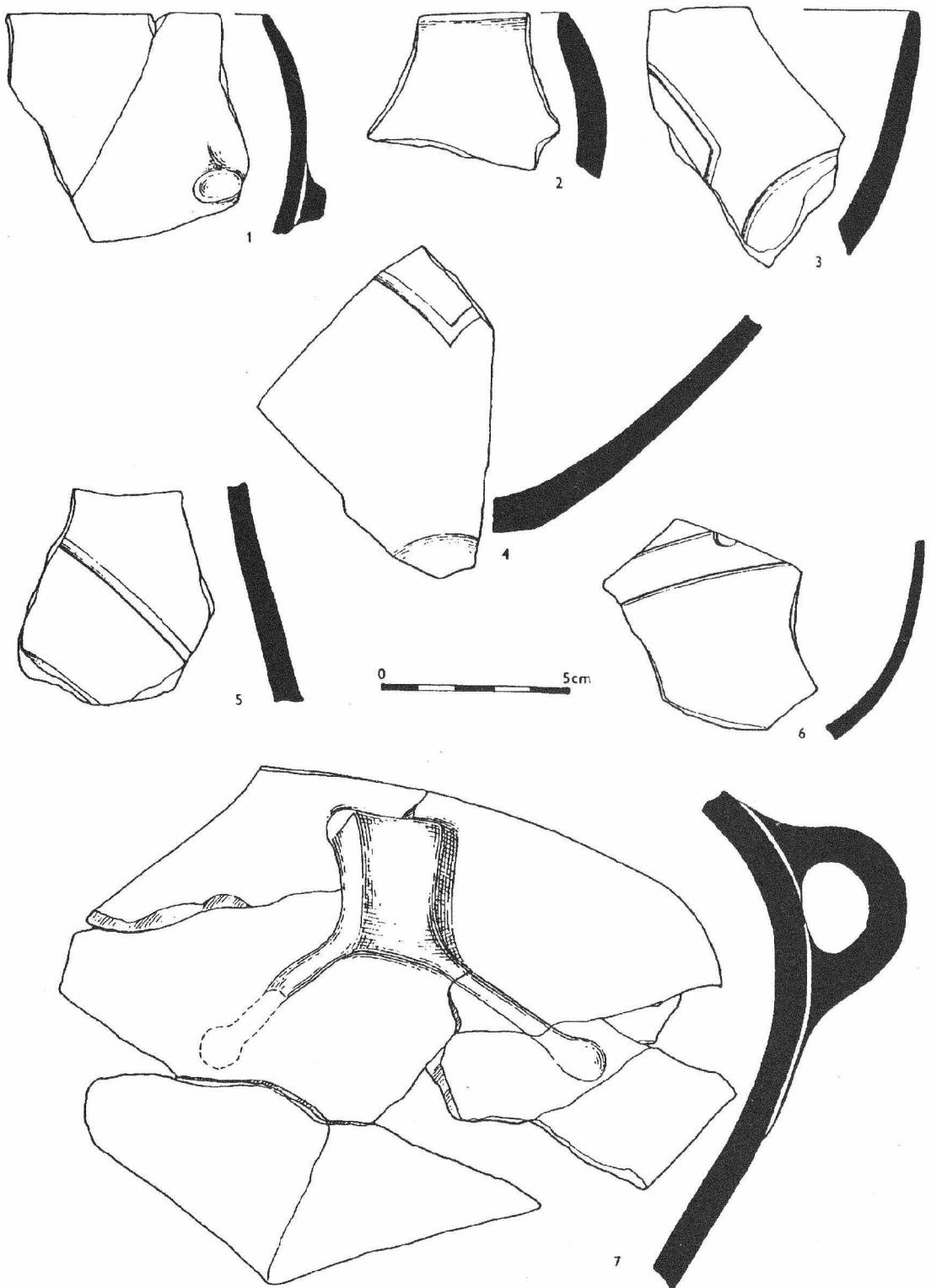
Tab. 13. Staré Město bei Uherské Hradiště (Bez. Uherské Hradiště), Flurname "Na valách".
Grabungsflächen.

Galuška, Archäologische Untersuchungen...str. 71

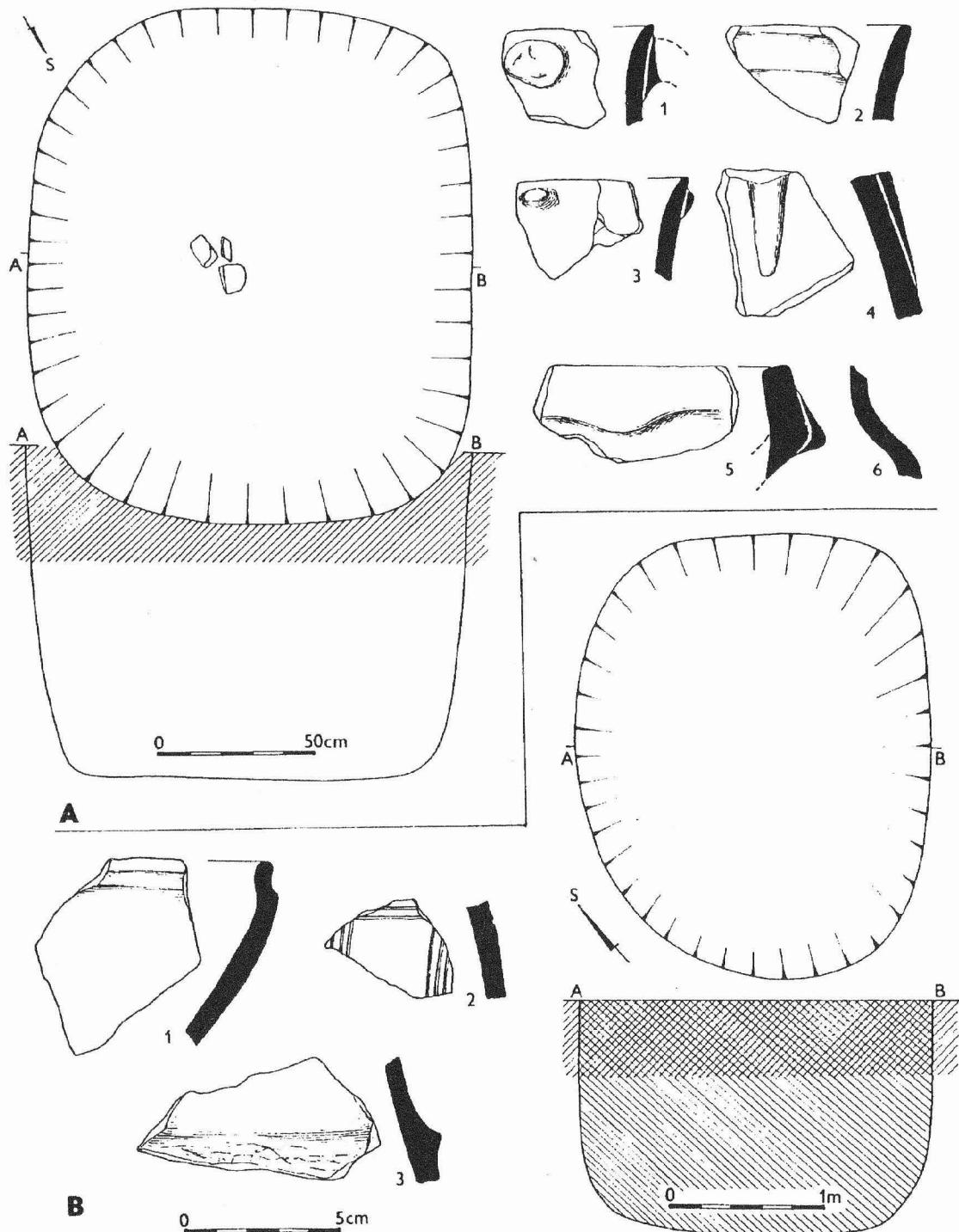

Tab. 14. Mikulčice (okr. Hodonín). Situační plán nově zjištěného sídliště "Rubisko" (plochy II, III, IV).

Marek, Nové sídliště...str. 73

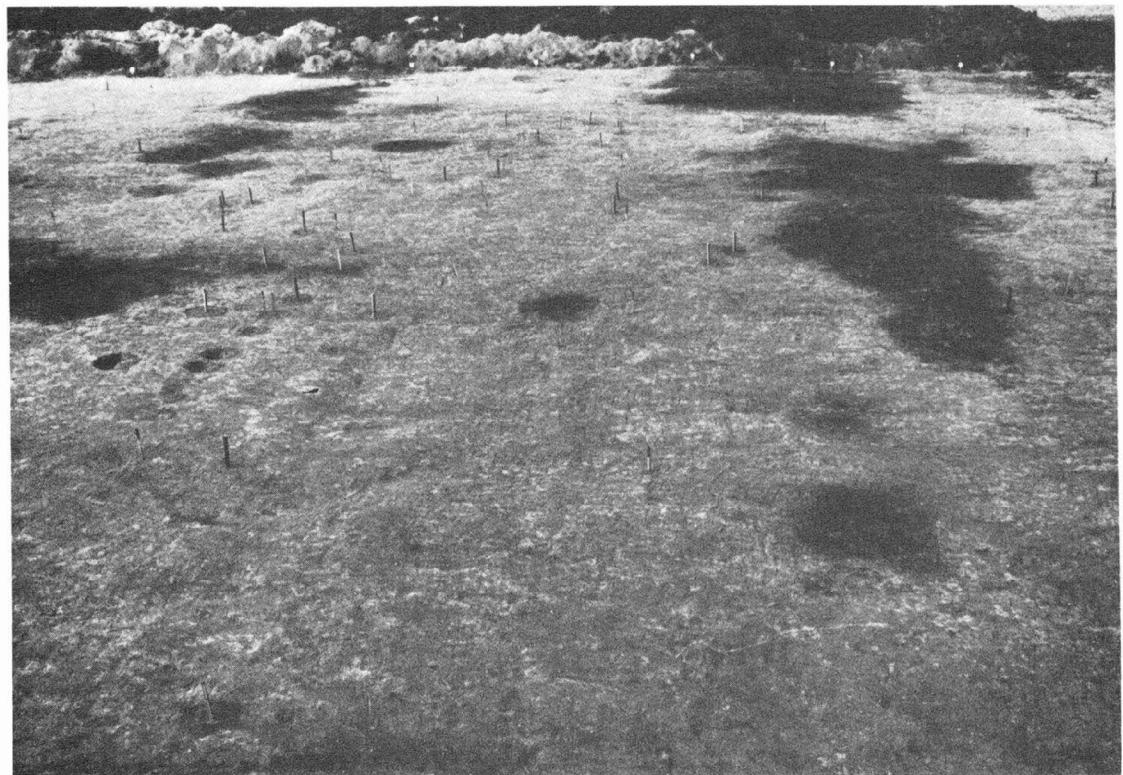

Tab. 15. Seloutky (okr. Prostějov). A objekt jordanovské kultury, B objekt únětické kultury.
Bálek-Šmíd, Kruhový areál...str. 99

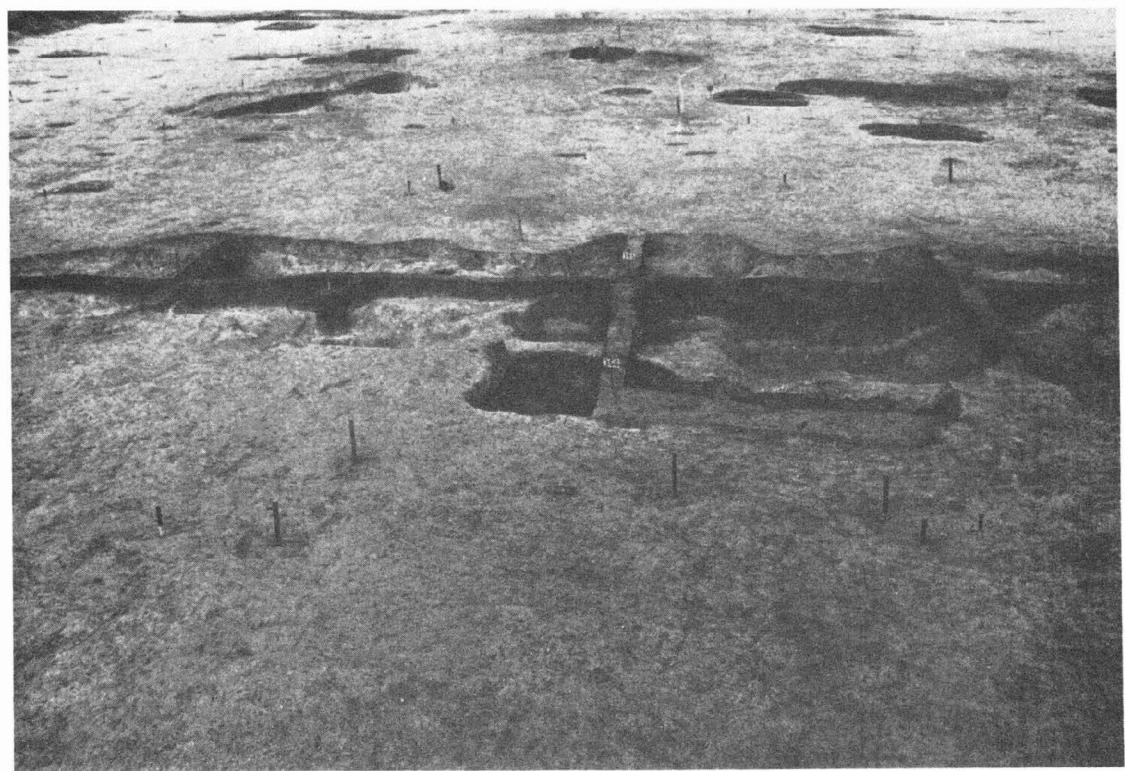
Tab. 16. Seloutky (okr. Prostějov), poloha "Bouzovce". 1-6 výběr nálezů kultury s lineární keramikou, 7 zlomek baalberské čtyřuché amfory.

Bálek-Šmíd, Kruhový areál...str. 99

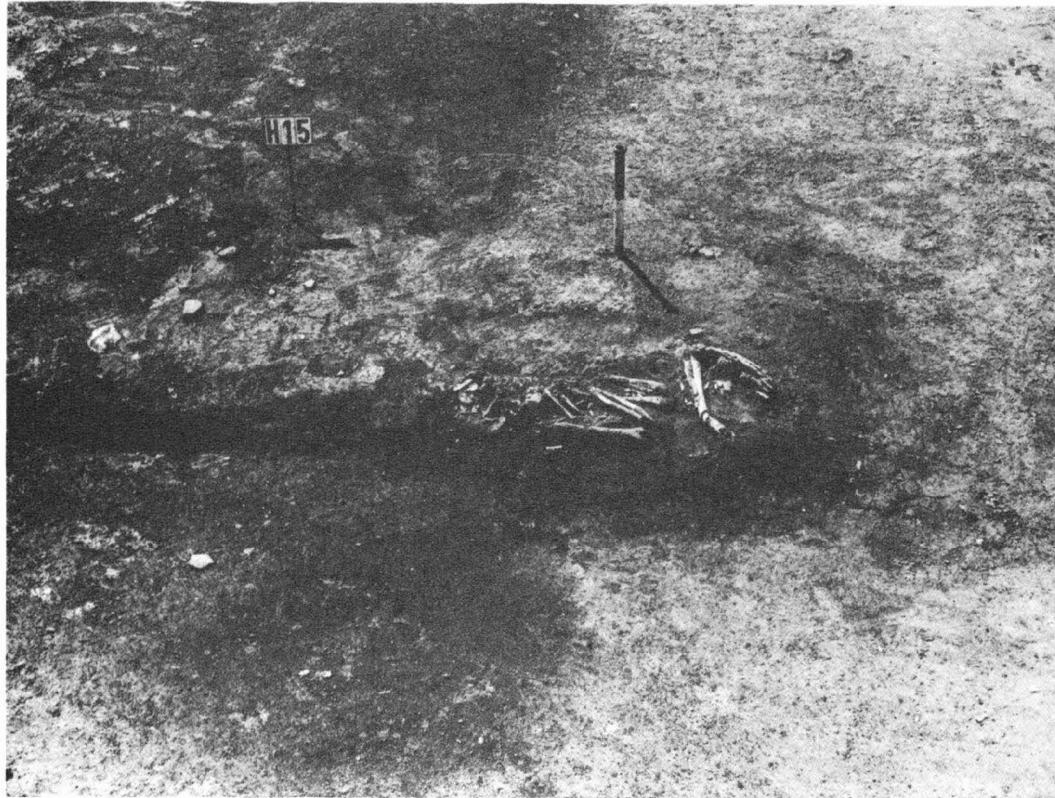

1

2

Tab. 17. Těšetice-Kyjovice (Bez. Znojmo). Grabungsfläche der Sektoren A 3, A 4.
Koštuřík-Kazdová, Die systematische Erforschung...str. 46

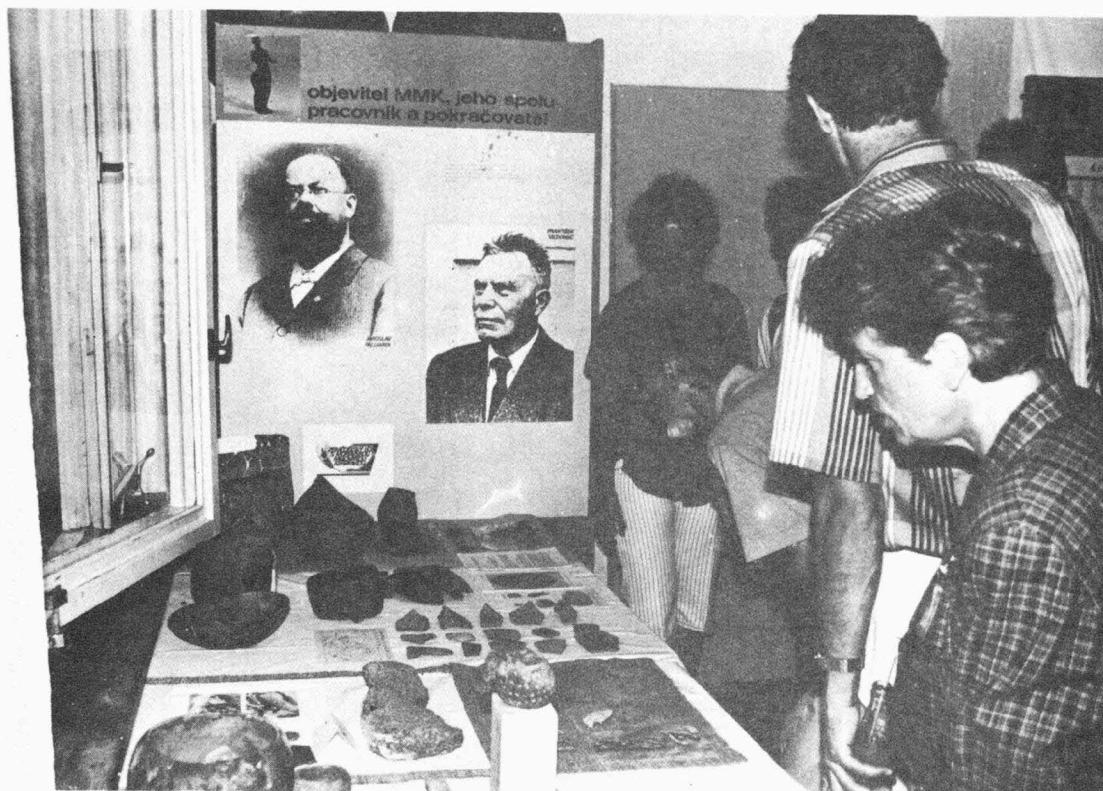
1

2

Tab. 18. Těšetice-Kyjovice (Bez. Znojmo). 1-2 Grab Nr. 15.

Koštuřík-Kazdová, Die systematische Erforschung...str. 46

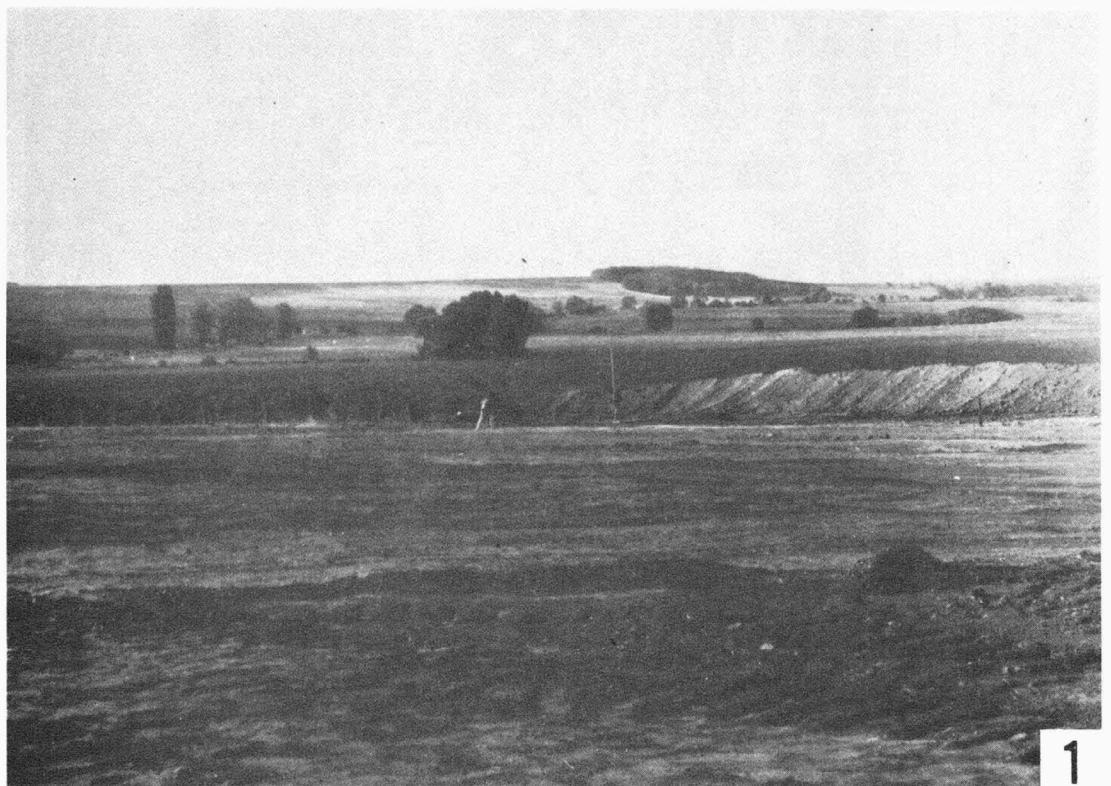

1

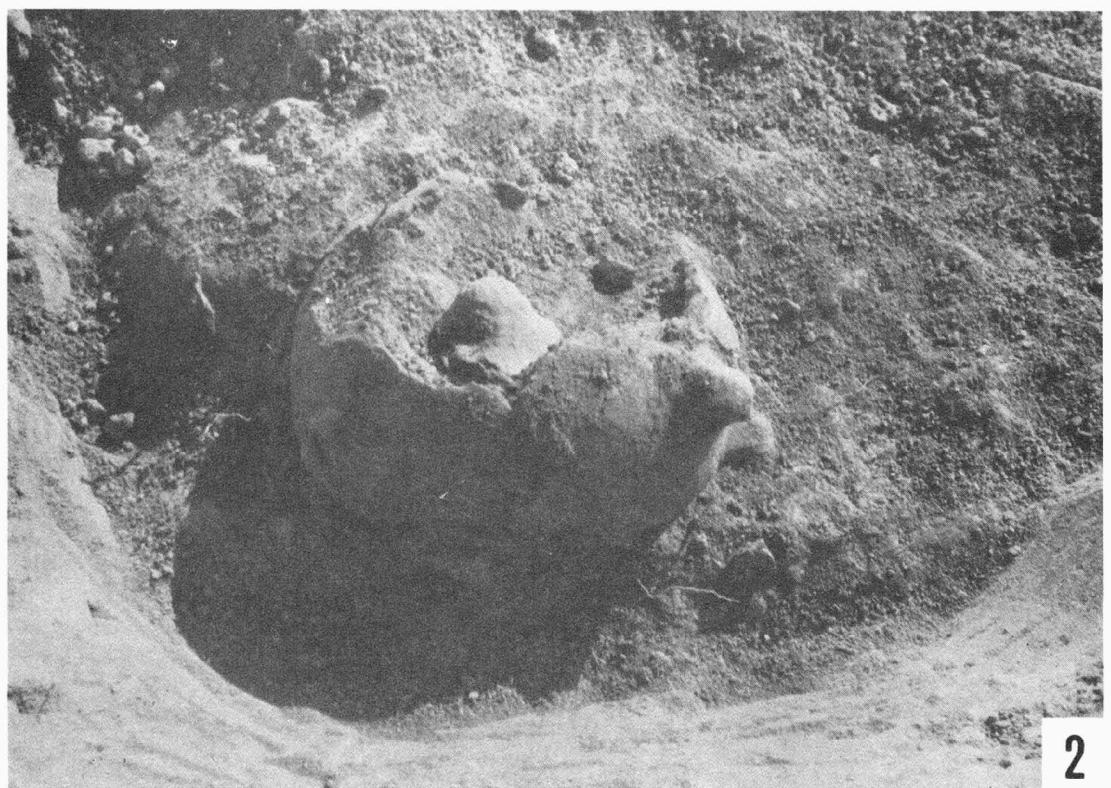

2

Tab. 19. Těšetice-Kyjovice (Bez. Znojmo). Ausstellung zu Weltkongress der UISPP in Těšetice.
Koštuřík-Kazdová, Die systematische Erforschung...str. 46

1

2

Tab. 20. Únanov VII (okr. Znojmo). 1 pohled na plochu neolitického sídliště, 2 nádoba kultury s lineární keramikou in situ.

Kovárník, Záchranný archeologický výzkum...str. 46

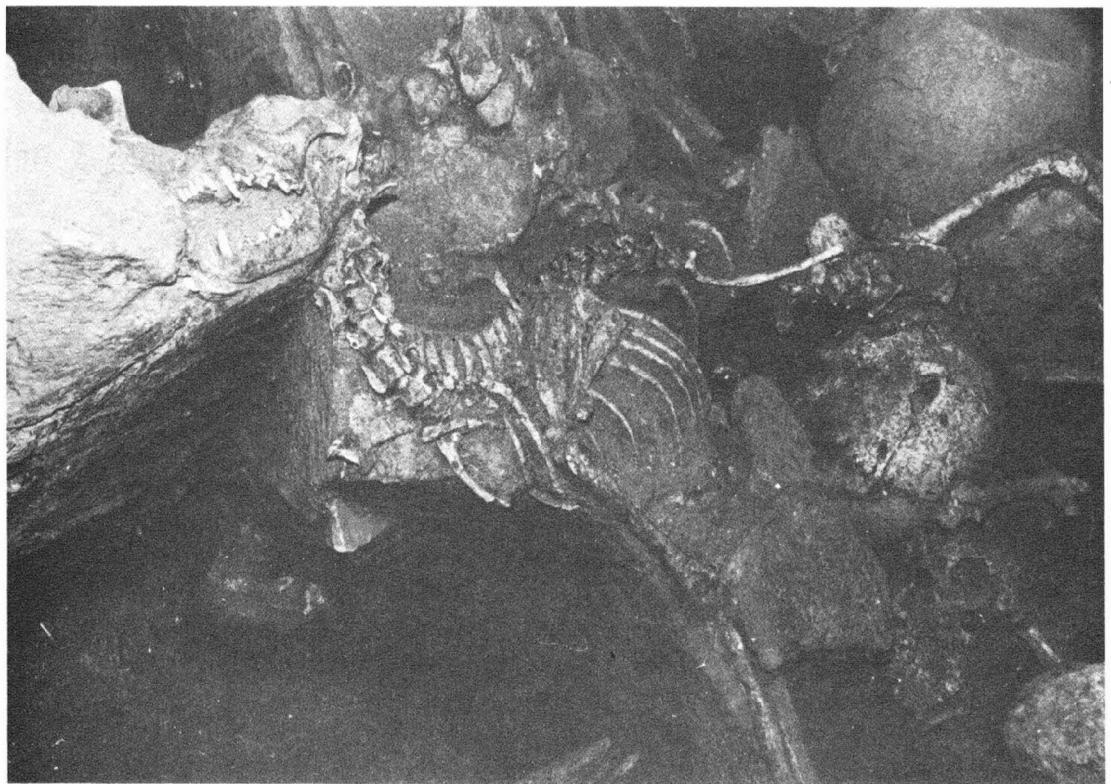
1

2

Tab. 21. Těšetice-Kyjovice (okr. Znojmo). Hromadný hrob H 16. 1 celkový pohled dovnitř jámy, 2 detailní pohled na polohu nádoby, zvířecích kostí a lidských kosterních pozůstatků.

Dočkalová-Kazdová-Koštuřík, Hromadný hrob...str. 54

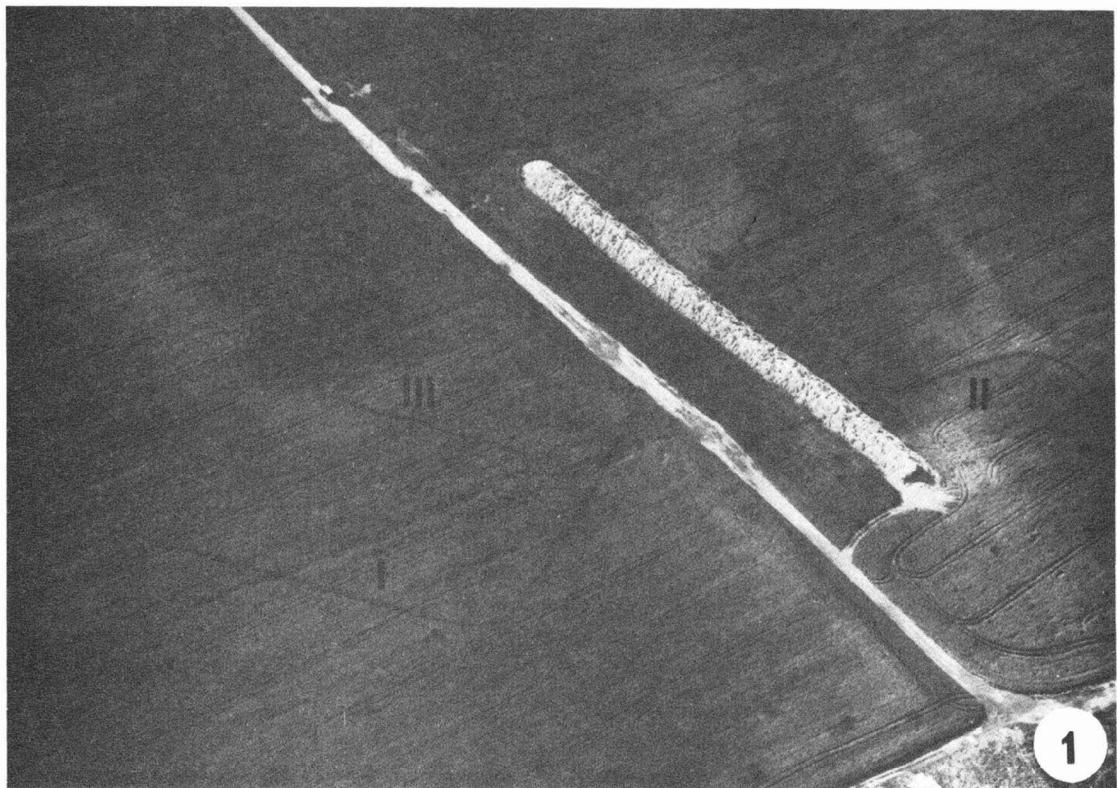
1

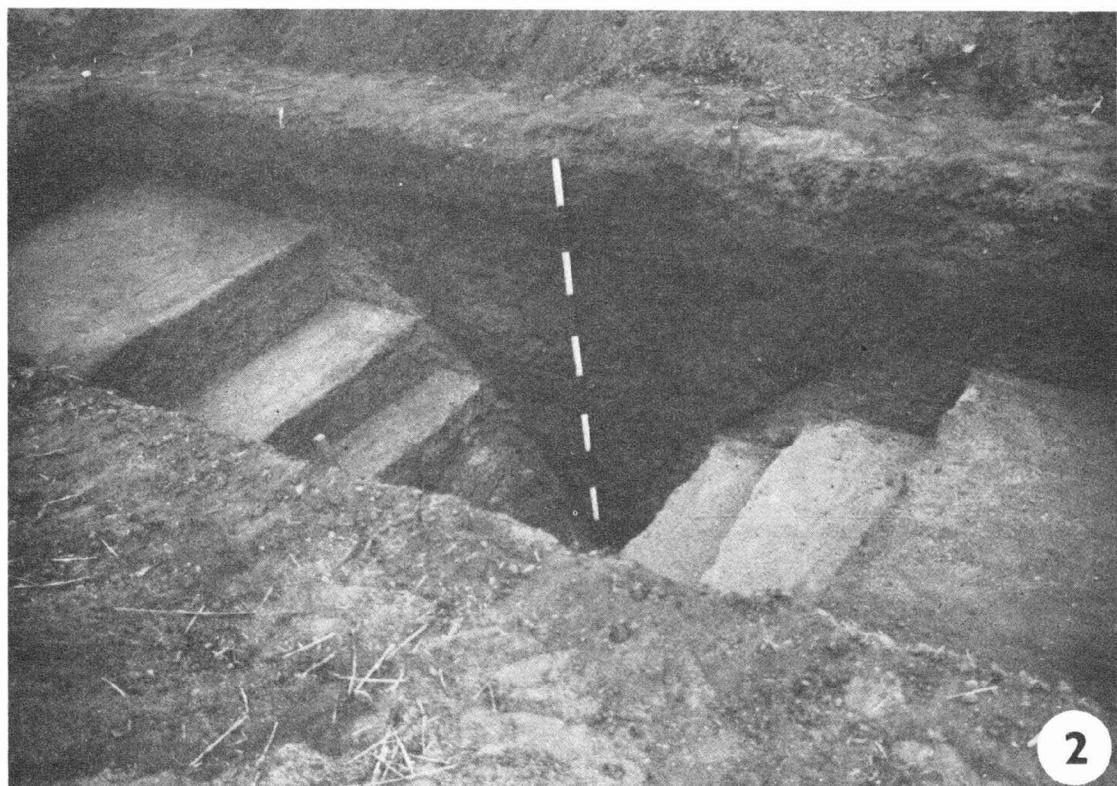
2

Tab. 22. Těšetice-Kyjovice (okr. Znojmo). Hromadný hrob H 16. 1 pohled na kostru psa, 2 detailní pohled na skelet ženy s korálky.

Dočkalová-Kazdová-Koštuřík, Hromadný hrob...str. 54

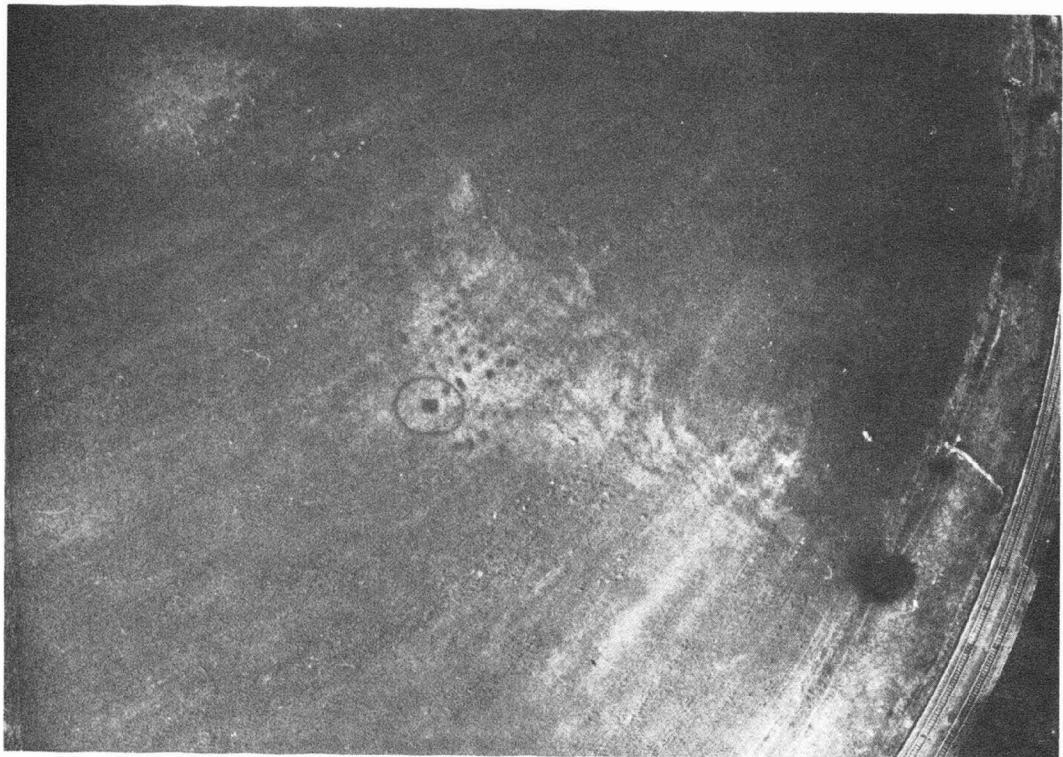
1

2

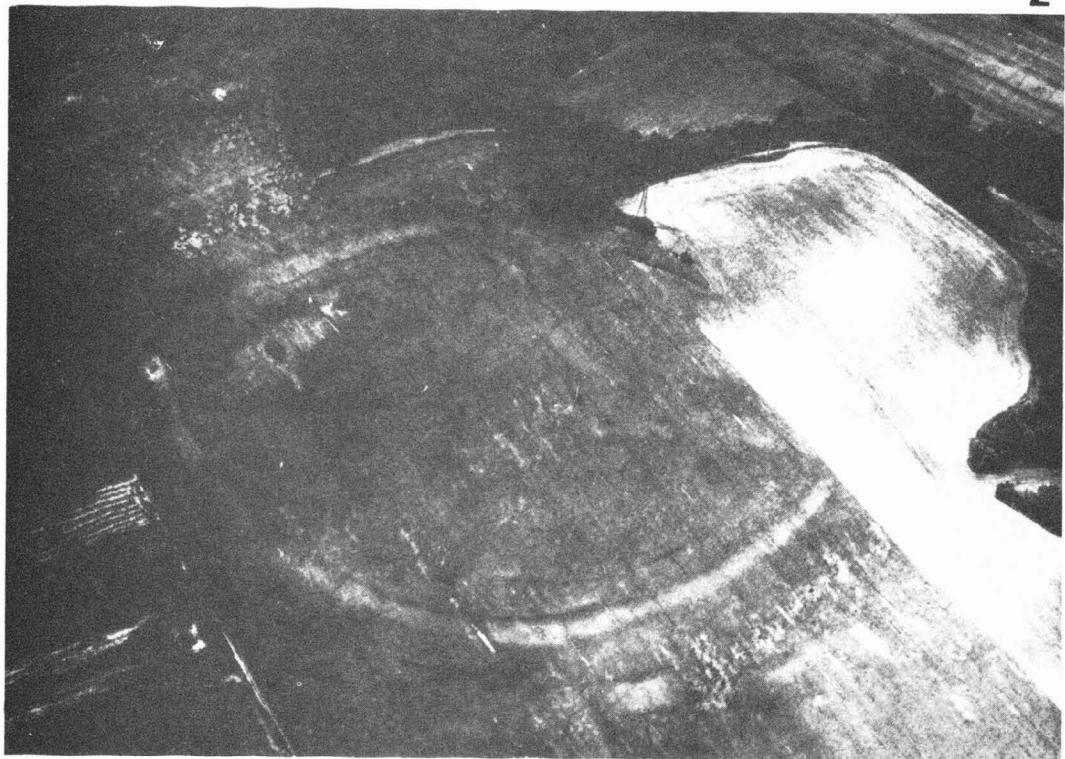
Tab. 23. Mušov (Bez. Břeclav), Flurname "Na pískách". 1 Luftbild auf die Marschlager I-III, 2 Schnitt des Spitzgrabens (Lager II).

Bálek-Droberjar-Šedo, Die Entdeckung...str. 61

1

2

Tab. 24. Letecké snímky. 1 Skoronice (okr. Hodonín). Čtvercový hrob s kruhovým žlábkem se skupinou obdélných útvarů (hrobů ?). 2 Čejč (okr. Hodonín). Průběh příkopů projevujících se ve vegetaci na vrchu Špidlák.

Bálek, Výsledky...str. 95

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1991

Vydává:

Archeologický ústav Akademie věd ČR Brno
Královopolská 147

Odpovědný redaktor:

Dr. Jaroslav Tejral

Redakce:

Dr. Eduard Droberjar (vedoucí redaktor)

Překlady:

Dr. Lumír Poláček, Dagmar Vorlíčková

Kresby:

Dr. R. Tichý, E. Tichá

Na titulním listě:

A. Krechlerová a autoři příspěvků

Tisk:

germánská miska ze 2. stol. z Dubňan

Evidenční číslo:

Tiskárna Gloria, Rosice u Brna

Vydáno jako rukopis:

ÚVTEI-73332

450 kusů

PD 1520

1991. (1993.)